Ex Libris
Kennethic Munchie

Q. CURTII RUFI

DE

REBUS GESTIS

ALEXANDRI

MAGNI

HISTORIARUM

QUOTQUOT SUPERSUNT LIBRI,

JOHANNIS LOCCENII

Indice Philologico

Illustrati.

Editio novissima correctior & auctior.

OXONII,

Typis *Guil. Hall*, Impensis

THO. GILBERT. 1721

By N.C.
F. MADAN
OXFORD

BODLEIAN LIBRARY
23
JUN
1924
OXFORD

AD

LECTOREM.

QUæ editione proxima, de ſcriptis Curtii, ac autore, in limine præmiſeram, contrahenda mihi viſa ſunt; ut obiter de præſtantiſſimo ſcriptore, quæ de ipſo ſcire intereſt, approbem lectori. Præter M. Tullium, ac Juvenalem, apud quos hoc nomen extat, Tacitus, ac Plinius, quemadmodum ex teſtimoniis quæ jam præmiſimus, apparet, Curtii cujuſdam meminerunt. Et uterque Rufi addidit cognomen. Neq; aliter Tranquillus, in Catalogo, quo Rhetores præclari indicantur,

qui libello de iisdem mutilo præmittitur in MSS. Esse autem nostrum, cujus tres postremi meminere, inter eruditos fere convenit: nec multum abest, quin plerique omnes, rhetorem, causidicum, declamatorem, etiam quæstorem, ac prætorem, consulemque, ac Africæ proconsulem, eundem cum historico, qui Magni Alexandri res conscripsit, arbitrentur. Quemadmodum vixisse sub Augusto, ac Tiberio, sed & scripsisse, quidam & sub Claudio superfuisse, existimant. A quibus nobilissimus Rutgersius seorsim abiit, qui sub Vespasiano floruisse in Variis probavit. quem non temere rejiciendum, & cum cura adeundum censeo. Quanquam ne de veritate quidem amplius quærendum videretur, si habendam Catanæo fidem omnibus constaret qui in manu exarato exemplari, ipsam hanc historiam de gestis Alexandri scriptam, Q. Curtio, & quidem Rufo,

Rufo, qui Auguſto Cæſare ac Tiberio floruerit, inſcribi ſic teſtatur: *Legi in fide digno exemplari, Hiſtoriam de geſtis Alexandri, compoſitam à Q. Curtio Rufo, qui imbi fatetur, ſe fuiſſe ſub Auguſto & Tiberio, & ſub Veſpaſiano, quantum conjectura aſſequi poſſumus.* Cætera incerta ſunt. & quia cætera, hoc ipſum. Imo & hoc ipſum magis, quia cæteris Veſpaſianum jungit. Jam, qui politiſſimum dicendi genus, & puriſſimam Latinitatem, certum ævi argumentum arbitrantur; neminem Latinè ſub Veſpaſiano, qui antiquitatem accurate exprimeret, ſcripſiſſe, quomodo probabunt? Quam ſi ævo noſtro ac parentum, eleganter quidam expreſſerunt, nondum video, cur à Romanis id removeamus, quod ne noſtris quidem, ex felici imitatione, hactenus negatum eſt. Quippe & hodie ætatem quiſque aut ſcriptorem eligit quem imitetur, ut cum cura imitetur quem

elegit. Ut omittam principem hiſtoriæ Salluſtium, ætate integra à ſcriptis C. Cæſaris, coævi, abiiſſe; cum diverſum in dicendo: tum qui Græcis ſuis, tanquam peregrinus, hæret. Ut & maximus ſcriptorum Tacitus poſt illum. Librum primum ac ſecundum, facile recentioribus aſſcribes; qui hiſtoriam, Curtium, facilius ſupplere potuerunt. Et hoc ipſi produnt. Hujus quoq; bono: ut diverſitas, videlicet, ſcribendi, pro encomio autoris ſit, à quo longiſſimè abſunt. Porro, ut in viam redeam: In autore lacteo ac minime fucato, bonum mihi factum videbatur, ſi ſimpliciter ac ſine apparatu ſcenico prodiret: ideoque ornatum adhibui, qui nudum commendare poſſet. Do optimam editionem, ſed cum aliis collatam. Regis expeditionem, quam deſcribit, accuratè expreſſam, aliaque ejuſdem generis, addo; de cæteris ſecurus. Ne vel Obſervationibus

vel

vel Notis, hac præſertim forma, commendetur, qui ſine iſtis voluit intelligi ac poteſt. Denique, ut verbo dicam omnia, matronam exhibeo, ſed pudicam. quæ in publicum ſic prodit, ut non alio quam ſuo cultu commendetur.

DE
Q. CURTIO RUFO
TESTIMONIA.

C. Suetonius Tranquillus, in Indice excellentium Rhetorum, libello ejus mutilo in MSS. præpoſito:

[Q. CURTIUS RUFUS]

C. Cornelius Tacitus, Annal. XI.

NE tamen miles otium exueret, inter *Moſam Rhenumque, trium & viginti millium ſpatio, foſſam perduxit* (Corbulo) *qua incerta Oceani vetarentur. inſignia tamen triumphi indulſit Cæſar* (Claudius) *quamvis bellum negaviſſet. Nec multo poſt* CURTIUS RUFUS *eundem honorem adipiſcitur, qui in agro* I *Mattiaco* [a] *recluſerat ſpecus quærendis venis argenti: Unde tenuis fructus, nec in longum, fuit. At legionibus cum damno labor; effodere rivos, quæque in aperto gravia, humum infra moliri. quis ſubactus miles, & quia plures per provincias*

---

[a] Al Maciaco, *vel* Mazyaco. *Vide Lipſ. Saturn.* II.

cias tolerabantur, componit occultas literas nomine exercituum, precantium imperatorem, ut, quibus permiſſurus eſſet exercitus, triumphalia ante tribueret. De origine [2] CURTII RUFI, *quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falſa promſerim; & vera exequi pudet. Poſtquam adolevit, ſectator quæſtoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus ſecretus agitat, oblata ei ſpecies muliebris ultra modum humanum, & audita eſt vox:* Tu es, Rufe, qui in hanc provinciam pro conſule venies. *Tali omine in ſpem ſublatus, digreſſuſque in Urbem, & largitione amicorum,* [3] *ſimul acri ingenio, quæſturam, & mox, nobiles inter candidatos, prætu-ram Principis ſuffragio aſſequitur: cum hiſce verbis Tiberius dedecus natalium ejus velaviſſet,* CURTIUS RUFUS VIDETUR MIHI EX SE NATUS. *Longa poſthæc ſenecta, & adverſus ſuperiores triſti adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, Conſulare imperium, triumphi inſignia, ac poſtremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale præſagium implevit.*

C. Plinius

---

2 QUINTI *addit Catanæus.*

3 Singulari *citat Catanæus.*

TESTIMONIA.

C. Plinius Cæcilius Secundus, Epist. lib. VII, Epist. XXVII, ad Suram, De Curtio Rufo.

ET mihi discendi, & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquam velim scire, esse phantasmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putes inane: seu vanam ex metu nostro imaginem capere. Ego ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse CURTIO RUFO. *Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. inclinato die spatiabatur in porticu; offertur ei mulieris figura humanâ grandior, pulchriorque. perterrito, Africam se futurorum prænunciam dixit: iturum eum Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nave, eadem figura in litore occurrisse narratur. Ipse certe implicitus morbo, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, projecit.*

ALEX-

BIBLIOTHECA · BODLEIANA

Scythæ Asiatici
Abij Scythæ omnium barbarorum iustissimi
Paropamisus mons quem Macedones Caucasum in Alexandri gloriam vocabant multi in Asia altitudine secundus in quo præter terebinthum et silphium nihil nasci tradit Aristobulus.
Alexandria
Gaza
Dai
Cyropolis
Saca
Memaceni
Drapsaca
Petra Sogdiana
Marginia
XENIPPA
PEVCELIOTIS
Alexandria
Zariaspa
Adrius
Bactra
Nantaca
Cassæi
Hydractes
Abrastæ
Malli
Oxydracæ
Brachmanes qui et Gymnosophistæ
Nicæa
Bucephala
Abastani
Xairi
Harmatelia
Sambastæ
Assaçeni
Thyræi
Agriaspe
Sogdij
INDIÆ INTRA GANGEM PARS.
Massani
Sodræ qui et Sabracæ.
Sindemana
Alexandria
Hyala
Musicani et Dachinabades.
Præstæ.
Arabitæ
Maritimi
PARS

SUPPLEMENTI IN Q. CURTIUM, DE REBUS GESTIS ALEXANDRI MAGNI,

LIBER I.

PHILIPPVS MACEDO (qui primus omnium regum ejus gentis, Macedoniæ regnum, ſubacta tota Græcia, ad ſummam potentiam evexit) Amyntæ, viri prudentiſſimi, omnibuſque imperatoriis virtutibus inſtructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios ſuſceperat; Alexandrum, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni patrem; atque filiam, Euryonem. Inſidiis autem Euridices uxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum, ſuſceperat, oppreſſus fuiſſet, ni filia pellicatum marris, & ſceleris conſilia, prodidiſſet. Poſt mortem Amyntæ, Alexander, major natu filius, regno potitus eſt. Qui inter initia regni, cogente ſane duriſſimo neceſſitatis telo, bellum ab Illyriis, pacta mercede, datoq; Philippo fratre obſide, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota cuſtodiendi pueri cura, Epaminondæ, ſtrenuiſſimo Thebanorum duci, atque philoſopho præſtantiſſimo, hac conditione demandata eſt, ut commiſſum ſibi puerum diligenter ſervaret, & ſummo ſtudio in id uxta incumberet, ut moribus principe dignis atq; honeſtis diſciplinis quam optime imbueretur. Fovebat ea tempeſtate laudatiſſimus princeps domi filio ſuo E-

paminondæ præceptorem Pythagoricum, ſub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander, inſidiis matris Eurydices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in ſcelere deprehenſæ, propter communes liberos, ignarus iiſdem quandoque exitioſam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdiccas, ſimili inſidiarum fraude, relicto parvulo filio, decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è cuſtodia elapſus, diu, non regem, ſed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, ſeſumq; auxilium in expectatione infantis erat, compulſus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum philoſophiæ præceptis, præmunitus, adprehendit, anno CCCC ab urbe condita, Olympiade CV. Circa prima itaque regni primordia, rerum infinita multitudine in diverſas trahente partes, finitimis undique in Macedoniam irruentibus populis, belliſque, veluti conſpiratione quadam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diverſis locis, uno tempore confluentibus, rex Philippus cautius omnino agendum eſſe conſiderans (omnibus enim par eſſe non poterat,) alia interpoſitâ pactione compoſuit, alia redemit, facillimis aggreſſis, ut militum trepidos firmaret animos, & ſibi hoſtium contemptum demeret. Primum illi cum Athenienſibus certamen fuit, quibus per inſidias victis, metu gravioris belli, cum interficere poſſet, omnes incolumes ſine pretio dimiſit: quæ res illi magnam & gratiam & autoritatem conciliavit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios tranſtulit: ibi multis hoſtium millibus cæſis, Lariſſæam urbem nobiliſſimam cepit.

Hinc Theſſalos, non cupiditate prædæ, ſed quod exercitui ſuo robur Theſſalorum equitum adjungere geſtiebat, nihil minus quam bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improviſo præoccupatis, atque

in

in potestatem redactis, jungendo equitum peditumque fortissimas turmas & copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiada, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba rege Molossorum, qui sororem Olympiadis, Troadam, in matrimonio habebat: quæ causa illi exitii malorumque omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi se acquisiturum sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insignem affixisse bullam, cujus sculptura, quemadmodum is existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod vates ita sunt interpretati. Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoq; & leonis natura præditum infantem parituram. Deinde cum Philippus urbem Methonem expugnaret, jactu sagittæ dextrum amisit oculum Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisq; etiam adversus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio suo adjecit. Triballorum quoq; gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, invadens omnia, uno velut impetu devicit. Debellatis finitimis, atq; confirmato jam Macedoniæ regno, cum domum rediisset, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VIII idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem qui illum in Latinum convertit, scribitur, circa idus Augusti: quod sane, cujus sit error, dubium est. Porro Philippus, veluti è specula quadam, liberati omnium insidiatus. Græcorum civitates, quæ dominandi libidine singulæ imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certamina, omnibus ad invicem callide incitatis, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum, tanquem hostem, repellere conabantur) contra Lacedemonios & Phocenses,

qui, templo Apollinis ſpoliato, milites conduxerant neceſſitate urgente, dux electus, oppreſſis ſacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores ſervitutem ſubire coegit. Inde in Cappadociam traiiciens, captis & occiſis finitimis regibus, univerſam provinciam imperio Macedoniæ adjecit. Olyntho quoque expugnata Traciam invaſit. Nam, cum eum fratres duo, Thraciæ reges, de terminis regni ambigentes, diſceptationũ ſuarum judicem eligerent, Philippus ad judicium, velut ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu venit, & utrumq; regno, de quo diſceptabant, ſpoliavit. Omnes ſane principes docens, concordiam maximum ad conſervanda imperia atq; principatus ſtabiliendos adminiculũ eſſe.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelſæ indolis manifeſtiſſima proferre indicia, cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid ſtadium libens decertaret (plurimum enim pedum celeritate pollebat?) Libens equidem, inquit, ſi decertaturos mecum reges ſim habiturus. Olim cum forte abſente Philippo legati à Perſarum rege veniſſent, eos, cum hoſpitio tum conſuetudine captos, jucundiſſima ſibi familiaritate conjunxit: admirantes quod is nihil aut humile aut puerile ſciſcitaretur, ſed aut viarum longitudinem, aut ſuperiorum itinerum modos perquirebat, multa ſuper rege, qualis in hoſtes eſſet; nunc ſuper Perſis, quæ vires aut quæ eſſet potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffuſam Philippi gravitatem nihil præ hujus pueri indole, & majore, quam ætas pateretur, animi magnitudine, duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nuntiabatur, haud magno-

magnopere lætabatur, cæterum ad ſuos aiebat æquales, Omnia, ô pueri, genitor occupabit, ita ut ne vobiſcum grande ullũ ac inſigne facinus oſtentare mihi ſit reliquum. Non enim ipſum ulla illecebrarum, aut pecuniæ, ſed ſola virtutis ac gloriæ cupido, tenebat: quoque majores à patre facultates acciperet, eo ſe minora gerere poſſe exiſtimabat. Quocirca, creſcente dominio, gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhauſtum iri ratus, non opes, non deliciarum uſus, verum certamina & pugnas ardebat, & principatum, unde ſibi ob virtutem gloriam, nominiſq; immortalitatem (quæ ſpes nec Alexandrum, nec quenquam alium bonum, unquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipſius cura, compluribus (uti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus, eſt demandata: in primis tamen Ariſtoteli, ex cujus diſciplina decem ferme annis informatus eſt. Eodem fere tempore Philippus Delphos miſit, conſulens de ſucceſſore; reſponſumque tale accepiſſe ferunt: Is demum tuo imperio omnique orbe potietur, quemcunque Bucephalus ſeſſorem paſſus fuerit. Erat autem Bucephalus equus forma ſpectabilis atq; ferociſſimus, quem Philonicus Theſſalus Philippo XIII talentis emerat. Hunc diu Philippus ſub clauſtris præferratis aſſervari juſſit: manſit tamen ita ferus, ut plane nullus eum ne tangere quidem auſus fuerit. Quare factum eſt, ut eum Philippus removeri atque abjici juſſerit. Alexander vero dum forte adeſſet, Qualem, inquit, iſti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem uti neſciunt? Cumque mira arte ſine verberibus tractaſſet equum, tandemque conſcenſum ad curſum admiſiſſet, tum calcibus uſus eſt, ac molliter flexis habenis quum equum reduxiſſet, deſcendentis caput exoſculatus pater, emiſſis lacrymis, Aliud, inquit, ô fili,

tibi par regnum quære, quando te jam Macedonia non capit. Præsagiit vir prudens, tam excelsæ indoli non suffecturam paternam ditionem. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit. ad quod percommodum ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, in potestatem redegisset; eandē sibi resistentem obsidione cinxit: relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum XVI annos nato. Hæc urbs à Pausania Spartanorum rege condita, à Constantino post modum gloria opibusq; aucta atq; renovata, & à nomine suo Constantinopolis dicta, circiter M C L annos sacratissimi Imperii sedes totiusq; Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdissimæ atque impiissimæ Turcarum gentis imperio subjacet. Sed ut ad Philippum redeam. Exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, centumq; septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit; filium deinde Alexandrum XVIII annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, ut sub patris militia tirocinii rudimenta deponeret, ad se accersivit. Cum quo in Cythiam prædandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil: XX millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc jurgium, mox & prælū, in quo iram in femore vulneratus est Philippus ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Quam primum ex vulnere convaluit, diu dissimulatum bellum Athe-

nienſibus

nienſibus infert. Cujus cauſa Thebani ſe junxere, metuentes, ne victis Athenienſibus, veluti vicinum belli incendium, ad ſe tranſiret. Inita ſocietate inter civitates paulo ante infeſtiſſimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem communibus viribus ſummovendum putantes. Quædam civitates motæ, Athenienſibus ſeſe jungunt: quaſdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit. Ubi laudatiſſimi heroïs virtus clariſſime emicuit. Talem enim in eadem pugna ſe præſtitit, ut non inferior patre, imo etiam nulli ſecundus extiterit: poſtea quoque eam victoriam ſibi invidia ac fraude patris præreptam fuiſſe conqueſtus ſit. Commiſſo itaque apud Chæroneam prælio, etſi Athenienſes numero militum longe præſtarent, à Macedonibus tamen, continuo ac diuturno bellandi uſu exercitatiſſimis, vincuntur. Non autem immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies univerſæ Græciæ & gloriam dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finiit. Cæterum, cum Philippus ſemper erga Alexandrum optime affectus fuiſſet, tandem ex Cleopatra noverca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhibuit Attalus avunculus Cleopatræ: qui cum in nuptiis Macedones exhortaretur, deos orarent, ut ad regni ſucceſſionem legitimus, ex Philippo & Cleopatra crearetur heres; excandeſcens Alexander: O improbum caput! inquit, nos vero tibi nothi videmur? ſimulque in eum conjecit poculum. Inſurgens inde pater contra Alexandrum, ſtricto eum petiit ferro: ictus tamen, inclinatione corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander convitiis patrem adortus, receptâ Olympiade matrem ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demarato Corinthio hac eorum diſcordia, paulo poſt multis precibus

ægre revocavit. Inter hæc nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri fratris Olympiadis, quem pulso Arisba regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, insignis. Sed nec ludorum celebritas deerat, ad quorum spectaculũ Philippus, cum sine custodibus medius inter duos Alexandros, filium generumque, procederet, Pausanias, nobilis ex Macedonibus nemini suspectus adolescens, occupatum angustiis Philippum in transitu obtruncavit, diemque lætitiæ destinatum, fœdum luctu funeris fecit. Hic puer stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat, qui eum etiam postea, tanquam vile scortum, libidini convivarum subjecit. De quo, Philippo conquestus, qui multum quidem ex rei turpitudine est motus, sed Attalo, ob magnam familiaritatem, & quod ejus opera tunc uteretur, ut noceret, induci haud potuit. Erat etiam Attalus, ob Cleopatram proxime à rege in matrimonium acceptam, arctissima ei junctus cognatione, copiarumque in Asiam præmissarum dux fuerat delectus; vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potius, ut Pausaniæ animum justissimo dolore incensum mulceret, est conatus: datisque ei magnis muneribus, loco insuper honestiori, inter corporis sui custodes, honoravit. Sed ille, implacabili ardens ira, decrevit, non tantum de eo qui sibi injuriam intulisset, sed & qui ulciscei illatam noluisset, pœnam sumere. Vixit Philippus annos XLVII, regnavit XXV, Macedonum rex XXIII: cui maximæ opes erant instrumenta bellorum; divitiarum quæsiu quam custodia solertior: itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat: Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter & insidiosus alloquio: qui plura promitteret quam præstaret: in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate,

litate, non fide, colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumq; gratiam quærere, solennis illi consuetudo. Inter hæc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus.

LIBER II.

ANno ab urbe condita CCCCXXVI, mortuo Philippo, Alexander filius (ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus) vigesimo ætatis anno plenum invidia, & gravissimis odiis ac periculis undique circumseptum, assequutus est imperium. Nec enim vicinæ barbarorum provinciæ & nationes modeste servitutem ferebant, avita vero dominia patriosque principatus affectabant. Primo omnium autem, quotquot paternæ cædis causa fuerant, gravibus affecit pœnis. Deinde sepulturæ eiusdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius, quam quisquam existimasset, confirmavit. Juvenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermonibus ita in sui benevolentiã traxit, ut & spem maximam omnibus faceret, & metum simul atque contemptum sui universis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem; alii vero nomen regis solum immutatum esse dicerent. Et quum primò tumultus undiq; contra ipsum exorti essent, audacia & animi constantia incredibili citissime motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthũ in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio,

BIBLIOTHECA BODLEIANA

cilio, contra Persas (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpe multis cladibus afflixerant) Imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud potuerat. In hujus belli apparatu nuntiatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Persas defeciisse, autoremq; ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorē extitisse. Quibus motibus occursurus, tanta celeritate, instructo paratoq; exercitu, Græciam oppressit, ut quem venire non senserant, viderc se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione quæ sibi cum illis per Hercule esset, sermonibusq; humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis dux crearetur, omniaq; vectigalia atq; reditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque, sicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere cœperunt; pueritiā Alexandri antea spretam supra virtutem veterum ducum extollenter: missisq; legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis & graviter increpatis, bellū remisit. In ea legatione Demosthenem quoq; fuisse ferunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit: siquidem à Cytherone Athenas reversus est: sive correptus timore, quòd frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua republica contra Macedones verba fecisset, sive ut regi Persarum (à quo magnam auri summam, ut Macedonum causam oparet, accepisse dicebatur) omnem de se suspicionē eximeret. Hoc quoq; ipsi ab Æschine exprobatum aiunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus

bus

bus ita dicit: In præsens sane regium aurum sumptus huic suppeditat Sed hoc deinceps haud sufficiet, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander, sedatis motibus qui in Græcia erant exorti, antequam in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Præones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos, petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam, quod regno ejus tum finitimi, tum maxime infidi erant, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thraces (quos Græci Autonomos vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios), decem dierum itinere ad Hæmū montem pervenit: ibi, circa aditus angustias, negotiatorum atq; Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Insederant montis verticem, curribusque pro vallo, qua patebat aditus, utebantur: inde pugnaturi, si necessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis parte peterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus, alii corpora humi strata scutis contegentes, periculum omne divitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hostes feruntur, eosque uno impetu superavere. Alexander protinus superato jugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygium profectus est. Syrmus Triballorum rex erat: is, cognito Alexandri adventu, uxores ac pueros, exteramq; imbellem turbam, ad Danubium in insulam Peucam confestim misit, quo & Thraces Triballis finitimi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander moverat situm. Alexander Triballos repetens, hostes ex sylvis in aperta provocatos

catos ſuperat, tribus millibus cæſis, reliquis in fugam conjectis, pauciſque captis. Poſt hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad inſulam in quam Triballi ac Thraces confugerant, contendit: cui tamen barbari ſumma vi reſtiterunt; quod erat iis facilius, quoniam & naves paucæ erant, & inſulæ maxima pars præcipua ac præceps, & fluminis curſus, utpote in angusto concluſus, concitatior. Quapropter Alexander abductis inde navibus, trajecto noctu flumine, MCCCCC equitibus, pedibuſque IV millibus, Getas (quorum circiter IV millia equitum, peditumque ſupra X millia, prohibendi animo in adverſa ripa armatos viderat) petiit. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem impetum ſuſtinuere. Res prorſus ingentis audaciæ iis viſa, Alexandrum tam facile unica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum ampliſſimum atque altiſſimum, nullo ponte in ecto, tranſiſſe. Confugientibus igitur illis in ſylvarum ſolitudines atque latebras, Rex urbem vacuam nactus, cepit, ſoloque æquavit. Huc loci venere legati à cæteris Danubii accolis, à Syrmo Triballorum rege, atq; Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo amicitiæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis, è Germanis quæſivit, Quidnam in humanis rebus præ cæteris extimeſcerent; ratus nominis ſui magnitudinem ante omnia ipſis formidoloſam videri. Illi hoc ſe in primis timere reſponderunt, ne forte in ſeſe aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus reſponſi ſuperbia, tantum adjecit: Germanos ſuperbos eſſe: eoſque domum remiſit. Inde in Agrianos & Pronas iter perſequenti nuntiatum eſt, Clytum Bardiles, ab eo defeciſſe, Glauciamque Taulantiorum regem ſe ei conjunxiſſe. Erant & qui nuntiarent fore, ut Autariatæ ipſum itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Legato Agrianorum regi

(qui

(qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso, insuper Cyna sorore. ubi Pellam revertisset, ultro in uxorem promissa, ipse ad Clytum Glauciamque magna celeritate contendit, eosque vario prælio vicit atque prostravit. Hæc agenti, superveniunt nuntii, multos in Græcia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defeciisse. Qua re motus Alexander, in Macedoniam est reversus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret Thebanis autem conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque, prælatis fossis & munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, rex, cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe à Thebis cum omnibus copiis insedit. Itaq; Thebanorum duces, quoniam Alexander præter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illis adventura essent, de belli ratione consultare cœperunt. Omnibus tandem consentientibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed rex suos continuit, illis spatium pœnitendi mutandiq; consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultro xxx millia peditum, equitumque ad III millia, omnes laboribus bellicis exercitatissimos. Quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat Sane, si Thebani, temporum fortunæ cedentes, pacem petiissent, rex eorũ postulatis libentissime annuisset. Nã tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis, non precibus, uti decrevissent, Alexander Macedones ad prælium instruxit. A Thebanis, contra hostes numero longe superiores, summis viribus atque impigre decertatum est. Interim Macedonibus, qui custodiæ Cadmeæ arcis præerant, à

tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pugna ceciderunt. Capta Civitas & direpta: urbs eversa funditus est. Qua quidem in re ea spes idq, consilium extitit Alexandro, ut huiusmodi casu ac terrore compressi Græci, quietius, dū abesset, agerent: cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus ac Platæensibus morem gerere gratificarique concupiscceret. Plures sex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti summum coegit. Pindari vatis tamen stirpi pepercit; summum in doctos favorem manifestissimo exemplo testatus. Non omittendū videtur quod hic rerum gestarum Alexandri scriptores de Timoclea referunt, quam insignem Thebanam fœminam Thracius quidam dux constuprasse dicitur. Quumq; post id eam poscceret pecuniam, solus à muliere ad puteū seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei, spectandi causa inclinatum, illa in profundum detrusit; superneq; injectis lapidibus oppressit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis fœminam, percunctatus est Alexander, quænam esset? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, sum soror, qui, contra Philippum electus imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris & constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenienses Thebarum casum moleste & cum summa commiseratione ferentes profugis portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remiserit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur. Eo tamen demum res est deducta, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur, qui confestim ad Darium regem Persarum profecti sunt. Cæterum,

coactis

coactis in Isthmo Græcis, & expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures philosophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui cum versabatur Corinthi, & Alexandrum parvi faciens, in Cranio habitabat: miratus Alexander, ad eũ in sole apricantem venit, rogans, rei-ne cujusquam indigeat: at ille, Ut paulum, inquit, à sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, se Diogenem esse velle, si Alexander non esset.

Rebus Græciæ compositis adventante vere, ipsaq; Græcia cum Macedonia Antipatro (cui ex amicis maxime fidebat) commissa, ad Hellespontũ cum exercitu profectus, in Asiam incredibili ardore mentis accensus trajecit. Cum autem delati in Continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, conjecit, armatusq; de navi, tripudianti similis, prosilult, atq; ita hostias cædit, precatus ne se regem illæ terræ invitæ accipiant. Inde hostem petens, milites à populatione Asiæ prohibuit; parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerint. In exercitu ejus fuerunt XXXII millia peditum, non supra V millia equitum, navesq; CLXXX. Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum sit admirabilius quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est: cum ad tam periculosum bellum, non juvenes robustos, nec primo ætatis flore: sed veteranos, pleroſq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit; ut non tam milites, quam militiæ magistros, electos putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit, ut, si principia castrorum cerneres, senatum te alicujus priscæ Reipubl. videre diceres. Itaq; nemo in prælio fugam, sed omnes victoriam, animis conceperant, nec in pedibus cuiquã spes, sed in lacertis, fuit. Alexander deinde passim peractis sacrificiis, maxime

maxime apud Trojam ad Achillis tumulum, in in quem genus ſuum ex materna linea referebat, eum ob id feliciſſimum adoleſcentem prædicans, quod ſuarum virtutum præconem Homerum inveniſſet, ad interiora Darii regis Perſarum contendit. Hunc Darium Arſani filium qui, decimus quartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potiſſimum cauſa aggredi voluit, quod à patre ſuo Philippo tributum requiſierat. Darius autem, miſſa prius ſuperba, contumelioſa, atque imperioſiſſima legatione, ſe regem regum, ac conſanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum ſuum, appellans, Satrapis ſuis id negotii dederat, ut inſanientem iſtum Philippi adoleſcentulum (ſic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus graviter cæſum, indutumque poſt veſte purpurea, ſibi vinctum traderent, navibuſque una cum nautis ſubmerſis, omnes ejus milites ad ulteriora maris rubri tranſportarent. Qui mandatũ regis exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propontide diſterminat) magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino trajiciendum erat, obſederunt Alexander, etiamſi præſentiſſimum periculum inſtare cerneret: quippe cum ſuis ex inferiore atque inſtabili loco (erat enim cum udus, tum cœno lubricus,) utpote ex flumine adverſus hoſtes in eminenti ripa ſtantes, dimicandũ foret: ſuæ tamen fortunæ ac virtuti ſimulq; fortitudini militum confiſus, amnem traiecit. Et primo quidem non ſpernenda difficultate preſſus, tandem tamen hoſtes, non tam ſua arte, quam virtute Macedonum, vicit atque proſtravit. In eo conflictu Perſarum viginti millia peditum, & CCI equites, cæſa, Macedonum non plus XXXIX interfecti ſunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum pepe-

rit,

rit. Sardeis enim, maritimi barbarorum imperii propugnaculum, cepit, iisque ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, lapso inde præ metu præsidio, occupavit. Interim ex Magnesia & Trallibus legati venerunt, urbium suarum deditionem pollicentes; ad quam in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis, misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnavit: eaque potitus, versus Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem præmunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo æquavit. Ingressus Cariam, Ada Cariæ regina (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, ejus provinciæ urbem munitissimam, tenebat) Alexandro obviam profecta, Alindis urbe tradita, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem fœminæ nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Adæ imperio subjecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima, ad Phœniciam & Ciliciam usque, in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet. Devictisque rebellibus Pisidiæ populis, summo mentis ardore, nec minore alacritate, adversus Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

LIBER III.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *Celænarum urbe & arce recepta, primariam Phrygiæ urbem Alexander ingreditur: in qua fatalem Gordii nodum solvit. ac deinde obviam Dario ire statuit.*

2. *Exercitus Persici lustratio, de quo quum Darii iussu Charidemus Atheniensis verum liberumq; protulisset iudicium, capite mulctatus est.*

3. *Pompæ Persarum regum, orto Sole demum procedentium, tum copiarum Alexandri descriptio.*

4. *Desertas ab Arsene, Darii præfecto, Ciliciæ fauces Alexander opportune occupat.*

5. *Cum in Cydnum flumen abluendi corporis gratia intempestive descendisset, gravissimo morbo corripitur rex ipse.*

6. *Qui à fido sapientique medico Philippo, cui à toto exercitu ingentes gratiæ habentur, pristinæ valetudini mox restituitur.*

7. *Vegetior factus, Darium aggredi cogitat, Sisenemque Persam, imprudentia delinquentem, occidi iubet.*

8. *Darii ante pugnam consilia: tum exercitus Persici consternatio; proximæ internecionis præsagium.*

9. *Virium q; exercitus membra præcipua et collatio.*

10. *Alexandri oratio ad milites.*

11. *Pugna cruenta, in qua 100000 peditum ac 10000 equitum Persarum occumbunt: reliqui fusi fugatisque.*

12 *Castris Darii ingenti præda potitur Alexander.*

13. *Matris & uxoris Darii, necnon aliarum nobilium captivarum luctum, ob regem quem putabant interfectum, regio prorsus animo levat Alexander.*

14 *Darii*

14. *Darii gazam immensam, cum ingenti nobilium numero, Parmenonis proditorie Damasci præfectus tradit.*

INTER hæc. Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ Pamphyliæque rebus compositis, ad urbem Celænas exercitum admovit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons ejus ex summo montis cacumine excurrens, in subjectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus, circumjectos rigat campos, liquidus, & suas duntaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari similis, locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum est, nymphas amore amnis retentas, in illa rupe considere. Cæterum quandiu intra muros fluit, nomen suum retinet. At cum extra munimenta se evolvit, majore vi ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat: arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima esse passuros. Illi caduceatorem in turrim, & situ & opere multum editam, perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum & incolas æstimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse: ad ultimum, pro side morituros. Cæterum, ut circumsideri arcem, & omnia sibi in dies arctiora viderunt esse: sexaginta dierum inducias pacti, ut, nisi intra eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent urbem: postquam nihil inde præsidii mittebatur, ad præstitutam diem permisere se Regi. Superveniunt deinde legati Athenientium,

thenienſium, petentes, ut capti apud Granicum amnem redderentur ſibi. Ille non hos modo, ſed etiam cæteros Græcos, reſtitui ſuis juſſurum reſpondit, finito Perſico bello. Cæterum Dario imminens, quem nondum Euphratem ſuperaſſe cognoverat, undique omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli diſcrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis quam urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ regiam. Gordium nomen eſt urbi, quam Sangarius amnis præterfluit; pari intervallo Pontico & Cilicio mari diſtantem. Inter hæc maria, anguſtiſſimum Aſiæ ſpatium eſſe comperimus, utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, ſed magna ex parte cingitur fluctibus, ſpeciem inſulæ præbet: ac, niſi tenue diſcrimen objiceret, maria, quæ nunc dividit, committeret. Alexander, urbe in ſuam ditionem redacta, Jovis templum intrat. vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vectum eſſe conſtabat, adſpexit, cultu haud ſane à vilioribus vulgatiſque uſu abhorrens. Notabile erat vinculum adſtrictum, compluribus nodis in ſemetipſos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam eſſe oraculo ſortem, Aſiæ potiturum qui inexplicabile vinculum ſolviſſet; cupido inceſſit animo ſortis eius explendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonum; illa explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria regis fiducia: quippe ſeries vinculorum erat ita adſtricta, ut, unde nexus inciperet quove ſe conderet, nec ratione, nec viſu, percipi poſſet. Solvere aggreſſus ingerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum. Ille nequicquam diu luctatus cum latentibus nodis, Nihil, inquit, in eſt quomodo ſolvatur; gladioque ruptis omnibus loris,

ris, oraculi ſortem vel eluſit, vel implevit. Cum deinde Darium, ubicunque eſſet, occupare ſtatuiſſet: ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum claſſi ad oram Helleſponti, copiis autem præfecit Hegelochum, Lesbum, & Chium, & Con præſidiis hoſtium liberaturos. His talenta ad belli uſum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos qui Græcas urbes tuebantur, ſexcenta miſſa. Ex fœdere naves ſociis imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonem vita exceſſiſſe cognoverat. in quem omnes intenderat curas; ſatis gnarus, cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moveretur. Jamque ad urbem Ancyram ventum erat, ubi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic juncti erant Heneti: unde quidam Venetos trahere originem credunt: omniſque hæc regio patuit regi, datiſque obſidibus, tributum (quod ne Perſis quidem tuliſſent) pendere ne cogerentur, impetraverunt. Calas huic regioni præpoſitus eſt. ipſe, aſſumptis qui ex Macedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit.

2. At Darius, nuntiata Memnonis morte, haud ſecus quam par erat, motus, omiſſa omni alia ſpe ſtatuit ipſe decernere. quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat; ratus pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunam. Igitur, caſtris ad Babylonem poſitis, quo majore animo capeſſerent bellum, univerſas vires in conſpectum dedit: & circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo, numerum copiarum iniit. Orto ſole, ad noctem agmina, ſicut deſcripta erant, intravere vallum, inde occupaverant emiſſa Meſopotamiæ campos, equitum peditumque propemodum innumerabilis turba, majorem quam pro numero ſpeciem gerens. Perſarum erant centum millia, in quibus

eques

eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum, habebant. Barcanorum equitum duo millia fuere, armati bipennibus, levibusque scutis, cetræ maximæ speciem reddentibus. peditum decem millia pari armatura sequebantur. Armenii quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equitum. Hyrcani egregii, ut inter illas gentes, sex millia expleverant, equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armaverant. Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni duraverant. hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitatu sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem paraverant numerum. His copiis triginta millia, Græcorum mercede conducta, egregiæ juventutis adjecta sunt. Nam Bactrianos & Sogdianos, & Indos, cæterosque rubri maris accolas, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quicquam illi minus, quam multitudo militum, defuit: cujus tum universæ aspectu admodum lætus, purpuratis solita vanitate spem ejus inflantibus, conversus ad Charidemum Athenienſem, belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro (quippe Athenis, jubente eo, fuerat expulsus) percunctari cœpit; satisne ei videretur instructus ad obterendum hostem. At ille, & suæ sortis & regiæ superbiæ oblitus: *Verum*, inquit, *et tu forsan audire nolis, & ego, nisi nunc dixero, alias nequaquam confitebor. Hic tantus apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus suis moles, sin timis potest esse terribilis: nitet purpura, aurumque fulget armis & opulentia, quantum qui oculis non subjecere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum*

acies

acies torva ſane & inculta, clypeis haſtiſque immobilis, cuneos, & conferta robora virorum teget. Ipſi phalangem vocant peditum ſtabile agmen. Vir viro, armis arma conſerta ſunt: ad nutum monentis intenti, ſequi ſigna, ordines ſervare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obſiſtere, circuire, diſcurrere in cornu, mutare pugnam, non duces magis quam milites callent. Et ne auri argentique ſtudio teneri putes, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit. Fatigatis humus cubile eſt: cibus, quem occupant, ſatiat, tempora ſomni arctiora quam noctis ſunt. Jam Theſſali equites & Acarnanes, Ætoliique, invicta bello manus, fundis, credo, & haſtis igne duratis repellentur pari robore opus eſt. In illa terra quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt. Argentum iſtud atque aurum, ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, niſi etiam ſuam naturam plerumque fortuna corrumperet. Itaque veritatis impatiens, hoſpitem ac ſupplicem, tunc maxime utilia ſuadentem, abſtrahi juſſit ad capitale ſupplicium. Ille, ne tum quidem libertatis oblitus: *Habeo*, inquit, *paratum mortis meæ ultorem, expetet pœnas mei conſilii ſpreti ipſe, contra quem tibi ſuaſi. Tu quidem licentia regni ſubito mutatus, documentum eris poſteris, homines, cum ſe permiſere fortunæ, etiam naturam dediſcere.* Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant. Sera deinde pœnitentia ſubiit regem: ac vera dixiſſe confeſſus, eum ſepeliri juſſit.

3. Thymodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui præceptum eſt à rege, ut omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat ſpei, à Pharnabazo acciperet; opera eorum uſurus in bello. Ipſi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de inſtantibus curis, agitabant etiam per ſomnum ſpecies imminentium

rium rerum: ſive illas ægritudo, ſive divinatio animi præſagentis, accerſit. Caſtra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei viſa ſunt, & paulo poſt Alexander adduci ad ipſum, in eo veſtis habitu, quo ipſe fuiſſet: equo deinde per Babylonem vectus, ſubito cum ipſo equo oculis eſſe ſubductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam diſtrinxerant: alii lætum id regi ſomnium eſſe dicebant, quod caſtra hoſtium arſiſſent, quod Alexandrum depoſita regia veſte, in Perſico & vulgari habitu perductum eſſe vidiſſent. Quidam non ita augurabantur: quippe illuſtria Macedonum caſtra viſa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Aſiæ occupaturum eſſe, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuiſſet, cum appellatus eſt Rex. Vetera quoque omina, ut fit, ſolicitudo revocaverat. Darius enim in principio imperii vaginam acinacis Perſicam juſſiſſe mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinuſque Chaldæos interpretatos, imperium Perſarum ad eos tranſiturum, quorum arma eſſet imitatus. Cæterum ipſe & vatum reſponſo, quod edebatur in vulgus, & ſpecie, quæ per ſomnum oblata erat, admodum lætus, caſtra ad Euphratem movere jubet. Patrio more Perſarum traditum eſt, orto ſole demum procedere. Die jam illuſtri ſignum è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conſpici poſſet, imago ſolis cryſtallo incluſa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis; Ignis, quem ipſi ſacrum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi, patrium carmen canebant. Magos trecenti & ſeptuaginta quinque juvenes ſequebantur, puniceis amiculis velati diebus totius anni pares numero, quippe Perſis quoque in totidem dies deſcriptus eſt annus. Currum

deinde

leinde Jovi ſacratum albentes vehebant equi. hos
ximiæ magnitudinis equus, quem Solis appella-
ant, ſequebatur. Auteæ virgæ & albæ veſtes, re-
entes equos adornabant. Haud procul erant vehi-
ula decem, multo auro argentoque cælata. Se-
uebatur hæc equitatus duodecim gentium, va-
is armis & moribus. Proximi ibant, quos *Perſæ*
mmortales vocant, ad decem millia. cultus opu-
ntiæ barbaræ non alios magis honeſtabat. Illi
ureos torques, illi veſtem auro diſtinctam habe-
int, manicataſque tunicas, gemmis etiam ador-
atas. Exiguo intervallo, quos cognatos regis ap-
ellant, decem & quinque millia hominum. Hæc
ro turba muliebriter propemodum culta, luxu
agis, quam decoris armis, conſpicua erat. Do-
phori vocabantur. Proximum his agmen, ſoliti
ſtem excipere regalem. Hi currum regis ante-
ant, quo ipſe eminens vehebatur. Vtrumque cur-
latus deorum ſimulacra ex auro argentoque
preſſa decorabant. Diſtinguebant internitentes
mmæ jugum: ex quo eminebant duo aurea ſi-
lacra cubitalia; quorum alterum pacis, alte-
n belli, gerebat effigiem. Inter hæc auream aqui-
a, pinnas extendenti ſimilem, ſacraverant. Cul-
regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ
nicæ medium album intextum erat. Pallam au-
diſtinctam aurei accipitres, velut roſtris inter
orruereut, adornabant: & zona aurea mulie-
er cinctus, acinacem ſuſpenderat, cui ex gem-
erat vagina. Cydarim Perſæ regium capitis vo-
ant inſigne: hoc cærulea faſcia albo diſtincta
uibat. Currum decem millia haſtatorum ſe-
bantur. Haſtas argento exornatas, ſpicula auro
fixa geſtabant. Dextera lævaque regem ducenti
ne nobiliſſimi propinquorum comitabantur.
tam agmen claudebatur triginta millibus pe-

tium rerum: ſive illas ægritudo, ſive divinatio animi præſagentis, accerſit. Caſtra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei viſa ſunt, & paulo poſt Alexander adduci ad ipſum, in eo veſtis habitu, quo ipſe fuiſſet: equo deinde per Babyloniam vectus, ſubito cum ipſo equo oculis eſſe ſubductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam diſtrinxerant: alii lætum id regi ſomnium eſſe dicebant, quod caſtra hoſtium arſiſſent, quod Alexandrum depoſita regia veſte, in Perſico & vulgari habitu perductum eſſe vidiſſent. Quidam noxia augurabantur: quippe illuſtria Macedonum caſtra viſa, fulgorem Alexandro portendere quem regnum Aſiæ occupaturum eſſe, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuiſſet cum appellatus eſt Rex. Vetera quoque omina, ut fit, ſolicitudo revocaverat. Darius enim in principio imperii vaginam acinacis Perſicam juſſiſſe mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinuſque Chaldæos interpretatos, imperium Perſarum ad eos tranſiturum, quorum arma eſſet imitatus. Cæterum ipſe & vatum reſponſo, quo edebatur in vulgus, & ſpecie, quæ per ſomnum oblata erat, admodum lætus, caſtra ad Euphratem movere jubet. Patrio more Perſarum traditum eſt, orto ſole demum procedere. Die jam illuſtri ſignum è tabernaculo regis buccina dabatur. Sic per tabernaculum, unde ab omnibus conſpici poſſet, imago ſolis cryſtallo incluſa fulgebat. Quando autem agminis erat talis; Ignis, quem ipſi ſanctum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi, patrium carmen canebant. Magos trecenti & ſexaginta quinque juvenes ſequebantur, puniceis amiculis velati diebus totius anni pares numero, quippe Perſis quoque in totidem dies deſcriptus eſt annus. Curru dein

deinde Jovi ſacratum albentes vehebant equi. hos eximiæ magnitudinis equus, quem Solis appellabant, ſequebatur. Anteæ virgæ & albæ veſtes, regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, variis armis & moribus. Proximi ibant, quos Perſæ immortales vocant, ad decem millia. cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honeſtabat. Illi aureos torques, illi veſtem auro diſtinctam habebant, manicataſque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo intervallo, quos cognatos regis appellant, decem & quinque millia hominum. Hæc vero turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quam decoris armis, conſpicua erat. Doryphori vocabantur. Proximum his agmen, ſoliti veſtem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipſe eminens vehebatur. Vtrumque currus latus deorum ſimulacra ex auro argentoque expreſſa decorabant. Diſtinguebant internitentes gemmæ jugum: ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia; quorum alterum pacis, alterum belli, gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam, pinnas extendenti ſimilem, ſacraverant. Cultus regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intextum erat. Pallam auro diſtinctam aurei accipitres, velut roſtris inter ſe corruereut, adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus, acinacem ſuſpenderat, cui ex gemma erat vagina. Cydarim Perſæ regium capitis vocabant inſigne: hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat. Currum decem millia haſtatorum ſequebantur. Haſtas argento exornatas, ſpicula auro præfixa geſtabant. Dextera lævaque regem ducenti ferme nobiliſſimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum

ditum, quos equi regis quadringinti ſequebantur. Intervallo deinde unius ſtadii, matrem Darii Syſigambim currus vehebat, & in alio erat conjunx. Turba fœminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas armamaxas appellant, ſequebantur. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, ſpadonumque grex, haud ſane illis gentibus vilis. Tum regiæ pellices trecentæ ſexaginta vehebantur, & ipſæ regali cultu, ornatuque. poſt quas pecuniam regis ſexcenti muli & trecenti cameli vehebant; præſidio ſagittariorum proſequente. Propinquorum amicorumque conjuges huic agmini proximæ, lixarumque & calonum greges, vehebantur. Ultimi erant cum ſuis quiſque ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati. Contra, ſi quis aciem Macedonum intueretur, diſpar acies erat, equis, virisque non aurea, non diſcolori veſte, ſed ferro atque ære fulgentibus. Agmen & ſtare paratum, & ſequi, nec turba, nec ſarcinis prægrave; intentum ad ducis non ſignum modo, ſed etiam nutum. Et caſtris locus, & exercitui commeatus ſuppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit.

4 Darius autem tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, anguſtiis redactus eſt ad paucitatem, quam in hoſte contempſerat. Interea Alexander, Abiſtamene Cappadociæ præpoſito, Ciliciam petens, cum omnibus copiis in regionem, quæ Caſtra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adverſus Crœſum in Lydiam exercitum duceret. Abest ea regio quinquaginta ſtadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt arctiſſimas fauces, munimenta quæ manu ponimus, naturali ſitu imitante. Igitur Arſanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon ſuaſiſſet, quondam ſalubre con-

consilium sero exsequi statuit: igne ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quicquid usui esse potest, corrumpit: sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe utilius fuit, angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præsidio, jugumque opportune itineri imminens obtinere; unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Tum paucis, qui callibus præsiderent, relictis, retro ipse concessit; populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relicti erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari surgat, velut sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in divetsum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus & peranguste sunt, quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem, qua vergit ad mare, planiciem ejus crebris distinguentibus rivis. Pyramus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus, non spatio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu à fontibus labens, puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exederat. Monstrabantur urbium sedes Lyrnissi & Thebes; Typhonis quoque specus, & Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraque in quibus nihil præter famam duraverat. Alexander fauces jugi, quæ Pylæ appellantur, intravit: contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus

esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent qui subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat viæ, non angustæ modo, sed plerunque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos præcedere jusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum: intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persæ subjiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, posteaquam Barbaros adventu suorum fugatos esse cognoverat, urbem à se conservatam intrat.

5. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit; & tunc æstas erat, cujus calor non aliam magis quam Ciliciæ oram vapore solis accendit; & diei fervidissimum tempus cœperat. Pulvere ac sudore simul perfusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus abluëret. Itaque veste depositâ, in conspectu agminis (decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi ac parabili cultu corporis se esse contentum) descendit in flumen, vixque ingressi subito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor reliquit. Expiranti simílem, ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens solicitudo, & pene jam luctus in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque rerum, omnis ætatis ac memoriæ clarissimum regem non in acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem aqua corpus,

pus, ereptum esse, & extinctum: instare Darium, victorem, antequam vidisset hostem. Sibi easdem terras quas victores peragrassent, repetendas: omnia aut ipsos aut hostes populatos: per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes fame atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? Jam ut ad Hellespontum fuga penetrarent, classem qua transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa. illum florem iuventæ, illam vim animi, eundem regem & commilitonem divelli à se & abripi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat. Allevabat rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnoverat. Laxataque vis morbi ad hoc solum videbatur, quia magnitud nem mali sentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat. quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraque & ignobili morte in tabernaculo extingui se, querebatur. Admissisque amicis, pariter & medicis: *In quo me*, inquit, *articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire videor: & qui ultro intuli bellum, jam provocor. Darius ergo, cum tam superbas literas scriberet, fortunam meam in consilio habuit. sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & segnes medicos non expetunt tempora mea. Vel mori strenue, quam tarde convalescere, mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est; sciant, me non tam mortis, quam belli remedium quærere.* Ingentem omnibus iucusserat curam tam præceps temeritas eius. Ergo pro se quisque precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in

poteſtate medentium. Inexperta remedia haud injuria ipſis eſſe ſuſpecta, quum ad perniciem ejus etiam à latere ipſius pecunia ſollicitaret hoſtis. Quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum ſe pronuntiari juſſerat. Itaque ne auſurum quidem quenquam arbitrabatur experiri remedium, quod propter novitatem poſſet eſſe ſuſpectum.

6. Erat inter nobiles medicus è Macedonia regem ſecutus, Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi; puero comes & cuſtos ſalutis datus, qui non ut regem modo, ſed etiam ut alumnum, eximia caritate diligebat. Is non præceps ſe, ſed ſtrenuum remedium afferre, tantamque vim morbi potione medicata levaturum eſſe promiſit. Nulli promiſſum ejus placebat, præter ipſum, cujus periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat. Arma & acies in oculis erant: & victoriam in eo poſitam eſſe arbitrabatur, ſi tantum ante ſigna ſtare potuiſſet: id ipſum, quod poſt diem tertium medicamentum ſumpturus eſſet (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens. Inter hæc à Parmenione fidiſſimo purpuratorum literas accipit, quibus ei denuntiabat, ne ſalutem ſuam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & ſpe nuptiarũ ſororis ejus, eſſe corruptum. Ingentem animo ſolicitudinem literæ incuſſerant, & quicquid in utramque partem aut metus aut ſpes ſubjecerat, ſecreta æſtimatione penſabat. Bibere perſeverem? ut ſi venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, eveniſſe videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At ſatius eſt, alieno me mori ſcelere, quam metu noſtro. Diu animo in diverſa verſato, nulli quid ſcriptum eſſet enuntiat, epiſtolamque ſigillo annuli ſui impreſſo, pul-

pulvino, cui incubabat, ſubjecit. Inter has cogitationes biduo abſumpto, illuxit à medico deſtinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viſo, Alexander, levato corpore in cubitum, epiſtolam à Parmenione miſſam ſiniſtra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus. tum epiſtolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos; ratus aliquas conſcientiæ notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille epiſtola perlecta, plus indignationis, quam pavoris, oſtendit: projectiſque amiculo & litteris ante lectum: *Rex*, inquit, *ſemper quidem ſpiritus meus ex te pependit. ſed nunc vero (arbitror) ſacro & venerabili ore trahitur. Crimen parricidii quod mihi objectum eſt, tua ſalus diluet. Servatus à me vitam mihi dederis, oro, quæſoque: omiſſoque metu, patere medicamentum concipi venis. Laxa pauliſper animum, quem ſolicitudine intempeſtiva amici ſane fideles, ſed moleſte ſeduli, turbant.* Non ſecurum modo hæc vox, ſed etiam lætum Regem ac plenum bonæ ſpei fecit. Itaque, *ſi dii*, inquit, *Philippe, tibi permiſiſſent, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluiſſes. Sed certiore, quam expertus es, ne optaſſes quidem. Hac epiſtola accepta, tamen, quod diluerat, bibi. nunc credo, te non minus pro tua fide, quam pro mea ſalute, ſolicitum.* Hæc elocutus, dexteram Philippo offert. Cæterum tanta vis medicaminis fuit, ut quæ ſequuta ſunt, criminationem Parmenionis adjuverint. Intercluſus ſpiritus arcte meabat, nec Philippus quidquam inexpertum omiſit. Ille fomenta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore, excitavit. Atque ut primum mentis compotem eſſe ſenſit, modo matris, ſororumque, modo tantæ victoriæ appropinquantis admonere non deſtitit. Ut vero me-

dicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit: primo animus vigorem suum, deinde corpus quoque, exspectatione maturius recuperavit. Quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum Regem, quam Philippum, intuebatur exercitus: pro se quisque dexteram eius amplexi, grates habebant, velut praesenti Deo. Namque haud facile dictu est, praeter ingenitam illi genti erga Reges suos veneration-em, quantum huius quoque Regis vel admirationi dediti fuerint, vel caritate flagraverint. Jam primum nihil, nisi divina ope, aggredi videbatur. Nam cum esset praesto ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat: aetas quoque vix tantis matura rebus, sed abunde sufficiens, omnia etiam eius opera honestabat, & quae leviora haberi solent, plerunque in re militari gratiora vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque, paululum a privato abhorrens, militaris vigor, queis ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

7. At Darius nuntio de adversa valetudine eius accepto, celeritate quanta poterat, tam grave agmen ad Euphratem contendit: innectoque ea pontibus, quinque tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iamque Alexander viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat, cuius potitus, ducentis talentis, nomine mulctae exactis, arci praesidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens, ostendit quanta fiducia Barbaros sperneret: quippe Aesculapio, & Minervae, ludos celebravit. Spectanti nuntius laetus affertur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos, Myndios quoque & Caunios, & pleraque tractus eius, suae

ſuæ facta ditionis. Igitur edito ſpectaculo ludicro, caſtriſque motis, & Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Mallon pervenit: inde alteris caſtris ad oppidum Caſtabalum. Ibi Parmenio Regi occurrit, quem præmiſerat ad explorandum iter ſaltus, per quem ad urbem Iſſon nomine penetrandum erat. Atque ille anguſtiis ejus occupatis, & præſidio modico relicto, Iſſon quoque deſertam a Barbaris ceperat. Inde progreſſus, deturbatis qui interiora montium obſidebant, præſidiis cuncta firmavit: occupatoque itinere, ſicut paulo ante dictum eſt, idem & auctor & nuntius venit. Iſſon inde Rex copias admovit: ubi conſilio habito, utrumne ultra progrediendum foret, an ibi opperiendi eſſent milites novi, quos ex Macedonia adventare conſtabat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem eſſe cenſebat. Quippe illic utriuſque Regis copias numero futuras pares, cum anguſtiæ multitudinem non caperent. Planitiem ipſis campoſque eſſe vitandos, ubi circuiri, ubi ancipiti acie opprimi, poſſent: timere, ne non virtute hoſtium, ſed laſſitudine ſua, vincerentur: Perſas recentes inde ſucceſſuros, ſi laxius ſtare potuiſſent. Facile ratio tam ſalubris conſilii accepta eſt. Itaque inter anguſtias ſaltus hoſtem opperiri ſtatuit. Erat in exercitu Regis Siſenes Perſes, quondam à Prætore Ægypti miſſus ad Philippum, doniſque & omni honore cultus exilium patria ſede mutaverat: ſecutus deinde in Aſiam Alexandrum, inter fideles ſocios habebatur. Huic epiſtolam Cretenſis miles obſignatam annulo, cujus ſignum haud ſane notum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Darii miſerat eam, hortabaturque Siſenem, ut dignum aliquid nobilitate ac moribus ſuis ederet: magno id ei apud Regem honori fore. Has literas Siſenes, utpote innoxius, ad Alexandrum ſæpe de-

ferre tentavit. Sed cum tot curis apparatuque belli Regem videret urgeri, aptius ſubinde tempus exſpectans, ſuſpicionem iniiti ſceleſti conſilii præbuit. Namque epiſtola, priuſquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam ignoti anuli ſigillo impreſſo, Siſeni dari juſſerat, ad æſtimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat Regem, ſceleſto conſilio eam viſus eſt ſuppreſſiſſe, & in agmine à Cretenſibus haud dubie juſſu Regis occiſus eſt.

8. Jamque Græci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua ſpes, & propemodum unica, ad Darium pervenerant Hi magnopere ſuadebant, ut retro abiret, ſpatioſoſque Meſopotamiæ campos repeteret. Si id conſilium damnaret, at ille divideret ſaltem copias innumerabiles, neu ſub unum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc conſilium Regi, quam purpuratis ejus, diſplicebat: ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem imminere, & dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipſi in diverſa digreſſi, ſi quid commiſſum eſſet, traderent Alexandro. Nihil tutius eſſe, quam circundatos eos exercitu toto obrui telis; documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat ſanctus & mitis, ſe vero tantum facinus negat eſſe facturum, ut ſuam ſecutos fidem, ſuos milites, jubeat trucidari. Quam deinde amplius nationum exterarum, ſalutem ſuam crediturarum ſibi, ſi tot militum ſanguine imbuiſſet manus? Neminem ſtolidum conſilium capite luere debere. Defuturos eos qui ſuaderent. ſi ſuaſiſſe periculum eſſet. Denique, ipſos quotidie ad ſe vocari in conſilium, variaſque ſententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius ſuaſerint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipſum quidem benevolentiæ illorum

rum gratias agere. Cæterum si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare: & eum qui recedat fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam esse rationem. Tantæ enim multitudini, utique cum jam hyems instaret, in regione vasta, & invicem à suis atque hoste vexata, non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse, servato more majorum, qui universas vires semper discrimini bellorum obtulerant. Et hercule, terribilem antea Regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, posteaquam adventare se senserit, cautum pro temerario factum delituisse inter angustias saltus; ritu ignobilium ferarum, quæ strepitu prætereuntium audito, sylvarum latebris se occuluerunt. Iam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum essepassurum detrectare certamen. In illo specu, in quem pavidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magnificentius jactata, quam verius. Cæterum pecunia omni, rebusque preciosissimis, Damascum Syriæ, cum modico præsidio militum, misis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio, agmen conjuge & matre. Virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem. Forte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, pervenit. Nec dubitavere Persæ, quin Isso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidam & invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, instincta purpuratorum, barbara feritate sævientium, præcisis adustisque manibus circumduci, ut copias suas noscerent, satisq; omnibus spectatis, nunciare, quæ vidissent, Regi suo jussit. Motis ergo castris, superat Pyramum amnem, in tergis,

ut

ut credebat, fugientium hæsurus. At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Darium, quam maximo cursu posset, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque speculatores, in maritimas regiones præmissos, explorare jubet, ipse ne adesset, an præfectorum aliquis speciem tribuisset universi venientis exercitus. Sed cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter jumenta laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jusserat, lætus, quod omni expetiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse. Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adveniret, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur: nec injuria, ex his quæ tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia: &, sicut dubium esset an vinceret, ita illud utique certum esse, honeste & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deinde tertia vigilia instructos & armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus patrio more, sacrificium Diis præsidibus loci fecit. Jamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: strenueque jussi procedere, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi judicabant. Tunc consistere agmen jubet, armisque ipse sumptis aciem ordinabat. Dario adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt:

runt: vix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido incesserat. Quippe itineri quam prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa fest natio discurrentium, suosque ad arma vocantium, majorem metum incussit. Alii in iugum montis evaserant, ut hostium agmen inde prospicerent: equos plerique frænabant: discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio montis iugum cum parte copiarum occupare statuit; & à fronte, & à tergo circumiturus hostem: à mari quoque, quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyramum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obicere sese Macedonum copiis iusserat. Si id præstare non possent, retrocedere in montes, & occulte circumire ultimos hostium. Cæterum destinata salubriter, omni ratione potentior fortuna discussit: quippe alii præ metu imperium exequi non audebant, alii frustra exequebantur: quia ubi partes labant, summa turbatur.

9. Acies autem hoc modo stetit: Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumque viginti ferme millibus. In eodem Thymondas erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In lævo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum Regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum assueta corporis custodiæ, & pedestris acies quadraginta millia, sequebantur. Hyrcani deinde Medique equites: his proximi

ximi cæterarum gentium equites dextera lævaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum sex millia jaculatorum funditorumque antecedebant. Quidquid in illis angustiis aditi poterat, impleverant copiæ: cornuaque hinc à jugo, illinc à mari, stabant: uxorem matremque Regis, & alium fœminarum gregem, in medium agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit. dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur. Huic proximi stabant Cœnos, & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In lævo, quod ad mare pertinebat, Craterus & Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere jussus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones Thessalis adjunctis, lævum Peloponnenses, tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis. Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leviter armati. At iis, qui præmissi à Dario jugum montis insederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper advectos. Parmenioni autem præceperat, ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset montibus, quos occupaverant Barbari. At illi, neque obstare venientibus, nec circumire prætergressos, ausi; funditorum maxime aspectu territi profugerant. Eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne superne incesseretur, timuerat, præstitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant. Neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiæ. Paulatim deinde se laxare sinus montium, & majus spatium aperire cœperant; ita ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam à lateribus circumfundi posset equitatus.

10. Jam in conspectu, sed extra teli jactum, utraque

que acies erat, cum priores Persæ inconditum & trucem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus major, exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus, quippe semper circumjecta nemora petræque, quantamcunque accepere vocem multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat; identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem concitato spiritu capesserent bellum. Cumque agmen obequitaret, varia oratione, ut cujusque animis aptum erat, milites alloquebatur. *Macedones, tot bellorum in Europa victores ad subigendam Asiam, atque ultima Orientis, non ipsius magis, quã suo ductu, profecti, inveteratæ virtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensosque olim Herculis & Liberi patris terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus, imposituros jugum. Macedonũ Bactra & Indos fore: minima esse, quæ nunc intuerentur, sed omnia victoria parari. Non præruptis petris Illyricorum, & Thraciæ saxis, sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Athenienſium Philippus pater invocabatur, domitæque nuper Bœotiæ, & urbis in ea nobilissimæ ad solum dirutæ species repræsentabatur animis jam Granicum amnem, jam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque quæ post tergum erant, strata, & pedibus ipsorum subjecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella: Darii prius, deinde Xerxis, insolentia, aquam ipsam, terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos, relinquerent. Dein Deum templa ruinis & ignibus esse delecta. Vrbes eorum expugnatas, fœdera humani divinique juris violata, referebat. Illyricos vero & Thracas,*

rapto

rapto vivere assuetos, aciem hostium, auro purpuraque fulgentem, intueri jubebat, prædam, non arma, gestantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum viri eriperent. Aspera montium suorum juga, nudosque colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum campis agrisque mutarent.

11. Jam ad teli jactum pervenerant, cum Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium invecti sunt. Quippe Darius equestri prælio decernere optabat; phalangem Macedonici exercitus robur esse contectans. Jamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur: quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad jugum montis jussis subsistere; cæteros in medium belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, Præfectum eorum occulte circuire tergum suorum jubet, Parmenionique conjungi, &, quod is imperasset, impigre exsequi. Jamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie se tuebantur: conferti, & quasi cohærentes, tela vibrare non poterant. Simul ut erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur, levique & vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnam coacti conserere gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fusum est: duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarent mucrones in ora dirigerent; non timido, non ignavo, cessare tum licuit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos. Nec vulnerati, ut alias solent acie poterant excedere, cum hostis instaret à fronte, à tergo sui urgerent. Alexander, non ducis magis, quam mili-

militis, munera exsequebatur; opimum decus exso Rege expetens. quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum, ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum Regis objecit, armis & robore corporis multum super cæteros eminens, animo vero & pietate in paucissimis: illo utique prælio clarus, alios improvide insistantes prostravit, alios in fugam avertit. At Macedones, ut circa Regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum vero similis ruinæ strages erat. Circa currum Darii iacebant nobilissimi duces, ante oculos Regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, adverso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Aticies, & Trountes, & Sabaces Prætor Ægypti, magnorum exercituum præfecti, nosceitabantur: circa eos cumulata erat peditum equitumque obscuriot turba. Macedonum quoque, non quidem multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leviter mucrone perstrictum est. Jamque, qui Darium vehebant, equi confossi hastis, & dolore efferati, iugum quatere, & Regem curru excutere cœperant: cum ille, veritus ne vivus veniret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, imponitur: insignibus quoque Imperii, ne fugam proderent, indecorè abiectis. Tum vero cæteri dissipantur metu. & quâ cuique patebat ad fugam viâ erumpunt, arma iacientes, quæ paulo ante ad tutelam corporum sumpserant: adeo pavor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, & forte in id cernu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equi-

tes

tes vehementer urgebant. Jamque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, sparsosque & incompositos victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Hac tam prospera pugna nuntiata, Alexander, non ante ausus persequi Barbaros, utrinque jam victor instare fugientibus cœpit. Haud amplius Regem quam mille equites sequebantur: cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darii partibus steterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sane fugientibus similes, evaserant. Barbari longe diversam fugam intenderunt, alii qua rectum iter in Persidem ducebat: quidam circuitus, rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darii. Sed jam illa quoque hostis victor intraverat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli sed luxuriæ apparatum, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Jamque ad fœminas perventum erat. Quibus, quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: nec corporibus quidem vis ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant: nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero impotentis fortunæ spe-

ſpecies conſpici potuit, cum ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu & opulentia inſtructum, eadem illa Alexandro, quaſi veteri domino, reſervabant. Namque id ſolum intactum omiſerant milites; ita tradito more, ut victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animoſque in ſemet converterant, captiva mater, conjunxque Darii. Illa non majeſtate ſolum, ſed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulcritudine, nec illa quidem ſorte corrupta acceperat in ſinum filium, nondum ſextum ætatis annum egreſſum, in ſpem tantæ fortunæ, quantam paullo ante pater eius amiſerat, genitum. At in gremio anus aviæ jacebant adultæ virgines duæ, non ſuo tantum, ſed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba conſtiterat, laceratis crinibus, abſciſſaque veſte, priſtini decoris immemores; Reginas, dominaſque, veris quondam, tunc alienis nominibus, vocantes. Illæ, ſuæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius ſtetiſſet, quæ fortuna diſcriminis fuiſſet, requirebant. Negabant ſe captas, ſi viveret Rex. Sed illum, equos ſubinde mutantem, longius fuga abſtulerat. In acie autem cæſa ſunt Perſarum peditum centum millia: decē vero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti ſaucii fuere, triginta omnino & duo ex peditibus deſiderati ſunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria ſtetit.

12. Rex, qui diu Darium perſequendo fatigatus erat, poſteaquam & nox appetebat, & cum aſſequendi ſpes non erat, in caſtra paullo ante à ſuis capta pervenit. Invitari deinde amicos, quibus maxime aſſueverat, juſſit: quippe ſumma duntaxat cutis in femore perſtricta non prohibebat intereſſe convivio. Tum repente è proximo taber-

naculo

naculo lugubris clamor, barbaro ululatu planctuque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum Regis, verita ne maioris motus principium esset, armare se cœperat. Causa pavoris subiti fuit, quod mater uxorque Darii, cum captivis mulieribus nobilibus Regem quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu eiulatuque deflebant. Unus namque è captivis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius (sicut paullo ante dictum est) ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnovit: ratusque interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darii, & pietati earum, illacrymasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas jusserat. Veritus deinde, ne proditor, captivarum iram doloremque gravaret, Leonatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare, falso lamentari eas Darium vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum in quo captivæ erant, pervenit, missumque à Rege se nuntiari iubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas. Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacite opperiebantur victoris arbitrium. Leonatus, exspectato diu qui se intromitteret, posteaquam nemo producere audebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat fœminas, quod irrupisse non admissus videbatur. Itaque mater & coniunx provolutæ ad pedes orare cœperunt, ut, prius quam interficerentur, Da-

rii corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret: functas ſupremo in Regem officio ſe impigre morituras. Leonatus, & vivere Darium, & ipſas non incolumes modo, ſed etiam apparatu priſtinæ fortunæ Reginas fore. Tum mater Darii allevari ſe paſſa eſt. Alexander poſtera die, cum curam ſepeliendis militibus impenderet, quorum corpora inveneſat, Perſarum quoque nobiliſſimis eundem honorem haberi iubet; matrique Darii permittit, quos vellet, patrio more ſepeliret. Illa paucos arcta propinquitate coniunctos pro habitu præſentis fortunæ humari iuſſit; apparatum funerum, quo Perſæ ſuprema officia celebrarent, invidioſum fore exiſtimans, cum victores haud pretioſe cremarentur. Jamque iuſtis defunctorum corporibus ſolutis, præmittit ad captivas, qui nuntiarent ipſum venire; inhibitaque comitantium turba, taberna. culum cum Hephæſtione intrat. Is longe omnium amicorum cariſſimus erat Regi: cum ipſo pariter educatus, ſecretorum omnium arbiter. Libertatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat; quod tamen ita uſurpabat, ut magis à Rege permiſſum, quam vindicatum ab eo videretur. & ſicut ætate parerat Regi, ita corporis habitu præſtabat. Ergo Reginæ illum Regem eſſe ratæ, ſuo more veneratæ ſunt. Inde ex ſpadonibus captivis, quis Alexander eſſet, monſtrantibus, Syſigambis advoluta eſt pedibus eius: ignorationem nunquam antea viſi Regis excuſans. Quam manu allevans Rex, Non erraſti, inquit, mater; nam & hic Alexandar eſt. Equidem, ſi hac continentia animi ad ultimum vitæ perſeverare potuiſſet, feliciorem fuiſſe crederem, quam viſus eſt eſſe, cum Liberi patris imitaretur triumphum, ab Helleſponto uſque ad Oceanum omnes gentes victoria emenſus: ſi viciſſet profecto ſuperbiam atque iram, mala invicta:

victa: si abstinuisset inter epulas cædibus amicorum; egregiosque bello viros, & tot gentium secum domitores, indicta causa veritus esset occidere. Sed nondum fortuna se animo ejus infuderat. Itaque orientem eam, moderate & prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem ejus non cepit. Tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eum Reges & continentia & clementia vincerentur: virgines, & Reginas excellentis formæ, tam sancte habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitæ forent. Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ pulcritudine corporis vicit, adeo ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captivo corpori illuderet. Omnem cultum reddi fœminis jussit, nec quidquam ex pristinæ fortunæ magnificentia captivis, præter fiduciam, defuit. Itaque Syssigambis, *Rex*, inquit, *mereris, ut ea precemur tibi, quæ Dario nostro quondã precatæ sumus: & (ut video) dignus es, qui tantum Regem non felicitate solum, sed etiam æquitate superaveris. Tu quidem matrem me & Reginam vocas, sed ego me tuam famulam esse confiteor. Et præteritæ fortunæ fastigium capio, & præsentis jugum pati possum. Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia quam sævitia vis esse testatum.* Rex bonum animum habere eos iussit: Darii deinde filium collo suo admovit. Atque nil ille conspectu tunc primum à se visi conterritus, cervicem ejus manibus amplectitur. Motus ergo Rex constantia pueri, Hephæstionem intuens, *Quam vellem*, inquit, *Darius aliquid ex hac indole hausisset!* Tum tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pyrami amnis, Jovi, atque Herculi, Minervæque sacratis, Syriam petit; Damascum, ubi Regis gaza erat, Parmenione præmisso.

13. Atque is, cum præcessisse Darii satrapam com-

comperisset, veritus ne paucitas suorum spernere-tur, accersere majorem manum statuit. Sed forte in exploratores ab eo præmissos incidit nomine Mardus; qui ad Parmenionem perductus, litteras ad Alexandrum à Præfecto Damasci missas, tradit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam supellectilem cum pecunia traderet, adjecit. Parmenio, asservari eo jusso, litteras aperit: in queis erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque re cognita, Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Damascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Parmenionis animum, insidias timentis, & ignotum iter sine duce non audebat ingredi. Felicitati tamen Regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi jussit: quibus celeriter repertis, quarto die ad urbem pervenit, jam metuente Præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur, quasi parum munimentis oppidi fidens, ante solis ortum pecuniam regiam, quam gazam Persæ vocant, cum pretiosissimis rerum efferri jubet, fugam simulans, revera ut prædam hosti offerret. Multa millia virorum fœminarumque excedentem oppido sequebantur; omnibus miserabilis turba, præter eum, cujus fidei commissa fuerat: quippe quo major proditoris merces foret, objicere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros, prætorum Darii conjuges, liberosque; præter hos, urbium Græcarum legatos, quos Darius, velut in arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus. Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes: hi cum frigus tolerare non possent, quippe & procella subito nivem effuderat, & humus rigebat gelu, tum astrictas vestes, quas cum pecunia portabant, auro, & purpura insignes, induunt, nullo

pro-

ptohibere auſo, cum fortuna Regis, etiam humillimis, in ipſum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non ſpernendi agminis ſpeciem, qui intentiore cura ſuos quaſi ad juſtum prælium paucis adhortatus, equis calcaria ſubdere jubet, & acri impetu in hoſtem invehi. At illi, qui ſub oneribus erant, omiſſis illis, per metum capeſſunt fugam. Armati quoque, qui eos ſequebantur, eodem metu arma jactare, ac nota diverticula petere cœperunt. Præfectus quaſi & ipſe conterritus, ſimulans, cuncta pavore compleverat. Jacebant totis campis opes regiæ. Illa pecunia ſtipendio ingenti militum præparata: ille cultus tot nobilium virorum, tot illuſtrium fœminarum, aurea vaſa, aurei fræni, tabernacula regali magnificentia ornata, vehicula quoque à ſuis deſtituta ingentis opulentiæ plena. facies etiam prædantibus triſtis, ſi qua res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente, fortuna cumulata, tunc alia ſtirpibus dilacerata: alia in cœnum demerſa eruebantur. Non ſuffciebant prædantium manus prædæ. Jamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat. Fœminæ pleræque parvos trahentes liberos ibant, inter quas tres fuere virgines, Ochi, qui ante Darium regnaverat, filiæ, olim quidem ex faſtigio paterno rerum mutatione detractæ, ſed tum ſortem earum crudelius aggravante fortuna. In eodem grege uxor quoque ejuſdem Ochi fuit, Oxathriſque (frater hic erat Darii) filia, & coniunx Artabazi principis purpuratorum: & filius cui Ilioneo fuit nomen. Phanabazi quoque, cui ſummum imperium maritimæ oræ Rex dederat, uxor cum filio excepta eſt; Mentoris filiæ tres, ac nobiliſſimi ducis Memnonis coniunx, & filius: vixque ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonii quoque, & Athenienſes, ſocietatis

tatis fide violata, Persas secuti, Aristogiton, Dropides & Eleutherius, inter Athenienses, genere famaque longe clarissimi; Lacedemonii, Perisippus, & Onomastorides, cum Omaio & Callieratide, ii quoque domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit, talentorum duo millia & sexaginta. facti argenti pondus quingenta æquabat. Præterea xxx millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium, capta sunt. cæterum, Dii, tantæ fortunæ proditorem, sepulturæ celeriter debita pœna persecuti sunt Namq; unus è conscriis ejus credo. Regis vicem etiam in illa sorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito: quippe & ultus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam majestatis suæ exoleviſſe cernebat.

LIBER IV.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *Alexander literis à Dario superbe scriptis regie respondet. Abdylonymum Sidonis regem præficit. Amyntas transfuga, miro modo à Persis occiditur. Variæ variis locis præfectorum Darii clades.*

2. *Tyrii, Alexandrum recipere recusantes, obsidentur.*

3. *Dubiis belli eventibus Tyri obsidio nobilitatur.*

4. *Tandem Tyrus, vi capta, maximaque hominum strage corrupta, luctuoso deformatur incendio.*

5. *Darii iterata de pace ad Alexandrum submissior legatio. qua repudiata, Græci Alexandrum corona aurea donant: ille autem, per præfectos, multas in potestatem suam redigit provincias.*

6. *Ad bellum dum se accingit Darius, Alexander Gazam expugnat: ejusque præfectum Batim crudeli afficit supplicio.*

7. *Profectio, & varia Alexandri quæsita, ad Iovis Hammonis oraculum.*

8. *In Ægypto Alexandria condita; variæque Alexandri bellicæ expeditiones.*

9. *Darius ad Arbellas pervenit, eoque invito Alexander Granicum superat.*

10. *Milites, ob Lunæ defectum turbatos per Ægyptios vates confirmat Alexander, Persas vastatores conjicit in fugam. Darii uxor captiva, mœrore confecta, supremum diem claudit, unde Alexandri lacrymæ, Darii suspiciones, luctus & vota.*

11. *Pacem tertio quæsitam Darius non impetrat; imo ad deditionem, aut ad bellum, ab Alexandro provocatur.*

12. *Ad prælium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones Panico quodam defuncti terrore, arma alacriter capessunt.*

13. *Consilia de nocturno prælio Parmenionis & Polysperchontis Alexander damnat: somnoque refectus, interrito vultu suos ad pugnam accendit.*

14. *Alexandri ad Græcorum, Dariique ad Persarum exercitus, ante pugnam orationes.*

15. *Cruenti ad Arbellas prælii descriptio. Victor Alexander, Darium victum persequitur.*

16. *Parmenio in discrimine constitutus, Alexandrum retrahit. Tandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Persas, multis suorum millibus desideratis, fuga sibi quærere salutem cogunt.*

DARIUS tanti modo exercitus Rex, qui triumphantis magis, quam dimicantis more curru sublimis inierat prælium, per loca, quæ prope immensis agminibus compleverat, jam inania, & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci Regem sequebantur. Nam nec eodem omnes fugam inten-

intenderant, & deficientibus equis cursum eorum quos Rex subinde mutabat, æquare non poterant. Unchas deinde pervenit, ubi excepere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, jussum eam ipsam, & captivos diligenti asservare custodia, Syriæ, quam Cœlen vocent, præfecit. Novum imperium Syri, nondum bellī cladibus satis domiti, aspernabantur: sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Nardus quoque insula deditur Regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam à mari recedentia, Rex ejus insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra movit ad urbem Marathon. Ibi illī litteræ à Dario redduntur: quibus ut superbe scriptis vehementer offensus est. Præcipue eum movit, quod Darius sibi Regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis, quam petebat, ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet; matrem sibi ac conjugem, liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. In ea se fidem & dare paratum, & accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit: REX ALEXANDER DARIO. *Ille, cujus nomen sumpsisti, Darius, Græcos, qui oram Hellespontī tenent, coloniasque Græcorum Ionias, omni clade vastavit, cum magno deinde exercitu mare trajecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello. Rursus Rex Xerxes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos cum immanium Barbarorum copiis venit: qui, navali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia,*

ut abſens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum vero parentem meum quis ignorat ab his interfectum eſſe, quos ingentis pecuniæ ſpe ſollicitaverant veſtri? Impia enim bella ſuſceptis, & cum habeat is arma, licitamini hoſtium capita, ſicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus Rex, percuſſorem in me emere voluiſti. Repello igitur bellum, non infero. Et Diis quoque pro meliore ſtantibus cauſa magnam partem Aſiæ in ditionem redegi meam, te ipſum acie vici. quem etſi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras; utpote qui ne belli quidem in me jura ſervaveris; tamen ſi veneris ſupplex, & matrem, & conjugem, & liberos, ſine pretio recepturum te eſſe promitto. Et vincere, & conſulere victis ſcio. Quod ſi te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cætero cum mihi ſcribes, memento non ſolum Regi te, ſed etiam tuo, ſcribere. Ad hanc perferendam Therſipppus miſſus. Ipſe in Phœnicem deinde deſcendit, & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidona ventum eſt, urbem vetuſtate famaque conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adjutus; ſed quia deditionem magis popularium, quam ſua ſponte fecerat, regno viſus indignus: Hephæſtioniique permiſſum, ut quem eo faſtigio Sidones digniſſimum arbitrarentur, conſtitueret Regem. Erant Hephæſtioni hoſpites, clari inter ſuos juvenes, qui, facta ipſis poteſtate regnandi, negaverunt quemquam patrio more in id faſtigium recipi, niſi regiâ ſtirpe ortum. Admiratus Hephæſtio magnitudinem animi ſpernentis, quod alii per ignes ferrumque peterent, *Vos quidem macti virtute,* inquit, *eſtote, qui primi intellexiſtis quanto majus eſſet regnum faſtidire, quam accipere. Cæterum date aliquem regiæ ſtirpis, qui meminerit, à vobis acceptum habere ſe regnum.* At illi cum multos immi-

nere

nere tantæ ſpei cernerent, ſingulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, ſtatuunt, neminem eſſe potiorem, quam Abdolonymum quendam, longa quidem cognatione ſtirpi regiæ annexum, ſed ob inopiam ſuburbanum hortum exigua colentem ſtipe. Cauſa ei paupertatis, ſicut pleriſque, probitas erat: intentuſque operi diurno, ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum eſt, cum regiæ veſtis inſignibus hortum intrant: quem forte, ſteriles herbas eligens, Abdolonymus repurgabat. Tunc rege eo ſalutato, alter ex his, *Habitus*, inquit, *hic, quem cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt. Ablue corpus illuvie, æternſque ſordibus ſqualidum. Cape Regis animum; & in eam fortunam, qua dignus es, iſtam continentiam profer. Et cum in regali ſolio reſidebis, vitæ neciſque omnium civium dominus, cave obliviſcaris hujus ſtatus, in quo accipis regnum: imo hercule, propter quem.* Somnio ſimilis res Abdolonymo videbatur. interdum ſatiſne ſani eſſent qui tam proterve ſibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti ſqualor ablatus eſt, & injecta veſtis purpura auroque diſtincta, & fides à jurantibus facta ſerio: jam Rex iisdem comitibus in regiam pervenit. Fama, ut ſolet, ſtrenue totas urbes diſcurrit: aliorum ſtudium, aliorum indignatio eminebat. Ditiſſimus quiſque humilitatem inopiamque ejus apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum Rex protinus juſſit, diúque contemplatus, *Corporis*, inquit, *habitus, famæ generis non repugnat: ſed libet ſcire, inopiam qua patientia tuleris.* Tum ille, *Utinam*, inquit, *eodem animo regnum pati poſſim. Hæ manus ſuffecere deſiderio meo: nihil habenti, nihil defuit.* Magnæ indolis ſpecimen ex hoc ſermone

Abdo-

Abdolonymi cepit. Itaq; non Stratonis modo regiam ſupellectilem attribui ei juſſit, ſed pleraq; etiam ex Perſica præda: regionem quoq; urbi appoſitam, ditioni ejus adjecit. Interea Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus, cum quatuor millibus Græcorum, ipſum ex acie perſecutis, fuga Tripolim pervenit. Inde in naves militibus impoſitis, Cyprum tranſmiſit: & eum in illo ſtatu rerum id quemque, quod occupaſſet, habiturum arbitraretur, velut certo jure poſſeſſum, Ægyptum petere decrevit Utrique Regi hoſtis, & ſemper ex ancipiti mutatione temporum pendens, hortatuſque milites ad ſpem tantæ rei, docet Sabacem Prætorem Ægypti cecidiſſe in acie: Perſarum præſidium, & ſine duce eſſe, & invalidum: Ægyptios ſemper Prætoribus eorum infenſos, pro ſociis ipſos, non pro hoſtibus æſtimaturos. Omnia experiri neceſſitas cogebat, quippe cum primas ſpes fortuna deſtituit, futura præſentibus videntur eſſe potiora. Igitur conclamant, duceret, quo videretur. Atque ille, utendum animis, dum ſpecalerent, ratus, ad Peluſii oſtium penetrat, ſimulans à Dario ſe eſſe præmiſſum. Potitus ergo Peluſii, Memphin copias promovit: ad cujus famam Ægyptii, vana gens, & novandis quam gerendis aptior rebus, ex ſuis quiſque vicis urbibuſque ad hoc ipſum concurrunt, ad delenda præſidia Perſarum, qui territi, tamen ſpem obtinendi Ægyptum non amiſerunt. Sed eos Amyntas prælio ſuperatos in urbem compellit, caſtriſque poſitis victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio poſitis omdibus, hoſtium cuncta agebantur. Itaq; Mazeces, quanquam infelici prælio ſuorum animos territos eſſe cognoverat: tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos, oſtentans, perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res

amiſ-

amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit. Ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœnas Amynta utrique Regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat. Darii prætores, qui prælio apud Issos superfuerunt, cum omni manu, quæ fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum juventute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus Prætor Alexandri Lydiæ præerat: qui, quanquam plerosque militum ex præsidiis ad Regem dimiserat, tamen Barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illinc quoque fortuna partium fuit: tribus præliis alia atque alia regione commissis, Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum, ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellesponti oram recuperandam à Dario erat missus, captis ejus aut demersis navibus, superat. A Milesiis deinde Pharnabazus Præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum, petiit: is quoque insulas præsidiis occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europæ Asiæque Regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque & Cretæ arma commoverat. Agis Lacedæmoniorum Rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenses, has aut illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna.

2 Jam tota Syria, jam Phœnice quoque, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatque Rex castra in Continenti, à quo urbem angustum fretum

dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes urbes Syriæ Phœniceſq; memorabilis, facilius ſocietatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatuſque large & hoſpiraliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis, accipi juſſit, benigneque legatos allocutus, Herculi (quem præcipue Tyrii colerent) ſacrificare velle ſe dixit. Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipſos genus ducere: ſe vero, ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati reſpondent, eſſe templum Herculis extra urbem, in ea ſede quam Palætyron ipſi vocant. Ibi Regem Deo ſacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexander, cujus alioquin potens non erat. Itaque, *Vos quidem*, inquit, *fiducia loci, quod inſulam incolitis, pedeſtrem hunc exercitum ſpernitis; ſed brevi oſtendam, in continenti vos eſſe. Proinde ſciatis licet, aut intraturum me urbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc reſponſo dimiſſos monere amici cœperunt, ut Regem, quem Syria, quem Phœnice recepiſſet, ipſi quoque urbem intrare paterentur. At illi, loco ſatis fiſi, obſidionem ferre decreverunt: namque urbem a continenti quatuor ſtadiorum fretum dividit, Africo maxime objectum, crebros ex alto fluctus in litus evolvens: nec accipiendo operi quo Macedones continenti inſulam jungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus, obſtabat. Quippe vix leni & tranquillo mari, moles agi poſſunt. Africus vero prima quæque congeſta pulſu illiſa mari ſubruit: nec ulla tam firma moles eſt, quam non exedant undæ per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus exſtitit, ſummi operis faſtigio ſuperfuſæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros turreſque urbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, niſi e navibus pro-

procul excussa, emitti, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter: naves nec habebat Rex, &, si admovisset, pendentes & instabiles missilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginensium legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, semper parentum loco culti. Hortari ergo pœni cœperunt, ut obsidionem forti animo paterentur; brevi Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros turresque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt, opificesque, quorum copiâ urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt: ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus iguem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis exstitisse dicuntur. idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt. Territoque Rege Aristander peritissimus vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum. Contra, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere. Alexander cum & classem procul haberet & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrii contra jus gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atq; ille suorum tam indigna

nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed ante jacienda moles erat, quæ urbem Continenti committeret. Ingens ergo animos militum despe ratio incessit, cernentium profundum mare, quod vix divina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur, & exæstuare semper fretum, quoque arctius voluteretur inter insulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, *speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat, dexteram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in urbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium jura violata referebat. Vnam esse urbem, quæ cursum victoris morari ausa esset.* Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castiget: satisque omnibus stimularis, opus orsus est. Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente. materies ex Libano monte ratibus & turribus faciendis vehebatur. Jamque à fundo maris in altitudinem montis opus excreverat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à littore, hoc magis quicquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrii, parvis navigiis admotis per ludibrium exprobrabant, illos, armis inclytos, dorso, sicut jumenta, onera gestare. Interrogabant etiam num major Neptuno esset Alexander. Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accendit. Jamque paululum moles aquam eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbique admovebatur: cum Tyrii, magnitudine molis, cujus incrementum eos ante fefellerat, conspecta, levibus navigiis nondum commissum opus circuire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum & re-

removere, & appellere scaphas in expedito non esset, ad curam semet ipsos tuendi ab opere conuerterant. Igitur ex jumentis coria velaque jussit obtendi, ut extra teli jactum essent, duasque turres ex capite molis erexit, è quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent. Contra, Tyrii navigia procul à conspectu hostium littori appellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes, incompositos Macedonas aggressi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis.

3. Ea res Alexandrum dividere copias coegit. Et ne segniter assidere uni urbi videretur, operi Perdiccam Craterumque praefecit: ipse cum expedita manu Arabiam petit. Interea Tyrii navem magnitudine eximia, saxis arenaque à puppi oneratam, ita ut multum prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitaverunt, & cum magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc prora ejus accensa, remiges desiliere in scaphas, quae ad hoc ipsum praeparatae sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium coepit, quod, priusquam posset occurri, turres, & cetera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desilierant in parva navigia, faces & quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Jamque non modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem: cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi immitterent. At Tyrii, qui capere eos, quam interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati impune navigiis excipi possent: nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus motum ex profundo ma-

e illisit in molem, crebrisque fluctibus compage operis verberatæ se laxavere. saxaque interfluen unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis quibus injecta terra sustinebatur præceps in profundum ruit, tantæque molis vix ulla vestigia invenirab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in adversis rebus solet fieri) alius in alium culpam referebat, cum omnes verius de sævitia maris queri possent. Rex novi operis molem orsus, in adversum ventum, non latere, sed recta fronte, direxit, quod cætera opera velut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio erectæ, procul teli jactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant. deinde saxis onerabant. Rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant. Tum humus aggerebatur. super quæ alia strue saxorum arborumque cumulata, velut quodam nexu continens opus junxerant: Nec Tyrii, quidquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebãtur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem usq; penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes: quæ ubi secutæ erant, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites truncosque arborum haud ægre moliebantur. Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso, sequebatur. Ægro animi Alexandro & utrum perseveraret an abiret, satis incerto, classis Cypro advenit. Eodemq; tempore Cleander, cum Græcis militibus in Asiam nuper advectus centum & octoginta navium classem in duo divisit cornua. Lævum Pythagoras, Rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextero quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrii, quamquam classem habebant,

ausi navale inire certamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex invectus, ipsas demersit. Postera die, classe ad mœnia admota, undique tormentis & maxime arietum pulsu muros quatit: quos Tyrii raptim obstructis saxis refecerunt. Interiorem quoque murum, ut, si prior fefellisset, illo se tuerentur, undique orsi. Sed undique vis mali urgebat: moles intra teli jactum erat: classis mœnia circuibat: terrestri simul navalique clade obruebantur. quippe binas quadriremes Macedones inter se ita junxerant, ut proræ cohærerent; puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent. Hoc puppium intervallum, antennis asseribusque validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleverant. sic instructas quadriremes ad urbem agebant: inde missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem, sicuti dictum est, paratam circuire urbem jubet: jamque naves urbi undiq; adnovebantur, & Tyrii desperatione torpebant, cum subito spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat, effusa calligine, extinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim levari, deinde acrius vento concitatum fluctus ciere, & inter se navigia collidere. Jamque scindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neq; enim conferta navigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat, & quod in hujusmodi casu accidit, periti ignaris parebant: quippe gubernatores alias imperare soliti, tum metu mortis ausis exsequebantur. Tandem remis pertinacius everberatum mare, veluti eripientibus navigia classicis cessit, appulsaque sunt litori la-

cerata pleraque. Iisdem diebus forte Carthaginensium legati triginta superveniunt; magis obsessis solatium, quam auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio sed pro salute dimicare, nuntiabant. Syracusani tunc Africam urebant, & haud procul Carthaginis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quanquam ab ingenti spe destituti erant, sed conjuges liberosque devehendos Carthaginem tradiderunt: fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumque unus è civibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deserentis: molemque à Macedonibus jactam in salo, in sylvestrem saltum esse mutatam: quanquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni, metu aurea catena devinxere simulacrum, aræque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo Deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum devexerant Pœni, & in majore locaverant patria, multisque aliis spoliis urbium à semet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornaverant. Sacrum quoque, quod quidem Diis minime cordi esse crediderim, multis seculis intermissum, repetendi auctores quidam erant; ut ingenuus puer Saturno immolaretur. Quod sacrilegium verius, quam sacrum, Carthaginenses, à conditoribus traditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur: ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Cæterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admovit. Namque ad amplianda navigia, quæ muros subibant, validis asseribus

cor-

corvos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigaverant, ut cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Unci quoque & falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia, lacerabant. Clypeos vero æneos multo igne torrebant, quos repletos fervida arena cœnoque decocto, è muris subito devolvebant, nec ulla pestis magis timebatur. Quippe ubi loricam corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat: jacientesque arma, laceratis omnibus, queis protegi poterant, vulneribus inulti patebant. Corvi vero, & ferreæ manus tormentis emissæ, pleroſque rapiebant.

4. Hic Rex fatigatus, statuerat, soluta obsidione, Ægyptum petere: quippe cum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, quam morari, pudebat. Famam quoque, qua plura, quam armis, everterat, ratus leviorem fore, si Tyrum, quasi testem, se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admoveri jubet, delectosque militum imponi. Et forte bellua inusitatæ magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminens ad molem quam Macedones jecerant, ingens corpus applicuit, diverberatisque fluctibus allevans semet, utrinque conspecta est. Deinde à capite molis, rursus alto se immersit: ac modo super undas eminens magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emersit. Utrisque lætus fuit belluæ aspectus. Macedones iter jaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii, Neptunum occupati maris vindicem abripuisse belluam, ad molem brevi profecto ruituram; lætiq; omine eo, ad epulas dilapsi,

one-

oneravere ſe vino: quo graves, orto ſole navigia conſcendunt, redimita coronis floribuſque: adeo victoriæ non omen modo, ſed etiam gratulationem præceperant. Forte Rex claſſem in diverſam partem agi juſſerat, triginta minoribus navigiis relictis in littore, è quibus Tyrii duobus captis, cætera ingenti terruerunt metu: donec ſuorum clamore audito, Alexander claſſem litori, à quo fremitus acciderat, admovit. Prima è Macedonum navibus quinqueremis, velocitate inter cæteras eminens, occurrit: quam ut conſpexere Tyrii, duæ è diverſo in latera ejus invectæ ſunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, & ipſa roſtro icta eſt, & illam invicem tenuit. Jamque ea, quæ non cohærebat, libero impetu evecta in aliud quinqueremis latus invehebatur, cum opportunitate mira triremis è claſſe Alexandri, in eam ipſam, quæ quinqueremi imminebat, tanta vi impulſa eſt, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naves ſupervenerunt; & Rex quoque aderat; cum Tyrii inhibentes remos, ægre evellere navem quæ hærebat, portumque omnia ſimul navigia repetunt. Confeſtim Rex inſequutus, portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris miſſilibus ſubmoveretur, naves autem omnes fere aut demerſit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, juſſitque & claſſem & machinas pariter admovere, & undique territis inſtare, ipſe in altiſſimam turrim aſcendit, ingenti animo, periculo majore: quippe regio inſigni & armis fulgentibus conſpicuus, unus præcipue telis petebatur. & digna prorſus ſpectaculo edidit: multos è muris propugnantes haſta transfixit: quoſdam etiam cominus gladio clypeoque impulſos præcipitavit. quippe turris, ex qua dimicabat, muris hoſtium propemo

modam cohærebat. Jamque crebris arietibus saxorum compage laxata, munimenta defecerant. & classis intraverat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitrium; nonnulli ruunt in hostem, haud inulte tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat; saxa, & quidquid manibus fors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander, exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq; tectis injici jubet. His per præcones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem a Diis petere sustinuit. Pueri virgineſque templa compleverant: viri in vestibulo suarum quisque ædium stabant, parata sævientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum præsidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippe utramque urbem Agenorem condidisse credebant), multos Tyriorum etiam protegentes ad sua perduxere navigia, quibus occultatis, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta sævitiæ sunt. Quantumq; sanguinis fusum sit vel ex hoc existimari potest, quod intra munimenta urbis, sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit regis. Duo millia in quibus occidendis defecerat rabies crucibus affixi, per ingens litoris spatium pependerunt. Carthaginensium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quam oppugnari cœpta erat, capta est; urbs & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis: condita ab Agenore, dia mare, non vicinum modo, sed quod-

cun-

cumque classes ejus adierunt, ditionis suæ fecit: &, si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certe ejus pene orbe toto diffusæ sunt. Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo, libero commeantes mari, sæpiusque adeundo exteris incognitas terras, elegisse sedes juventuti, qua tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova, & externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

5. Iisdem ferme diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut Regi scriptæ. *Petebat, uti filiam suam (Saptimæ erat nomen) nuptiis Alexander sibi adjungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Halyn amnem sitam. inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si forte dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines quantamcunque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire majorem. Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quam in illa ætate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustiis posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, & Araxen, & Hydaspen, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos, Oceani accolas, quando adituros, vel Sogdianos, & Arachosios, nomine tantum notos? cæteraque gentes, ad Caucasum & Tanaim pertinentes? Senescendum fore, tantum terrarum vel sine*

præ-

prælio obeunti. Se vero ad ipſum vocare deſineret. namque illius exitio eſſe venturum. Alexander his, qui litteras attulerant, reſpondit: *Darium ſibi aliena promittere: quod totum amiſerit, velle partiri. Doti ſibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Helleſponti oram, victoriæ ſuæ præmia: leges autem à victoribus dici: accipi à victis. In utro ſtatu ambo eſſent, ſi ſolus ignoraret, quam primum Marte decerneret: ſe quoque, cum tranſiſſet mare, non Ciliciam aut Lydiam; quippe tanti belli exiguam hanc eſſe mercedem; ſed Perſepolim, caput regni ejus, Bactra deinde, Ecbatana, ultimique Orientis oram imperio ſuo deſtinaſſe. Quocunque ille fugere potuiſſet, ipſum ſequi poſſe. deſineret terrere fluminibus, quem ſciret maria tranſiſſe.* Reges quidem invicem hæc ſcripſerant. Sed Rhodii, urbem ſuam portuſque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat; Philota regioni circa Tyrum juſſo præſidere: Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat; bello, quod ſupererat, interfuturus. Rex, Hephæſtione Phœnices oram claſſe prætervehi juſſo, ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit. Iiſdem fere diebus ſolenne erat ludicrum Iſthmiorum, quod conventu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut ſunt Græcorum temporaria ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad Regem, qui ob res pro ſalute Græciæ ac libertate geſtas, coronam auream donum victoriæ ferrent. Iidem paulo ante incertæ famæ captaverant auram, ut quocunque pendentes animos tuliſſet fortuna, ſequerentur. Cæterum non ipſe modo Rex obibat urbes imperii jugum adhuc recuſantes: ſed Prætores quoque ipſius, egregii duces, pleraque invaſerant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne Prætore Darii ſuperato, Miletum cepit: Amphoterus & Hegilo-

gilochus, centum ſexaginta navium claſſe, inſulas inter Achaiam atque Aſiam in ditionem Alexandri redegerunt: Tenedon quoque receptum incolis vltro vocantibus. Statuerant & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darii Prætor, comprehenſis qui res ad Macedonas trahebant, rurſus Apollonidi & Athenagoræ, ſuarum partium viris, urbem cum modico præſidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obſidione urbis perſeverabant: non tam ſuis viribus, quam ipſorum, qui obſidebantur, voluntate. nec fefellit opinio. Namque inter Apollonidem, & duces militum, orta ſeditio, irrumpendi in urbem occaſionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intraſſet, oppidani olim conſilio proditionis agitato, aggregant ſe Amphotero & Hegilocho: Perſarumque Præſidio cæſo, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora vincti traduntur; XII triremes cum ſuo milite ac remige, præter eas triginta naves, & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Perſis mercede conducta. His in ſupplementum copiarum ſuarum diſtributis, piratiſque ſupplicio affectis, captivos remiges adjecere claſſi ſuæ. Forte Ariſtonicus Methymnæorum Tyrannus, cum piraticis navibus ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus clauſtra ſucceſſit: interrogatuſque à cuſtodibus, quis eſſet; Ariſtonicum ad Pharnabazum venire reſpondit. Illi Pharnabazum quidem jam quieſcere, & non poſſe tum adiri: cæterum patere ſocio atq; hoſpiti portum, & poſtero die Pharnabazi copiam fore, affirmant. Nec dubitavit Ariſtonicus primus intrare. Secuti ſunt ducem piratici lembi: ac dum applicant navigia crepidini portus, obiicitur à vigilibus clauſtrum, & qui proximi excubabant, ab iiſdem excitantur: nulloq; ex his auſo repugnare omni-

omnibus catenæ injectæ sunt: Amphoteroque deinde, Hegilochoque traduntur. Hinc Macedones transiere Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus est, ut incolumi abire liceret. Imbtum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

6. Darius desperata pace, quam per literas legatosque impetrari posse crediderat, ad reparandas vires bellumque impigre renovandum intendit. Duces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessum quoque Bactrianorum ducem, perquammaxime posset exercitu coacto, descendere ad se jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promtissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & rapto vivere assueta; semperque in armis erant. Sed Bessus suspecta perfidia, haud sane æquo animo in secundo se continens gradu, Regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur. Cæterum Alexander, quam regionem Darius petiisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum, arcana Regum mira celantium fide, non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta: vetus disciplina Regum, silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quam ullum probrum: nec magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit: quod homini facillimũ voluerat esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostium gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Batis eximiæ in Regem suum fidei, modico præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æstimato lo

co-

BIBLIOTHECA BODLEIANA

corum ſitu agi cuniculos juſſit, facili ac levi humo acceptante occultum opus. Quippe multam arenam vicinum mare evomit, nec ſaxa coteſq; quæ interpellent ſpecus, obſtabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conſpicere non poſſent, opus orſus, ut a ſenſu ejus averteret, turres muris admoveri jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, deſidente ſabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat: multique vulnerabantur impune, cum idem recipiendis, qui admovendis, turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui ſigno dato, poſtero die muros corona circundari juſſit. Ortoque ſole, prius quam admoveret exercitum, opem Deum expoſcens, ſacrum patrio more faciebat. Fore prætervolans corvus, glebam, quam unguibus ferebat, ſubito amiſit: quæ cum Regis capiti incidiſſet, reſoluta defluxit. Ipſa autem avis in proxima turre conſedit. Illita erat turris bitumine ac ſulphure, in qua alis hærentibus fruſtra ſe allevare conatus, à circumſtantibus capitur. Digna res viſa, de qua vates conſulerentur, & erat non intactus ea ſuperſtitione mentis. Ergo Ariſtander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi: cæterum periculum eſſe, ne Rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquam unam urbem ſibi, quo minus ſecurus Ægyptum intraret, obſtare ægre ferebat; tamen paruit vati, ſignumque receptui dedit. Hinc animus crevit obſeſſis, egreſſique porta, recedentibus inferunt ſigna: cunctationem hoſtium fore ſuam occaſionem rati. Sed acrius quam conſtantius prælium inierunt. Quippe ut Macedonum ſigna circumagi videre, repente ſiſtunt gradum. Jamque ad Regem præliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud ſane memor, loricam

ricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus, ſumpſit, & ad prima ſigna pervenit. Quo conſpecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortuna ſua facinus auſus, clypeo gladium tegens, quaſi transfuga genibus Regis advolvitur. Ille aſſurgere ſupplicem, recipique inter ſuos juſſit. At gladio Barbarus ſtrenuè in dextram tranſlato, cervicem appetit Regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum Barbari lapſam amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo (ut arbitrabatur ipſe) defunctus. Sed, ut opinor, ineuitabile eſt fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, ſagitta ictus eſt; quam per loricam adactam, ſtantem in humero, medicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde ſanguis manare cœpit; omnibus territis. quia quam alte penetraſſet telum, lorica obſtante, non cognoverant. Ipſe, nec oris quidem colore mutato, ſupprimi ſanguinem, & vulnus obligari juſſit. Diu ante ipſa ſigna vel diſſimulato vel victo dolore, perſtiterat, cum ſuppreſſus paulo ante ſanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente ſanguine intumuit. Linqui deinde animo, & ſubmitti genu cœpit. quum proximi exceptum in caſtra receperunt. Et Batis interfectum ratus, urbem ovans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, exſtruxit, & pluribus cuniculis muros ſubrui juſſit. Oppidani ad priſtinum faſtigium murorum, novum exſtruxere munimentum. Sed ne id quidem turres aggeri impoſitas æquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infeſta telis erant. ultima peſtis urbis fuit, cuniculo ſubrutus murus, per cujus ruinas hoſtis intravit. Ducebat ipſe Rex anteſignanos, & dum incautius

tius ſubit, ſaxo crus ejus afligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores dimicat: ira quoqve accenſus, quod duo in obſidione urbis ejus acceperat vulnera. Batim, egregia edita pugna, multiſque vulneribus confectum, deſeruerant ſui: nec tamen ſegnius prælium capeſſebat, lubricis armis, ſuo pariter atque hoſtium ſanguine: cum undiq; telis circumducto Alexander, inſolenti gaudio juvenis elatus, alias virturem etiam in hoſte miratus; Non, ut voluiſti, inquit, morieris, Bati: ſed quidquid tormentorum in captivum inveniri poteſt, paſſurum eſſe te cogita. Ille, non interrito modo, ſed contumaci quoque vultu intuens Regem, nullam ad minas ejus reddit vocem. Tum Alexander, Videtiſne obſtinatum ad tacendum; inquit. num genu poſuit? num ſupplicem vocem miſit? Vincam tamen ſilentium, &, ſi nihil aliud, certe gemitu interpolabo. Iram deinde vertit in rabiem; jam tum peregrinos ritus nova ſubeunte fortuna. Per talos enim ſpirantis lora trajecta ſunt, religatumque ad currum traxere circa urbem equi; gloriante Rege, Achillem, à quo genus ipſe deduceret, imitatum ſe eſſe in pœna in hoſtem capienda. Cecidere perſarum Arabumque circa decem millia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obſidio certe non tam claritate urbis nobilitata eſt, quam geminato periculo Regis, qui Ægyptum adire feſtinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquiſitionem novorum militum miſit. Namque prœliis etiam ſecundis atterebantur copiæ, devictarumque gentium militi minor, quam domeſtico fides habebatur.

Ægyptii, olim Perſarum opibus infenſi, quippe avare & ſuperbè imperitatum ſibi eſſe credebant, ad ſpem adventus ejus erexerant animos; utpote qui

qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio venientem, læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquam à Gaza copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc Castra Alexandri vocant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere jussis, ipse cum expedita delectorum manu, Nilo amne vectus est. Nec sustinuere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Jamque haud procul Memphi erat, in cujus præsidio Astaces prætor Darii relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam supellectilem, tradidit. A Memphi, eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat; compositisque rebus, ita ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Jovis Ammonis oraculum statuit. Iter expeditis quoque & paucis vix tolerabile ingrediendum erat: terra cæloque aquarum penuria est: steriles arenæ jacent: quas ubi vapor solis accendit fervido solo exurente vestigia, intolerabilis æstus exsistit: luctandumque est non tantum cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægre moliuntur pedes. Hæc Ægyptii vero mira ostentabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Jovem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyrenensium dona attulere; pacem, & ut adiret urbes suas petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque conjuncta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem, & sequenti die, tolerabilis labor visus; nondum tam vastis nuditisque solitudinibus aditis: jam tamen sterili &

 ex oriente

emoriente terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli devexerant, & in arido solo ac fervido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incenderat, siccaque & adusta erant omnia; cum repente, sive illud Deorum munus sive casus fuit, obductæ cœlo nubes condidere solem, ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enimvero ut largum quoque imbrem excusserunt procellæ, pro se quisque excipere eum; quidam, ob sitim impotentes sui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumtum est. Jamque haud procul oraculi sede aberant, cum complures corvi agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes: & modo humi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis levabant, antecedentium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecratam Deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudines, ita undique ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contecta est: multique fontes dulcibus aquis passim manantibus, alunt sylvas. Cœli quoq; mira temperies, verno tempori maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Æthiopum: Meridiem versus, Arabes spectant, Troglodytis cognomen est. Horum regio usq; ad Rubrum mare excurrit. At qua vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Scenitas vocant: à Septentrione Nasamones sunt: gens Syrtica navigiorum spoliis quæstuosa. Quippe obsident litora, & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Ammonios vocant, dispersis tuguriis habitant:

BIBLIOTHECA BODLEIANA

bitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterem regiam clausit. in proxima conjuges eorum, cum liberis & pellicibus, habitant. Hic quoque Dei oraculum est. Ultima munimenta, satellitum armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Ammonis nemus: in medio habet fontem: aquam Solis vocant. sub lucis ortum tepida manat: medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in vesperam, calescit: media nocte, fervida exæstuat. quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tepore langueſcat. Id, quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodaverunt. Umbilico tenus, arieti similis est habitus; smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes: multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ, virgineſque, patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat oraculum. Ac tum quidem Regem, propius adeuntem, maximus natu è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Jovem reddere affirmans. Ille vero & accipere se ait, & agnoscere, humanæ sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium fatis sibi destinaret pater. Vates, æque in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere an omnes parentis sui interfectores pœnas dedissent. Sacerdos, parentem ejus negat ullius scelere posse violari: Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia, adjecit, invictum fore, donec excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto, dona & Sacerdotibus

bus & Deo data sunt: permissumque amicis, ut ipsi quoque consulerent Jovem. Nihil amplius quæsiverunt, quam an autor esset sibi divinis honoribus colendi suum Regem. Hoc quoque acceptum fore Jovi vates respondit, ut ipsi victorem Regem divino honore colerent. Vere & salubriter æstimanti fidem oraculi, vana profecto responsa videri potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit, magna ex parte avidos gloriæ magis, quam capaces facit. Jovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam jussit: rerumque gestarum famam dum augere vult, tali appellatione corrumpit. Et Macedones, assueti quidem regio imperio, sed majore libertatis umbra quam exteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat, aut Regi, aversati sunt. Sed hæc suo quæque tempori reserventur. Nunc cætera exsequi pergam.

8 Alexander ab Ammone rediens, ut ad Mareotim paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut apparuit, magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine autoris: complexus quidquid loci est inter paludem & mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat. &, qui ædificandæ urbi præessent, relictis, Memphim petit. Cupido, haud injusta quidem, exterum intempestiva, incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam, invisere. Memnonis Titonique celebrata regia cognoscendæ vetustatis avidum trahebat, pene extra terminos Solis. Sed imminens bellum, cujus multo major superërat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æschylum Rhodium, &

Peuce-

Peucestem Macedonem, quatuor millibus militum in præsidium regionis ejus datis : claustra Nili fluminis Polymenem tueri jubet ; triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde quæ Ægypto juncta est, præpositus Apollonius ; vectigalibus ejusdem Africæ, Ægyptique, Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam jussis novam urbem magna multitudine implevit. Fama est, cum Rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse, & polenta esse pastas. Cumque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta præbituram. Regem, eum secundo amne deflueret, assequi cupiens Hector, Parmenionis filius, eximio ætatis flore in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit ; pluribus quam capere posset impositis. Itaque mersa navis omnes destituit. Hector diu flumini oblectatus, cum madens vestis, & astricti crepidis pedes, natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit : &, ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus & periculum intenderant, nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est. Rex amissi ejus desiderio vehementer afflictus est, repertumque corpus magnifico extulit funere. Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ. Vivum Samaritæ cremaverant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit : advenientique sunt traditi tanti sceleris autores. Andromacho deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui prætorem interemerant Tyrannos (inter eos, Methymnæorum Aristonicum, & Chrysolaum) popularibus suis tradidit, quos illi ob in-

juriam

jurias tortos necaverunt. Athenienſium deinde, Rhodiorumque & Chiorum legatos audit. Athenienſes victoriam gratulabantur, &, ut captivi Græcorum ſuis reſtituerentur, orabant. Rhodii & Chii de præſidio querebantur, omnes ea, quæ deſiderare viſi, impetraverunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes ſuas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obſides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque regibus, qui & à Dario defeceraut ad ipſum, & oppugnanti Tyrum miſerant claſſem, pro merito honos habitus eſt. Amphoterus deinde claſſis præfectus ad liberandam Cretam miſſus, (namque & Perſarum & piratarum armis pleræque ejus inſulæ obſidebantur,) Ante omnia mare à piraticis claſſibus vindicare juſſus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque Rege converſo. His compoſitis, Herculi Tyrio ex auro crateram, cum triginta pateris, dicavit: imminenſque Dario, iter ad Euphratem pronuntiari juſſit.

9. At Darius, cum ab Ægypto divertiſſe in Africam hoſtem comperiſſet, dubitaverat, utrumne circa Meſopotamiam ſubſiſteret, an interiora regni ſui peteret; haud dubie potentior autor præſens futurus ultimis gentibus impigre bellum capeſſendi, quas ægre per Præfectos ſuos moliebatur. Sed, ut idoneis auctoribus fama vulgavit, Alexandrum eum omnibus copiis, quamcunq; ipſe adiiſſet regionem, perituros, haud ignarus, quam cum ſtrenuo res eſſet, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi juſſit. Bactriani, Scythæque & Indi convenerant. Nam & cæterarum gentium copiæ partibus ſimul affuerunt. Cæterum cum dimidio ferme major eſſet exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quæ ſumma

cura comparabantur. Equitibus equiſque tegumenta erant ex ferreis laminis, ſerie inter ſe connexis. Queis antea prætor jacula nihil dederat, ſcuta gladiique adiiciebantur. Equorum domandi greges peditibus diſtributi ſunt: ut major, priſtino eſſet equitatus, ingenſque, ut crediderat terror hoſtium, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, ſecutæ ſunt. Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant. Utrinque à jugo ternos direxerant gladios, & inter radios rotarum plura ſpicula eminebant in adverſum. Aliæ deinde falces ſummis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demiſſæ; quidquid obvium concitatis equis fuiſſet, amputaturæ. Hoc modo inſtructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias movit. A parte dextera erat Tigris, nobilis fluvius: lævam tegebat Euphrates: agmen Meſopotamiæ campos impleverat. Tigri deinde ſuperato, cum audiſſet haud procul abeſſe hoſtem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmiſit. Mazæo Prætori ſex millia data, quibus hoſtem tranſitu amnis arceret. Eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander eſſet aditurus, popularetur atque ureret: quippe credebat, inopia debellari poſſe, nihil habentem, ſi quod rapiendo occupaſſet. Ipſi autem commeatus, alii terra, alii Tigri amne, ſubvehebantur. Jam pervenerat ad Arbellam vicum, nobilem ſua clade facturus. Hic, commeatuum ſarcinarumq; majore parte depoſita, Lycum amnem ponte junxit, & per dies quinque, ſicut ante Euphratem, trajecit exercitum. Inde octoginta fere ſtadia progreſſus, ad alterum amnem, Bumadon nomen eſt, caſtra poſuit. Opportuna explicandis copiis regio erat equitabilis & vaſta planities: ne ſtirpes quidem & brevia virgulta operiunt ſolum, liberque proſpectus oculorum

lorum, etiam quæ procul receſſere, permittitur. Itaque, ſi qua campi eminebant, juſſit æquari, totumque faſtigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, æſtimabant, vix fecerunt fidem, tot millibus cæſis majores copias eſſe reparatas. Cæterum omnis periculi, & maxime multitudinis contemptor, undecimis caſtris pervenit ad Euphratem: quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem ſequi jubet; Mazæo, qui ad inhibendum tranſitum cum ſex millibus equitum occurrerat, non auſo periculum ſui facere. Paucis deinde, non ad quietem, ſed ad reparandos animos, diebus datis militi, ſtrenue hoſtem inſequi cœpit, metuens ne interiora regni ſui peteret, ſequenduſque eſſet per loca omni ſolitudine atque inopia vaſta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio, quippe Mazæus, quæcunque adierat, haud ſecus quam hoſtis urebat. Ac primo, caligine, quam fumus effuderat, obſcurante lucem, inſidiarum metu ſubſtitit. Deinde, ut ſpeculatores præmiſſi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmiſit: cujus altitudo primo ſumma equorum pectora, mox, ut in medium alveum ventum eſt, cervices quoque æquabat. nec ſane alius ad Orientis plagam tam violentus invehitur; multorum torrentium non aquas ſolum, ſed etiam ſaxa ſecum trahens. Itaq; à celeritate, qua defluit, Tigris nomen eſt inditum, quia Perſica lingua Tigrim ſagittam appellant. Igitur pedes velut diviſus in cornua circumdato equitatu, levatis ſuper capita armis, haud ægre ad ipſum alveum penetrat. Primus inter pedites Rex egreſſus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, oſtendit. ſed gradum firmare

vix poterant: cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant. quippe cum semet ipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum amne, orta luctatio est, cumulique sarcinarum passim fluitantes, pleroisque perculerant. Rex monere ut satis haberent arma retinere; cætera se redditurum. Sed neque consilium, neque imperium, accipi poterat. Obstrepebat hinc metus; præter hunc, invicem natantium mutuus clamor. Tandem, qua leniore tractu amnis aperit vadum, emersere: nec quidquam, præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed perpetua fortuna Regis avertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditumque in ulteriore stantibus ripa, superavit: sic, angustis in Ciliciæ callibus, tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest: quia nunquam in discrimen venit, an temere fecisset. Mazæus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa: demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata deinde contemta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis invehi jussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipue Aristonis, fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem, directa in gutture hasta, transfixit, fugientemque per medios hostes consecutus, ex equo præcipitavit, & obluctanti caput gladio demsit: quod relatum magna cum laude ante Regis pedes posuit.

10. Biduo ibi Rex stativa habuit; in proximum

mum deinde iter pronuntiari jussit. Sed prima fere vigilia Luna deficiens primum citorem sideris sui condidit: deinde sanguinis colore suffuso, lumen omne fœdavit; solicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam, incussa est: *Diu invitis in ultimas terras trahi se querebantur. Jam nec flumina posse adiri, nec sidera priscum præstare fulgorem. Vastas terras, deserta omnia occurrere; in unius hominis jactationem tot millium sanguinem impendi: fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœlum vanis cogitationibus peti.* Jam pro seditione res erat, cum ad omnia interritus, duces, principesque militum frequentes adesse prætorio; Ægyptioisque vates, quos cœli ac siderum peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere jubet. At illi, qui satis scirent, temporum orbes implere destinatas vices, Lunamque deficere, cum aut terram subiret, aut Sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent vulgus: cæterum affirmant, Solem Græcorum, Lunam esse Persarum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis gentibus portendi. Veteraque exempla recensent Persidis Regum, quos adversis Diis pugnasse Lunæ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quam superstitio: alioqui impotens, sæva, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis, paret. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum ratus, secunda vigilia castra movit. Dextra Tigrim habebat, à læva montes, quos Gordiæos vocant. Hoc ingresso itinere, speculatores, qui præmissi erant, sub lucis ortum, Darium adventare nuntiaverunt. Instructo igitur milite, & composito agmine, antecedebat. Sed Per-

ſarum exploratores erant mille ferme, qui ſpeciem magni agminis fecerant. quippe ubi explorare vera non poſſunt, falſa per metum augurantur. His cognitis, Rex cum paucis ſuorum aſſecutus agmen refugientium ad ſuos, alios cecidit, alios cepit, equiteſque præmiſit ſimul ſpeculatum, ſimul ut ignem, quo Barbari cremaverant vicos, extinguerent quippe fugientes raptim tectis acerviſque frumenti injecerant flammas. quæ cum in ſummo hæſiſſent, ad inferiora nondum penetraverant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum eſt. copia aliarum quoque rerum abundare cœperunt. Ea res ipſa militi ad perſequendum hoſtem animum incendit. quippe urente & populante eo terram feſtinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. Inrationem ergo neceſſitas verſa: quippe Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat, jam fugere contentus, pleraque inviolata hoſti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta ſtadiis Darium abeſſe compererat. Itaque ad ſatietatem quoq; copia commeatuum inſtructus, quatriduo in eodem loco ſubſiſtit. Interceptæ deinde Darii literæ ſunt, quibus Græci milites ſollicitabantur, ut Regem interficerent, aut proderent: dubitavitque, an eas pro concione recitaret; ſatis confiſus Græcorum quoque erga ſe benevolentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non eſſe talibus promiſſis imbuendas aures militum. patere vel unius inſidiis Regem: nihil nefas eſſe avaritiæ. Secutus conſilii autorem, caſtra movit. Iter facienti, Spado unus ex captivis qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix ſpiritum ducere. Itineris continui labore animique ægritudine fatigata, inter ſocrus & virginum filiarum manus, collapſa erat; deinde & extincta. Id ipſum nuntians alius ſupervenit. Et Rex haud ſecus,

eus, quam si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus; lacrymisque obortis, quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto assidens corpori, venit. Hic vero renovatus est mœror, ut prostratam humi vidit, recenti malo priorum quoq; admonita, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem, maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, & solatia non adhibere, sed quærere. Cibo certe abstinuit, omnemq; honorem funeri, patriarum morem servavit: dignus hercule, qui nunc quoque tantum mansuetudinis & continentiæ ferat fructum. Semel omnino eam viderat quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem, viderat: eximiamque pulchritudinem formæ ejus, non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ. Eunuchis, qui circa Reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit: exceptusque à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur, gemens & veste lacerata. Quem ut conspexit Darius, multiplici doloris exspectatione commotus, & quid potissimum timeret, incertus, Vultus tuus, inquit, nescio quod ingens malum præfert: sed cave miseri hominis auribus parcas: didici enim esse infelix. & sæpe calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi; & (ut credo) ipsis quoq; omni graviora supplicio? Ad hæc Tyriotes; Istud quidem procul abest, inquit. Quantuscunque enim Reginis honor

ab iis, qui parent, haberi poteſt, tuis à victore ſervatus eſt: ſed uxor tua paulo ante exceſſit è vita. Tum vero non gemitus modo, ſed etiam ejulatus totis caſtris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius, quin interfecta eſſet, quia nequiſſet contumeliam pati: exclamatque amens dolore; Quod ego tantum nefas commiſi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem ſævitiæ meæ reddas? Odiſti me, non quidem provocatus. Sed finge juſtum intuliſſe te bellum: cum fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam gravius eſſe conſultum. Ingemuiſſe etiam Alexandrum morti, & non parcius fleviſſe, quam ipſe lacrymaretur. Ob hæc ipſe amantis animus in ſolicitudinem ſuſpicionemque revolutus eſt: deſiderium captivæ profecto à conſuetudine ſtupri ortum eſſe conjectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, ſed ſuſpirans, Videſne nte, Tyriote, locum mendacio non eſſe? Tormenta jam hic erunt: ſed ne exſpectaveris per Deos, ſi quid tibi tui Regis reverentia eſt, num, quod & ſcire expeto & quærere pudet, auſus eſt & dominus & juvenis? Ille quæſtioni corpus offerre, Deos teſtes invocare, caſte ſanctèque habitam eſſe Reginam. Tandem, ut fides facta eſt, vera eſſe quæ affirmaret Spado, capite velato diu flevit: manantibuſque adhuc lacrymis, veſte ab ore rejecta, ad cœlum manus tendens Dii patrii, inquit, primum mihi ſtabilite regnum: deinde, ſi de me jam tranſactum eſt, precor ne quis Aſiæ rex ſit, quam iſte tam juſtus hoſtis, tam miſericors victor.

11. Itaque, quanquam pace fruſtra bis petita, omnia in bellum conſilia converterat; victus tamen continentia hoſtis, ad novas pacis conditiones ferendas, decem legatos, cognatorum principes,

pes, misit: quos Alexander consilio advocato introduci jussit. E quibus maximus natu: *Darium*, inquit, *ut pacem à te jam tertio peteret, nulla vis subegit; sed justitia & continentia tua expressit Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit. Pudicitiæ earum, quæ supersunt, curam, haud secus quam parens agens, Reginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darii fuit, cum demitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hostem luges. Jam in acie stares, nisi cura te sepulturæ ejus moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Halym amnem, qui Lydiam terminat. Nunc, quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filiæ, offert, quam tibi tradit. Ochum filium, quem habes pacis & fidei obsidem retine. Matrem, & duas virgines filias, redde, pro tribus corporibus* xxx *millia talentum auri, precatur, accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prægrave imperium: difficile est continere quod capere non possis. Videsne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes, magnæ jacturæ locum faciunt. Facilius est quædam vincere, quam tueri; quam, hercule, expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent! Ipsa mors uxoris Darii te admonere potest, minus jam misericordiæ tuæ licere, quam licuit.* Alexander, legatis excedere tabernaculo jussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta Regis voluntate. Tandem Parmenio, *An-*

te

te ſuaſiſſem, ait, *ut captivos apud Damaſcum redimentibus redderes: ingentem pecuniam potuiſſe redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occuparant manus. Et nunc magnopere cenſerem, ut unam anum, & duas puellas, itinerum agminumq; impedimenta, triginta millibus talentis auri permutes. Opimum regnum occupari poſſe condit one, non bello: nec quemquam alium inter Iſtrum & Euphratem poſſedi ſſe terras, ingenti ſpatio intervalloq; diſcretas. Macedoniam quoque reſpiceret potius, quam Bactra & Indos intueretur.* Ingrata oratio Regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit: *Ego*, inquit, *pecuniam quam gloriam mallem, ſi Parmenio eſſem. Nunc Alexander, de paupertate ſecurus ſum, & me non mercatorem meminì eſſe, ſed Regem. Nihil quidem habeo venale: ſed fortuam meam utique non vendo. Captivos ſi placet reddi; honeſtius dono dabimus, quam pretio remittemus.* Introductis deinde legatis ad hunc modum reſpondit: *Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hoſtem ſupervacaneam eſſe, & me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ eius tribuiſſe, ſed naturæ meæ: nec adverſus calamitates, ſed adverſus hoſtium vires contendere. Bellum cum captivis & fœminis gerere non ſoleo; armatus ſit oportet, quem oderim. Quod ſi ſaltem pacem bona fide peteret, deliberarem forſitan an darem. Verum enimvero, cum modo milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia ſollicitet, ad internecionem mihi perſequendus eſt, non ut juſtus hoſtis, ſed ut percuſſor veneficus. Conditiones vero pacis, quas fertis, ſi accepero, victorem eum faciunt. Quæ poſt Euphratem ſunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe ultra Euphratem ſum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum caſtra mea tranſeunt. Hinc me depellite, ut ſciam*

veſtrum

vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scio aliorum servorum eius nupturam. Multum vero mihi praestat, si me Mazaeo generum praeponit. Ite, nuntiate Regi vestro, & quae amisit, & quae adhuc habet praemia esse belli: Hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proximae luci assignatura fortuna est; & me in Asiam non venisse ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forsitan quae perit. Caeterum nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna salvo statu terrarum poterit habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi, quam expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent; Cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: Ipsos petere, quam primum dimittantur ad Regem; eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant, adesse certamen.

12. Ille quidem confestim Mazaeum cum III millibus equitum, ad itinera, quae hostis petiturus erat, occupanda, praemisit. Alexander, corpori uxoris ejus justis persolutis, omnique gravi re comitatu inter eadem munimenta cum modico praesidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua divisa erant peditum; in utrumque, latus equite circumdato: impedimenta sequebantur agmen praemissum. Deinde cum Scythis equitibus, Menidam jubet explorare ubi Darius esset. At ille, cum Mazaeus haud procul consedisset non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumque equorum, exaudisse nuntiat. Mazaeus quoque, conspectis procul exploratoribus in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat,

bat,

bat armari militem jubet, aciemque disponit. In lævo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum. Dacæ totidem, & Arachosii, Susiique, quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum VIII millibus equitum item Bactrianis. Massagetæ III millibus agmen ejus claudebant: pedites his plurium gentium non mixtos, sed suæ quisq; nationis, junxerant copias. Persas deinde cum Mardis, Sogdianisque, Ariobarzanes & Orobates ducebant. Illis partibus copiarum Orsines præerat, à Septem Persis oriundus: ad Cyrum quoque nobilissimum Regem originem sui referens. Hos aliæ gentes, ne sociis quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi, exterique Rubri maris accolæ, nomina verius quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta: queis peregrinum militem adjunxerat. Hunc Armenii quos minores vocant, Armenios Babylonii, utrosque Belitæ, & qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gorræ, gentes quidem Euboicæ. Medos quondam secuti, sed jam degeneres, & patrii moris ignari. Applicuerat his Phrygas, & Cataonas. Parthorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit: dextrum tenebat natio majoris Armeniæ, Cadusiique, & Cappadoces, & Syri, & Medi. His quoque falcati currus erant quinquaginta. Summa totius exercitus: equites CXLV millia: pedestris acies sexcenta millia expleverat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt; jussique subsistere armati, hostem exspectabant. Alexandri exercitum pavor, cujus causa non

ſuberat, invaſit, quippe lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æſtivo ardenti ſimilis internitens, ignis præbuit ſpeciem, flammaſq; ex Darii caſtris ſplendere velut illatas temere præſidiis credebant. Quod ſi perculſis Mazæus, qui præſidebat itineri, ſupervenisſet; ingens clades accipi potuit. Ille, ſegnis in eo, quem occupaverat, tumulo ſedet, contentus non lacessi. Alexander, cognito pavore exercitus, ſignum ut conſiſterent dari, ipſos arma deponere, ac levare corpora, jubet, admonens, nullam ſubiti cauſam esse timoris; hoſtem procul stare. Tandem compotes ſui, pariter arma & animos recepere, nec quidquam ex præſentibus tutius viſum eſt, quam eodem loco caſtra munire. Poſtero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum proſpiciebantur caſtra, conſederat, ſive metu, ſive quia ſpeculari modo juſſus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipſum collem, quem deſeruerat, occupaverunt, nam & tutior planitie erat, & inde acies hoſtium, quæ in campo explicabatur, conſpici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, univerſam quidem rei faciem non abſtulit: cæterum agminum diſcrimina, atque ordinem, prohibuit perſpici. Multitudo inundaverat campos, fremituſque tot millium, etiam procul ſtantium, aures impleverat. Fluctuare animo Rex, & modo ſuum, modo Parmenionis conſilium, ſera æſtimatione perpendere, quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, niſi victor, aut ſine clade non poſſet. Movebat etiam eum multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente geſſiſſet quantoſque populos fudiſſet. Itaque, cum ſpes metum vinceret, periculoſius bellum differre ratus,

tus, ne desperatio suis cresceret: dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pæonia præcedere jubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extenderat. Utrumque cornu equites tegebant. Jamque nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat: & Macedones, sive alacritate, sive tædio exspectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora vallesque circumjectas terribili sono impleverat. Nec jam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumulo castra munire, vallum jaci jussit: strenueque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit.

13. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat, armis insignibus equi virique splendebant; &, omnia intentiore cura præparari, solicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat, ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, sollicitam exspectatione mentem turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet; quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto, non prælio, opus esse censebat: *intempesta nocte opprimi posse hostes discordes moribus, linguis. Ad hec & somno & improviso periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primum terribiles occursuras facies Scytharum, Bactrianorumque, hirta illis ora, & intonsas comas esse. Præterea eximiam vastorum magnitudinem corporum: vanis & inanibus militem magis quam justis formidinis causis moveri, deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse.* Non

in

in Cliciæ angustiis, & inviis callibus, sed in aperta & lata planitie dimicandum fore. Omnes ferme Parmenioni assentiebantur: Polypercon haud dubie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur. Quem intuens Rex (namque Parmenionem, nuper acrius quam vellet increpitum, rursus castigare non sustinebat;) *Latrunculorum, inquit, & furum, ista solertia est, quam præcipitis mihi, quippe illorum votum unicum est, fallere. Meæ vero gloriæ semper aut absentiam Darii, aut angustias locorum, aut furtum noctis, obstare non patiar: palam luce aggredi certum est. Malo me fortunæ pœniteat, quam victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit: vigilias agere Barbaros, & in armis stare, ut ne decipi quidem possint. Itaque ad prælium vos parate* Sic incitatos ad corpora curanda dimisit. Darius illud, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse conjectans, frænatos equos stare, magnamque exercitus partem in armis esse, atque vigilias intentiore cura servari, jusserat. Ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propinquisque agmina in armis stantium circumibat; Solem, Mithren, sacrumque & æternum invocans ignem, ut illis dignam vetere gloria maiorumque monumentis fortitudinem inspirarent. & profecto, si qua divinæ opis augurio humanâ mente concipi possent, Deos stare secum. illos nuper Macedonum animis subitam incussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agique arma jacientes. Expetere præsides Persarum imperii Deos debitas à vecordibus pœnas, nec ipsum ducem saniorem esse. quippe ritu ferarum prædam modo, quam expeteret, intuentem, in perniciem, quæ ante prædam posita esset, incurrere. Similis apud Macedones quoque solicitudo erat; noctemque, velut in eam certamine edicto,

metu

metu egerunt. Alexander non alias magis territus, ad vota & preces Ariſtandrum vocari jubet. Ille in candida veſte, verbenas manu præferens, capite velato, præibat preces Regis, Jovem, Minervam, Victoriamque propitiantis. Tunc quidem ſacrificio rite perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec ſomnum capere, nec quietem pati poterat. modo è jugo montis aciem in dexterum Perſarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte concurrere hoſti: interdum hæſitare an potius in lævum torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior ſomnus oppreſſit. Jamq; luce orta duces ad accipienda imperia convenerant, inſolito circa prætorium ſilentio attoniti. Quippe alias accerſere ipſos, & interdum morantes caſtigare, aſſueverat. Tunc ne ultimo quidem rerum diſcrimine excitatum eſſe mirabantur, & non ſomno quieſcere, ſed pavore marcere credebant. non tamen quiſquam è cuſtodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & jam tempus inſtabat; nec miles injuſſu ducis, aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipſe pronuntiat. Jamque exire neceſſe erat: tunc demum intrat tabernaculum, ſæpiuſque nomine compellatum, cum voce non poſſet, tactu excitavit. *Multa lux*, inquit, *eſt. Inſtructam aciem hoſtis admovit: tuus miles adhuc inermis exſpectat imperium. Ubi eſt vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles ſoles.* Ad hæc Alexander: *Crediſne me prius ſomnum capere potuiſſe, quam exonerarem animum ſolicitudine, quæ quietem morabatur?* ſignumque pugnæ tuba dari juſſit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perſeveraret, quod ſecurus ſomnum cepiſſet: *Minime*, inquit, *mirum eſt. Ego enim, cum Darius terras ureret, vicos exſcinderet,*

ſcinderet, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc vero quid metuam, cum acie decernere paret? hercule votum meum implevi; ſed hujus quoque conſilii ratio poſtea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quiſque præeſt: ego jam adero, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus diſcriminis aderat, uti ſolebat. Tum quoque munimento corporis ſumpto proceſſit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant Regem; & vultu ejus interrito, certam ſpem victoriæ augurabantur. Atque ille prorupto vallo exire copias jubet, aciemque diſponit. In dextero cornu locati ſunt equites, quos agema appellant. Præerat his Clytus, cui junxit Philotæ turmas; cæteroſque Præfectos equitum lateri ejus applicuit. Ultima Meleagri ala ſtabat, quam phalanx ſequebatur. Poſt phalangem Argyraſpides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat: in ſubſidiis cum manu ſua Cœnus. Poſt eum Horeſtes, Lyncesteſque. Poſt illos Polypercon dux peregrini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat, in ſocietatem nuper aſcitos. hæc dextri cornu facies erat. In lævo Craterus Peloponnenſium equites habebat, Achæorumque, & Locrenſium, & Marcon turmis ſibi adiunctis: hos Theſſali equites claudebant, Philippo duce. peditum acies equitatu tegebatur: frons lævi cornu hæc erat. Sed ne circuiri poſſet à multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque ſubſidiis firmavit: non recta fronte, ſed à latere poſitis, ut, ſi hoſtis circumvenire aciem tentaſſet, parata pugnæ forent. Hic agriani erant, quibus Attalus præerat, adjunctis ſagittariis Cretenſibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, adjuncto milite mercede conducto. Thracas quoq, ſimul objecerat

jecerat leviter armatos. adeoque aciem versatilem posuit, ut qui ultimi stabant, ne circuirentur, versi tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non prima quam latera, non latera munitiora fuere quam terga. His ita ordinatis præcipit, ut, si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent: haud dubius, sine noxa transcursuros, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immississent, eos ipsi clamore terrerent, pavidosque equos telis utrinque suffoderent. Qui cornibus præerant, extendere ea jussi, ita ut ne circumvenirentur, si arctius starent; nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit; modico præsidio relicto. Lævum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat. Nondum ad teli jactum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad Regem pervenit, nuntians, muros ferreos in terram defodisse darium, qua hostem equites emissurum esse credebat: notatumque certo signo locum, ut fraus evitari à suis posset. Asservari transfuga jusso duces convocat; expositoq; quod nuntiatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemq; periculum edoceant. Cæterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum: sed in conspectu omnium, duces & proximum quemque interequitans alloquebatur.

14. *Emensis tot terras in spem victoriæ, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen; Granicum hic amnem, Ciliciæque montes, & Syriam, Ægyptumque, prætereuntibus raptas, ingentia spei gloriæque incitamenta referebat. Reprehen-*

sos

sos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non possent, tertiam diem jam metu exsangues, armis suis oneratos, in eodem vestigio hærere. nullum desperationis illorum majus indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent: quidquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab hac Scythæ, quive Caduſii appellentur: ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse: nunquam ignorari viros fortes: at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones virtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret. intuerentur Barbarorum inconditum agmen: alium nihil præter jaculum habere, alium fundâ saxa librare, paucis iusta arma esse. Itaque illinc plures stare, hinc plures dimicaturos: nec postulare se, ut fortiter capesserent prælium, ni ipse cæteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum spondere: pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos, unum pene se prædæ communis exsortem: in illis colendis ornandisque usurpare victoriæ præmia. Hæc se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum essent. illa fuisse dicturum, perveniſſe eo, unde fugere non possent, tot terrarum spatia emensis, tot amnibus montibusque post tergum objectis, iter in patriam & penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instincti sunt. Darius in lævo cornu erat, magno suorum agmine delectis, equitum peditumq; stipatus: contemperatque paucitatem hostis, vanam aciem esse extentis cornibus, ratus. Cæterum, sicut curru eminebat, dextera lævaque ad circumstantium agmina oculos manusq; circumferens, *Terrarum*, inquit, *quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante domini, jam non de-*

gloria, ſed de ſalute, & quod ſaluti præponitis, de libertate pugnandum eſt. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut conſtituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoſte certavimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum eſt eo, unde pulſis ne fugæ quidem locus eſt. Omnia tam diutino bello exhauſta poſt tergum ſunt. Non incolas ſuos urbes, non cultores habent terræ. Conjuges quoque & liberi ſequuntur hanc aciem, parata hoſtibus præda niſi pro cariſſimis pignoribus corpora opponitis. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immenſa planities vix caperet, comparavi. equos, arma, diſtribui. commeatus, ne tantæ multitudini deeſſent, providi. locum in quo acies explicari poſſet, elegi. Cætera in veſtrâ poteſtate ſunt: audete modo vincere, famamque, infirmiſſimum adverſus fortes viros telum, contemnite. Temeritas eſt, quam adhuc pro virtute timuiſtis. quæ ubi primum impetum effudit, velut quædam animalia amiſſo aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes abſconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam & exhauſtam. Nam ultimi, quos locavit averſos, terga jam præbent: obteri mehercule equorum unguibus poſſunt etiam ſi nil præter falcatos currus emiſero. & bello vicerimus, ſi vincimus prælio. nam ne illis quidem ad fugam locus eſt. Hinc Euphrates, illinc Tigris, prohibet incluſos: et, quæ antea pro illis erant, in contrarium converſa ſunt. Noſtrum mobile & expeditum agmen eſt; illud præda grave. Implicatos ergo ſpoliis noſtris trucidabimus: eademque res & cauſa victoriæ erit, & fructus. Quod ſi quem è vobis nomen gentis movet, cogitet, Macedonum illis arma eſſe, non corpora. Multum enim ſanguinis in-

vi-

vicem hauſimus, & ſemper gravior in paucitate jactura eſt. Nam Alexander quantuſcunque ignavis & timidis videri poteſt, unum animal eſt, &, ſi quid mihi creditis, temerarium & vecors; adhuc noſtro pavore, quam ſua virtute, felicius. Nihil autem poteſt eſſe diuturnum, cui non ſubeſt ratio. Licet felicitas aſpirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non ſufficit. Præterea breves & mutabiles vices rerum ſunt, & fortuna nunquam ſimpliciter indulget. Forſitan ita Deorum fata ordinaverunt, ut Perſarum imperium, quod ſecundo curſu per CCXXX annos ad ſummum faſtigium evexerant, magno motu concuterent magis, quam affligerent; admonerentque nos fragilitatis humanæ, cujus nimia in proſperis rebus oblivio eſt. Modo Græcis ultro bellum inferebamus: nunc in ſedibus noſtris propulſamus illatum. Jactamur invicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quia mutuo affectamus, una gens non capit. Cæterum, ſi ſpes non ſubeſſet, neceſſitas tamen ſtimulare deberet. Ad extrema perventum eſt. Matrem meam, duas filias, Ochum in ſpem hujus imperii genitum, illos principes, illam ſobolem regiæ ſtirpis, duces veſtros, Regum inſtar, vinctos habet. niſi quod in vobis eſt, ipſe ego majore parte captivus ſum. Eripite viſcera mea ex vinculis, reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori non recuſo. Parentem, liberos (nam conjugem in illo carcere amiſi), credite nunc omnes, tendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem veſtram, miſericordiam, fidem, expoſcere, ut ſervitute, ut compedibus, ut precario victu ipſos liberetis. An creditis æquo animo iis ſervire, quorum Reges eſſe faſtidiunt? Video admoveri hoſtium aciem: ſed quo propius diſcrimen accedo, hoc minus his quæ dixi, poſſum eſſe contentus. Precor vos per Deos patrios, æternumque ignem, qui præ-

fertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademtum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit, vindicate ab ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres & spe pleni, ut quam gloriam accepistis à maioribus vestris, posteris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis, geritis. Effugit mortem quisquis contempserit: timidissimum quemque consequitur. Ipse, non patrio more solum, sed etiam ut conspici possim, curru vehor. Nec recuso, quo minus imitemini me, sive fortitudinis exemplum, sive ignaviæ fuero.

15. Interim Alexander (ut est demonstratum à transfuga) cum insidiarum locum circumiret, & Dario, qui lævum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque eodem suum obvertit. Besso admonito, ut Massagetas equites in lævum Alexandri cornu invehi juberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato univetsos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum satis provisо impetu, obtererent. Alios ergo hastæ multum ultra temonem eminentes, alios ab utroque latere demissæ falces laceravere Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa turbaverant fuga ordines. Mazeus quoque periculis metum incussit: mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumvehi jussis: ratus captivos quoq; qui simul asservabantur, rupturos vincula, cum suos appropinquantes vidissent. Non fefellerat Parmenionem, qui in lævo cornu erat. Propere igitur Polydamanta mittit ad Regem, qui & periculum ostenderet, & quid fieri juberet, consuleret. Ille audito Polydamante, *Abi, nuntia*, inquit, *Parmenioni, si acie vicerimus, non nostrum solum nos re-*

cu-

cuperaturos, sed omnia, quæ hostium sunt, occupaturos. Proinde non est quod quidquam virium subducat ex acie, sed, ut me & Philippo patre dignum est, contemto sarcinarum damno, fortiter dimicet. Interim Barbari impedimenta turbaverant, cæsisq; plerisque custodum, captivi, vinculis ruptis, quidquid obvium erat, quo armari possent, rapiunt: & aggregati suorum equitibus, Macedonas ancipiti circumventos malo invadunt, lætique circa Syfigambim, vicisse Darium, ingenti cæde postratos hostes, ad ultimum etiam impedimentis exutos nuntiant: quippe eandem fortunam ubique esse credebant. & victores Persas ad prædam discurrisse Syfigambis, hortantibus captivis ut animum à mœrore allevaret, in eodem, quo antea fuit, perseveravit. non vox ulla excidit ei: non oris color vultusve mutatus est: sed sedit immobilis, credo præcoce gaudio verita fortunam irritare. adeo ut quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum. Inter hæc Amyntas, præfectus equitum Alexandri, cum paucis turmis opem impedimentis laturus advenerat, incertum, suone consilio, an Regis imperio, sed non sustinuit Caduforum Scytharumque impetum. quippe vix tentato certamine, effugit ad Regem; amissorum impedimentorum, testis magis, quam vindex. Jam consilium Alexandri vicerat dolor, &, ne cura recuperandi sua militem à prælio averteret, non immerito verebatur. Itaque Aretem, ducem hastatorum (Sarissophoros vocabant), adversus Scythas misit. Inter hæc currus, qui circa prima signa turbaverant aciem, in phalangem invecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo similis acies erat, junxerant hastas, & ab utroque latere temere inferentium ilia suffodiebant. circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare

cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleverat. Hi territos regere non poterant: equi crebra jactatione cervicum, non jugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant; nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem: iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis. quippe amputata virorum membra humi jacebant: & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, truncí quoque, & debiles, arma tamen non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, gravius territis instabat. Supervenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnæque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem Victores solent edere, ferociter in hostem quasi ubiq; profligatum, incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari; prælium, quod jam elanguerat, solus accendere; confirmatisque tandem animis ire in hostem jubet, Rarior acies erat in dextero cornu Persarum: namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit, & multa cæde hostium invehitur. At qui in lævo cornu erant Persæ, spe, posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani, calcaribus subditis, circumfusos Regi Barbaros adorti essent, aversosque cædendo in se obverti coegissent. Turbata erat utraque acies. Alexander & à fronte & à tergo hostem habebat. qui aversi ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur. Bactriani, impedimentis hostium direptis, reversi

ordines ſuos recuperare non poterant. Plura ſimul abrupta à cæteris agmina, ubicunque alium alii fors miſcuerat, dimicabant. Duo Reges junctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Perſæ cadebant. par ferme utrinque numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo, vehebatur. utrumque delecti tuebantur, ſui immemores, quippe amiſſo Rege nec volebant ſalvi eſſe nec poterant. Nam ante oculos ſui quiſq; Regis mortem occumbere ducebant egregium. Maximum tamen periculum adibant qui maxime tuebantur. quippe ſibi quiſq; cæſi Regis expetebat decus. Cæterum, ſive ludibrium oculorum, ſive vera ſpecies fuit, qui circa Alexandrum erant, vidiſſe ſe crediderunt paululum ſuper caput Regis placide volantem aquilam; non ſonitu armorum, non gemitu morientium territam. diuque circa equum Alexandri, pendenti magis quam volanti ſimilis, apparuit. Certe vates Ariſtander alba veſte indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis, avem monſtravit, haud dubium victoriæ auſpicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam. utique poſteaquam auriga Darii, qui ante ipſum ſedens equos regebat, haſta tranſfixus eſt. Nec aut Perſæ, aut Macedones dubitavere, quin ipſe Rex eſſet occiſus. Lugubri ergo ululatu, & incondito clamore gemituque, totam fere aciem adhuc æquo Marte, pugnantium turbavere. Cognati Darii, & armigeri, lævumq; tuentes cornu, in fugam effuſi, deſtituerant currum: quem à dextera parte ſtipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace ſtricto Darius dubitaſſe, an fugæ dedecus honeſta morte vitaret. Sed eminens curru, nondum omnem ſuorum aciem prælio excedentem deſtituere erubeſcebat. Dum inter ſpem & deſperationem

BIBLIOTHECA BODLEIANA

hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxaverant ordines. Alexander, mutato equo (quippe plures fatigaverat), resilientium ora fodiebat, fugientium terga. Jamque non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientium victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris quæ ad cœlum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis ut signum subinde coeuntes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum vehentes identidem verberabantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

16. At in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio, sicut ante dictum est, tuebatur, longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazeus cum omni suorum equitatu vehementer invectus, urgebat Macedonum alas. Jamque abundans multitudine aciem circumvehi cœperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent, nisi mature subveniretur, non posse sisti fugam. Jam multum viæ processerat Rex, imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuntius venit, refrænare equos jussit qui vehebantur; agmenque constitit: frendente Alexandro, eripi sibi victoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quam sequi se. Interim ad Mazeum superati Regis fama pervenerat. Itaque quanqam validior erat, fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnæ remissæ: sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari jubet: *Ecquid*, inquit, *videtis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vincit. Omnia Persa-*

sarum cæde strata sunt. quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere videbatur, & spes languentes qnoque erexerat: subditis calcaribus proruere in hostem: & illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quidquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextero cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazeus, dato fugæ spatio, non recto itinere, sed majore. & ob id tutiore circuitu, Tigrim superat, & Babylonem cum reliquiis devicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contenderat: quo trajecto dubitavit an solveret pontem: quippe hostem jam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat Malle insequentibus iter dare: quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte Arbela pervenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumq; cædem multiplicem deuictorum fugam clades nunc singulorum, nunc universorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unum diem fortuna cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii diversos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur. Deinde miserecordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis præcipue fatigatos & saucios exurebat, passimque omnibus rivis postraverant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes. quam cum avide turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia premente limo; resolutisque & torpentibus membris, cum super-

veniſſet hoſtis, novis vulneribus excitabantur Quidam, occupatis proximis rivis, diverterant longius, ut, quidquid occulti humoris uſquam manaret, exciperent. Nec ulla adeó avia & ſicca lacuna erat, quæ veſtigantium ſitim falleret. E proximis vero itineri vicis ſenum ululatus fœminarumque exaudiebantur; barbaro ritu Darium adhuc Regem clamantium. Alexander, ut ſupra dictum eſt, inhibito ſuorum curſu, Ad Lycum amnem pervenerat: ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, & plerique cum hoſtis urgeret, in flumen ſe præcipitaverant, graveſq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Jamq, non pons modo fugientes, ſed ne amnis quidem capiebat, agmina ſua improvide ſubinde cumulantes. quippe ubi intravit animos pavor, id ſolum metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexander, inſtantibus ſuis, abeuntem hoſtem ſequi permitteret, hebetia tela eſſe, & manus fatigatas, tantoq; curſu corpora exhauſta, & præceps in noctem diei tempus cauſatus eſt; revera de lævo cornu, quod adhuc in acie ſtare credebat, ſollicitus, reverti ad ferendam opem ſuis ſtatuit. Iamque ſigna converterat, cum equites à Parmenione miſſi, illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die magis periculum adiit, quam dum copias reducit in caſtra. Pauci eum & incompoſiti ſequebantur ovantes victoria. Quippe omnes hoſtes, aut in fugam effuſos, aut in acie cecidiſſe credebant. Cum repente ex adverſo apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere curſum: deinde, Macedonum paucitate conſpecta, turmas in obvios concitaverunt, Ante ſigna Rex ibat, diſſimulato magis periculo, quam ſpreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namq; Præfectum equitatus, avidum certa-

taminis, & ob id ipſum incautius in ſe ruentem, haſta tranfixit. Quo ex equo lapſo, proximum, ac deinde plures, eodem telo confodit. Inuaſere turbatos amici quoque nec Perſæ inulti cadebant: quippe non univerſæ acies, quam hæ tumultuariæ manus, vehementius iniere certamen. Tandem Barbari, cum obſcura luce fuga tutior videretur eſſe, quam pugna, diverſis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes ſuos reduxit in caſtra. Cecidere Perſarum, quorum numerum victores finire potuerunt, millia xL. Macedonum minus quam ccc deſiderati ſunt. Cæterum hanc victoriam Rex majore ex parte virtuti, quam fortunæ ſuæ debuit: animo, non (ut antea) loco vicit. Nam & aciem peritiſſime inſtruxit, & promptiſſime ipſe pugnavit, & magno conſilio jacturam ſarcinarum impedimentorumque contempſit, cum in ipſa acie ſummum rei videret eſſe diſcrimen: dubioque adhuc pugnæ eventu pro victore ſe geſſit. Perculſos deinde hoſtes fudit, fugientes, quod in illo ardore animi vix credi poteſt prudentius quam avidius perſecutus eſt. Nam ſi parte exercitus adhuc in acie ſtante, inſtare cedentibus perſeveraſſet, aut ſua culpa victus eſſet, aut aliena virtute viciſſet. Jam ſi multitudinem equitum occurrentium extimuiſſet, victori aut fœde fugiendum, aut miſerabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum ſua laude fraudandi ſunt. Quippe vulnera quæ quiſq; excepit, indicia virtutis ſunt. Hephæſtionis brachium haſta ictum eſt: Perdiccas, ac Cœnus, & Menidas, ſagittis prope occiſi. Et, ſi vere æſtimare Macedonas qui tunc erant, volumus; fatebimur, & Regem talibus miniſtris, & illos tanto Rege fuiſſe digniſſimos.

LIBER V.

BREVIARIUM LIBRI.

1. DArio Mediæ fines ingresso, Arbelis potitur Alexander, & Babylone, cujus situs, amplitudo, & corrupti mores, describuntur.

2. Militibus præmia proponit, ut iis otium excuteret. Susianam urbem ac regum Persiæ thesauros recipit, & Sysigambim solatur.

3. Uxiorum regione superata, Madathem præfectum ac deditos & captivos, tum libertate, tum immunitate, donat: Persidemque intrare cogitans, ab Ariobarzane retrocedere cogitur.

4. Captivo quodam iter paucis cognitum aperiente, Persarum exercitum, ipso Ariobarzane occiso; delet Alexander.

5. Ad Persepolim properans, captivorum Græcorum IVM liberat.

6. Opulentissima Persepoli direpta, interiorem Persidis regionem petit, ac Mardorum domat gentem.

7. Alexander in convivio, à Thaide aliisque ea Sirensibus scortis impulsus, Persarum regiam incendit: deinde persequi Darium statuit.

8. Darii, suos ad pugnam hortantis, oratio.

9. Variæ Magnatum sententiæ, ac tumultus ob Nabarzanis, qui cum Besso proditionis societatem inierat consilium.

10. Bessi & Nabarzanis de Dario prodendo aut occidendo nefaria deliberatio: quam miris artibus occultant.

11. Insidiæ proditorum Dario aperiuntur, qui Græcorum præsens tutumque respuit auxilium; paratus perire, si salvum esse nollent sui milites.

12. Bessus Darium ficlis verbis & lacrymis de-

in-

ſum comprehendit, aureiſque vinctum compedibus, in ſordido vehiculo ad Alexandrum deduci curat.

13. *Alexander, audito Darii periculo, ad Perſarum exercitum contendit. Beſſus autem, cum paucis aliis, arma vultumque metuens victoris, Darium, multis confoſſum vulneribus, relinquit, fugaque ſibi conſulere conatur.*

14. *Darii corpus repertum Alexander lacrymis proſequitur, & ad Syſigambim ſepeliendum mittit.*

QUÆ interim ductu imperioque Alexandri, vel in Græcia, vel Illyriis ac Thracia, geſta ſunt, ſi quæque ſuis temporibus reddere voluero, interrumpendæ ſunt res Aſiæ, quas utiq; ad fugam mortemque Darii univerſas in conſpectum dari, & ſicut inter ſe cohærent, ita opere ipſo conjungi, haud paulo aptius videri poteſt. Igitur, quæ præterea apud Arbela conjuncta ſunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbela pervenit, eodemque magnæ partis amicorum ejus ac militum fugam fortuna compulerat. Quibus convocatis, exponit, *haud dubitare ſe, quin Alexander celeberrimas urbes, agroſque omni copia rerum abundantes, petiturus eſſet: prædam opimam paratamque ipſum & milites ejus ſpectare. Id ſuis rebus tali in ſtatu ſaluti fore: quippe ſe diſerta cum expedita manu petiturum. Ultima regni adhuc intacta eſſe inde bello vires haud ægre reparaturum. Occuparet ſane gazam avidiſſima gens & ex longa fame ſatiaret ſe auro, mox futura præda ſibi. didiciſſe uſu, pretioſam ſupellectilem, pelliceſque, & ſpadonum agmina, nihil aliud fuiſſe, quam onera & impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, qui-*

bus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio: quippe Babylonem urbem opulentissimam dedi cernentibus. jam Susa; jam cætera ornamenta regni, causamque belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit, *non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: viris, non urbium tectis. omnia sequi armatos. Sic majores suos perculsos in principio rerum, celeriter pristinam reparasse fortunam.* Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis, quam consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est. Paulo post Alexandro Arbela traduntur, regia suppellectili, ditiq; gaza, repleta. Quatuor millia talentum fuere. præterea pretiosæ vestes, totius (ut supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus aperit se à læva Arabia, odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est; inter Tigrim & Euphratem tam uber & pinguis soli, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat; toto fere solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum divortio iter, quod cœpere, percurrunt. Duo millia & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervallum circa Armeniæ montes notaverunt. Iidem cum Mediæ & Gordianorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maxime sunt his campi, quos incolæ Mesopotamiam appellant: mediam namque ab utroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Alexan-

lexander quartis caſtris ad Mennin urbem perve-
nit. Cavetna ibi eſt, ex qua fons ingentem vim bi-
tuminis effundit. adeo, ut ſatis conſtet, Babylonios
muros, ingentis operis, hu us fontis bitumine in-
terlitos fuiſſe. Cæterum, Babylonem procedenti
Alexandro Mazæus. qui ex acie in urbem eam
confugerat, cum adultis liberis, ſupplex occurrit,
urbem ſeque dedens. Gratus adventus ejus fuit
Regi, quippe magni operis futura erat obſidio tam
munitæ urbis. Ad hoc vir illuſtris, & manu prom-
ptus famaque etiam proximo prælio celebris, &
cæteros ad deditionem, ſui incitaturus exemplo
videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum libe-
ris excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipſe
ducebat, velut in aciem irent, ingredi ſuos jubet.
Magna pars Babyloniorum conſtiterat in muris;
avida cognoſcendi novum Regem Plures obviam
egreſſi ſunt Inter quos Bagophanes, arcis & regiæ
pecuniæ cuſtos, ne ſtudio a Mazeo vinceretur,
totum iter floribus coroniſque conſtraverat, ar-
genteis altaribus utroq; latere diſpoſitis, quæ non
thure modo. ſed omnibus odoribus cumulaverat.
Eum dona ſequebantur, greges pecorum equo-
rumque: leones quoque & pardales caveis præfe-
rebantur. Magi deinde ſuo more patrium carmen
canentes. Poſt hos Chaldæi, Babyloniorumque
non vates modo, ſed etiam artifices, cum fidibus
ſui generis ibant; laudes ii Regum canere ſoliti;
Chaldæi ſiderum motus, & ſtatas temporum vi-
ces oſtendere. Equites deinde Babylonii, ſuo at-
que equorum cultu, ad luxuriam magis quam ad
magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis
ſtipatus, oppidanorum turbam poſt ultimos pedi-
tes ire juſſit. Ipſe cum curru urbem, ac deinde re-
giam, intravit. Poſtero die ſupellectilem Darii &
omnem pecuniam recognovit. Cæterum ipſius

ur-

urbis pulchritudo ac venuſtas, non Regis modo ſed etiam omnium oculos in ſemet haud immerito convertit. Semiramis eam condiderat, vel (ut plerique credidere) Belus; cujus regia oſtenditur. Murus inſtructus laterculo coctili, bitumine interlitus, ſpatium xxx & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter ſe occurrentes ſine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri C cubitorum eminet ſpatio. Turres denis pedibus, quam murus, altiores ſunt. Totius operis ambitus CCCLVIII ſtadia complectitur. ſingulorum ſtadiorum ſtructuram ſingulis diebus perfectam eſſe, memoriæ proditum eſt. Ædificia non ſunt admota muris, ſed fere ſpatium unius jugeris abſunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt, per XC ſtadia habitatur: nec omnia continua ſunt; credo, quia tutius viſum eſt pluribus locis ſpargi. Cætera ſerunt, coluntque: ut, ſi externa vis ingruat, obſeſſis alimenta ex ipſius urbis ſolo ſubminiſtrent. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appoſitæ crepidinis faſtigium exceſſit, urbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus, lacuſque, qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt. totum opus bitumine aſtringitur. Pons lapideus, flumini impoſitus jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt. quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta jacienda egeſto, vix fulciendo operi firmum reperiunt ſolum. Arenæ autem ſubinde cumulatæ, & ſaxis, quibus pons ſuſtinetur, annexæ morantur amnem: qui retentus acrius, quam ſi libero curſu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu viginti ſtadia complexam habent: trigin-

ginta pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt ad octoginta summum monimenti fastigium pervenit. Super arce, vulgatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantes, multarumque arborum umbra & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant: tadeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, & frugiferæ æque sint, ac si terra sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat: quippe viginti lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem, Babylone regnantem, hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est; amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum sylvarumque, in campestribus locis virum compulit, naturæ genium amœnitate hujus operis imitati. Diutius in hac urbe quam usquam constitit, Rex, nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis ejus corruptius moribus, nihil ad irritandas illiciendasq; immodicas voluptates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus stupre coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Convivales ludi tota Perside Regibus purpuratisque cordi sunt. Babylonii maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum convivia ineuntium in principio modestus est habitus, dein sum-

ma

ma quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad ultimum (honos auribus ſit) ima corporum velamenta projiciunt. nec meretricum hoc dedecus eſt, ſed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per XXXIV dies ſaginatus, ad ea, quæ ſequebantur diſcrimina, haud dubie debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet. Cæterum quo minus damnum ſentiret, identidē incremento novabatur. Namq; Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum ſex millia adduxit: eccce præterea ejuſdem generis equites, cum his DC Thracas, adjunctis peditibus ſuæ gentis tribus millibus & quingentis: & ex Peloponneſo mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum eccLXXX equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedoniæ liberos adultos, ad cuſtodiam corporis. quippe inter epulas hi ſunt Regis miniſtri. Iidemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores ſervant: magnorumq; Præfectorum & ducum hæc incrementa ſunt, & rudimenta. Igitur arci Babyloniæ Rex Agathone præſidere juſſo, cum ſeptingentis Macedonum, trecentiſque mercede conductis: Prætores, qui regioni Babyloniæ, & civitati præeſſent, Menetam, & Apollodorum reliquit. his duo millia peditum cum mille talentis data. Utrique præceptum, ut in ſupplementum milites legerent. Mazeum transfugam Satrapia Babyloniæ donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, ſequi juſſit. Armenia Mithreni, Sardium proditori data eſt. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitibus ſexcenti denarii tributi: peregrinus eques quingenos accepit: ducenis pedeſtrium ſtipendium menſum eſt.

2. His

2. His ita compoſitis, in regionem, quæ Satrapene vocatur, pervenit: fertilis terra, copia rerum, & omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi ſubſtitit: ac ne deſides otio demitterent animos, judices dedit, præmiaque propoſuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortiſſimi judicati eſſent, ſingulis militum millibus præfuturi erant. Chiliarchas vocabat, tum primum in hunc numerum copiis diſtributis. Namque antea quinquagenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præmia geſſerant. Ingens militum turba convenerat egregio interfutura certamini, teſtis eadem cujuſque factorum, & de judicibus latura ſententiam: quippe verone an falſo honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis cauſa donatus eſt Adarchias ſenior, qui omiſſum apud Halicarnaſſon à junioribus prælium, unus maxime accenderat: proximus ei Antigenes viſus eſt: tertium locum Philotas Angeus obtinuit: quartus Amyntæ datus eſt: poſt hos Antigonus, & abeo Lynceſtes Amyntas fuit: ſeptimum locum Theodotus: ultimum obtinuit Hellanicus. In diſciplina quoque militaris rei pleraque à majoribus tradita, utiliter muravit. Nam, cum ante equites in ſuam quiſque gentem deſcriberentur, ſeorſum à cæteris, exempto nationum diſcrimine, Præfectos non utique ſuarum gentium, ſed delectos, attribuit. Tuba, cum caſtra movere vellet, ſignum dabat cujus ſonus plerunque tumultuantium fremitu exoriente, haud ſatis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ undique conſpici poſſet, ſupra prætorium ſtatuit: ex qua ſignum eminebat pariter omnibus conſpicuum. Obſervabatur ignis noctu, fumus interdiu. Jamque Suſa adituro, Abulites regionis ejus Præfectus, ſive Darii juſſu, ut Alexandrum præda tetineret, ſive ſponte, filium ob-

obviam misit, traditurum se urbem, promittens. Benigne juvenem excepit Rex, & eo duce ad Choaspen amnem pervenit, delicatam (ut fama est) vehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximiæ: duodecim elephanti à Dario ex India accit; non jam terror (ut speraverat) Macedonum, sed auxilium opes victi ad victorem transferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ egessit, L millia talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multi Reges tantas opes longa ætate cumulaverant liberis, posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi Regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella, multo excelsiore, quam pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex Regiis pueris mensam subdidit pedibus; & cum spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex causam mœstitiæ requisivit. Ille indicat, Darium vesci in ea solitum: seque sacram ejus mensam ad ludibrium recidentem, sine lacrymis conspicere non posse. Subiit ergo Regem verecundia violandi hospitales Deos. Jamque subduci jubebat, cum Philotas; *Minime vero hæc feceris, Rex, sed omen quoque accipe: mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subjectam.* Rex, Persidis fines aditurus, Susam urbem Archelao, & præsidium trium millium, tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est: mille Macedonum, ætate gravibus, præsidere arcis custodiæ jussis. Thesaurorum Callicrati tutela permissa. Satrapia regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darii & liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum iis, qui

con-

confecerant. tradi Syſigambi juſſit. Omni namq; honore eam, & filii quoque pietate, proſequebatur. Admoneri juſſit, ut ſi cordi quoque veſtis eſſet, conficere eam neptes ſuas aſſuefaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ, prodidere animum aſpernantis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Perſarum feminæ accipiunt, quam admovere lanæ manus. nuntiant, qui dona tulerant, triſtem eſſe Syſigambim. dignaque res excuſatione & ſolatio viſa. Ipſe ergo pervenit ad eam, &, *Mater* inquit, *hanc veſtem qua indutus ſum, ſororum non ſolum donum, ſed etiam opus vides. Noſtri decepere me mores. Cave obſecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris eſſe cognovi, ut ſpero abunde ſervata ſunt. Scio apud vos filium in conſpectu matris nefas eſſe conſidere, niſi cū illa permiſit: Quotieſcunque ad te veni; donec ut conſiderem annueres, reſtiti. Procumbens venerari me ſæpe voluiſti, inhibui. Dulciſſimæ matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo.*

3. Mitigato ejus animo Rex quartis caſtris pervenit ad fluvium: Paſitigrim incolæ vocant. oritur in montibus Uxiorum, & per L ſtadia ſylveſtribus ripis præceps inter ſaxa devolvitur. Accipiunt deinde eum campi quos clementiore alveo præterit, jam navium patiens. DC ſtadia ſunt mollioris ſoli, per quod leni tractu aquarum Perſico mari ſe inſinuat. Alexander, amne ſuperato, cum IX millibus peditum, & Agrianis, atque Græcorum mercenariis, millibus III, additis millibus Thracum, in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Suſis eſt. & in primam Perſidem excurrit; arctum inter ſe & Suſianos aditum relinquens. Madathes erat hujus regionis Præfectus; haud ſane temporum homo quippe ultima pro fide experiri

de-

decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter esse per calles, & aversum ab urbe: si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces; mille & quingenti mercede conducti, & Agriani fere mille, Tauroni Præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi jussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superaverat angustias: cæsaque materia cratibus & pluteis faciendis, ut, qui turres admoverent, extra teli jactum essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erant omnia saxis & cotibus. Multis ergo vulneribus depulsi: ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen: quia Rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium victores, an erubescerent hærere in obsidione castelli exigui & ignobilis? simul jam inter hæc eminus petebatur: cum testudine objecta milites, qui, ut inde discederet, perpellere nequiverant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cujus conspectum, & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde triginta oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à Rege redditur, non esse veniæ locum. Itaque, suppliciorum metu perculsi, ad Sysigambim Darii matrem, occulto itinere ignotoque hostibus, mittunt, qui peterent, ut ipsa Regem mitigaret; haud ignari, parentis eam loco diligi colique. Et Madathes sororis filiam secum matrimonio junxerat; Darium propinqua cognatione contingens. Diu Sysigambis supplicum precibus repugnavit; abnuens deprecationem pro illis con-

ve-

venire fortunæ, in qua esset: adjecitque, metuere sese ne victoris indulgentiam fatigaret; sæpiusque cogitare, captivam esse se, quam reginam fuisse. Ad ultimum victa, literis Alexandram ita deprecata est, ut ipsum excusaret, quod deprecaretur; petere se, ut illis quoq;, si minus sibi, ignosceret. pro necessario ac propinquo suo, jam non hoste, sed supplice tantum, vitam precari. Moderationem clementiamq; Regis, quæ tunc fuit, vel una hæc res possit ostendere: non Madathi modo ignovit, sed omnes & deditos & captivos libertate atque immunitate donavit: urbem reliquit intactam: agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset. Uxiorum deinde gentem subactam, Susianorum Satrapiæ contribuit: divisisque cum Parmenione copiis, illum campestri itinere procedere jubet: ipse cum expedito agmine jugum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem, quinto angustias (quas illi Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus peditum occupaverat; rupes abscissas, & undique præruptas. in quarum cacuminibus extra teli jactum Barbari stabant de industria quieti, & paventibus similes. donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemtu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quæ incussa sæpius subjacentibus petris, majore vi incidebant: nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides, & sagittæ, ingerebantur undique. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inulti, ferarum ritu, velut in fovea deprehensi, cæderentur. Ira igitur in rabiem versa eminentia saxa complexi, ut ad hostem perveniant, alius

alium

alium levantes conabantur ascendere: ea ipsa multorum simul manibus correpta, & convulsa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias conjecti exercitus, angebat. Invictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus impune Ciliciæ fauces intraverat, mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat, quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato, densatis agminibus, scutisque super capita consertis, retro evadere Rex ex angustiis jubet: triginta fuere stadia, quæ remensi sunt.

4. Tum castris undique aperto loco positis, non consultare modo quid agendum esset, sed vates quoque adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid nunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Medium iter ostendebant, tutum apertumque: sed Rex dimittere milites insepultos erubescebat, ita tradito more, ut vix ullum militiæ tam solenne esset munus, quam humandi suos. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari jubet, inter quos erat quidam, Græcæ Persicæque linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat: sylvestres esse calles, vix singulis pervios, omnia contegi frondibus, implexosque arborum ramos sylvas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia in latitudinem CLXX, procurrit. Hoc dorsum à Caucaso monte ad Rubrum mare pertinet: quaque deficit mons, aliud mu-

munimentum, fretum, ob æstum est. Planities deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit: fertilis terra, multisque vicis atque urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium evolvit in Medum. Medus a mari, ad meridiem versus, minor amnis eo quem recipit, evehitur: gignendæque herbæ non alius est aptior; quicquid alluit, floribus vestiens. Platani quoque & populi contegunt ripas, ita ut procul visentibus continuata videantur montibus nemora riparum. Quippe obumbratus amnis presso in solum dilabitur alveo: imminentq; colles, ipsi quoque frondibus læti, radices humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur: temperatum cœlum. hinc perpetuum jugum, opacum & umbrosum, quod æstus levat: illinc mare adjunctum, quod modico tepore terras fovet. His expositis, captivus interrogatus à Rege, auditune an oculis comperta haberet, quæ diceret? pastorem se fuisse, & omnes eos calles percurrisse respondit; bis captum, semel à Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria Regis oraculo editæ sortis: Quippe consulenti responsum erat, ducem in Persidem ferentis viæ Lycium civem fore. Igitur, promissis, quanta & præsens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat oneratum, armari jubet Macedonum more, &, quod bene verteret, monstraret iter, quamvis arduum & præceps, evasurum se esse cum paucis: nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria, & perpetua laude, ire non posse. etiam atque etiam docere captivus, quam difficile iter esset, maxime armatis. Tum Rex, Prædem me, inquit, accipe, neminem eorum, qui sequuntur, recusaturum ire qua duces. Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto, cum peditibus

bus queis assueverat, & iis copiis, quas Meleager ducebat, & sagittariis ducentis, & equitibus mille, præcepit, ut castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quo magis Barbari crederent ipsum Regem in castris esse. Cæterum, si forte Ariobarzanes cognovisset, per callium amfractus eum intrare, & ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus in eumillato terrore retineret, ad propius periculum conversum agmen: sin autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset persequentium Regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore, hostibus in semet aversis. Ipse tertia vigilia, silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem jusserat leviter armatum. Sed præter invias rupes, ac prærupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumulata vento ingredientes fatigabat. Quippe velut in foveas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus levarentur, trahebant magis adjuvantes, qvam assequebantur. Nox quoq; & ignota regio, ac dux incertum, an satis fidus, multiplicabant metũ, si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captivi vel fide vel anima, pendere & Regis salutem, & suam. Tandem venere in jugum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Cœnum cum Amynta & Poly Perconte, expeditam habentes manum, reliquit; monitos ut, quia eques peditierat mixtus, & quam pinguissimum esset solum, & pabuli ferrile, sensim procederent. Duces erant itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris, & ala, quam agema appellant, arcua semita sed longius à stationibus hostium remota, mul-

multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies. Quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atque ardui. Ita refectis cibo somnoque militibus, secunda vigilia surgit, & cætera quidem haud ægre præteriit. Cæterum, qua se jugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cauata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coeuntes, ut perpetuam objecerant sepem. Desperatio igitur ingens adeo ut vix lacrymis abstinerent, incesserat. Præcipue obscuritas terrori erat. Nam etiamsi qua sidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conspicere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat: silvas quatiente vento, quæ concutientibus ramis majorem quam pro flatu sonum reddebant. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiliora nox fecerat, minuit. Circumiri brevi spatio poterat eluvies, & sibi quisque dux itineris cœperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus. Quorum pauci, qui congredi ausi erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antequam discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde in castra, queis Craterus præerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitarat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte Amyntaque & Cœno, diversum iter ingredi jussis, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt. ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio, spei causa est. Nudi complectebantur armatos, &

ingenti corporum mole ſecum ad terram detrahen es, ipſorum telis pleroſque fodiebant. Ariobarzanes tamen xL ferme equitibus, & quinque millibus peditum ſtipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo ſuorum atque hoſtium ſanguine erupit. Perſepolim urbem caput regionis occupare feſtinans. Sed à cuſtodibus urbis excluſus, conſecutis ſtrenue hoſtibus, cum omnibus fugæ comitibus, renovaro prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto ſupervenit.

S. Rex eodem in loco, quo hoſtium copias fuderat, caſtra communit. quanquam enim undique fugati hoſtes victoriam conceſſerant, tamen præaltæ præcipitesque foſſæ, pluribus locis objectæ, abruperant iter, ſenſimque & caute progrediendum erat; jam non hoſtium, ſed locorum fraude ſuſpecta. Procedenti ei literæ reddunrur à Tyridate cuſtode regiæ pecuniæ, indicantes, eos qui in urbe eſſent, audito eius adventu, diripere vel e theſauros : properaret occupare: expeditum iter eſſe, quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis iſtius magis, quam celeritatem laudaverim: relictis enim pedeſtribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto ſpatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vici erant in propinquo ; quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum ſubditis ſaxis ſtrenue induxit. Jamque haud procul urbe erant, cum miſerabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia ferre, quos Perſæ vario ſuppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quoſdam manibus auribuſq; amputatis, inuſtiſque Barbararum literarum notis, in longum ſui ludibrium reſervaverant &, cũ ſe quoque alienæ ditionis eſſe cernerent, volentes Regi occurrere, non prohibuerant. Inuſitata ſimulacra

lacra, non homines videbantur, nec quidquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lacrymas commovere, quam profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat. Ut vero Jovem illi tandem Græciæ ultorem opperuisse oculos conclamavere, omnes pari supplicio affecti sibi videbantur: Rex, abstersis quas profuderat lacrymis, bonum habere animum iubet, visuros urbes suas, coniugesque: & castra inde duo ab urbe stadia communit. Græci excesserant vallo, deliberaturi, quid potissimum à Rege peterent. Cumque aliis sedes in Asia rogare, aliis reverti domos, placeret; Euctemon ita locutus ad eos fertur: *Nos qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis an pœniteat, incertum est, ostentare Græciæ uelut lætum spectaculum cupimus. Atqui optime miserias ferunt, qui abscondunt: nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo, & status prioris oblivio. Nam qui multum in suorum miserecordia ponunt, ignorant quam celeriter lacrymæ marescant. nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam & calamitas querula est, & superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: & nisi mutuo essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parem quærere? Obsecro vos, olim vita defuncti, quæramus locum, inquo hæc semesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorsus conjugibus, quos iuvenes duximus, revertemur, Liberi in flore & ætatis & rerum, & fratres, agnoscent ergastuli detrimenta! & quota pars nostri*

tot obire terras poteſt? procul Europa in ultima Orientis relegati, ſenes, debiles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus ſcilicet quæ armatos & uictores fatigaverunt? Conjuges deinde, quas captis ſors & neceſſitas unicum ſolatium applicuit, parvoſque liberos, trahimus nobiſcum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoſcere volet. Relinquemus ergo extemplo præſentia pignora, cum incertum ſit, an viſuri ſimus ea quæ petimus? Inter hos latendum eſt, qui nos miſeros noſſe cœperunt. Hæc Euctemon. Contra Theætetus Athenienſis orſus eſt dicere: *Neminem pium habitu corporis ſuos æſtimaturum, utique ſævitia hoſtis, non natura calamitoſos. Dignum eſſe omni molo, qui erubeſceret fortuita: triſtem eum de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericordiam, quam ipſe alteri denegaturus ſit. Deos (quod ipſi nunquam auſi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quicquid homines vel vita æſtimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi eſſe cœli hauſtum, alium lucis aſpectum. Mores, ſacra, iinguæ commercium etiam à barbaris expeti, quæ ingentia ipſi omiſſuri ſint ſua ſponte, non ob aliud calamitoſi, quam quod illis carere coacti eſſent. Se certè rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio Regis uſurum. Si quos contubernii, liberorumque, quos ſervitus coegiſſet agnoſcere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria carius eſt.* Pauci hujus ſententiæ fuere. Cæteros conſuetudo, natura potentior, vicit. Conſenſerunt, petendum eſſe à Rege, ut aliquam ipſis attribueret ſedem. Centum ad hoc lecti ſunt; quos Alexander ratus, quod ipſe præſtare cogitabat, petituros: *Jumenta*, inquit, *aſſignari, quæ vos veherent, & ſingulis veſtrum mille denarium dari juſſi. Cum redieritis in*

Græ-

Græciam, præstabo, ne quis statum suum, si hæc calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi, obortis lacrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege tristitiæ causam exigente, Euctemon similia iis, quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ misertus, terna millia denarium singulis dari jussit. Denæ vestes adjectæ sunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli serique attributus iis ager posset.

6. Postero die convocatos duces copiarum docet, nullam infestiorem urbem Græcis esse, quam regiam veterum Persidis Regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hinc Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse majoribus. Jamque Barbari deserto oppido, qua quemque metus agebat, diffugerant; cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnarat: partim in fidem acceperat. Sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. in hanc totius Persidis opes congesserant barbari: aurum, argentumque cumulatum erat vestis ingens modus: supellex, non ad usum modo sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur. pro hoste erat qui pretiosiorem occupaverat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur), lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cædebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra ut quisque avellerat, trahebat: neque avaritia solum, sed etiam crudelitas, in capta urbe grassata est. Auro Argentoq; onusti,

vilia captivorum corpora trucidabant, paſſimque obvii cædebantur quos antea pretium ſui miſerabiles fecerat. Multi ergo hoſtium manus voluntaria morte occupaverunt, pretioſiſſima veſtium induti: è muris ſemet ipſos cum conjugibus ac liberis in præceps jactantes. Quidam ignes, quod paulo poſt facturus hoſtis videbatur, ſub, ecerant ædibus, ut cum ſuis vivi cremarentur. Tandem ſuis Rex corporibus, & cultu feminarum abſtinere juſſit. Ingens pecuniæ captivæ modus traditur, prope ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus, in hujus urbis gaza fuiſſe c & xx millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad uſus belli ſecum portare decreverat) jumenta & camelos à Suſis & Babylone contrahi juſſit. Acceſſere ad hanc pecuniæ ſummam captis Paſergadis ſex millia talentorum. Cyrus Paſergadum urbem condiderat, quam Alexandro Præfectus ejus Globares tradit. Rex arcem Perſepolis, tribus millibus Macedonum præſidio relictis, Nicarthidem tueri jubet. Tiridati quoque, qui gazam tradiderat, ſervatus eſt honos quem apud Darium habuerat; magnaque exercitus parte, & impedimentis ibi relictis, Parmenionem, Craterumque præfecit. Ipſe cum mille equitibus, peditumq; expedita manu, interiorem Perſidis regionem, ſub ipſum Vergiliarum ſidus petiit: multiſque imbribus & prope intolerabili tempeſtate vexatus, procedere tamen, quo intenderat, perſeveravit. Ventum erat ad iter perpetuis obſitum nivibus, quas frigoris vis gelu aſtrinxerat. Locorum ſqualor & ſolitudines inviæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos ſe videre credentem. Omnia vaſta, atq; ſine ullo humani cultus veſtigio, attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cœlum ipſos deſerent, reverti jubebant.

Rex

Rex caſtigare territos ſuperſedit. Cæterum ipſe equo deſiliit, pedeſque per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non ſequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primuſque Rex dolabra glacim perfringens, iter ſibi fecit. Exemplum Regis cæteri imitati ſunt. Tandem propemodum invias ſylvas emenſi, humani cultus rara veſtigia, & paſſim errantes pecorum greges reperere: & incolæ, qui ſparſis tuguriis habitabant, cum ſe callibus inviis ſeptos eſſe credidiſſent, ut conſpexere hoſtium agmen, interfectis, qui fugientes ſequi non poterant, devios montes & obſitos nivibus petiverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata, tradidere ſe Regi, nec in deditos gravius conſultum. Vaſtatis deinde agris Perſidis, vicisque compluribus redactis in poteſtatem, ventum eſt in Mardorum gentem bellicoſiſſimam, & multum à cæteris Perſis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos ſe ac conjuges & liberos condunt. Pecorum aut ferarum carne veſcuntur. Nec feminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia ſunt. Comæ prominent hirtæ, veſtis ſuper genua eſt, funda vinciunt frontem: hoc & ornamentum capitis, & telum eſt. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaq; trigeſimo die, poſteaquam à Perſepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis cæteriſque pro cujuſque merito dedit. Propemodum omnia, quæ in ea urbe cœperat, diſtributa.

7. Cæterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges anteceſſit, illam in ſubeundis periculis conſtantiam, in rebus moliendis efficiendiſque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus, permiſſis quoque & uſitatis, temperantiam, haud tolerabili vini

cupiditate fœdavit. Hoſte & æmulo regni reparante tum cum maxime bellum, nuper ſubactis, quos vicerat, novumque imperium aſpernantibus; de die inibat convivia, quibus feminæ intererant: non quidem quas violari nefas eſſet, quippe pellices, licentius quam decebat, cum armato vivere aſſuetæ. Ex his una Thais, & ipſa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, ſi regiam Perſarum juſſiſſet incendi: exſpectare hoc eos, quorum urbes Barbari deleſſent. Ebrio ſcorto de tanta re ferente ſententiam, unus & alter, & ipſi mero onerati, aſſentiuntur. Rex quoque fuit avidior, quam patientior. Quin igitur ulciſcimur Græciam, & urbi faces ſubdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque ſurgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus Rex ignem regiæ injecit; tum convivæ & miniſtri, pelliceſque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul urbe tendebat, conſpexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad veſtibulum regiæ ventum eſt, vident Regem ipſum adhuc aggerentem faces. Omiſſa igitur, quam portaverant, aqua, aridam materiam in incendium jacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, unde tot gentes ante jura petebant: patria tot Regum; unicus quondam Græciæ terror; molita mille navium claſſem, & exercitus, quibus Europa inundata eſt, contabulato mari molibus, perfoſſiſque montibus, in quorum ſpecus fretum immiſſum eſt. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium ejus ſecuta eſt, reſurrexit. Alias urbes habuere Macedonum Reges, quas nunc habent Parthi. Hujus veſtigium non inveniretur niſi Araxes amnis oſtenderet. Haud procul mœnibus fluxe-

rat:

rat inde urbem fuisse xx stadiis distantem credunt magis, quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram urbem à comessabundo Rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, & imperaverunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse: Maiores pœnas Persas Græcis daturos fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis respicere coacti essent. Postero die Lycio, itineris quo Persidem intrauerat, duci triginta talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum novorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: utrisque Plato Atheniensis præerat. His copiis auctus, Darium persequi statuit.

8, Ille iam Ecbatana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva gentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat sed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur; consilium uterque mutavit Aberat ab eo Alexander stadia MD. sed iam nullum intervallum advertus celeritatem eius satis longum videbatur. Itaq; prælio magis quam fugæ se præparabat. Triginta millia peditum sequebantur in quibus Græcorum erant quatuor millia; fide erga Regem ad ultimum invicta. Funditorum quoq; & sagittariorum manus quatuor millia expleverat Præter hos tria millia & ccc equites erant, maxime Bactrianorum. His Bessus præerat. Bactrianæ regionis præfectus. Cum hoc agmine Darius paulatim declinavit via militari, iussis præcedere lixis impedimentorum custodibus. Consilio deinde advocato. *Si me cum ignavis*, inquit, *& pluris qualemcunque vitam morte honesta æstimantibus, fortuna iunxisset, tacerem potius, quam frustra verba consumerem. sed*

majore quam vellem documento, & virtutem vestram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem persecuti estis. Fides vestra, & constantia, ut Regem me esse credam, facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, non hercule qui tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum vestri sollicitentur animi. Meam tamen fortunam quam victoris maluistis sequi; dignissimi quibus si ego non possim, Dii pro me gratiam referant; & mehercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi consilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fretus, obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo, & per fines imperii mei fugiam externum & advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare quæ amisi, aut honesta morte defungi? nisi forte satius est exspectare victoris arbitrium, & Maxei & Methremis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut jam malit ille gloriæ suæ, quam iræ, obsequi. Nec Dii siverint ut hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam aut condonare possit. nec hoc imperium vivus amittam. idemque erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem toti malorum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores vices ejus exspecto. Sed si justa ac pia bella Dii avertantur, fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora majorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt,

runt, per illos viros, quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium claſſes in Græciam miſſas, per tot trophea Regum, oro, & obteſtor, ut nobilitate veſtra gentiſque dignos ſpiritus capiatis ut eadem conſtantia animorum, qua præterita toleraſtis, experiamini quidquid deinde fors tulerit. Me certe in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

9. Hæc dicente Dario, præſentis periculi ſpecies omnium ſimul corda animoſque horrore perſtrinxerat: nec aut conſilium ſuppetebat, aut vox; cum Artabazus vetuſtiſſimus amicorum, quem hoſpitem fuiſſe Philippi ſæpe diximus, *Nos vero*, inquit, *pretioſiſſima veſtium induti, armiſque quanto maximo cultu poſſumus, adornati, Regem in aciem ſequemur; ea quidem mente victoriam ut ſperemus, mortem non recuſemus.* Aſſenſu excepere cæteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem conſilio erat cum Beſſo, inaudita antea facinoris ſocietate inita, Regem ſuum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & vincire decreverant: ea mente, ut ſi Alexander ipſos inſecutus foret, tradito Rege vivo, inirent gratiam victoris magni profecto cepiſſe Darium æſtimantes. Sin autem eum effugere potuiſſent interfecto Dario, regnum ſibi occuparent, bellumque renovarent. Hoc parricidium cum diu volutaſſent, Nabarzanes aditum nefariæ ſpei præparans: *Scio me*, inquit, *ſententiam eſſe dicturum prima ſpecie haud quaquam auribus tuis gratam: ſed medici quoque graviores morbos aſperis remediis curant: & gubernator, ubi naufragium timet, jactura, quidquid ſervari poteſt, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, ſuadeo; ſed ut te, ac regnum tuum ſalubri ratione conſerves. Diis adverſis bellum inimus, & pertinax fortuna Perſas urgere non deſinit.*

Novis initiis & ominibus opus est. Auspicium & imperium alii trade interim, qui tam diu Rex appellatur donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat: hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi & Sagæ in tua potestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est: ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, Præfectum regionis ejus Bessum, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, justo Regi tibi fiduciarium restituet imperium. Haud mirum est, Darium non temperasse animo: quanquam tam impiæ voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, *Pessimum*, inquit, *mancipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires!* strictoque acinace interfecturus videbatur, ni propere Bessus Bactrianique tristium specie, cæterum si perseverarent, vincturi circumstitissent. Nabarzanes interim elapsus mox & Bessus consecutus, copias, quibus præerant, à cætero exercitu secedere iubent: secretum inituri consilium. Artabazus convenientem præsenti fortunæ sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, cœpit. *Ferret æquo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam, vel errorem. Inflare Alexandrum, grauem, etiamsi omnes præsto essent: quid futurum si persecuti fugam ipsius, alienentur à Rege?* Ea re paruit Artabazo, & quanquam movere castra statuer

tuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco ſubſtitit. Sed attonitus mœſtitia ſimul & deſperatione, tabernaculo ſe incluſit. Ergo in caſtris, quæ nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant: nec in commune, ut antea, conſulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere ſuos jubet, paratoſque eſſe ad exſequendum imperium. Perſæ ſeceſſerant. Beſſus cum Bactrianis erat, tentabatque Perſas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiam, ſimulq; quæ manentibus inſtarent pericula, oſtentans. Perſarum omnium eadem fere fuit vox, nefas eſſe deſeri Regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Perſarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc ſingulos, nunc univerſos, non ante deſtitit, quam ſatis conſtaret imperata facturos. Idem ægre à Dario impetravit, ut cibum caperet, animumque Regis.

10. At Beſſus & Nabarzanes, olim agitatum ſcelus exſequi ſtatuunt, regni cupiditate accenſi. Dario autem incolumi tantas opes ſperare non poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximia majeſtas eſt. ad nomen quoque Barbari conveniunt, & priſtinæ veneratio fortunæ ſequitur adverſam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, viriſque, & ſpatio locorum nulli earum gentium ſecunda. Tertiam partem Aſiæ tenet. multitudo juniorum, exercitus, quos amiſerat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, ſed etiam Alexandrum ſpernebant; inde vires imperii repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obſequium deſtinatos, Regem comprehendere, mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum aſſervari eum. Si, id quod timebant, proditionem alpernatus eſſet, occiſuri Darium

&

& Bactra cum suarum gentium manu perituri Cæterum propalam comprehendi Darius non poterat; tot Persarum millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque quod non poterant vi, fraude assequi tentant. Pœnitentiam secessionis simulare decreverant, & excusare apud Regem consternationem suam. Interim qui Persas sollicitarent, mittuntur Hinc spe, hinc metu, militares animos versant: ruinæ rerum illos subdere capita: in perniciem trahi, cum Bactra pateant exceptura eos donis, & opulentia, quantam animis concipere non possint. Hæc agitantibus Artabazus supervenit, sive Regis jussu, sive sua sponte affirmans mitigatum esse Darium, & eundem illis amicitiæ gradum patere apud Regem. Illi lacrymantes, nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur, precesque perferret. Sic peracta nocte sub lucis exortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Prætorii aderat; titulum solemnis officii occulto sceleri præferens. Darius, signo ad eundum dato, currum pristino more conscendit. Nabarzanes, cæterique parricidæ procumbentes humi, quem paulo post in vinculis habituri erant, sustinuere venerari: lacrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt. adeo humanis ingeniis parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotæ, Darium, natura simplicem & mitem, non credere modo quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cum intuerentur, qualem & Regem & virum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat.

11. Patron autem Græcorum dux præcepit suis, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, in due-

duerent ad omne imperium ſuum parati, & intenti. Ipſe currum Regis ſequebatur, occaſioni imminens alloquendi eum. quippe Beſſi facinus præſenſerat. Sed Beſſus id ipſum metuens, cuſtos verius quam comes a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac ſæpius ſermone revocato, inter fidem timoremque hæſitans, Regem intuebatur, qui ut tandem advertit oculos, Bubacem, ſpadonem, inter proximos currum ſequentem, percunctari jubet, nunquid ipſe velit dicere? Patron ſe vero, ſed remotis arbitris, loqui velle cum eo, reſpondit. Juſſuſque propius accedere ſine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat); *Rex* inquit, *ex quinquaginta millibus Græcorum ſuperſumus pauci; omnes fortunæ tuæ comites: & in hoc tuo ſtatu idem, qui florente te fuimus. quaſcunque ſedes elegeris, pro patria & domeſticis rebus petituri. Secundæ adverſæque res tuæ copulavere nos tecum. Per hanc fidem invictam oro & obteſtor, in noſtris caſtris tibi tabernaculum ſtatue, nos corporis tui cuſtodes eſſe patiaris. Amiſimus Græciam: nulla Bactra ſunt nobis, ſpes omnis in te, utinam & in cæteris eſſet! Plura dici non attinet. Cuſtodia corporis tui externus & alienigena non depoſcerem, ſi crederem alium poſſe præſtare.* Beſſus, quanquam erat Græci ſermonis ignarus tamen ſtimulante conſcientia, indicium profecto Patronem detuliſſe credebat: & interpretis Græci relato ſermone, exempta dubitatio eſt. Darius autem quantum ex vultu conſpici poterat, haud ſane recreatus, percunctari Patrona cauſam conſilii, quod afferret, cœpit. Ille non ultra differendum ratus *Beſſus*, inquit, *& Nabarzanes inſidiantur tibi: in ultimo diſcrimine & fortunæ tuæ & vitæ. Hic dies aut parricidæ, aut tibi futurus ultimus.* Et Patron quidem egregiam conſervati Regis glo-

riam

riam tulerat. Eludant licet, quibus forte & temere humana negotia volvi agique perſuaſum eſt: equidem æterna conſtitutione crediderim, nexuque cauſarum latentium, & multo ante deſtinatarum, ſuum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe reſpondit: *Quanquam ſibi Græcorum militum fides nota ſit, nunqvam tamen a popularibus ſuis receſſurum. Difficilius ſibi eſſe damnare, quam decipi. quicquid ſors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quam transfugam fieri: ſero ſe perire, ſi ſalvum eſſe ſui milites nollent.* Patron, deſperata ſalute Regis, ad eos quibus præerat, rediit; omnia pro fide experiri paratus.

12. At Beſſus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidiſſet, inire non poſſet, dilato in proximam noctem ſceleris conſilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis inſidias, iam Alexandri opes ſpectantis, prudenter cauteq; vitaſſet: donum eum hoſti laturum fuiſſe Regis caput; nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia, ſine pignore, ſine lare, terrarum orbis exſulem, ancipitem hoſtem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde ſe, Deoſque patrios teſtes fidei ſuæ invocanti, Darius vultu aſſentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis, ſed eo rerum ventum erat, ut tam periculoſum eſſet non credere ſuis, quam decipi. triginta millia erant, quorum inclinata in ſcelus levitas timebatur. Quatuor milia Patron habebat; quibus ſi credidiſſet ſalutem ſuam, damnata popularium fide, parricidio excuſationem videbat offerri. Itaque præoptabat immerito, quam jure violari. Beſſo tamen inſidiarum conſilium purganti reſpondit: *Alexandri ſibi non minus juſtitiam, quam virtutem, eſſe perſpectam. Falli eos*

qui

BIBLIOTHECA BODLEIANA

qui proditionis ab eo præmium exſpectent. Violata fidei neminem acrierem fore vindicem ultoremque. Jamque nox appetebat, cum Perſæ more ſolito armis poſitis ad neceſſaria ex proximo vico ferenda diſcurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat à Beſſo) armati ſtabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet, expoſitiſque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin tranſeundum eſſet in caſtra Græcorum: Perſas quoque periculo vulgato ſecuturos. Deſtinatus ſorti ſuæ, & jam nullius ſalubris conſilii patiens, unicam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illum viſurus amplectitur, perfuſuſque mutuis lacrymis, in hærentem ſibi avelli iubet: capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à Rege intueretur; in humum pronum corpus abiecit. Tum vero cuſtodiæ eius aſſueti, quos Regis ſalutem vel periculis vitæ tueri opportebat, dilapſi ſunt, armatis quos jam adventare credebant, haud rati ſe futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo ſolitudo erat, paucis ſpadonibus (quia quo deſcederent non habebant) circumſtantibus Regem At ille, remotis arbitris, diu aliud atq; aliud conſilium animo volutabat. Jamque ſolitudinem, quam paulo ante pro ſolatio petiverat, perosus, Bubacem vocari iubet; quem intuens, *Ite*, inquit, *conſulite vobis; ad ultimum Regi veſtro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei exſpecto. Forſitan mireris quod vitam non finiam: alieno ſcelere quam meo mori malo.* Poſt hanc vocem, ſpado gemitu non modo tabernaculum, ſed etiam caſtra complenit. Irrupere deinde alii laceratiſque veſtibus, lugubri & barbaro ululatu Regem deplorare cœperunt. Perſæ, ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quieſcere, audebant, ne impie deſerere Regem viderentur.

tur. Varius ac dissonus clamor sine duce, ac sine imperio, totis castris referebatur, Bessо & Nabarzani nuntiaverant sui, Regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis aduolant, sequentibus quos ad ministerium sceleris delegerant, & cum tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadones indicabant, comprehendi, vincirique jusserunt Rex curru paulo ante vectus, & Deorum, à suis, honoribus cultus, nulla externa ope admota, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undique contectum imponitur Pecunia Regis, & supellex quasi jure belli, diripitur: onustique præda per scelus ultimum parta, fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant. Græcisque militibus, Parthienem petebat; omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Persæ promissis Bessi. onerati, maxime quia nemo alius erat quem sequerentur, conjunxere se Bactrianis, agmen eorum tertio assecuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, nova ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignoti jumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset. custodes procul sequebantur.

13. Alexander audito Darium movisse ab Ecbatanis, omisso itinere quod parebat in Mediam fugienten insequi pergit flumine. Tabas oppidum est in Parætacene ultima: quo ubi pervenit, ibi transfugæ nuntiant: præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagystane Babylonio: non equidem vinctum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rex, ducibus convocatis, *Maximum*, inquit, *opus, sed labor brevissimus superest. Darius haud procul, destitu-*

tu-

tutus à ſuis, aut vinctus, aut oppreſſus eſt. In illo corpore poſita eſt victoria noſtra & tanta res celeritatis eſt præmium. Omnes pariter conclamant, paratos ipſos ſequi: nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen curſus magis quam itineris modo ducit: ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quinginta ſtadia proceſſit perventumque erat in vicum, in quo Darium Beſſus comprehenderat. Ibi Melon Darii interpres excipitur. corpore æger, non potuerat agmen ſequi, & deprehenſus celeritate Regis, transfugam ſe eſſe ſimulabat. Ex hoc acta cognoſcit: ſed fatigatis neceſſaria quies erat. Itaque delectis equitum ſex millibus, trecentos, quos Dimachas appellabant, adjungit. Dorſo hi graviora arma portabant: cæterum equis vehebantur. cum res locuſque poſceret, pedeſtris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orſillos & Mythracenes, qui Beſſi patricidium exoſi transfugerant: nuntiabantque, ſtadia quingenta abeſſe Perſas: ipſos brevius iter monſtraturos. Gratus Regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespera, ducibus iiſdem, cum expedita equitum manu monſtratam viam ingreditur, phalange, quantum feſtinare poſſet, ſequi juſſa. Ipſe quadrato agmine incedens, ita curſum regebat, ut primi coniungi ultimis poſſent. Trecenta ſtadia proceſſerant, cum occurrit Brocubelus, Mazei filius, Syriæ quondam prætor. Is quoque transfuga, nuntiabat Beſſum haud amplius quam ducenta ſtadia abeſſe. Exercitum, utpote qui nihil præcaveret, incompoſitum inordinatumque procedere: Hyrcaniam videri petituros. ſi feſtinaret ſequi, palantibus ſuperventurum. Darium adhuc vivere. ſtrenuo alioqui cupiditatem conſequendi transfuga iniecerat Itaque calcaribus ſubditis, effuſo curſu erunt. Jamque e

que fremitus hoſtium iter ingredientium exaudiebatur: ſed proſpectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit curſum, donec conſideret pulvis. Jamque conſpecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conſpexerant; nequaquam futuri pares, ſi Beſſo tantum animi fuiſſet ad prælium, quantum ad parricidium fuerat. Namque & numero Barbari præſtabant, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam convertit. Beſſus, & cæteri facinoris ejus participes, vehiculum Darii aſſecuti, cœperunt hortari eum, ut conſcenderet equum, & ſe hoſti fuga eriperet. Ille Deos ultores adeſſe teſtatur, & Alexandri fidem implorans, negat ſe parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accenſi, tela in iciunt in Regem, multiſque confoſſum vulneribus relinquunt. Jumenta quoque, ne longius proſequi poſſent, convulnerant; duobus ſervis, qui Regem comitabantur, occiſis. Hoc edito facinore, ut veſtigia fugæ ſpargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Beſſus Bactra, paucis equitum comitantibus, petebant. Barbari ducibus deſtituti, qua quemq; aut ſpes ducebat, aut pavor, diſſipabantur. Quingenti tantum equites congregaverant ſe, incerti adhuc, reſiſterene melius eſſet an fugere. Alexander hoſtium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipſe cum cæteris ſequitur: tria ferme millia reſiſtentium occiſa ſunt: reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, iubente Rege ut cædibus abſtineretur. Nemo captivorum erat, qui monſtrare Darii vehiculum poſſet: ſinguli, ut quæque prehenderent, ſcrutabantur; nec tamen ullum veſtigium fugæ Regis exſtabat Feſtinantem Alexandrum vix

tria

tria millia equitum perſecuta ſunt. At in eos qui lentius ſequebantur, incidebant univerſa fugientium agmina. Vix credibile dictu; plures captivi quam qui caperent, erant: adeo omnem ſenſum territis fortuna penitus excuſſerat, ut nec hoſtium paucitatem, nec multitudinem ſuam ſatis cernerent. Interim iumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente deceſſerant militari via, & errore delata per quatuor ſtadia in quadam valle conſtiterant, æſtu ſimulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monſtratum à peritis Polyſtratus Macedo ſiti maceratus acceſſit. Ac dum galea hauſtam aquam ſorbet, tela jumentorum deficientium corporibus infixa conſpexit. Miratuſque confoſſa potius, quam abacta eſſe, ſemivivi hominis corpus, cum propius acceſſiſſet in ſordido vehiculo pellibus contecto ſitum reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confoſſum, adhuc tamen ſpirantem, eſſe cognovit. Qui applicito captivo, cum civem ex voce cognoviſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quod apud intellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas voces emiſſurus; Hæcq; Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis, in matrem, coniugem liberoſque ſuos impenſis: iis enim vitam, & priſtini ſtatus reverentiam dignitatemque conceſſam: ſibi autem a cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederit, illa omnia erepta eſſe: precari ſe, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Ultionem ſceleris erga ſe perpetrati, non ſolum ſua, ſed exempli omniumque Regum cauſa, non negligere, illi cum decorum, tum utile futurum. Jamque deficiens aquam poposcit: quam allata m

poſt-

poſtquam bibit, Polyſtrato qui eam tulerat: Quiſquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremum univerſæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam. at referat Alexander: Alexandro vero Dii, pro ejus ſumma in meos humanitate ac clementia. Cui hoc fidei regiæ unicum dextræ pignus pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Polyſtrati manu, vita deſtituit. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt. demptaque ſibi chlamyde, corpus illius contexit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Syſigambim, patrio regioque more ſepeliendum, atque regiis majorum ſuorum tumulis inferendum, miſit.

LIBER VI.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *Prælii inter Lacedæmonios atque Macedones deſcriptio. & pax ab Alexandro victore Græcis qui eo abſente defecerant, conceſſa.*

2. *Alexander bello invictus, otio & delitiis frangitur, unde rumor in caſtris, qui torpentem excitat.*

3. *Hortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum, in Asia inchoatum, perſequantur, & abſolvant.*

4. *Zaberis miri fluminis deſcriptio. Alexander Nabarzani per literas ſalutem quærenti veniam pollicetur. Deinde mari Caſpio & Hyrcaniæ proximus, quoſdam Darii præfectos recipit in gratiam.*

5. *Artabazo, ſumma cum animi bene volentia excepto, Græcis qui Darium adjuverant, parcit Alexander, & Mardorum gente debellato, Amazonicæ cujuſdam reginæ petitioni ſatisfacit.*

6. Ma

6. *Macedones Alexandri offenduntur moribus: qui, ut ſeditionem averteret, ad bellum Beſſo inferendum mentem convertit, quod & ſtratagemate inchoat: ac Satibarzanem, quod defeciſſet, primum perſequitur: Barbaros à montibus fortiter diſpellit: Artacacnam expugnat.*

7. *Conjurationem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Ceballinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipſe ſibi manus infert.*

8. *Amicorum regiorum conſilio Philotas Parmenionis filius, conjurationis autor & particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.*

9. *De conjuratione, adverſus Philotam expoſtulatoria Alexandri ad milites oratio, coram quibus Philotas adductus, defenſionem parat.*

10. *Apologetica Philotæ oratio, qua conjurationis accuſationem prolixe refellit.*

11. *Concio à quodam Belone accenſa, in Philotam ſurgit. Is paulo poſt, ut ſe cruciatibus liberaret, fictæ conjurationis circumſtantias aperit: cumq; aliis qui accuſantur, ſaxis Nicomacho obruitur.*

PUGNA diſcrimen immiſit; obtruncatiſque qui promptius reſiſtebant, magnam partem hoſtium propulit. Cœperant fugere victores, & donec avidius ſequentes in planum deduxere, multi cadebant. Sed ut primum locus, in quo ſtare poſſet, fuit, æquis viribus dimicatum eſt. Inter omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non armorum modo & corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit Undiq; nunc cominus, nunc eminus, petebatur, diuque arma circumferens, alia tela clypeo exci-

piebat, corpore alia vitabat, donec haſta femora perfoſſa, plurimo ſanguine effuſo, deſtituere pugnantem. Ergo clypeo ſuo exceptum armigeri raptim in caſtra referebant, jactationem vulnerum haud facile tolerantem. Nec tamen omiſere Lacedæmonii pugnam, &, ut primum ſibi quam hoſti æquiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſi, fluentem in ſe aciem excepere. Non aliud diſcrimen vehementius fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Duarum nobiliſſimarum bello gentium exercitus pari marte pugnabant. Lacedæmonii vetera, Macedones præſentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmoniis dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoq; unius tam multiplex caſus, modo ſpem, modo metum, utriuſque partis augebat: velut de induſtria inter fortiſſimos viros certamen æquante fortuna. Cæterum anguſtiæ loci, in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis congredi viribus. Spectabant ergo plures quam inierant prælium: & qui extra teli jactum erant, clamore invicem ſuos accendebant. Tandem Laconum acies langueſcere, lubrica arma ſudore vix ſuſtinens, pedem deinde referre cœpit urgente hoſte, ac aperte fugere. Inſequebatur diſſipatos victor, & emenſus omne ſpatium quod acies Laconum obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, ut fugam ſuorum, & proximos hoſtium conſpexit, deponi ſe juſſit: expertuſque membra, an impetum animi ſequi poſſent, poſtquam deficere ſenſit, poplitibus ſemet excepit: galeaq; ſtrenue ſumpta, clypeo protegens corpus, haſtam dextra vibrabat: ultro vocans hoſtem, ſi quis jacenti ſpolia demere auderet. Nec quiſquam fuit, qui ſuſtineret cominus congredi. Procul miſſilibus appetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens, donec lancea nudo pectori infixa eſt.

qua

qua ex vulnere evulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit; deinde, linquente spiritu pariter ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia & CCCL: ex Macedonibus haud amplius CIↃ. Cæterum vix quisquam nisi saucius, revertit in castra. Hæc victoria non Spartam modo, socios-que ejus, sed etiam omnes, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti, opus erat decipi, & quanquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas Præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes vinci voluerat: Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur: suæ demptum gloriæ existimans, quicquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitrium victoriæ: sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lacedæmonii, nihil aliud, quam ut oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravate veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt; Megalopolitanis, quorum urbs erat obsessa à defectione, Achæis & Ætolis, DXX talenta dare jussis. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum est, quam Darium Alexander apud Arbella superaret.

2. Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quam quietis otiique patientior, excepere eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivia, & perpotandi pervigilandique insana dulcedo; ludique & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem: quem æmulatus quasi potiorem suo, ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut à plerisq; ami-

corum pro hoſte haberetur: tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, ſolitoſque parco ac parabili victu ad implenda naturæ deſideria defungi, in peregrina & victarum gentium mala impulerat. Hinc ſæpius comparatæ in caput eius inſidiæ, ſeceſſio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor; ipſius deinde nunc ira, nunc ſuſpiciones, quas excitabat inconſultus pavor, cæteraq; his ſimilia, que deinde dicentur. Igitur cum intempeſtivis conviviis dies pariter noctesque conſumeret, ſatietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos è Græcia excitaverat, turba: quippe captivæ feminarum iubebantur ſuo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam Rex ipſe conſpexit mœſtiorem quam cæteras, & producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honeſtabat. Deiectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, ſuſpicionem præbuit Regi, nobiliorem eſſe, quam ut inter convivales ludos deberet oſtendi. Ergo interrogata quænam eſſet, neptem ſe Ochi, qui nuper regnaſſet in Perſis, filio eius genitam eſſe reſpondit: uxorem Hiſtaſpis fuiſſe. Propinqus hic Darii fuerat; magni & ipſe exercitus Prætor. Adhuc in animo Regis tenues reliquiæ priſtini moris hærebant. Itaque fortunam regia ſtirpe genitæ & tam celebre nomen revertitus, non dimitti modo captivam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes iuſſit; virum quoque requiri, ut reperto coniugem redderet. Poſtero autem die præcepit Hephæſtioni, ut omnes captivos in regiam iuberet adduci. Ubi ſingulorum nobilitate ſpectata, ſecrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt, inter quos repertus eſt Oxatres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi ſui clarior. XXVI millia talentum proxima

præ-

præda redacta erant: è queis XII millia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est. Oxydates erat nobilis Persæ, quia à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapiam Mediæ attribuit, fratremque Darii recepit in cohortem amicorum; omni vetustæ claritatis honore servato. Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti, Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolæ. Sedes habent & in Europa, & in Asia. Qui super Bosphorum colunt, ascribuntur Asiæ. At qui in Europa sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga pertinent. Tanaïs Europam & Asiam medius interfluit: nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex regione Europæ penetraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi stativa Rex habuit, commeatibus undique advectis. Itaque rumor otiosi militis, viritim sine autore pererebuit, Regem contentum rebus, quas gessisset in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, & itineri sarcinas aptant: signum datum crederes, ut vasa colligerent. Totis castris tumultus, hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsis quoque finem militiæ adesse credebant. Haud secus quam par erat, territus Alexander, qui Indos atque ultima Orientis peragrare statuisset, Præfectos copiarum in Prætorium

contrahit, obortiſque lacrymis, ex medio gloriæ ſpatio revocari ſe, victi magis quam victoris fortunam in patriam relaturum, conqueſtus eſt: nec ſibi ignaviam militum obſtare, ſed Deorum invidiam, qui fortiſſimis viris ſubitum patriæ deſiderium admoviſſent, paulo poſt in eandem cum majore laude famaque redituris. Tum vero pro ſe quiſque operam ſuam offerre, difficillima quæq; poſcere, pollicere militum quoque obſequium, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere voluiſſet. Nunquam infractos & abiectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ita ſe facturum eſſe reſpondit: Illi vulgi aures præpatent ſibi. Satiſque omnibus, quæ in rem videbantur, compoſitis, vocari ad concionem exercitum juſſit, apud quem talem orationem habuit:

3. *Magnitudinem rerum, quas geſſimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum eſt, & deſiderium quietis, & ſatietatem gloriæ, occurrere, ut omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum, quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque, perdomui. Ecce orſi bellum ad Helleſpontum, Ionas, Æolidem ſervitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam Pamphiliam, Piſidias, Ciliciam, Syriam, Phœnicen, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienem, habemus in poteſtate. Plures provincias complexus ſum, quam alii urbes ceperunt: & neſcio an enumeranti mihi quædam ipſarum rerum multitudo ſubduxerit. Itaque, ſi crederem ſatis certam eſſe poſſeſſionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus, ego vero milites, ad penates meos, ad parentem ſororeſque & cæteros cives, vel reluctantibus vobis, erumperem, ut ibi potiſſimum parta vobiſcum laude*

de & gloria fruerer, ubi nos uberrima victor æ præmia exſpectant, liberorum, conjugum, parentumque lætitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum ſecura poſſeſſio. Sed in novo, & (ſi verum fateri volumus) precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice ſubeuntibus Barbaris, tempore, militeopus eſt, dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferatos mollior conſuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem ſtatuto tempore exſpectant. Adeo etiam illa ſenſus omnis expertia, tamen ſua lege miteſcunt. Quid? creditis, tot gentes alterius imperio ac nomine aſſuetas, non ſacris, non moribus, non commercio linguæ nobiſcum cohærentes, eodem prælio domitas eſſe, quo victæ ſunt? Veſtris armis continentur, non ſuis moribus; & qui præſentes metuunt, in abſentia hoſtes erunt. Cum feris beſtiis res eſt, quas captas & incluſas, quia ipſarum natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago, tanquam omnia ſubacta ſint armis, quæ fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit. Bactra non ſolum poſſidet parricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sacæ, Indi, ſui iuris ſunt. Omnes hi ſimul, ſi terga noſtra viderint, ſequentur. Illi enim eiuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cum is præeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde aut quæ cepimus, omittenda ſunt, aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus agris, milites, nihil quod nociturum eſt, medici relinquunt: ſic nos, quidquid obſtat imperio, recidamus. Parva ſæpe ſcintilla contempta magnum excitavit incendium. Nil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreveris, valentiorem negligentiæ facies. Ne Darius quidem hæriditarium Perſarum accepit imperium, ſed in ſedem Cyri beneficio Bagoæ caſtrati hominis admiſſus. Ne vos magno labore credatis

datis Bessum vacuum regnum occupaturum. Nos vero peccavimus, milites, si Darium ob hoc vicimus, ut servo ejus traderemus imperium: qui ultimum ausus scelus, Regem suum etiam externæ opis egentem, certe cui nos victores pepercissemus, quasi captivum in vinculis habuit: ad ultimum, ne à nobis conservari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci affixum videre festino, omnibus Regibus gentibusque fidei, quam violavit, meritas pœnas solventem. At hercule, si mox eundem Græcorum urbes, aut Hellespontum vastare nuntiatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestræ occupasse victoriæ? Tunc ad repetendas res festinabitis: tunc arma capietis. Quanto autem præstaret territum adhuc, & vix mentis suæ compotem, opprimere? Quatridui nobis iter superest, qui tot proculcavimus nives, tot amnes superavimus, tot montium juga transcurrimus: non mare illud, quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces & angustiæ includunt: plana omnia & prona sunt. In ipso limine victoriæ stamus. Pauci nobis fugitivi, & domini sui interfectores, supersunt. Egregium mehercule opus, & inter prima gloriæ vestræ numerandum, posteritate famæque tradetis: Darii quoque hostis, finito post mortem ejus odio, parricidas esse vos ultos: neminem impium effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint, vos pia bella suscipere; & Besso sceleri, non nomini suo, irasci?

4. Summa militum alacritate, jubentium quocunque vellet, duceret, oratio excepta est. Nec Rex moratus impetum, tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat: Cratero relicto cum iis copiis, quibus præerat, & ex manu, quam

quæ Amyntas ducebat, additis ſexcentis equitibus, & totidem ſagittariis, ut ab incurſione Barbarorum Parthienem tueretur. Erigyum impedimenta, & modico præſidio dato, campeſtri itinere ducere jubet. Ipſe cum Phalange & equitatu CL ſtadia emenſus, caſtra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus prærultis denſiſque arboribus umbroſum eſt, pingue vallis ſolum riganibus aquis, quæ ex petris eminentibus manant. Ex ipſis radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui tria fere ſtadia in longitudinem univerſus fluit: deinde ſaxo, quod alveolum interpolat, repercuſſus, duo itinera velut diſpenſatis aquis aperit. Inde torrens & ſaxorum per quæ incurrit aſperitate violentior, terram præceps ſubit. Per ecc ſtadia conditus labitur, rurſuſque velut ex alio fonte conceptus editur, & novum alveum intendit, priore ſui parte ſpatioſior. Quippe in latitudinem XIII ſtadiorum diffunditur, rurſuſque anguſtioribus coërcitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen eſt. Incolæ affirmabant, quæcunque dimiſſa eſſent in cavarnam, quæ propior eſt fonti, rurſus, ubi aliud os amnis aperit, exiſtere. Itaque Alexander duos tauros, qua ſubeunt aquæ terram, præcipitari jubet: quorum corpora, ubi rurſus erumpit, expulſa videre, qui miſſi erant ut exciperent. Quartum jam diem eodem loco quietem militi dederat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, accipit; quarum ſententia hæc erat, *Se Dario non fuiſſe inimicum, imo etiam, quæ credidiſſet utilia eſſe, ſuaſiſſe: & quia fidele conſilium Regi dediſſet, prope occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiam corporis ſui contrariis faſque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos & triginta annos inviolatam*

Regibus ſuis præſtitiſſent. Se in præcipiti & lubrico ſtantem, conſilium à præſenti neceſſitate reperiſſe. Darium quoque cum occidiſſet Bagoam, hac excuſatione ſatisfeciſſe popularibus, quod inſidiantem interemiſſet. Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu carius. Amore eius ad ultima eſſe propulſum: ſed ea magis eſſe ſecutum, quæ coegiſſet neceſſitas, quam quæ optaſſet. In communi calamitate ſuam quemque habere fortunam. Se venire ſe iuberet, ſine metu eſſe venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos à deo falli non ſolere. Cæterum, ſi, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam eſſe ubicunque vir fortis ſedem elegerit. Nec dubitavit Alexander fidem, quo Perſæ modo accipiebant, dare, inviolatum, ſi veniſſet, fore. Quadrato tamen agmine & compoſito ibat: ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmen: Phalanx eam ſequebatur: poſt pedites erant impedimenta: & gens bellicoſa, & natura ſitus difficilis aditu, curam Regis intenderat. Namque perpetua vallis jacet, uſque ad mare Caſpium patens. Duo terræ eius veluti brachia excurrunt: media fluxu modico ſinum faciunt, Lunæ maxime ſimilem, cum eminent cornua nondum totum orbem ſidere implente. Cercetæ, Moſſyni, & Chalybes, a læva ſunt. Ab altera parte Leucoſyri, & Amazonum campi, & illos qua vergit ad ſeptentrionem; hos ad occaſum converſa proſpectat. Mare Caſpium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit: piſcium longe diverſus ab aliis color: quidam Caſpium, quidam Hyrcanium appellant. Alii ſunt, qui Mæotim paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam quo dulcior ſit quam cætera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A Septentione ingens in littus mare incumbit, lon-

ge-

geque agit fluctus, ſed magna parte exæſtuans ſtagnat. Idem alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum, eodemque impetu, quo effuſum eſt relabens, terram naturæ ſuæ reddit: & quidam credidere non Caſpium mare eſſe, ſed ex India in Hyrcaniam cadere, cujus faſtigium (ut ſupra dictum eſt) perpetua valle ſubmittitur. Hinc Rex viginti ſtadia proceſſit, ſemita propemodum invia, cui ſilva imminebat, torrenteſque & eluvies iter morabantur; nullo tamen hoſte obvio penetravit, tandemque ad ulteriora perventum eſt. Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus naſcitur, & uberrimum gignendis uvis ſolum eſt. Frequens arbor faciem quercus habet, cujus folia multo melle tinguntur: ſed niſi ſolis ortum incolæ occupaverint, vel modico tempore ſuccus extinguitur. Triginta hinc ſtadia proceſſerat, cum Phrataphernes ei occurrit, ſeque, & eos, qui poſt Darii mortem profugerant dedens. Quibus benigne exceptis, ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus & Erigyius occurrunt; Præfectum Tapurorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. Exul hic, regnante Ocho, ad Philippum pervenerat. Tapurorum quoque gentem Phradati reddidit.

5. Jamque Rex ultima Hyrcaniæ intraverat, cum Artabazus, quem Dario fidiſſimum fuiſſe ſupra diximus, cum propinquis Darii, ac ſuis liberis, modicaque Græcorum militum manu, occurrit; dextram venienti obtulit Rex. Quippe & hoſpes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante exularet, & hoſpitii pignora in Regem ſuum ad ultimum fides converſata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem*, inquit, *Rex, perpetua felicitate*

floreas. Ego cæteris lætus hoc uno torqueor, quod præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum. xc & quintum annum agebat. Novem juvenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat. Tunc admoveri sibi & Artabazo equos jussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde ut castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmoniis quoque fides daretur, respondent, se quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium: quo victo, applicaverant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex, omissis sponsionum fideique pignoribus, venire eos jussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Athenienſis, qui maxime Macedonum opibus semper obstiterat, venia desperata, gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni Alexandri seipsos permittunt; mille & D milites erant. Præter hos legati ad Darium missi xc. In supplementum distributus miles, cæteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam jussit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrociniis assueta. Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, invicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, Barbari profugiunt, proximique vici ab incolis

ce

deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſane adire ſine magna vexatione exercitus poterat. Juga montium, prælta ſylvæ, rupeſque inviæ, ſepiunt: ea, quæ plana ſunt, novo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria conſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos turſus inſerunt terræ. Inde velut ex alia radice lætiores virent trunci. Hos, qua natura fert, adoleſcere non ſinunt. Quippe alium alii quaſi nexu conſerunt: qui ubi multa fronde veſtiti ſunt, operiunt terram. Itaque occulti ramorum, velut laquei, perpetua ſepe iter cludunt. Una ratio erat, cædendo aperire ſaltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri namque nodi nudaverant ſtipites; & in ſe implicati arborum rami ſuſpenſis circulis ſimiles, lento vimine fruſtrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta ſubire ſoliti, tum quoque intraverant ſaltum, occultiſque telis hoſtem laceſſebant. Ille venantium modo latibula ſcrutatus, pleroſque confodit: ad ultimum circuire ſaltum milites jubet, ut ſi qua pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti ſunt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æſtimabat. Namque ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium: & Regem, cum vellet aſcendere, ſponte ſua genua ſubmittens, excipiebat, credebaturque ſentire quem veheret. Maiore ergo, quam decebat, ira ſimul ac dolore ſtimulatus, equum vestigari jubet, & per interpretem pronuntiari, ni redd diſſent, neminem eſſe victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne ſic quidem mitigatus, cædi ſylvas jubet, aggeſtaq; humo è montibus, planitiem ramis impeditam exaggerari. Jam aliquantulum

altitudinis opus creverat, cum Barbari, desperato regionem quam occupaverant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis, Phradati tradere eos jussit. Inde quinto die in stativa revertitur. Artabazum deinde, geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum. Jamque ut ad urbem Hyrcaniæ, in qua regia Darii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ: cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assuevit; ejusque maxime precibus motus, Nabarzani ignovit. Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem, Themiscyræ incolentium campos. Reginam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem & Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus regni sui excessit: & cum haud procul abesset, præmisit indicantes, venisse Reginam, adeundi ejus cognoscendique avidam. Protinus facta potestate veniendi, cæteris jussis subsistere, cce feminarum comitatu processit. Atq; ut primum Rex in conspectu fuit, equo ipsa desiliit, duas lanceas dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpori obducitur: nam læva pars ad pectus est nuda cætera jade velantur: nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alant: aduritur dextera, ut arcus facilius intendant, & tela vibrent. Interito vultu Regem Thalestris intuebatur: habitum ejus haud quaquam rerum famæ parem oculis perlustrans. Quippe omnibus Barbaris in corporum maiestate veneratio est: magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura di-

gna-

gnata eſt. Cæterum interrogata, num aliquid petere vellet: haud dubitavit fateri, ad communicandos cum Rege liberos ſe veniſſe; dignam ex qua ipſe regni generaret hæredes. Fœminei lexus ſe retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipſo militare vellet, interrogat: & illa, cauſata ſine cuſtode regnum reliquiſſe, petere perſeverabat, ne ſe irritam ſpei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cupido, quam Regis, ut paucos dies ſubſiſteret, perpulit. Tredecim dies in obſequium deſiderii eius abſumpti ſunt. Tum illa regnum ſuum, Rex Parthienem, petiverunt.

6. Hic vero palam cupiditates ſuas ſolvit: continentiamque & moderationem, in altiſſima quaque fortuna eminentia bona, in ſuperbiam ac laſciviem vertit. Patrios mores, diſciplinamque Macedonum Regum ſalubriter temperatam, & civilem habitum, velut leviora magnitudine ſua ducens, Perſicæ regiæ par Deorum potentiæ faſtigium æmulabatur. Jacere humi venerabundos ipſum, paulatimq; cervilibus miniſteriis tot Victores gentium imbuere, & captivis, pares facere, expetebat. Itaque purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, veſtemque Perſicam ſumpſit: ne omen quidem veritus, quod à victoriis inſignibus in devecti tranſiret habitum. Et ille, ſe quidem Perſarum ſpolia geſtare dicebat: ſed cum illis quoq; mores induerat; ſuperbiamque habitus animi inſolentia ſequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris anuli gemma obſignabat iis, quas in Aſiam ſcriberet, Darii annulus imprimebatur; ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero & equites, unaque principes militum aſpernantes quidem, ſed recuſare non auſos, Perſicis ornaverat veſtibus. Pellices

ccc & lx, totidem quot Darii fuerant, regiam implebant, quas ſpadonum greges, & ipſi mulie-bria pati aſſueti, ſequebantur. Hæc luxu, & peregrinis infecta moribus, veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam averſabantur: totiſque caſtris unus omnium ſenſus ac ſermo erat, plus amiſſum victoria, quam bello quæſitum eſſe. Tum maxime vinci ipſos, dedique alienis moribus & externis: tantæ moræ pretium, domos quaſi in captivo habitu reverſuros, pudere jam ſui: Regem victis quam victoribus ſimiliorem, ex Macedoniæ Imperatore Darii Satrapen factum. Ille non ignarus, & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate doniſque recuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium ſervitutis ingratum eſt. Igitur, ne in ſeditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cujus materia opportune alebatur. Namque Beſſus, veſte regia ſumpta, Artaxerxem appellari ſe juſſerat, Scythaſque & cæteros Tanais accolas contrahebat. Hæc Satibarzanes nuntiabat, quem receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum grave ſpoliis apparatuque luxuriæ agmen vix moveretur, ſuas primum, deinde totius exercitus ſarcinas, exceptis admodum neceſſariis, conferri juſſit in medium. Planities ſpatioſa erat, in quam vehicula onuſta perduxerant. Exſpectantibus cunctis, quid deinde eſſet imperaturus, jumenta juſſit abduci, ſuiſque primum ſarcinis face ſubdita, cæteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hoſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerant, nullo ſanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem; habileſque militiæ, & ad omnia parati, lætabantur ſarcinarum potius, quam diſci-

disciplinæ, feciſſe jacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius, ſubita morte correptus, magno deſiderio ſui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœſtus, cupiebat quidem ſubſiſtere, funeri affuturus, ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus millibus & DC relictus, ut iuſta fratri perſolveret; ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum; è quibus cognoſcit, Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo. Itaque quanquam Beſſo imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam, & æqueſtres copias educit: totaque nocte ſtrenue facto itinere, improviſus hoſti ſupervenit. Cuius cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures ſubito contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupaverunt. Prærupta rupes erat, quæ ſpectat Occidentem: eadem qua vergit ad Orientem, leniore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta & duo ſtadia comprehendit. In Vertice herbidus campus: in hoc multitudinem imbellem conſidere jubent. Ipſi, qua rupes erat, arborum truncos & ſaxa obmoliuntur. XIII millia armata erant. In horum obſidionem Craterο relicto, ipſe Satibarzanem ſequi feſtinat. Et quia longius eum abeſſe cognoverat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primo repurgari jubet, quicquid ingredi poſſent: deinde ut occurrebant invia cautes, præruptæque rupes, irritus labor videbatur obſtante natura. Ille, ut erat animi ſemper obluctantis difficultatibus, cum &

por-

progredi arduum, & reverti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ut solet, ubi prima quæque damnamus) subjiciente animo: hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit. Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores jubet, & igni dare alimenta: celeriterque stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatum est. Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit; flammam in ora hostium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube absconderat cælum. Sonabant incendio sylvæ, atque ea quoque quæ non incenderat miles, concepto igne, proxima quæque adurebant. Barbari supplicium ultimum, si qua interoreretur ignis, effugere tentabant: sed qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur cæde consumpti sunt. Alii in medios ignes, alii in petras præcipitavere se; quidam manibus hostium se obtulerunt; pauci semiustulati venere in potestatem. Hinc ad Craterum, qui Artacaenam obsidebat, rediit. Ille, omnibus præparatis, Regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoveri jubet: ipsoque aspectu territi Barbari è muris supinas manus tendentes orare cœperunt, iram in Satibarzanem, defectionis autorem reservaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex, data venia, non obsidionem modo solvit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac urbe digresso, supplementum novorum militum occurrit. Zoilus D equites ex Græcia adduxerat: tria millia Illyrico Antipater miserat. Thessali equites C & XXX cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia & DC, peregrinus miles, advenerant: CCC equites gentis ejusdem se

que

quebantur. Hac manu adjecta Drangas pervenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Bazaentes, sceleris in Regem suum particeps Besso. Is supplicium, quæ meruerat, metu, profugit in Indiam.

7. Jam nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus modo Rex, sed invictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regem autoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspici poterat, similis attonito, remotis arbitris cum juvene secessit in Templum; arcana se & silenda afferre præfatus: suspensumque exspectatione, per mutuam caritatem & pignora utriusque animi rogat, ut affirmet jurejurando, quæ commississet, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, per præsentes Deos jurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem insidias Regi comparatas, seque ejus consilii fortibus viris & illustribus esse participem. Quibus iuvenis auditis, se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans, orare primum ut particeps consilii operisq; fieret. Si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum benevolentiæ præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum aversari scelus perseverantem metu mortis terret; ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Alias deinde effeminatum, & muliebriter timidum, alias prodotorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoque, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem: stri-

ctum

ctum deinde gladium modo illius, modo suo admovens jugulo, supplex idem & infestus expressit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur: namque abunde constantis animi, & dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat: sed captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Scisciteri deinde pergit, cum quibus tantæ rei societatem iniisset. Plurimum referre quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore & scelere male sanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis juvenum non dubitasset se jungere, Demetrio corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his Aphœbetum, Loceum, Dioxenum, Archepolim, & Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire Regem, conjurati proditos se esse resciscerent. Ipse Ceballinus ante vestibulum regiæ (neque enim propius aditus ei patebat) consistit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, ut introduceretur ad Regem. Forte cæteris dimissis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob causam, subsisteratin regia. Huic, Ceballinus ore confuso magnæ perturbationis notas præ se ferens, aperit quæ ex fratre compererat, & sine cunctatione nuntiari Regi iubet. Philotas, laudato eo, protinus intrat ad Alexandrum: multoque invicem de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum quæ ex Ceballino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo regiæ excipit iuvenis, an mandatum exsecutus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni suo Regem causatus, discessit. Postero die Ceballinus venienti in Regiam præsto est. Intrantemque admonet pridie commu-

ni

nicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit? ac ne tum quidem Regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili iuveni (Metron erat ei nomen) super armamentarium posito, quod telum pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abscondito, protinus Regi corpus forte curanti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, *Habeo te*, inquit *incolumem ex impiorum manibus ereptum*. Percunctatus deinde Alexander quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque instituit quærere quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, iam tertium esse: existimans haud incorrupta fide tanto post deferre quæ audierat, vinciri eum iussit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adisset? an institisset ei, ut perveniret ad se? perseverante eo affirmare quæ dixerat; manus ad cœlum tendens, manantibus lacrymis, hanc sibi à carissimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignatus quam ob causam accerseretur à Rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat: occurrisque satellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens Rex: *Quod*, inquit, *in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regna dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque a conspectu Regis aversо, subinde collapsus extinguitur. Rex, Philota venire in regiam iusso, *Ceballinus*, inquit, *ultimum supplicium meritus, si in caput meum præparatas insidias biduo texit, huius cri-*

criminis reum Philotam ſubſtituit, ad quem protinus indicium detuliſſe ſe affirmat. Quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius eſt diſſimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis, quam Philotæ id convenire fateor. Faventem habes judicem, ſi quod admitti non oportuit, ſaltem negari poteſt. Ad hæc Philotas, haud ſane trepidus, ſi animus vultu æſtimaretur; Ceballinum quidem ſcorti ſermonem ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tam levi autori nihil credidiſſe reſpondit: veritum ne jurgium inter amatorem & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Cum Dymnus interemerit ſe ipſum; qualiacunque erant, non fuiſſe reticenda: complexuſque Regem, orare cœpit, ut præteritam vitam potius quam culpam, ſilentii tamen, non facti ullius intueretur. Haud facile dixerim, credideritne ei Rex, an altius iram ſuppreſſerit, dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis, quam celatum, indicium eſſe, videri ſibi dixit.

2. Advocato tamen concilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicomachum introduci jubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine expoſuit. Erat Craterus Regi carus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis adverſus. Neque ignorabat, ſæpe Alexandri auribus nimia jactatione virtutis atque operæ gravem fuiſſe, & ob ea non quidem ſceleris, ſed contumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliam premendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferens ſpeciem, *utinam* inquit, *in principio quoque huius rei nobiſcum deliberaſſes! ſuaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam uſque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo ſuo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim*

ſem-

ſemper inſidiari tibi poterit: tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quod exiſtimes, eum, qui tantum facinus auſus eſt, venia poſſe mutari. Scit eos qui miſericordiam conſumpſerunt, amplius ſperare non poſſe. At ego, etiamſi ipſe, vel pœnitentia, vel beneficio tuo victus, quieſcere volet, patrem ejus Parmenionem tanti ducem exercitus & inveterata apud milites tuos autoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æquo animo ſalutem filii ſui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruiſſe mortem, confiteri pudet. Supereſt, ut malit videri iniuriam accepiſſe, quam vitam. Proinde ſcio, tibi cum illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequendos ituri ſumus. Latus à domeſticis, hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoves, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin conjurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi autor, aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis, non amicum modo, ſed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuiſſe curſurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipſi nuntiaſſet. Parmenionis filium, præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum ſimulaſſe etiam, non vacaſſe ſermoni ſuo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum, religione quoque Deûm adſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare properaſſe. Philotam, conſumpto per ludum jocumque pene toto die, gravatum eſſe, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo & forſitan ſupervacuo inſerere ſermoni. At enim non credidiſſe talia deferentibus pueris. Cur igitur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuiſſe Ceballinum, ſi delationem ejus damnabat. In ſuo quemq; periculo magnum animum habere:

cum

cum de ſalute Regis timeretur, credulos eſſe debere: vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæſtionem de eo, ut participes ſceleris indicare cogeretur, habendam eſſe decernunt. Rex, admonitos ut conſilium ſilentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in poſterum diem iubet ne qua novi initi conſilii daretur nota. Invitatus eſt etiam Philotas ad ultimas ipſi epulas: & non cœnare modo, ſed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, ſuſtinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus extinctis, cum paucis in regiam coëunt Hephæſtion, & Craterus, & Cœnus, & Erygius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem, Perdiccas, & Leonatus. Per hos imperatum, ut qui ad Prætorium excubabant, armati vigilarent. Jam ad omnes aditus diſpoſiti equites, itinera quoque obſidere juſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ, magniſque copiis præerat, occultus evaderet. Atarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam. Huic decem ſatellites tradantur, quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehendendos diſtributi ſunt. Atarras cum trecentis ad Philotam miſſus, clauſum aditum domus moliebatur L. juvenum promptiſſimus ſtipatus. Nam cæteros cingere undiq; domum juſſerat, ne occulto aditu Philotas poſſet elabi. Illum, ſive ſecuritate animi, ſive fatigatione reſolutum, ſomnus oppreſſerat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei ſopore diſcuſſo cum injicerentur catenæ: *Vicit*, inquit, *bonitatem tuam, Rex, inimi corum meorum acerbitas.* Nec plura locutum, capite velato, in regiam abducunt. Poſtero die Rex edixit, omnes armati coirent. Sex millia fere militum venerant, præterea turba lixarum calonumq; impleverant regiam. Philotam armigeri agmine ſuo

te-

tegebant, ne ante conſpici poſſet à vulgo, quam Rex allocutus milites eſſet. De capitalibus rebus vetuſto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi; nihil poteſtas Regum valebat, niſi prius valuiſſet autoritas. Igitur primum Dymni cadaver infertur, pleriſque quid patraſſet, quoque caſu extinctus eſſet, ignaris.

9. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœſtitia exſpectationem haud parvam fecerat. Diu dimiſſo in terram vultu, attonito ſtupentique ſimilis ſtetit. Tandem receepto animo, *Pene*, inquit, *milites, paucorum hominum ſcelere vobis ereptus ſum. Deûm providentia & miſericordia vivo: conſpectuſque veſter venerabilis coëgit, ut vehementius parricidii iraſcerer: quoniam ſpiritus, imo unus vitæ meæ fructus eſt, tot fortiſſimis viris, & de me optime meritis, referre adhuc gratiam poſſe.* Interrupit orationem militum gemitus, obortæque ſunt omnibus lacrymæ. Tum Rex: *Quanto*, inquit, *majorem in animis veſtris motum excitabo, cum tanti ſceleris autores oſtendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam ſalvi eſſe poſſint, nominibus abſtineo? Sed vincenda eſt memoria priſtinæ caritatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas fileam? Parmenio, illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetuſtiſſimus, ducem tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter ejus Philotas, Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus aſpicitis, cæteroſque ejuſdem amentiæ, in caput meum ſubornavit.* Fremitus undique indignantium querentiumque tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe multitudinis, & maxime militaris, ubi aut ſtudio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus, pro-

ducti, quæ quisq; detulerat, exponunt: nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaq; indignatione pressa, vox indicum silentio excepta est. Tum Rex: *Qualis*, inquit, *ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium ipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste Regis periculo cum moneretur, vultum non mutaret? indicem tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, majora, quam capit, sperat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas: In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo; Vobis salvis orbus esse non possum.* Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem, & Philotam, scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii præferentem. Namque summa ejus hæc erat: *Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quæ destinavimus, efficiemus.* Adjecitque Rex, *Sic esse scriptam, ut, sive ad filios perveniisset, à conscriis posset intelligi; sive intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus, cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quod sic ab iis timetur, etiam à quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit insidias, socium se, & conscium,*

ſcium, adjunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, ſororem ſuam in matrimonium dedit. Hic, cum ſcripſiſſem ei pro jure tam familiaris uſus atque amicitiæ, qualis ſors edita eſſet Iovis Ammonis oraculo; ſuſtinuit reſcribere mihi, Se quidem gratulari, quod in numerum Deorum receptus eſſem: cæterum miſereri eorum, quibus vivendum eſſet ſub eo, qui modum hominis excederet. Hæc ſunt etiam animi, pridem alienati à me, & invidentis gloriæ meæ, indicia: quæ equidem, milites, quam diu licuit, in animo meo preſſi. Videbar enim mihi partem viſcerum meorum abrumpere, ſi, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba punienda ſunt, linguæ temeritas pervenit ad gladios. Hos (ſi mihi creditis) Philotas in me acuit. ſi ipſum dimiſero, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitus parti, principibus nobiliſſimæ juventutis unum præfeci: ſalutem, ſpem, victoriam meam, fidei ejus tutelæque commiſi: patrem in idem faſtigium, in quo me ipſi poſuiſtis, admovi. Mediam, quâ nulla opulentior regio eſt, tot civium ſociorumque millia, imperio ejus ditionique ſubjeci. Unde præſidium petieram, periculum extitit. Quam feliciter in acie occidiſſem, potius hoſtis præda, quam civis victima! Nunc ſervatus ex periculis, quæ ſola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut ſaluti meæ parcam. Ipſi mihi præſtare poteſtis, quod ſuadetis ut faciam. Ad veſtras manus, ad veſtra arma confugio: invitis vobis ſalvus eſſe nolo: volentibus, non poſſum, niſi vindicor. Tum Philotam, religatis poſt tergum manibus, obſoleto amiculo velatum juſſit induci. Facile apparebat, motos eſſe tam miſerabili habitu non ſine invidia paulo ante conſpecti. Ducem equi-

tatus pridie viderant, ſciebant Regis interfuiſſe convivio: repente non reum modo, ſed etiam damnatum, imo vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis fortuna, qui, modo duobus filiis Hectore & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, abſens diceret cauſam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad miſericordiam concionem rurſus aſpera in Philotam oratione commovit: *Proditos eos eſſe Barbaris: nemmem ad conjugem ſuam, neminem in patriam & ad parentes fuiſſe redituram: velut truncum corpus, dempto capite, ſine ſpiritu, ſine nomine, in aliena terra ludibrium hoſtis futuros.* Haudquaquam pro re ipſius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod pattiæ admonitos, pigriores ad cætera munia exſequenda feciſſet. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ ſororem matrimonio ſecum conjunxerat, tamen acrius quam quiſquam in Philotam invectus eſt; parricidam eſſe Regis, patriæ, exercitus, clamitans: ſaxumque, quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emiſſurus in eum; ut plerique credidere, tormentis ſubtrahere cupiens: ſed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius cauſæ debere fieri poteſtatem, nec aliter judicari paſſurum ſe, affirmans. Tum dicere rurſus permiſſus Philotas, ſive conſcientia ſceleris, ſeu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiſcere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit: abſterſiſque amiculo ejus oculis paulatim recipiens ſpiritum ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex intuens eum, *Macedonas*, inquit, *de te judicaturi ſunt: quæro, an patrio ſermone ſis apud eos uſurus?* Tum Philotas: *Præter Macedones*, inquit, *plerique adſunt, quos*

quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, ſi eadem lingua fuero uſus, qua tu egiſti: non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi poſſet à pluribus. Tum Rex: *Ecquid videtis odio etiam ſermonis patrii Philotam teneri? Solus quippe faſtidit eum dicere. Sed ſane, dicat utcunque cordi eſt, dum meminerit is, æque illum à noſtro more atque ſermone abhorrere.* Atque ita concione excellit,

10. Tum Philotas: *Verba*, inquit, *innocenti reperire facile eſt, modum verborum miſero tenere, difficile. Itaque inter optimam conſcientiam & iniquiſſimam fortunam deſtitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. Abeſt quidem optimus cauſæ meæ judex: qui cur me ipſe audire voluerit, non mehercule excogito, cum illi utique, cognita cauſa, tam damnare me liceat, quam abſolvere. Non cognita vero liberari ab abſente non poſſum, qui à præſente damnatus ſum. Sed quanquam vinci hominis non ſupervacua ſolum, ſed etiam invita defenſio eſt, qua judicem non docere videtur, ſed arguere: tamen, utcunque licet dicere, meinet ipſe non deſeram, nec committam ut damnatus etiam mea ſententia videar. Equidem, cujus criminis reus ſim, non video. Inter conjuratos nemo me nominat. De me Nichomachus nihil dixit. Ceballinus plus quam audieret, ſcire non potuit. Atqui conjurationis caput me fuiſſe credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem ſequebatur? præſertim cum quærenti ſocios vel falſò fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, poſſet impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præteriit, ut poſſet videri ſcio pepercisſe. Nichomachus, quem taciturum arcana de ſemetipſo credebat, confeſſus, alius nominatis, me unum ſubtrahebat. Quæſo, commilitones, ſi Ceballi-*

nus me non adiſſet, nihil me de conjuratis ſcire voluiſſet: num hodie dicerem cauſam nullo me nominante? Dymnus ſane & vivat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri, qui de ſe confitebuntur? me videlicet ſubtrahent? Maligna calamitas, & vere noxia, cum quis ſuo ſupplicio acquieſcit pro alio cruciatus. Tot conſcii ne in equuleum quidem impoſiti verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi eſt. Cur rem delatam ad te tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? Hoc qualecunque eſt, confeſſo mihi, ubicunque es, Alexander, remiſiſti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pugnus animi, convivio quoque interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum: pepercisti, dimiſſus. Vel judicium tuum ſerva. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi ſopore acquieſcebam, cum me, malis indormientem meis, inimici vinciendo excitarunt. Unde & parricidæ & proditori tam alti quies ſomni? ſcelerati conſcientia obſtrepente cum dormire non poſſint, agitant eos furiæ, non conſummato modo, ſed & cogitato parricidio. At mihi ſecuritatem primum innocentia mea, deinde dextera tua obtulerat. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quam clementiæ tuæ. Sed ne tem hi credidiſſe pœniteat, res ad me ferebatur à puero, qui non teſtem, non pignus indicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, ſi cœpiſſet audiri. Amatoris & ſcorti jurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem ejus ſuſpectam habui, quod non ipſe deferret, ſed fratrem potius ſubornaret. Timui ne negaret mandaſſe ſe Ceballino, & ego viderer multis amicorum Regis fuiſſe periculi cauſa. Sic quoque cum laſerim neminem, inveni, qui mallet

perire

perire me, quam incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes lacessissem: At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cum à Ceballino interpellatus sum, movere non potuit. At hercule, si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Denique post delatum indicium quo periturus eram, cubiculum Regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps conjurationis fuit: sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensius colui? Mihi quidem objicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo? Jam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam victis, peregrina lingua discenda est. Non mehercule ista me magis lædunt, quam quod Amyntas Perdiccæ filius insidiatus est Regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem Regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positum etiam venerari necesse erat, utrum, quæso, quod non divinavi, reus sum? An impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si æquum est, cur tam diu vivo? si injustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, Misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Jovis filium crederet. Fides amicitiæ, veri consilii periculosa libertas, vos me decepistis: vos quæ sentiebam, ne reticerem, impulistis. Scripsisse me hoc fateor Regi, non de Rege, non enim faciebam invidiam,

ſed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Jovis ſtirpem tacitus agnoſceret, quam qui prædicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt, ſit Deus cauſæ meæ teſtis. Retinete me in vinculis, dum conſulitur Hammon interim. Qui Regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum, qui ſtirpi ſuæ inſidiati ſunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis eſſe tormenta, ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amiſi: patrem nec oſtendere poſſum, nec invocare audeo, cum & ipſe tanti criminis reus ſit. Parum eſt enim tot modo liberorum parentem, inunico filio acquieſcentem, eo quoque orbari, ni ipſe in rogum meum imponitur. Ergo, cariſſime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego ſenectutem tuam extinguo. Quod enim me procreabas infelicem adverſantibus Diis; an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Neſcio, adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua. Ego in ipſo robore ætatis eripior: tibi carnifex ſpiritum adimet, quem ſi fortuna exſpectare voluiſſet, natura repoſcebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter, quæ Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, cum audiſſet, venenum à Philippo medico Regi parari, deterrere eum voluit epiſtola ſcripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt patri meo? Num ullam autoritatem eius literæ habuerunt? Ego ipſe quoties, quæ audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulſus ſum. Si &, cum indicamus, inviſi; &, cum tacemus, ſuſpecti ſumus, quid facere nos oportet? Cumque unus è circumſtantium turba exclamaſſet, Bene meritis non inſidiari: Philotas, Recte, inquit, quiſquis es, dicis.

Itaque

Itaque, ſi inſidiatus ſum, pœnam non deprecor: & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia ſunt auribus veſtris. Abducitur deinde ab iis qui cuſtodiebant eum.

11. Erat inter duces manu ſtrenuus Belon quidam, pacis artium & civilis habitus rudis; vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus, qui, tacentibus cæteris, ſtolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties ſuis quiſque diverſoriis, quæ occupaſſent, deturbatus eſſet, ut purgamenta ſervorum Philotæ reciperentur eo, unde commilitones expuliſſet: auro argentoque vehicula ejus onuſta totis vicis ſtetiſſe: ac ne in vicinia quidem diverſorii quemquam commilitonum receptum eſſe, ſed per diſpoſitos, quos ad ſomnum habebat, omnes procul relegatos, ne fœmina illa murmurantium inter ſe, fleuto verius quam ſono, excitaretur. Ludibrio ei fuiſſe ruſticos homines Phrygaſque & Paphlagonas appellatos, qui non erubeſceret, Macedo natus, homines linguæ ſuæ per interpretem audire. Cur Hammonem conſuli vellet? eundem Jovis arguiſſe mendacium, Alexandrum filium agnoſcentis ſcilicet veritum ne invidioſum eſſet, quod Dii offerrent. Cum inſidiaretur capiti Regis & amici, non conſuluiſſe eum Jovem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater ejus ſollicitaretur, qui præeſſet in Media: & pecunia, quæ ejus cuſtodiæ commiſſa ſit, perditos homines ad ſocietatem ſceleris impellat. Ipſos miſſuros ad oraculum, non qui Jovem interrogent, quod ex Rege cognoverint; ſed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi perſolvant. Tum vero univerſa concio accenſa eſt, & à corporis cuſtodibus initium factum, clamantibus, diſcrependum eſſe parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui gravora-

ſupplicia metueret, haud ſane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reverſus, ſive ut in cuſtodia quoq; torquererur, ſive ut diligentius cuncta cognoſceret, concilium in poſterum diem diſtulit. Quanquam in veſperam inclinabat dies, tamen amicos convocari jubet: & cæteris quidem placebat, Macedonum more obrui ſaxis. Hephæſtion autem, & Craterus, & Cœnus, tormentis veritatem exprimendam eſſe dixerunt: & illi quoque, qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam tranſeunt. Concilio ergo dimiſſo, Hephæſtion cum Cratero & Cœno ad quæſtionem de Philota habendam conſurgunt. Rex, Cratero accerſito, & ſermone habito, cujus ſumma non edita eſt, in intimam diverſorii partem ſeceſſit. remotis arbitris, in multam noctem quæſtionis exſpectavit eventum. Tortores in conſpectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro: *Quid ceſſatis*, inquit, *Regis inimicum, interfectorem, conſcientem occidere? quid quæſtione opus eſt? Cogitavi, volui.* Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum veſtis exuitur, gentium jura, Deos patrios nequidquam apud ſurdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illinc verbera, jam non ad quæſtionem, ſed ad pœnam ingerebantur, non vocem modo, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate. Sed poſtquam intumeſcens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis oſſibus incuſſos ferre non poterat, ſi tormentis adhibituri modum eſſent, dicturum ſe, quæ ſcire expeterent, pollicetur. Sed finem quæſtioni fore, jurare eos per Alexandri ſalutem, volebat, removeriq; tortores. Et utroque impetrato,

Cra-

BIBLIOTHECA BODLEIANA

Cratero inquit, *Dic quid me velis dicere.* Illo indignante ludificari, rurſuſque revocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet ſpiritum, cuncta quæ ſciret indicaturus. Interim equites, nobiliſſimus quiſque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, poſteaquam Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi inſidiati erant, cum ipſis necarentur: alii ſe interficiunt, alii in devios montes vaſtaſque ſolitudines fugiunt, ingenti per tota caſtra terrore diffuſo: donec Rex, tumultu cognito, legem ſe ſupplicii conjunctis ſontium remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare ſe à cruciatu voluerit, anceps conjectura eſt: quoniam & vera confeſſis, & falſa dicentibus, idem doloris finis oſtenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus, Hegelocho quam familiariter uſus ſit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis cauſa fuit. Nam cum primum Jovis filium ſe ſalutari juſſit Rex: id indigne ferens ille; Hunc igitur regem agnoſcimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus. Non homines ſolum, ſed etiam Deos deſpicit, qui poſtulat Deus credi. Amiſimus Alexandrum, amiſimus Regem; incidimus in ſuperbiam, nec Diis, quibus ſe exæquat, nec hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem. Noſtrone ſanguine Deum fecimus, qui nos faſtidiat? qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, ſi viri ſimus, à Diis adoptabimur. Quis proavum hujus Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occiſos ultus eſt? hic quidem interfectoribus patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit ſuper cœnam: & poſtero die prima luce à patre accerſor. Triſtis erat,

erat, & me mœſtum videbat: audieramus enim quæ ſollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrumne vino gravatus effudiſſet illa, an altiore concepta conſilio, accerſiri eum placuit, ac venire: eodemque ſermone ultro repetito, adjecit, ſe, ſive auderemus duces eſſe, proximas à nobis partes vindicaturum: ſive deceſſit animus, conſilium ſilentio eſſe tecturum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempeſtiva res videbatur; non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum: Dario vero ſublato, præmium Regis occiſi Aſiam, & totum Orientem interfectoribus eſſe ceſſurum. Approbatoque conſilio, in hæc fides data eſt & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil ſcio: & hæc confeſſus, intelligo, non prodeſſe mihi quod prorſus ſceleris expers ſum. Illi rurſus tormentis admotis, cum ipſi quoque haſtis os oculoſque ejus verberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expreſſere. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati ſceleris exponeret: cum diu Bactra retentura Regem viderentur, timuiſſe reſpondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ cuſtos, interim extingueretur, ipſique ſpoliato tantis viribus, occidendi Regis cauſa non eſſet. Feſtinaſſe ergo ſe, dum præmium haberet in manibus. Repræſentaſſe conſilium; cujus patrem fuiſſe autorem ſi crederent, tormenta, quanquam tolerare non poſſet, tamen non recuſare. Illi collocuti, ſatis quæſitum videri, ad Regem revertuntur, qui poſtero die, & quæ confeſſus erat. Philotas, recitari, & ipſum, quia ingredi non poterat, juſſit afferri. Omnia agnoſcente eodem, Demetrius, qui proximi ſceleris particeps eſſe arguebatur, producitur: multa affirmatione, animique pariter conſtantia, & vultu abnuens, quidquam ſibi in regem cogitatum eſſe. Tormenta etiam depoſcebat

poſcebat in ſemetipſum. Cum Philotas, circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul ſtantem, propius eum juſſit accedere. Illo perturbato, & recuſante tranſire ad eum; *Patieris*, inquit, *Demetrium mentiri, rurſuſque excruciari?* Calin vox ſanguiſque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle ſuſpicabantur; quia nec à Nichomacho nec ab ipſo Philota, cum torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens: qui ut præfectos Regis circumſtantes ſe vidit, Demetrium & ſemetipſum id facinus cogitaſſe confeſſus eſt. Omnes ergo à Nichomacho nominatos, more patrio dato ſigno, ſaxis obruerunt. Magno non modo ſalutis, ſed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander. Quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, niſi palam fontes, ſine indignatione totius exercitus non potuiſſent damnari, Itaque anceps quæſtio fuit. Dum inficiatus eſt facinus, crudeliter torqueri videbatur: poſt confeſſionem Philotas ne amicorum quidem miſericordiam meruit.

LIBER VII.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *ALexander Lynceſtem majeſtatis reum interfici curat; deinde in Amyntam & Simmiam Philotæ amicos inquirit, qui ſuam innocentiam gravi oratione tuentur.*

2. *Amynta & fratribus in gratiam receptis, Polydamas à rege juſſus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat: Unde indignatio & ſeditio, quæ tandem extinguitur.*

3. *Varios populos ſub jugum mittit Alexander, ac ſeptendecim diebus cum exercitu Caucaſum ſuperat.*

4. *Beſſus de bello adverſus Alexandrum, inter*

epulas, consultat, sapientique Cobaris consilio minime acquievit. Interim Rex Bactra pervenit, ubi de Græcorum defectione, & Satibarzane singulari certamine occiso, advenit ei nuntius.

5. Exercitus Alexandri siti liberatus Oxum amnem industrie trajicit. Bessus dolo captus ad Alexandrum adducitur, à quo & Darii fratri Oxatri crucifigendus traditur.

6. Barbarorum & Macedonum benevolentia: varias expugnat urbes. Sed & Alexandriam ad Tanaim condit amnem, brevissimoque temporis absolvit spatio.

7 De bello Scythis inferendo Alexander æger ex vulnere cum suis init consilium. Aristander vates regis voluntati extorum accommodat significata. Menedemus à Spitamene per insidias cum duobus peditum millibus & CCC equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum dissimulat Alexander.

8. Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati adveniunt, ac de pace prorsus egregiam ad Alexandrum orationem habent.

9 Alexander legatis dimissis Tanaim trajicit, bellum Scythis infert: & cum victis benignè agit.

10. Sogdianorum nobilium invictus animus. Bessi supplicium: novo milite auctus Alexandri exercitus.

11. Petram, urbem amplissimam, situ naturaque loci fere inexpugnabilem, ad deditionem cogit Alexander.

PHILOTAM sicut recentibus sceleris ejus vestigiis jure affectum supplicio censuerant milites; ita, posteaquam desierat esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertitur. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus senectus, atque orbi-

orbitas. Primus Asiam aperuerat Regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum acie cornu defenderat. Philippo quoque ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosæque voces referebantur ad Regem; queis ille haud sane motus, satisque prudens otii vitia negotio discuti, edicit ut omnes in vestibulo regiæ præsto afforent. quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubie ex composito Apharias postulare cœpit, ut Lynceſtes Alexander, qui, multo antequam Philotas, Regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque cædem conjurasse cum Pausania, pro comperto fuit: sed quia primus Alexandrum Regem salutaverat, supplicio magis, quam crimini, fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri soceri ejus preces justam Regis iram morabantur. Cæterum recruduit soporatus dolor: quippe veteris periculi memoriam, præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur, jussusque dicere, quanquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen hæsitans & trepidus, pauca ex iis quæ composuerat, protulit: ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiæ indicium esset, non memoriæ vitium. Itaque ex iis, qui proxime astiterant, obluctantem adhuc oblivioni, lanceis confoderunt: cujus corpore ablato, Rex introduci jussit Amyntam & Simmiam. Nam Polemon minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi carissimi fuerant, ad magna & honorata ministeria illius maxime suffra-

fragatione producti: memineratque Rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat hujus quoq; ultimi conſilii fuiſſe participes. Igitur olim eſſe ſibi ſuſpectos matris ſuæ literis, quibus eſſet admonitus, ut ab his ſalutem ſuam tueretur: cæterum ſe invitum deteriora credentem, nunc manifeſtis indiciis victum juſſiſſe vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cum ipſo fuiſſet, non poſſe dubitari. Fratrem vero qui profugerit cum Philotas torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam. Nuper præter conſuetudinem, officii ſpecie, amoris longius cæteris, admoviſſe ſemetipſos lateri ſuo, nulla probabili cauſa: ſeque mirantem quod non vice ſua tali fungerentur officio, & ipſa trepidatione eorum perterritum, ſtrenue ad armigeros, qui proxime ſequebantur, receſſiſſe. Ad hoc accedere, quod cum Antiphanes ſcriba equitũ Amyntæ denuntiaſſet, pridie quam Philotæ ſcelus deprehenſum eſſet, ut ex ſuis equis, more ſolito, daret iis qui amiſiſſent ſuos: ſuperbe reſpondiſſe, niſi incepto deſiſteret, brevi ſciturum quis ipſe eſſet. Jam linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in ſemetipſum jacularentur, nihil aliud eſſe, quam ſceleſti animi indicem ac teſtem: quæ ſi vera eſſent, idem meruiſſe eos quod Philotam: ſi falſa exigere ipſum ut refellant. Producto deinde Antiphanes, de equis non traditis, & adjectis etiam ſuperbe minis indicat. Amyntas, facta dicendi poteſtate; *Si nihil*, inquit, *intereſt Regis; peto, ut, dum dico, vinculis liberer.* Rex ſolvi utrumque jubet: deſiderantique Amyntæ ut habitus quoque redderetur, armigeri lanceam dari juſſit: quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante jacuerat, *Qualiſcunque*, inquit, *exitus nos manet, Rex, confitemur, proſperum tibi debituros, triſtiorem*

ſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præjudicio dicimus cauſam; liberis corporibus animiſque: habitum etiam, in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus, fortunam timere deſinemus. Te quæſo, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum objectum eſt. Nos, Rex, ſermonis, adverſus majeſtatem tuam habiti nullius conſcii ſumus nobis. Dicerem, jam pridem viciſſe te invidiam, niſi periculum eſſet, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum, etiamſi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox aſperior eſſet accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori noſtro imputare, quam animo. Cum quid accidit triſtius, omnes rei ſunt: corporibus noſtris, quæ utique non odimus, infeſtas admovemus manus: parentes liberis ſi occurrant, & ingrati & inviſi ſunt. Contra, cum donis honoramur, cum præmiis onuſti revertimur, quis ferre nos poteſt? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata eſt. Ad omnes affectus impetu rapimur; vituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur. Utcunque præſens movit affectio, modo Indiam adire & Oceanum libet, modo conjugum & liberorum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter ſe colloquentium voces, ſignum tuba datum finit. In ſuos ordines quiſque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum eſt, in hoſtium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccaſſet. Proinde ad id revertar, propter quod rei ſumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeo non inficior, ut expetiſſe quoque nos, magnoſque ex ea fructus percepiſſe confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum eſſe voluiſti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vincentem,

centem, cultum à nobis esse miraris? Tu hercule (si verum audire vis) Rex, hujus nobis periculi causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere, & iram timere possemus. An non propemodum in tua verba, tui omnes te præeunte, juravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti adversamur scilicet, quem tu omnibus præferebas? Igitur si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, imo hercule deminem. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt: totidem, quot volebant, esse non poterant. Ita si à conscius amicos non dividis, nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiæ affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & sine arbitris, locutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex vetere vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque qui suspectus est, fecimus; consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quam Philotas detectus est, hæc mihi cum Antiphane res erat, qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederim, semetipsum, quod eos desideraverat, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem, & exigentem, nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Cæterum, Rex, equos decem habui, è quibus Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum gravissimo; & hoc unum militiæ suæ usurpante, ut alienos quos pugnaturis distri-

tribuat. *Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excusem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique non ostendit autorem, quo facto dictove nostro mota, tam trepidas tibi litteras scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere quam dicere! Sed utcunque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem quæ dicturus sum. Quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgiam, & Hecataum & Gorgatam quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non paruissem, jure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & DC equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtulisti.*

2 Dum hæc Amyntas agit, forte supervenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consecuti vinctum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum jacerent. Atq; ille sane interritus; *Nihil*, inquit, *pro me deprecor, modo ne fra-*

fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc elocuto universa concio assensa est. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset quod maxime læserat. Juvenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus, & hæsitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tum fieri cœpit & os suum converberare, mœstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modo: sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, *Tum*, ait, *demens, lacrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quo, & unde, fugiebas? Effeciſti ut reus capitis, accusatoris uterer verbis.* Ille peccasse se, sed gravius in fratres, quam in semet ipsum, fatebatur. Tum vero, neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperaverunt. Una vox erat pari emissa consensu, ut insontibus & fortibus viris parceret. Amici quoque, data misericordiæ occasione, consurgunt; flentesque Regem deprecantur. Ille, silentio facto. *Et ipse*, inquit, *Amyntam mea sententia fratresque eius absolvo. Vos autem, juvenes, malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Ea fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor. Nisi quæ delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpli-*

citer

citer etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus latere in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus, in regiam venerat: tamen ut jussus est fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi ignotos ob ætatem, fiducia in sollicitudinem versa, trepidare cœpit: sæpius quæ nocere possent, quam quibus eluderetur, reputans. Jam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exsanguem metu Polydamanta propius accedere jubet: submotisque omnibus; *Scelere,* inquit, *Parmenionis omnes pariter appetiti sumus: maxime ego ac tu, quos amicitiæ specie fefellit: ad quem persequendum puniendumque (vide quantum fidei tuæ credam) te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, & ad Præfectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu pervenire illuc te volo: postero die quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epistolas feres, unam à me, alteram Philotæ nomine scriptam. Signum annuli ejus in mea potestate est. Sic pater credens à filio impressum, cum te viderit, nihil metuet.* Polydamas, tanto liberatus metu, impensius etiam quam exigebatur, promittit operam. Collaudatusque, & præmiis oneratus, deposita veste quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim conjuges ac liberi, vinculum fidei, obsides apud Regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca, camelis undecima die, quo destinaverat, pervenit. Et prius quam ipsius nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde literis,

literis, conſtituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque cæteri quoque, quibus literas Regis attulerat, ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamanta veniſſe nuntiaverunt: qui dum lætatur adventu amici, ſimulque noſcendi, quæ Rex ageret, avidus, (quippe longo intervallo nullam ab eo epiſtolam acceperat) Polydamanta requiri jubet. Diverſoria regionis illius magnos receſſus habent, amœnoſque nemoribus manu conſitis. Ea præcipue Regum Satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenio, medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei conſtituerant tempus, cum Parmenio à Polydamante literas traditas legere cœpiſſet. Polydamas procul veniens, ut a Parmenione conſpectus eſt vultu lætitiæ ſpeciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaque gratulatione functi Polydamas epiſtolam à Rege ſcriptam ei tradidit. Parmenio vinculum epiſtolæ ſolvens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille, ex ipſis literis cogniturum eſſe, reſpondit, Quibus Parmenio lectis, *Rex*, inquit, *expeditionem parat in Arachoſios. Strenuum hominem, & nunquam ceſſantem. Sed tempus, ſaluti ſuæ, tanta jam parta gloria, parcere.* Alteram deinde epiſtolam Philotæ nomine ſcriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris aſtiterant, cognita cæde, cujus cauſa ignorabatur, in caſtra perveniunt, & tumultuoſo nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas, cæteriſque ejuſdem noxæ participes dedantur, murum circundatum nemori everſuros denuntiant, omniumque ſanguine Duci parentatu-

turos. Cleander primores eorum intromitti jubet, literaſque Regis ſcriptas ad milites recitat, quibus inſidiæ Parmenionis in Regem, preceſq; ut ipſum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, ſed tamen ſeditio compreſſa eſt. Dilapſis pluribus pauci remanſerunt, qui ſaltem ut corpus ipſius ſepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum eſt, Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam conſternationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo truncum humare permiſit. Ad Regem caput miſſum eſt. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri. Multa ſine Rege proſpere, Rex ſine illo nihil magnæ rei geſſerat. Feliciſſimo Regi, & omnia ad fortunæ ſuæ exigenti modum, ſatisfecit LXX natus annos: juvenis, ducis, & ſæpe etiam gregarii militis munia explicuit; acer conſilio, manu ſtrenuus, carus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt: quia Philotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facta probari non poterant, an falſis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis poſſet liquere, dubitatum eſt. Alexander, quos mortem Parmenionis conqueſtos eſſe compererat, ſeparandos à extero exercitu ratus, in unam cohortem ſecrevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipſum Parmenioni quondam intima familiaritate conjunctum. *Fere* iidem erant, quos alioqui Rex habuerat inviſos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad ſuos ſcripſiſſet, iis, quos ipſe mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad neceſſarios ſuos quiſque ſcripſerat quæ ſentiebat. Aliis gravis erat, pleriſque non ingrata militia. Ira & agen-

agentium gratias, & querentium, literæ exceptæ ſunt. & qui forte tædium laboris per literas erant quæſti, hanc ſeorſum cohortem à cæteris tendere ignominiæ cauſa jubet: fortitudinem uſurus in bello libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & conſilium temerarium forſitan: quippe fortiſſimi juvenes contumeliis irritati erant, ſicut omnia alia felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promtius fuit. Incitabat virtutem & ignominiæ demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

3. His ita compoſitis, Alexander Arianorum Satrape conſtituto, iter pronuntiari jubet in Agriaſpas, quos jam nunc mutato nomine Evergetas appellabant, ex quo frigore victuſque penuria Cyri exercitum affectum, tectis & commeatibus juverant. Quintus dies erat ut in eam regionem pervenerat; cognoſcit Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cum equitum manu irrupiſſe rurſus in Arios. Itaque Caranum & Frigyum cum Artabazo & Andronico, & ſex millibus Græcorum peditum, DC equites ſequebantur. Ipſe ſexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis præeſſet, Amenide (ſcriba is Darii fuerat), Arachoſios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, ſubegit. Ibi exercitum, qui ſub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia Macedonum erant, & CC nobiles, & V millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium virium Regis. Arachoſiis datus Memnon Præter, quatuor millibus peditum & DC equitibus in præſidium relictis. Ipſe Rex nationem ne finitimis quidem ſatis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos uſus, cum exercitu intravit. Parapamiſadæ appellantur; agreſte hominum

mum genus, & inter Barbaros maxime inconditum: locorum aſperitas hominum quoque ingenia duraverat. Gelidiſſimum Septentrionis axem ex magna parte ſpectant. Bactrianis ad Occidentem conjuncti ſunt. Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo ſtruunt. Et quia ſterilis eſt terra materiæ, in nudo etiam montis dorſo uſque ad ſummum ædificiorum faſtigium eodem latereulo utuntur. Cæterum ſtructura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur; ad ultimum in carinæ maxime modum coit. Ibi foramine relicto, ſuperne lumen accipiunt. Ad medium vites & arbores, ſi quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent. Cum, nive diſcuſſa, aperiri humus cœpit, cœlo ſoliq; redduntur. Cæterum adeo altæ nives premunt terram, gelu & perpetuo pene rigore conſtrictæ, ut ne avium quidem feræve ullius veſtigium exſtet. Obſcura cœli verius umbra, quam lux nocti ſimilis, premit terram, vix ut quæ prope ſunt, conſpici poſſint. In hac tamen omnis humani cultus ſolitudine deſtitutus exercitus, quicquid malorum tolerari poteſt, pertulit: inopiam, frigus, laſſitudinem, deſperationem. Multos exanimavit rigor inſolitus nivis: multorum aduſſit pedes: plurimorum oculis præcipue perniciabilis fuit, fatigati quippe in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant: quæ cum moveri deſiſſent, vis frigoris ita aſtringebat, ut rurſus ad ſurgendum conniti non poſſent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti ſunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res, quam fumus, oſtenderet.

Illi, nunquam ante in terris ſuis advena viſo, cum armatos repente conſpicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant: ut corporibus ipſorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, jacentes quoſdam erigens, & alios, cum ægre ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens. Nunc ad prima ſigna, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris, multiplicato labore, aderat. Tandem ad cultiora perventum eſt: commeatuque largo recreatus exercitus, ſimul & qui conſequi non poterant, in illa caſtra venerunt. Inde agmen proceſſit ad Caucaſum montem, cujus dorſum Aſiam perpetuo jugo dividit: hinc ſimul mare, quo Ciliciam ſubit: illinc Caſpium fretum & amnem Araxem, aliaque regionis Scythiæ deſerta ſpectat. Taurus ſecundæ magnitudinis mons committitur Caucaſo: à Cappadocia ſe attollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter ſe tot juga velut ſerie cohærentia, perpetuum habent dorſum: ex quo Aſiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. XVII dierum ſpatio Caucaſum ſuperavit exercitus. Rupes in eo X in circuitu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua vinctum Promethea fuiſſe antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi ſedes electa eſt VII millibus ſeniorum Macedonum, & præterea militibus, quorum opera uti deſiſſet, permiſſum in novam urbem conſidere. Hinc quoque Alexandriam incolæ appellaverunt.

4. At Beſſus Alexandri celeritate perterritus, Diis patriis ſacrificio rite facto, ſicut illis gentibus mos eſt, cum amicis ducibuſque copiarum inter epulas de bello conſultabat. Graves mero ſuas vires extollere; hoſtium nunc temeritatem, nunc pauci-

citatem, ſpernere. Præcipue Beſſus ferox verbis; & parto per ſcelus regno ſuperbus, ac vix potens mentis, dicere: Socordia Darii creviſſe hoſtium famam. Occurriſſe enim in Ciliciæ anguſtiſſimis faucibus, cum retrocedendo poſſet perducere incautos in loca natura & ſitu invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehenſus hoſtis, ne fugæ quidem, nedum reſiſtendi, occaſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum objecturum hoſti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios, & Dahas, Sacaſque, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas: quorum neminem adeo humilem eſſe, ut humeri ejus non poſſent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti, unam hanc ſententiam ſalubrem eſſe: & Beſſus circumferri merum largius jubet, debellaturus ſuper menſa Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares natione Medus, ſed magicæ artis (ſi modo ars eſt, non vaniſſimi cujuſque ludibrium) magis profeſſione quam ſcientia celeber, alioquin moderatus, & probus. Is cum præfatus eſſet, ſcire, ſervo eſſe utilius parere dicto, quam afferre conſilium, cum illos qui pareant, idem quod cæteros maneat; qui vero ſuadeant, proprium periculum: poculum et, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, *mortalium, hoc quoque nomine prava & ſiniſtra dici poteſt, quod in ſuo quiſque negotio hebetior eſt quam in alieno. Turbida facta ſunt conſilia eorum, qui ſibi ſuadent. Obſtat aliis metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. nam in te ſuperbia non cadit. Expertus es, unumquemque quod ipſe repererit, aut ſolum, aut optimum ducere. Magnum onus ſuſtines capite, regnum*

insigne. Hoc aut moderate perferendum est, aut (quod abominor) in te ruet. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, *Canem timidum vehementius latrare, quam mordere. Altissima quæque flumina minimo sono labi.* Quæ inserui, ut qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat exspectationem sui. Tum consilium aperit, utilius Besso, quam gratius. *In vestibulo, inquit, regiæ tuæ velocissimus consistit Rex. Ante ille agmen, quam tu mensam istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accersis, armis flumina oppones. Scilicet, qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest? Iter utriq; commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam dedisque te? Vtcunque cesserit, meliorem fortunam deditus, quam hostis, habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan justus esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnum, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exsequi supervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur; ignavus ne calcari quidem concitari potest.* Bessus, & ingenio & multo mero ferox, adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam strinxerat quoque acinacem), continueretur. Certè à convivio prosilivit, haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quamdiu propter cœli intemperiem Indiam potius Macedones petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos dilapsi, Bessum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mutaverant fidem, Oxo amne superato,

ſuperato, exuſtiſque navigiis, quibus tranſierat, ne iiſdem hoſtis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucaſum quidem (ut ſupra dictum eſt) tranſierat: ſed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex ſeſama expreſſo haud ſecus quam oleo, artus perungebant. Sed hujus ſucci ducenis quadragenis denariis amphoræ ſingulæ, mellis denariis trecenis nongenis, trecenis, vini æſtimabantur; tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Siros vocabant Barbari: quos ita ſolerter abſcondunt, ut, niſi qui defoderunt, invenire non poſſunt. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluviatili piſce & herbis ſuſtinebantur. Jamque hæc ipſa alimenta défecerant, cum jumenta, quibus onera portabant, cædere juſſi ſunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura eſt. Alibi multa arbor, & vitis, largos miteſque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejuſdem terræ ſteriles arenæ tenent. Squalida ſiccitate regio non hominem, non frugem, alit. Cum vero venti à Pontico mari ſpirant, quicquid ſabuli in campis jacet, convertunt. Quod ubi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaque priſtini itineris veſtigia intereunt. Itaque qui tranſeunt campos, navigantium modo noctu ſidera obſervant, ad quorum curſum iter dirigunt: & propemodum clarior eſt noctis umbra, quam lux. Ergo interdiu invia eſt regio: quia nec veſtigium, quod ſequantur, inveniunt; & nitor ſiderum caligine abſconditur. Cæterum ſi quos ille ventus, qui a mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed qua mitior terra eſt, ingens hominum equorumque

que multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipsa Bactra, regionis ejus caput, sita sunt sub monte Paropamisso. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen. Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnensium Laconumque defectio. Nondum enim victi erant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi. Et alius præsens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Bessо ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Catanus & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones Arioſque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam segnem utrinque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit, demptaque galea, inhibitis qui tela jaciebant, si quis viritim dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux exercitus Erigyus, gravis quidem ætate, sed & animi & corporis robore nulli juvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans: *Venit*, inquit, *dies, quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexander habeat, ostendam.* Nec plura elocutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utræque tela cohiberent. Protinus certe cessêrunt, dato libero spatio, intenti in eventum, non duorum modo, sed etiam suæ sortis; quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sariſſam, æquo calcaribus concito, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes

nes haſtam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hoſtis adjuvit; & Barbari, duce amiſſo, quem magis neceſſitate quam ſponte ſecuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam ſecurus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens: Non ante auſos conſilia nudare, quam ipſum ad fines Indiæ perveniſſe cognoviſſent. Ipſe Beſſum perſequens copias movit: cui Erigyus ſpolia Barbarica, ceu opimum belli decus, præferens occurrit.

5. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, ſarcinas & impedimenta ibi cum præſidio reliquit. Ipſe cum expedito agmine loca deſerta Suſitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum eſt) penuria, prius deſperatione, quam deſiderio bibendi, ſitim accendit. Per cccc ſtadia ne modicus quidem humor exiſtit. Arenas vapor æſtivi ſolis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud ſecus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excitata, lucem tegit: camporumque non alia, quam vaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Cæterum cum ipſa luce æſtus oritur, omnemque naturalem abſorbet humorem ficcitas, ora viſceraque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & conſiſtere, & progredi. Pauci, à peritis regionis admoniti, præpararant aquam. Hæc pauliſper repreſſit ſitim. Deinde creſcente æſtu, rurſum deſiderium humoris accenſum eſt. Ergo quidquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in poſterum ſitis non timeretur. Graves deinde avide hauſto humore,

non ſuſtinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur quos aqua defecerat; cum ipſi fine modo infuſam vomitu cogerentur egerere. Anxium Regem tantis malis circumfuſi amici, ut meminiſſet, orabant, animi ſui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus eſſe: cum ex iis, qui præceſſerant ad capiendum locum caſtris, duo occurrunt, utribus aquam geſtantes, ut filiis ſuis, quos in eodem agmine eſſe, & ægre pati ſitim non ignorabant, occurrerent. qui cum in Regem incidiſſent, alter ex iis, utre reſoluto, vas quod ſimul ferebat, implet, porrigens Regi: ille, percontatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoſcit. Tunc poculo pleno (ſicut oblatum eſt) reddito, *Nec ſolus*, inquit, *bibere ſuſtineo, nec tam exiguum dividere omnibus poſſum. Vos currite, & liberis veſtris, quod propter illos attuliſtis, date.* Tandem ad flumen Oxum ipſe pervenit prima fere veſpera. Sed exercitus magna pars non potuerat conſequi. In edito monte ignes jubet fieri, ut ii, qui ægre ſequebantur, haud procul caſtris ſe abeſſe cognoſcerent. Eos autem qui primi agminis erant, mature cibo ac potione firmatos, implere alios utres, alios vaſa, quibuſcum aqua poſſit portari, juſſit, ac ſuis opem ferre. Sed qui intemperantius hauſerant, intercluſo ſpiritu extincti ſunt. Multoque major horum numerus fuit, quam ullo amiſerat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exercitus, conſtitit. Nec ante ad curandum corpus receſſit, quam præterierant qui agmen ſequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit, nec poſtero die lætior erat; quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo ſolo, & materia maxime ſterili. Conſilium igitur, quod unum neceſſitas

ſitas ſubjecerat, init. Utres quamplurimos ſtramentis refertos dividit. His incubantes tranſnavere amnem: quique primi tranſierant, in ſtatione erant, dum trajicerent cæteri. Hoc modo ſexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum expoſuit. ſamq; ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi, cum ea, quæ in Suſianis erant, cognoſcit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo Sed nullis meritis perfidia mitigari poteſt: quæ tamen jam minus in eo inviſa eſſe poterat, quia nihil ulli nefas tum in Beſſum interfectorem Regis ſui videbatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur, vindicta Darii. Sed fortunam, non ſcelus, oderat Beſſi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum ſuperaſſe cognovit, Dataphernem & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatem cogitatæ rei aſciſcit. Illi promtius adeunt, quam rogabantur; adſumtiſque octo fortiſſimis juvenibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Beſſum, & remotis arbitris comperiſſe ait ſe, inſidiari ei Dataphernem & Catenem, ut vivum Alexandro traderent agitantes; à ſemet occupatos eſſe, & vinctos teneri. Beſſus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit, partim avidus explendi ſupplicii, adduci eos jubet. Illi, manibus ſua ſponte religatis, à participibus conſilii trahebantur: quos Beſſus truci vultu intuens conſurgit, manibus non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſa circumſiſtunt eum, & fruſtra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni inſigni: lacerataque veſte, quam ſpoliis occiſi Regi induerat. Ille Deos ſui ſceleris ultores adeſſe confeſſus, adjecit: Non Dario iniquos fuiſſe, quem ſic ulciſcerentur: ſed Alexandro propitios, cujus victoriam ſemper etiam hoſtis adjuviſſet. Multitudo an vindicatura

Beſſum fuerit, incertum eſt, niſi illi, qui viuxerant, juſſu Alexandri feciſſe ipſos mentiti, dubios adhuc animi terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro trahituri ducunt. Inter hæc Rex, quibus matura erat miſſio, electis xc fere, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia, monitoſque ut liberos generarent, remiſit domum. Cæteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. Tum Beſſus perducitur. Perventum erat in parvulum oppidum; Branchidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam juſſu Xerxis cum è Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant: quia templum, quod Didymaon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant. ſed jam bilingues erant, paulatim à domeſtico externoque ſermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, urbem ſeque dedentes. Ille Mileſios, qui apud ipſum militarant, convocari jubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem, proditionis ergo, His, ſive injuriæ, ſive originis meminiſſe mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde ſententiis, ſe ipſum conſideraturum quod optimum factu eſſet, oſtendit. Poſtero die occurrentibus, Branchidas ſecum procedere jubet. Cumq; ad urbem ventum eſſet ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire juſſa, & dato ſigno diripere urbem proditorum receptaculum: ipſoſque ad unum cædere. Illi inermes paſſim trucidantur; nec aut commercio linguæ, aut ſupplicum velamentis precibuſque inhiberi crudelitas poteſt; tandem ut dejicerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod urbis veſtigium exſtaret. Nec mora, luc. cos quoque ſacros non cædunt modo, ſed etiam extirpant, ut vaſta ſolitudo & ſterilis humus, excul-

cussis etiam radicibus, linqueretur: quæ si in ipsos proditionis autores excogitata essent, justa ultio esse, non crudelitas, videretur. Nunc culpam majorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum; adeo Xerxi non potuerant prodere. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est Bessus, non vinctus modo, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo inserta catena, tam Barbaris quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, *Et te*, inquit, *& Darium Reges meos ultus, interfectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cujus ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, & hoc solatio dignus est.* Alexander, multum collaudato Spitamene, conversus ad Bessum: *Cujus*, inquit *feræ rabies occupavit animum tuum, cum Regem de te optime meritum, prius vincire, deinde occidere sustinuisti? Sed hujus parricidii mercedem falso Regis nomine persolvisti.* Ibi ille facinus purgare non ausus, Regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi posset: qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturum. At Alexander Oxatrem fratrem Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius jussit accedere, tradique Bessum ei, ut cruci affixum, mutilatis auribus naribusque, sagittis configerent Barbari, asservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur: Aves non ab alio quam à Catene posse prohibeti adjecit; eximiam ejus artem cupiens ostendere: namque adeo certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam et si forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis videri hæc ars possit, tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona

deinde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt. Cæterum ſupplicium ejus diſtulit, ut eo loco, in quo Darium ipſe occiderat, necaretur.

6. Interea Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreſſi, à Barbaris, ubi de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur; plureſque capti ſunt, quam occiſi. Barbari autem, captivos præ ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt. Viginti millia latronum erant; fundis ſagittiſque pugnam invadunt: quos dum obſidet Rex, inter promtiſſimos dimicans, ſagitta ictus eſt, quæ in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem mœſti & attoniti Macedones in caſtra referebant. Sed nec Barbaros fefellit ſubductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cuncta proſpexerant. Itaq; poſtero die miſere legatos ad Regem, quos ille protinus juſſit admitti; ſolutiſque faſciis magnitudinem vulneris diſſimulans, crus Barbaris oſtendit. Illi juſſi conſidere affirmant, non Macedonas quam ipſos fuiſſe triſtiores, cognito vulnere ipſius: cujus ſi autorem reperiſſent, dedituros fuiſſe. Cum Diis enim pugnare ſacrilegos tantum. Cæterum ſe gentem in fidem dedere, ſuperatos virtute illius. Rex, fide data, & captivis receptis, gentem in deditionem accepit. Caſtris inde motis, lectica militari ferebatur, quam pro ſe quiſque eques pedeſque ſubire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe cenſebant. Pedites contra, cum ſaucios commilitones ipſi geſtare aſſueviſſent, eripi ſibi proprium officium, tum potiſſimum, cum Rex geſtandus eſſet, querebantur. Rex in tanto utriuſque partis certamine, & ſibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus, invicem ſubire eos juſſit. Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum eſt. Lxx ſtadia murus urbis amplectitur.

amplectitur, arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi relicto proximos vicos depopulatur atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt: liberi, ex quo decesserat Cyrus: tum imperata facturi. Justissimos Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi lacessiti. Libertatis modico & æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam misit ex amicis, qui denuntiaret eis, ne Tanaim amnem regionis injussu Regis transirent. Eidem mandatum, ut contemplaretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphoro incolunt, viseret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum etiam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat. Sed consilium distulit Sogdianorũ nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum autoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spitamenem & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coërcendo qui novaverant, jussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coërcendam evocabantur, autores, vulgaverant famam, Bactrianos equites à Rege omnes, ut occiderentur, accersiri: idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sævitiam, quam Bessi parricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte jam motos, metu pœnæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim jubet. Ipse aliam urbem regionis ejusdem corona cepit; signoque ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædam cessere victoris. Urbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur.

Memaceni, valida gens, obſidionem, non ut honeſtiorem modo, ſed etiam ut tutiorem, ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex L equites præmiſit, qui clementiam ipſius in deditos, ſimulque inexorabilem animum in devictos oſtenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis, ipſos dubitare reſpondent, equiteſque tendere extra munimenta urbis jubent. Hoſpitaliter deinde exceptos, graveſque epulis & ſomno, intempeſta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud ſecus quam par erat motus, urbem corona circumdedit, munitiorem quam ut primo impetu capi poſſet. Itaque Meleagrum, & Perdiccam, in obſidionem jungit, Cyropolim (ut ante dictum eſt) obſidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus eſt, quam hunc Regem & Semiramim. in queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuiſſe credebat. Cæterum pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaq; captam urbem diripere juſſit delectos Macedones, haud injuria infeſtos: & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obſidionem tulit, quippe & militum promptiſſimi cecidere, & ipſe Rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix ejus ſaxo ita icta eſt, ut oculis caligine offuſa collaberetur; ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eo ingemuit, Sed invictus adverſus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obſidioni inſtitit: naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo ſuffoſſa mœnia, ingens nudavere ſpatium, per quod irrupit, victorque urbem dirui juſſit. Hinc Menedemum cum tribus milibus peditum, & octingentis equitibus, ad urbem Maracanda miſit. Spitamenes transfuga, præſidio Macedonum

num inde defecto, muris urbis ejus incluſerat ſe, haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum ſoli occupaverant caſtris, muro circũdedit. Sexaginta ſtadiorum urbis murus fuit: hanc quoq; urbem Alexandriam appellari juſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, ut decimo ſeptimo die, quo munimenta exeitata erant, tecta quoque urbis abſolverentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, ut ſuum quiſque munus (nam diviſum erat) primus oſtenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos, reddito pretio dominis, liberavit: quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

7. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam eſſe cervicibus, fratrem, Cartaſim nomine, cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, procul que amne ſubmovendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europæos vocant, dividit. Idem Aſiam & Europam finis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſe vertit, Sarmatarumque, ut quidam credidere, non finirima, ſed pars eſt. Recta deinde regionem aliam ultra Iſtrum jacentem colit, Ultima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtringit: quæ Septentrioni proxima ſunt, profundæ inde ſylvæ, vaſtæque ſolitudines excipiunt. Rurſus, quæ ad Tanaim & Bactra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non proviſam bellum Alexander geſturus, cum in conſpectu ejus obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce deficiens,

deficiens, quam & modicus cibus, & cervicis exrenuabat dolor, amicos in consilium advocari jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam lacessebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque incusans, querebatur, se jacere segnem, cujus volocitatem nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere, non simulari valetudinem. Itaque qui post Darium victum ariolos & vates consulere desierat, rursus ad superstitionem humanarum mentium ludibria revolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis jubet. Mos erat aruspicibus, exta sine Rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc Rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propius ipsum considere amicos jubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus, & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi. *Discrimen*, inquit, *me occupavit, meliore hostium quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est; maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contemti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim transierimus, & ubique invictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus; quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod transituri sumus. Unus amnis interfluit: quem si trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dum alium subigimus, in alio quodammodo*

modo orbe trophæa ſtatuere, & quæ tam longo intervallo natura videtur diremiſſe, una victoria ſubito committere? At hercule ſi paululum ceſſaverimus, in tergis noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus qui flumina tranare poſſimus? Mala in noſmet ipſos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli, artem victos quoque docet. Utribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper, hoc ut Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis huius adhæc exercitus venit, cæteri exſpectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre poſſumus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilii mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus ſum; non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Satis virium eſt ad toleranda iſta. Aut ſi jam adeſt vitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc voce deficiens, vix proximis exaudientibus dixerat; cum omnes à tam præcipiti conſilio Regem deterrere cœperunt. Erigyus maxime, qui haud ſane auctoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem, cujus potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo, Deos quoque obſtare conſilio: magnumque periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranti Erigyo tabernaculum Regis, Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans. Hæc ex vate comperta Erigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira ſolum, ſed etiam pudore confuſus, quod ſuperſtitio, quam celaverat, detegebatur, Ariſtandrum vocari jubet. Qui ut venit, intuens eum, *Non Rex*, inquit, *ſed privatus ſum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me profeſſus es? Erigyus arcana mea & ſecreta, te prodente, cognovit. Quem certum*

mehercule

mehercule habeo extorum interpretem metu ſuo. Tibi autem ſæpius quam poteſt, denuntio, ipſe mihi indices quid ex extis cognoveris, ne poſſis inficiari dixiſſe quæ dixeris. Ille exſanguis attonitoque ſimilis ſtabat, per metum etiam voce ſuppreſſa. Tandemque eodem metu ſtimulante, ne Regis exſpectationem moraretur; *Magni*, inquit, *laboris, non irriti, diſcrimen inſtare prædixi. Nec me mea ars quam benevolentia magis perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video: & quantum in uno te ſit, ſcio. Vereor, ne non præſenti fortunæ tuæ ſufficere poſſit.* Rex juſſum confidere felicitati ſuæ remiſit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Conſultanti deinde cum liſdem, quonam modo flumen tranſirent, ſupervenit Ariſtander, non aliàs lætiora exta vidiſſe ſe affirmans, utique prioribus longe diverſa: tum ſollicitudinis cauſas aperuiſſe, nunc prorſus egregie litatum eſſe. Cæterum quæ ſubinde nuntiata ſunt Regi, continuæ felicitati rerum ejus impoſuerant labem. Menedemum, ut ſupra dictum eſt, miſerat ad obſidendum Spitamenen Bactrianæ defectionis autorem. Qui comperto hoſtis adventu, ne muris urbis includeretur, ſimul fretus excipi poſſe quem venturum ſciebat, conſedit occultus. Sylveſtre iter aptum inſidiis tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem ſinguli repente deſiliunt, equeſtris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par eſt hominum pernicitas. Hos Spitamenes ſaltum circuire juſſos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo, hoſti oſtendit. Menedemus undique incluſus, ne numero quidem par, diu tamen reſtitit, clamitans, Nihil aliud ſupereſſe locorum fraude deceptis, quam honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde. Ipſum prævalens equus vehebat, quo ſæpius in cuneos Barbarorum effuſis

habenis

habenis evectus, magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, vulneribus exanguis, Hipsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret. Itaq; subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre qui cæde supererant, tumulum paulo quam cætera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata iis, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent,

8. Cæterum cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum, supra ripam fluminis de industria locatum, secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus conjectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Jamque lux appetebat, cum thoracem indutus, procedit ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem præsentia ejus excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, consalutant eum, &, quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronnutiat: super utres jubet nare levius armatos. Plura nec dici res desideravit, nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodecim millia effectæ sunt.

Jamque

Jamque ad transeundum omnia aptaverant, cum legati Scytharum viginti, more gentis, per castra equis vecti, nuntiari jubent Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, jussique considere, in vultu Regis defixerant oculos: credo, quia, magnitudine corporis animum æstimantibus, modicus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis autem non, ut cæteris Barbaris, rudis & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud Regem, memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora sortitis. Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet: quæ utcunq; tradita sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus: *Si Dii habitum corporis tui, aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem, contingeres. Et hoc assecutus, scire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiam: ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum sylvis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestiis, gesturus es bellum. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora exstirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fuit, & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Quis sis, unde venias, licetne ignorare in vastis sylvis viventibus? Nec servire ulli possumus, nec imperare desideramus.*

deſideramus. Dona à nobis data ſunt, ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratrum, & ſagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & adverſus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quæſitas: Patera cum iiſdem vinum Diis libamus: inimicos ſagitta eminus, haſta cominus, petimus. Sic Scythiæ Regem, & poſtea Perſarum, Medorumque, ſuperavimus, patuitque nobis iter uſque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire; omnium gentium, quas adiſti, latro es. Lydiam cepiſti, Syriam occupaſti, Perſidem tenes, Bactrianos habes in poteſtate, Indos petiſti. Jam etiam ad pecora noſtra avaras & inſatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omnium ſatietate paraſti famem, ut, quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non ſuccurrit tibi, quam diu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam ut major fortiorque ſis quam quiſquam; tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Tranſi modo Tanaim, ſcies quam late pateant, nunquam tamen conſequeris Scythas. Paupertas noſtra velocior erit quam exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rurſus, cum procul abeſſe nos credes, videbis in tuis caſtris. Eadem enim velocitate & ſequimur, & fugimus. SCYTHARUM SOLITUDINES, Græcis etiam proverbiis audio eludi. Nos deſerta, & humano cultu vacua, magis, quam urbes & opulentos agros, ſequimur. Proinde fortunam tuam preſſis manibus tene: lubrica eſt, nec invita teneri poteſt: impone felicitati tuæ frenos; facilius illam reges. Noſtri SINE PEDIBUS dicunt eſſe FORTUNAM, quæ manus & pinnas tantum habet, cum manus porrigit, pinnas quoq; comprehendere non ſinit. Deniq; ſi Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes,

debes, non ſua eripere. Sin autem homo es: id quod es, ſemper eſſe te cogita. Stultum eſt eorum meminiſſe propter quæ tui obliviſceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium. Quos viceris, amicos tibi eſſe cave credas. Inter dominum & ſervum nulla amicitia eſt: etiam in pace, belli tamen jura ſervantur. Jurando gratiam Scythas ſancire ne credideris: colendo fidem jurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui acta conſignant, & Deos invocant: nos religionem in ipſa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus eſt, de cujus benevolentia dubites. Cæterum nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habebis Bactra, niſi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim, uſque ad Thraciam, colimus. Thraciæ Macedoniam conjunctam eſſe fama eſt. utrique imperio tuo finitimos, hoſtes an amicos velis eſſe, conſidera. Hæc Barbarus.

9. Contra Rex. fortuna ſua, & conſiliis ſuorum, ſe uſorum eſſe reſpondet. Nam & fortunam cui confidat, & conſilium ſuadentium, ne quid temere & audacter faciat, ſecuturum. Dimiſſiſque legatis, in præparatas rates exercitum impoſuit. In prorâ clypeatos locaverat, juſſos in genua ſubſidere, quo tutiores eſſent advetſus ictus ſagittarum. Poſt hos, qui tormenta intenderent ſtabant, & ab utroque latere, & à fronte circundati armatis. Reliqui, qui poſt tormenta conſtiterant, remigem lorica indutum ſcutorum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, ſervatus eſt: major pars à puppe stantes equos loris trahebat. At illos, quos utres ſtramento repleti vehebant, objectæ rates tuebantur. Ipſe Rex cum delectis primus ratem ſolvit,

ſolvit, & in ripam dirigi juſſit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates poſſent. Cæterum præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitus, ingens navigantes terror invaſerat. Namque curſum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: vacillanteſq; milites, & ne excuterentur ſolliciti, nautarum miniſteria turbaverant. Nec tela quidem conati niſu vibrare poterant, cum priot ſtandi ſine periculo, quam hoſtem inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt, quibus in confertos ac temere ſe offerentes, haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari quoq; ingentem vim ſagittarum infudere ratibus. Vixq; ullum fuit ſcutum, quod non pluribus ſimul ſpiculis perforaretur. Jamque terræ rates applicabantur, cum acies clypeata conſurgit, & haſtas certo ictu, utpote libero niſu, mittit è ratibus. Et ut terriros recipienteſque equos videre, alacres mutua adhortatione in terram deſiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ frænatos habebant equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim cæteri, agmine dimicantium tecti, aptavere ſe pugnæ. Ipſe Rex, quod vigoris ægro adhuc corpori deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice cervicis: ſed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipſi quidem ducum fungebantur officio: aliuſque alium adhortati in hoſtem, ſalutis immemores, ruere cœperunt. Tum vero non ora, non arma, non clamorem hoſtium Barbari tolerare potuerunt, omneſque effuſis habenis (namque equeſtris acies erat) capeſſunt fugam: quos Rex, quanquam vexationem invalidi corporis pati non poterat, per LXXX tamen ſtadia inſequi perſeveravit. Jamque

linquente

linquente animo ſuis præcepit, ut, donec lucis ali, quid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent. Ipſe, exhauſtis etiam animi viribus, in caſtra ſe recepit, reliquum ſubſtitit. Tranſierant jam Liberi patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis diſpoſiti, arboreſque proceræ, quarum ſtipites hedera contexerat. Sed Macedones ira longius provexit: quippe media fere nocte in caſtra redierunt multis interfectis, pluribus captis, equoſque M D ccc abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX, pedites c fere: M ſaucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Invictos Scythas eſſe crediderant: quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ miſere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Moverat eos Regis non virtus magis, quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes ſine pretio remiſerat, ut fidem faceret, ſibi cum ferociſſimis gentium de fortitudine, non de ira, fuiſſe certamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum ſibi: qui, cum ſpecie corporis æquaret Hephæſtionem, lepore haud ſane illi par erat. Ipſe, Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus ſequi juſſo, ad Maracanda urbem pervenit: ex qua Spitamenes, cognito ejus adventu, Bactra perfugerat. Itaque quatriduo Rex longum itineris ſpatium emenſus, pervenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites, amiſerat. Horum oſſa tumulo contegi juſſit, & inferias more patrio dedit. Jam Craterus cum phalange ſubſequi juſſus, ad Regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur,

merentur, copias dividit, urique agros, & interfici puberes jussit.

10. Sogdiana regio majori ex parte deserta est: octingenta fere stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt: deinde caverna accipit, & sub terram rapit. Cursus abscondi indicium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captivis Sogdianorum, ad Regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui, ut per interpretem cognoverunt, jussu Regis ipsos ad supplicium trahi: carmen lætantium more canere, tripudiisque, & lasciviori corporis motu, gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos jussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent. Nunc à tanto Rege victore omnium gentium majoribus suis redditos, honestam mortem quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris lætitiaque celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: *Quæro itaque*, inquit, *an vivere velitis non inimici mihi, cujus beneficio victuri estis*? Illi, nunquam se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio, quam injuria experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerentur officio. Interrogantique, quo pignore fidem obligaturi essent; *Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt; reddituros, quandocunque repetisset.* Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, in fide continuere populares. Qua-

tuor inter cuſtodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem caritate ceſſerunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori præſidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Inde Beſſum Ecbatana duci juſſit, interfecto Dario pœnas capite perſoluturum. Iiſdem fere diebus Ptolemæus & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos: Alexander quoq; ex Lycia cum pari numero peditum, & quingentis equitibus, venit. Totidem è Syria Aſclepiodorum ſequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in queis quingenti equites erant, miſerat. Itaque exercitu aucto, ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda proceſſit: interfectiſque conſternationis autoribus, quarta die ad flumen Oxum perventum eſt: hic, quia limum vehit, turbidus ſemper, & inſalubris eſt potu. Itaque puteos miles cœperat fodere. Nec tamen humo alte egeſta exiſtebat humor, cum in ipſo tabernaculo Regis conſpectus eſt fons: quem, quia tarde notaverant, ſubito extitiſſe finxerunt. Rexque ipſe credi voluit, donum Dei id fuiſſe. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam ſex oppidis condendis electa ſedes eſt. Duo ad meridiem verſa, quatuor ſpectantia Orientem, modicis inter ſe ſpatiis diſtabant, ne procul repetendum eſſet mutuum auxilium. Hæc omnia ſita ſunt in editis collibus, tum velut fræni domitarum gentium; nunc originis ſuæ oblita, ſerviunt quibus imperaverunt. Et cætera quidem pacaverat.

11. Una erat Petra, quam Arimazes Sogdianus cum xxx millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congeſtis, quæ tantæ multitudini vel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem xxx eminet ſtadia, circuitu C & L complectitur. Undique

quo abscissa & abrupta, semita peranguſta aditur. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecum, cujus os arctum & obſcurum eſt: paulatim deinde ulteriora panduntur. Ultima etiam altos receſſus habent: fontes per totum fere ſpecum manant. E quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate ſpectata, ſtatuerat inde abire: Cupido deinde inceſſit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obſidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus, ſuperbe multa reſpondit. Ad ultimum, an Alexander volare poſſit, interrogat. Quæ nuntiata Regi, ſic accendere animum, ut adhibitis cum quibus conſultare erat ſolitus, indicaret inſolentiam Barbari illudentis ipſos quia pinnas non haberent: Se autem proxima nocte effecturum, ut crederet, Macedonas etiam volare: *Trecentos*, inquit, *perniciſſimos juvenes ex ſuis quiſque copiis perducite ad me, qui per calles, & pene invias rupes, domi pecoræ agere conſueverint.* Illi præſtantes & levitate corporum, & ardore animorum, ſtrenue adducunt: quos intuens Rex, *Vobiſcum*, inquit, *ô juvenes, & mei æquales, urbium invictarum ante munimenta ſuperavi: montium juga perenni nive obruta emenſus ſum: anguſtias Ciliciæ intravi: Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documenta vobis dedi, & veſtra habeo. Petra, quam videtis, unum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ ſunt, niſi qua caſtra noſtra ſpectant. Invenietis viam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferentes ad cacumen. Nihil tam alte natura conſtituit, quo virtus non poſſet eniti. Experiendo quæ cæteri deſperaverunt, Aſiam habemus in poteſtate. Evadite in cacumen: quod*

cum ceperitis, candidis velis ſignum mihi dabitis: ego, copiis admotis, hoſtem in nos à vobis convertam. Præmium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta decem. Uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines ſervabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem. His animis Regem audierunt, ut jam cepiſſe verticem viderentur. dimiſſique, ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, validoſque funes parabant. Rex circumvectus Petram, qua minime aſper ac præruptus aditus videbatur, ſecunda vigilia (quod bene verteret) ingredi jubet. Illi, alimentis in biduum ſumptis, gladiis modo atque haſtis armati ſubire cœperunt. Ac primo pedibus ingreſſi ſunt: deinde, ut in prærupta perventum eſt, alii manibus eminentia ſaxa complexi, levavere ſemet, alii adjectis funium laqueis evaſere, cum cuneos inter ſaxa defigerent, queis gradus ſubinde inſiſterent: diem inter metum laboremque conſumpſerunt. Per aſpera enixis, duriora reſtabant. & creſcere altitudo Petræ videbatur. Illa vero miſerabilis erat facies, cum ii, quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devolverentur: mox eadem in ſe patienda alieni caſus oſtendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti; quidam multati parte membrorum, pariterque eos & nox, & ſomnus oppreſſit. Stratis paſſim corporibus in inviis & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti in lucem quieverunt: tandemq; velut ex alto ſopore excitati, occultas ſubjectaſque ipſis valles rimantes, ignari in qua parte Petræ tanta vis hoſtium condita eſſet, fumum ſpecus infra ſeipſos evolutum notaverunt. Ex quo intellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere

posuere quod convenerat signum; totoque è numero duos & triginta in ascensu interiisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus, toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demum cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, intermitente lucis fulgore conditi. Verum ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta est. Vocatumque Cophen, per quem Barbarorum animos tentaverat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi à tergo jussit qui ceperant verticem. Cophes ad eos missus suadere cœpit Arimazi Petram tradere, gratiam Regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione hærere non coëgisset. Ille, ferocius superbiusque quam antea locutus, abire Cophen jubet. At is prehensum manu Barbarum rogat, ut secum extra speeum prodeat: quo impetrato, juvenes in cacumine ostendit, ejusq; superbiæ haud immerito illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Jamque è Macedonum castris signorum concentus, & totius exercitus clamor, audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana & inania, Barbaros ad deditionem traxit, quippe occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenue revocant, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & ut incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille, quanquam verebatur, ne conspecta juvenum paucitate deturbarent eos Barbari, tamen & fortunæ suæ confi-

ſus, & Arimazi ſuperbiæ infenſus, nullam ſe conditionem deditionis accipere reſpondit. Arimazes, deſperatis magis quam perditis rebus, cum propinquis nobiliſſimiſq; gentis ſuæ deſcendit in caſtra, quos omneis verberibns affectos ſub ipſis radicibus Petræ crucibus juſſit affigi. Multitudo dedititiorum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data eſt. Artabazus, in Petræ regioniſque quæ oppoſita eſſet ei, tutela, relictus eſt.

LIBER VIII.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *Maſſagetis, Dahis, & Sogdianis, ſubactis, Scythæ ſui Regis filiam Alexandro conjugem offerunt, qui leone interfecto & quatuor millibus ferarum in venatione dejectis, Clytum ſolenni convivio adhibitum, & liberius loquentem, interficit.*

2. *Sera Alexandri pœnitentia, quam ſequuntur bellicæ expeditiones adverſus Bactrianos transfugas & Syſimithren: Philippi item ſtrenuiſſimi juvenis, & Erigyi clariſſimi ducis, obtus.*

3. *Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput afferentem, Alexander caſtris excedere jubet: provincias quaſdam à præfectorum ſuorum injuriis vindicat.*

4. *Frigoris nimia vi pene opprimitur exercitus Gabazam aditurus. Alexandri conſtantia, & erga gregarium militem humanitas; ejuſdemque cum Roxane matrimonium.*

5. *Cogitationibus in bellum Indicum verſis, adulatorum fraude, nimia ſuperbia elatus Alexander, Jovis filius vult ſalutari: quod Caliſthenes gravi oratione improbat.*

6. *Ex*

6. *Ex ignominia, Hermolao nobili puero illata, nascitur in caput Alexandri conjuratio, qua detecta, inter autores sceleris innocens Calisthenes conjicitur.*

7. *Hermolai, Calisthenem justum esse asseverantis, adversus crudelem Alexandri superbiam invectiva.*

8. *Alexandri ad Hermolai invectivam responsio: conjuratorum item, atque innocentis Calisthenis supplicium.*

9. *Indi, Gangis, Dyardenis, Indiæ, ejus incolarum, luxu diffluentium regum, ac sapientum, luculenta descriptio.*

10. *Varios Indiæ populos mira felicitate, non tamen sine sanguine, Alexander subjicit.*

11. *Aornus petra & arx inaccessa ab Alexandro oppugnatur, & ab obsessis relicta capitur.*

12. *Omphis rex potentissimus se regnumque suum Alexandro permittit, à quo in integrum restituitur: unde mutua dona regia.*

13. *Porum regem, Omphis suasu, Alexander ancipiti quidem & sub initia periculosissimo aggreditur bello.*

14. *Indorum & Macedonum insignis & cruenta pugna: Pori captivi magnanimitas, & Alexandri regia clementia.*

ALEXANDER majore fama quam gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum: Hephæstionem uni, Cœnon alteri, duces dederat: ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione perseveraverant,

ſeveraverant, urbes agroſque juſſit attribui. At exſules Bactriani cum DCCC equitibus Maſſagetarum proximos vicos vaſtaverunt. Ad quos coercendos Attinas regionis ejus Præfectus CCC equites, inſidiarum quæ parabantur ignarus, eduxit. Namque hoſtis in ſylvis, quæ erant forte campo junctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad inſidias præda perduceret. Itaque incompoſito agmine, ſolutiſque ordinibus, Attinas prædabundus ſequebatur, quem prætergreſſum ſylvam, qui in ea conſederant, ex improviſo adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata eſt, qui cum omni equitato ſupervenit. Et Maſſagetæ quidem jam refugerant. Dahæ mille oppreſſi ſunt: quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque, Sogdianis rurſus ſubactis, Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas ſuper Boſphorum colentes miſerat, cum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui præerat Maſſagetis & Dahis, regionum confinio adjunctus, miſerat, qui facturum imperata pollicerentur. Scythæ petebant, ut Regis ſui filiam matrimonio ſibi jungeret: ſi dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus ſuæ gentis connubio coire patereturur. Ipſum quoque Regem venturum ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne audita, Hephæſtionem & Artabazum opperiens, ſtativa habuit: quibus adjunctis, in regionem, quæ appellatur Bazaria, pervenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla ſunt majora indicia, quam magnis nemoribus nobilium ferarum greges clauſi. Spatioſas ad hoc eligunt ſylvas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turreſque habent, venantium receptacula. Quatuor continuis

ætatibus

ætatibus intactum saltum fuisse constabat; quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari undiq; feras jussit. Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipsum Regem invasurus incurreret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro, venabulum objicere feræ cœperat. Quo Rex repulso, & abire jusso, adjecit? Tam à semet uno, quam à Lysimacho, leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus sed lævo humero usque ad ossa laceratus, ad ultimum periculi pervenerat. idipsum exprobrans ei Rex, fortius quam locutus est, fecit. Nam feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quæ objectum leoni à Rege Lysimachum temere vulgavit, ab eo casu (quem supra diximus) ortam esse crediderim. Cæterũ Macedones, quanquam prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen scivere gentis suæ more, ne pedes venaretur sine delectis principum, amicorumque. Ille quatuor millibus ferarum dejectis, in eodẽ saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est. Acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clyto. Hic erat qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo suo texit: & Rhosacis manum capiti Regis imminentem gladio amputavit; vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellanice quæ Alexandrum educaverat, soror ejus haud secus quam mater à Rege diligebatur Ob has causas validissimam imperii partem fidei ejus tutelæque commisit. Jamque iter parare in posterum jussus, solemni & tempestivo adhibetur convivio. In quo Rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare, quæ gesserat, cœpit; gravis etiam eorum auribus, qui senrie-

bant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriam sui operis fuisse jactavit, ademptamque sibi malignitate & invidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedonas milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, jacuisse, non alias quam simulatione mortis tutiorem: se corpus ejus protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyricos, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec affuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viserent, cum Asiam uri, vastarique oporteret; sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audiere juvenes: ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus, Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset à Rege: Quo significabatur, male instituisse Græcos, quod trophæis, Regum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis Clytus paulatim majore voce Philippi acta, bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter juniores seneſque orta contentio est. Et Rex, velut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo videretur imperaturus,

turus, si finem procaciter orto sermoni Clytus imponeret: nihil eorum omittente, magis exasperabatur. Jamq; Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Atheniensibus victoriam, Thebarum præferebat excidio; non vino modo, sed etiam animi prava contentione, provectus. Ad ultimum, *Si moriendum*, inquit, *est pro te, Clytus est primus, At victoriæ majus præmium ferunt, qui procaciſſime patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, præcipitia ingenia sortitas. Sed quæ ad me pertinent, transeo: Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex juniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnassum hostes fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis junioribus, sub ejisti? Verum est (ut opinor) quod avunculum tuum in Italia dixisse constat: Ipsum in viros incidisse, te in fœminas.* Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis Regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata; dolorem tamen Rex pressit, contentus jussisse ut convivio excederet: nec quidquam aliud adjecit, quam forsitan eum (si diutius locutus foret) exprobraturum sibi fuisse vitam à semetipso datam: hoc enim superbe sæpe jactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, injectis manibus, urgantes monentesque conabantur abducere. Clytus cum abstraheretur, ad pristinam violentiam ira quoque adjecta: *Suo pectore tergum illius esse defensum: nunc postea quam tanti meriti præteriit tempus, etiam memoriam invisam esse, proclamat. Attali quoque cædem objiciebat: & ad ultimum, Jovis, quem patrem sibi Alexander asseret, oraculum eludens, veriora se Regi, quam*

patrem ejus, respondisse dicebat. Jam tantum iræ conceperat Rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero mero sensibus victus, ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei, quem tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. medium complexi, & obluctari perseverantem, morabantur. Lysimachus & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quòd Dario nuper accidisset, exclamat: signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, jubet. Tum vero Ptolomæus & Perdiccas genibus advoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseveret, spatiumque potius animo det: omnia postero die justius executurum. Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi, percurrit in regiæ vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cœnaverant, egredi. Abierant cæteri: Clytus ultimus fine lumine exibat. Quem Rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat, etiam in voce, sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille jam non suæ, sed Regis iræ memor, Clytum esse, & de convivio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisque sanguine aspersus: *I nunc*, inquit, *ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

2. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerumque non futura, sed transacta perpendimus. quippe Rex posteaquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium

bello

bello virum, &, nisi erubescceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante convivæ: vigiles attoniti & stupentibus similes procul stabant, liberioremque pœnitentiam solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorsit in semet: jamque admoverat pectori, cum advolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, allevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus; gemitu ejulatuque miserabili tota personante regia. Laniare deinde os unguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. In has preces tota nox exacta est: scrutantemque num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum stato tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo movebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. Vivendum esse in solitudine, velut feræ bestiæ, terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, jussit inferri. Quo posito ante ipsum, lacrymis obortis, *Hanc*, inquit, *nutrici meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem? hic frater, unicum orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus ejus urnis superstum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum latro revertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis ejus offerre possim?* Et cum finis lacrymis querelisque non fieret; jussu amicorum

corpus oblatum eſt. Rex triduum jacuit incluſus. Quem ut armigeri corporiſque cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognoverunt, univerſi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipſorum reluctantem ægre vicerunt, ut cibum caperet. Quoque minus cædis puderet, jure interfectum Clytum Macedones decernunt, ſepultura quoque prohibituri, ni Rex humari juſſiſſet. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda conſumtis, cum parte exercitus Hephæſtionem in regionem Bactrianam miſit, commeatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autem deſtinaverat provinciam, Amyntæ dedit. Ipſe Xenippa pervenit. Scythiæ confinis eſt regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet, ſed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed poſteaquam Regem adventare compertum eſt, pulſi ab incolis, duo millia fere & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam pace in latrociniis aſſueti. Tum ferocia ingenia non bellum modo, ſed etiam veniæ deſperatio, efferaverat. Itaque ex improviſo adorti Amyntam Prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum, DCC ſuorum amiſſis, quorum CCC hoſtis cepit, dedere terga victoribus, haud ſane inulti: quippe LXXX Macedonum interfecerunt, præterque eos trecenti & quinquaginta ſaucii facti ſunt, veniam tamen etiam poſt alteram defectionem impetraverunt. His in fidem acceptis in regionem, quam Naura appellant, Rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syſimithres, duobus ex ſua matre filiis genitis: quippe apud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas eſt. Duobus millibus armatis popularibus, fauces regionis, qua in arctiſſimum

arctiſſimum cogitur, valido munimento ſepſerant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ claudebat; hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed aditus ſpecus accipit lucem: interiora, niſi illato lumine, obſcura ſunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos ignotum, niſi indigenis. At Alexander, quanquam anguſtias naturali ſitu munitas valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis, munimenta, quæ manu adjuncta erant, concuſſit, fundiſque & ſagittis propugnantium pleroſque dejecit: quos ubi diſperſos fugavit, ruinas munimentorum ſupergreſſus, ad Petram admovit exercitum. Cæterum interveniebat fluvius coeuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in vallem; magnique operis videbatur, tam vaſtam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & ſaxa congeri, juſſit. Ingenſque Barbaros pavor rudes ad talia opera concuſſerat, excitatam molem ſubito cernentes. Itaq; Rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxarten miſit nationis ejuſdem, ſed ditionis ſuæ, qui ſuaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem, & turres admovebantur, & excuſſa tormentis tela emicabant. Itaque verticem Petræ, omni alio præſidio damnato, petiverunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus ſuis Syſimithren cœpit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum, mallet experiri; neu moraretur feſtinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quiſquis ſe et offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe verſurum. Et ipſe quidem Syſimithres deditionem annuebat: cæterum mater eademq; conjux morituram ſe ante denuncians, quam in ullius veniret poteſtatem, Barbari animum ad honeſtiora quam tutiora converterat: pudebatque, libertatis majus eſſe apud fœminas, quam apud viros, pretium. Itaq; dimiſſo internuntio

internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis vires, suasque pensaret, rursus muliebris consilii, quod præceps magis quam necessarium esse credebat, pœnitere eum cœpit. Revocatoque strenue Oxarte, futurum se in Regis potestate respondit: unum precatus, ne voluntatem & consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxartem cum matre liberisque, & totius cognationis grege, sequebatur, ne exspectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex, equite præmisso, qui reverti eos juberet, opperirique præsentiam ipsius, supervenit, & victimis Minervæ ac Victoriæ cæsis, imperium Sysimithri restituit, spe majoris etiam provinciæ facta, si eum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi juvenes patre tradente, secum militaturos sequi jussit. Relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum & impeditum saxis iter primo utcunque tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut fere fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles juvenes comitari eum soliti defecerant, præter Philippum; Lysimachi erat frater, tum primum adultus, &, quod facile appareret, indolis raræ. Is pedes (incredibile dictu) per cc stadia vectum Regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lysimacho: nec tamen ut digrederetur Rege effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed posteaquam Barbari in fugam effusi

effusi deseruere sylvas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentaverat, liquit: subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est: inter quas collapsus, extinguitur. Mœstum Regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulo ante quam reverteretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu atque honore celebratum est.

3. Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenem esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraq; alia, fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transegit. Spitamenes uxoris immodio amore flagrabat: quam ægre fugam & nova subinde exilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri, vellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursu. Cæterum abire è conspectu jubet, addito metu mortis, si se oculis ejus obtulisset: & ad desiderium levandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaque rursus uni ei deditus, orare non destitit, ut tali consilio abstineret, pareretur q; sortem, quamcunque his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leviorem.

At

At illa purgare ſe, quod quæ utilia eſſe cenſebat, muliebriter forſitan, ſed fida tamen mente, ſuaſiſſet: de cætero futuram in viri poteſtate. Spitamenes ſimulato captus obſequio, de die convivium apparari juvet: vinoque & epulis gravis ſemiſomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & gravi ſomno ſopitum eſſe ſenſit uxor, gladium, quem veſte occultaverat, ſtringit; caputque ejus abſciſſum cruore reſperſa ſervo ſuo conſcio facinoris tradit. Eodem comitante (ſicut erat cruenta veſte) in Macedonum caſtra pervenit, nuntiarique Alexandro jubet, eſſe, quæ ex ipſa deberet agnoſcere. Ille protinus Barbaram juſſit admitti. Quam ut aſperſam cruore conſpexit, ratus ad deplorandam contumeliam veniſſe, dicere, quæ vellet, jubet. At illa, ſervum, quem ſtare in veſtibulo juſſerat, introduci deſideravit. Qui, quia caput Spitamenis veſte tectum habebat, ſuſpectus, ſcrutantibus quid occuleret, oſtendit. Confuderat oris exſanguis notas pallor, nec quis eſſet, noſci ſatis poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput afferre eum, tabernaculo exceſſit, percontatuſque quid rei ſit, illo profitente cognoſcit. Variæ hinc cogitationes invicem animum diverſa agitantem commoverant. Meritum ingens in ſemet eſſe credebat, quod transfuga, & proditor, tantis rebus (ſi vixiſſet) injecturus moram, interfectus eſſet. Contra facinus ingens averſabatur, cum optime meritum de ipſa, communium parentem liberorum, per inſidias interemiſſet. Vicit tamen gratiam meriti ſceleris atrocitas, denuntiarique juſſit, ut excederet caſtris, neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem, detectionis ejus participem, vinctum Alexandro ſeque dedunt. Ille maxima præſentium curarum

parte

parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à Prætoribus ſuis avare ac ſuperbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui ſuccedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſami Cariæ Præfecto ſubſtitutus eſt Staſanor. Arſaces in Mediam miſſus, ut Oxidates inde diſcederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni ſubjecta eſt.

4. His compoſitis, tertio menſe ex hibernis movit exercitum; regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit; proximus ei nondum quidem procelloſus & triſtis, obſcurior tamen priſtino, non ſine minis creſcentis mali, damno præteriit. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, &, nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, ſed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebatur; attonitiſque auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere, audebat. Tum repente imber grandinem incutiens, torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis ſuis tecti exceperant. Sed jam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipſi deſtinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempeſtatis violentia major quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus ſolutis, per totum ſaltum errabundum agmen ferebatur, multique, prius metu quam labore defatigati, poſtraverant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu aſtrinxerat. Alii ſe ſtipitibus arborum admoverant: id plurimis & adminiculum & ſuffugium erat. Nec fallebat ipſos, morti locum eligere, cũ immobileis vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recuſa-

bant

bant extingui quieſcendo: quippe non vehemens modo, ſed etiam pertinax, vis mali inſiſtebat, lucemque, naturale ſolatium, præter tempeſtatem haud diſparem nocti, ſylvarum quoque umbræ ſuppreſſerant. Rex unus tanti mali patiens, circuire milites, contrahere diſperſos, allevare proſtratos, oſtendere procul evolutum ex tuguriis fumum, hortarique ut proxima quæque ſuffugia occuparent. Nec ulla res magis ſaluti fuit, quam quod multiplicato labore ſufficientem malis, quibus ipſi ceſſerant, Regem deſerere erubeſcebant. Cæterum efficacior in adverſis neceſſitas, quam ratio, frigoris remedium invenit. Dolabris enim ſylvas ſternere aggreſſi, paſſim acervos ſtrueſque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes ſaltum, & vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor ſtupentia membra commovit, paulatimque ſpiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo ſaltu abdita neceſſitas inveſtigaverat. Alios caſtra, quæ in humido quidem, ſed jam cœli miteſcente ſævitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calonumque peſtis illa conſumpſit. Memoriæ proditum eſt, quoſdam applicatos arborum truncis, & non ſolum viventibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles, ſeque & arma ſuſtentans, tandem in caſtra pervenerat. Quo viſo, Rex, quamquam ipſe tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex ſella ſua exiluit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis, in ſua ſede juſſit conſidere. Ille diu, nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, ignovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam ſedem, Regemque vidit, territus ſurgit. Quem intuens

tuens Alexander: *Ecquid intelligis, miles*, inquit, *quanto meliore ſorte, quam Perſæ, ſub Rege vivatis? Illis enim in ſella Regis conſediſſe capitale foret, tibi ſaluti fuit.* Poſtero die convocatis amicis, copiarumque ducibus, pronuntiari juſſit, ipſum omnia quæ amiſſa eſſent, redditurum; & promiſſo fides extitit. Nam Syſimithres multa jumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque & armenta quæ diſtributa, pariter militem & damno & fame liberaverunt. Rex gratiam ſibi relatam à Syſimithre præfatus, ſex dierum cocta cibaria terre milites juſſit. Sacas petens totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohortanes Satrapes nobilis præerat, qui ſe Regis poteſtati fideique permiſit. Ille imperio ei reddito, haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis ſecum militarent, exegit. Satrapes etiam eo, qui penes ipſum relinquebatur, tradito, Barbara opulentia convivium quo Regem accipiebat, inſtruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines juſſit. Inter quas erat filia ipſius Roxane nomine, eximia corporis ſpecie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ, quanquam inter electas proceſſerat, omnium tamen oculos convertit in ſe, maxime Regis minus jam cupiditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ, contra quam non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo quam parentis aſpexerat; tunc in amorem virgunculæ, ſi regiæ ſtirpi compararetur, ignobilis, ita effuſus eſt, ut diceret, ad ſtabiliendum regnum pertinere, Perſas & Macedonas connubio jungi: hoc uno modo & pudorem victis, & ſuperbiam victoribus, detrahi poſſe.

posse. Achillem quoque, à quo genus ipse deduceret, cum captiva coisse. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii jure velle jungi. Insperato gaudio lætus pater, sermonem eius excepit. Et Rex medio cupiditatis ardore jussit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedonas sanctissimum coeuntium pignus), quem divisum gladio uterque libabat. Credo, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo Rex Asiæ & Europæ, introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, è captiva geniturus qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vinum & epulas socerum ex deditis esse electum. Sed post Clyti eadem libertate sublata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.

5. Cæterum Indiam, & inde Oceanum, petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, & ad se armata perduci, obsides simul habiturus & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modo, sed gemmis quoque margaritisq; ad luxum magis quam ad magnificentiam, exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaque, necubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit; loricas quoque alias auro, alias argento, adornavit. Cxx millia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum sequebantur. Jamque omnibus præparatis, quod olim prava

mente

mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio quam hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinuit: sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argivus, pessimorum carminum post Chœrilum conditor; & ex Sicilia Cleo: hic quidem, non ingenii solum, sed etiam nationis, vitio adulator: & cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum ducibus, a Rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari jubet, cui non Macedones modo, & Græci principes amicorum; sed etiam nobiles, adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset Rex, paulisper epulatus, convivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset; si, quem intelligerent Deum esse, confiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter, Reges suos inter Deos colere: majestatem enim imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem, & patrem Liberum, prius dicatos Deos, quam vicissent secum viventium invidiam. Tantundem quoque posteros credere,

credere quantum præsens ætas spopondisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum, cum Rex iniisset convivium, prostraturum humi corpus. debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendi exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri & prompta libertas invisa erat Regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus cæteris, *Si Rex*, inquit, *sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo. Nullum esse eundem & diuturnum & præcocem fructum: cœlestesque honores, non dare te Regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur Deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor, Regi ut vita diuturna sit, & æterna majestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Herculem modo, & patrem Liberum, consecrata immortalitatis exempla, referebas. Credisne illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in cœlum fama perveheret. Scilicet ego & tu, Cleo, Deos facimus? A nobis divinitatis suæ autoritatem acceptarus est Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem, si Deum potes facere. Facilius est imperium dare, quam cælum. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. Nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quem modum Rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quibus*

vivamus,

vivamus, accipimus. Æquis auribus Caliſthenes, veluti vindex publicæ libertatis, audiebatur. Expreſſerat non adſenſionem modo, ſed etiam vocem, ſeniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum quæ invicem jactata erant, Rex ignorabat, cum poſt aulæa, quæ lectis obduxerat, ſtaret. Igitur ad Agim & Cleonem miſit, ut ſermone finito, Barbaros tantum, cum intrâſſet, procumbere ſuo more paterentur. Et paulo poſt, quaſi potiora quædam egiſſet, convivium repetit. Quem venerantibus Perſis, Polypercon, qui cubabat ſuper Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut vehementius id quateret ad terram: elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, *Tu autem,* inquit, *non venerabere me? An tibi uni digni videmur eſſe ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec ſe contemptu dignum eſſe reſpondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et, cum is pronus corruiſſet, *Videſne?* inquit, *idem te feciſſe, quod in alio paulo ante ridebas?* Et tradi eo in cuſtodiam juſſo, convivium ſolvit. Polyperconti quidem poſtea caſtigato diu, ignovit.

6. In Caliſthenem olim contumaciâ ſuſpectum, pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ matura obvenit occaſio. Mos erat (ut ſupra dictum eſt) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum ſervilibus miniſteriis abhorrentia. Excudabant, ſervatis noctium vicibus, proximis foribus ejus ædis, in qua Rex acquieſcebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obſidebant. Iidem acceptos agaſonibus equos, cum Rex aſcenſurus eſſet, admovebant, comitabanturq; & venantem, & in præliis, omnibus artibus ſtudio-

rum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat ſedentibus veſci cum Rege. Caſtigandi verberibus eos nullius poteſtas præter ipſum erat. Hæc cohors velut ſeminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere poſteri Reges, quorum ſtirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum aprum telo occupaſſet, quem Rex ferire deſtinaverat, juſſu ejus verberibus affectus eſt. Quam ignominiam ægre ferens, deflere apud Soſtratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Soſtratus amore ejus ardens: qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forſitan olim ob aliam quoque cauſam Regi infeſtus juvenem ſua ſponte jam motum, data fide acceptaque perpulit, ut occidendi Regem conſilium ſecum iniret. Nec puerili impetu rem executi ſunt: quippe ſolerter legerunt, quos in ſocietatem ſceleris aſciſcerent; Nicoſtratum, Antipatrum, Aſclepiodorumque: placuit & Philotam aſſumi. Per hos adjecti ſunt Elaptonius & Epimenes. Cæterum agendæ rei haud ſane facilis patebat via. Opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus conſilii impedirentur, forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis ſtationum vicibus, cæteroque apparatu exſequendæ rei triginta & duo dies abſumpti ſunt. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant. mutua fide læti, cujus documentum tot dies fuerant. Neminem metus ſpeſve mutaverat. Tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipſos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus in qua Rex veſcebatur, ut convivio egreſſum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipſius, ſimulque epulantium comitas, provexit omnes ad largius vinum, ludi etiam convivales extraxere tempus: nunc lætis conjuratis,

conjuratis, quod ſopitum aggreſſuri eſſent: tunc ſollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippe alios in ſtationem oportebat prima luce ſuccedere, ipſorum poſt ſeptem dies reditura vice; nec ſperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum, cum jam lux appeteret, & convivium ſolvitur, & conjurati exceperunt Regem; læti, occaſionem exequendi ſceleris admotam: cum mulier attonitæ, ut creditum eſt, mentis, converſari in regia ſolita, quia inſtinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modo abeunti, ſed etiam ſemet objecit, vultuque & oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium monuit: & ille per ludum, Bene Deos ſuadere, reſpondit: revocatiſque amicis, in horam diei ferme ſecundam convivii tempus extraxit. Jam alii ex cohorte in ſtationem ſucceſſerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen conjurati ſtabant, vice officii ſui expleta. Adeo pertinax ſpes eſt, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiſcentiæ devoverant. Rex benignius quam alias allocutus, diſcedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perſtitiſſent, jubet: data ſingulis quinquaginta ſeſtertia; collaudatique, quod etiam ab aliis tradita vice, tamen excubare perſeveraſſent. Illi tanta ſpe deſtituti domos abeunt, & cæteri quidem exſpectabant ſtationis ſuæ noctem. Epimenes, ſive comitate Regis, qua ipſum inter conjuratos exceperat, repente mutatus, ſive quia cœptis Deos obſtare credebat, fratri ſuo Eurylocho, quem antea expertem eſſe conſilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ ſupplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in regiam pervenit: excitatiſque cuſtodibus corporis, ad ſalutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat; & tempus, quo venerat, &

vultus haud ſane ſecuri animi index, & mœſtitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, ſopitum mero ac ſomno excitant Regem. Ille, paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum ſuam averſari Deos dixit, quia frater ipſius, quanquam impium facinus auſus foret, tamen & pœnitentiam ejus ageret, & per ſe potiſſimum profiteretur indicium, in eam ipſam noctem, quæ decederet, inſidias comparatas fuiſſe. Autores ſceleſti conſilii eſſe, quos minime crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, conſciorumque nomina, exponit. Caliſthenem non ut participem facinoris nominatum eſſe conſtabat, ſed ſolitum puerorum ſermonibus vituperantium criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum ſe à Rege quereretur, dixiſſe Caliſthenem, meminiſſe debere, eos jam viros eſſe. Idque an ad conſolandam patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem, dictum eſſet, in ambiguo fuiſſe. Rex animi corporiſque ſopore diſcuſſo, cum tanti periculi imago oculis oberraret; Eurylochum quinquaginta talentis, & cujuſdam Tiridatis opulenti bonis donat protinus: fratremque, antequam pro ſalute ejus precaretur, reſtituit. Sceleris autem autores, interque eos Caliſthenem, vinctos aſſervari jubet, quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima, mero ac vigiliis gravis, acquievit. Poſtero autem die, frequens concilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de ſua quidem ſalute ſecuri: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui ſanguine contigiſſent eos. Rex introduci

troduci conjuratos, præter Caliſthenem, juſſit, atque quæ agitaverant, ſine cunctatione confeſſi ſunt. Increpantibus deinde univerſis eos: ipſe Rex, Quo ſuo merito tantum in ſemet cogitaſſent facinus, interrogat.

7. Stupentibus cæteris, Hermolaus: *Nos vero*, inquit, *quoniam quaſi neſcias, quæris, occidendi te conſilium invimus, quia non ut ingenuis imperare cœpiſti, ſed quaſi in mancipia dominaris.* Primus ex omnibus pater ipſius, Sopolis, parricidam etiam parentis ſui clamitans eſſe, conſurgit, & ad os manu objecta, ſcelere & malis inſanientem, ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, quæ ex magiſtro didiciſſet Caliſthene. Et Hermolaus, *Utor*, inquit, *beneficio tuo, & dico quæ noſtris malis didici. Quota pars Macedonum ſævitiæ tuæ ſupereſt? Quotuſquiſque non è viliſſimo ſanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lynceſtes Alexander, & Clitus, quantum ad hoſtes pertinet, vivunt, ſtant in acie, te clypeis ſuis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria, vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit. Alius ne ſimplici quidem morte defunctus eſt. Duces exercituum tuorum in equuleum impoſiti, Perſis, quos vicerant, fuere ſpectaculo. Parmenio, indicta cauſa, trucidatus eſt: per quem Attalum occideras. Invicem enim miſere miſerorum uteris manibus ad expetenda ſupplicia. Et quos paulo ante miniſtros cædis habuiſti, ſubito ab aliis ubes trucidari.* Obſtrepunt ſubinde cuncti Hermolao. Pater ſupremum ſtrinxerat ferrum, percuſſurus haud dubie, ni inhibitus eſſet à Rege, quippe Hermolaum dicere juſſit; petiitque, ut cauſas ſupplicii augentem, patienter audirent. Ægre ergo coërcitis, rurſus Hermolaus: *Quam liberaliter,*

inquit, *pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Caliſthenis vox carcere incluſa eſt, quia ſalus poteſt dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confeſſi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atque nihil eum feciſe contendo. Sunt hic qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo eſt, qui conſcium fuiſſe nobis Caliſthenem dicat, cum morti olim deſtinatus ſit à juſtiſſimo & patientiſſimo Rege. Hæc ergo ſunt Macedonum præmia, quorum ut ſupervacuo & ſordido abuteris ſanguine. At tibi triginta millia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi ſint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbaris dederes, & novo more victores ſub jugum mitteres. Perſarum te veſtis & diſciplina delectat, patrios mores exoſus es. Perſarum ergo, non Macedonum Regem occidere voluimus: & te transfugam, belli jure, perſequimur. Tu Macedonas voluiſti genua tibi ponere, venerarique te ut Deum. Tu Philippum patrem averſaris, & ſi quis Deorum ante Jovem haberetur, faſtidires etiam Jovem. Miraris ſi liberi homines ſuperbiam tuam ferre non poſſumus? Quid ſperamus ex te, quibus aut inſontibus moriendum eſt, aut, quod triſtius morte eſt, in ſervitute vivendum? Tu quidem, ſi emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim ſcire cœpiſti, quid ingenui homines ferre non poſſunt. De cætero parce, quorum orbam ſenectutem ſupplicio ne oneraveris. Nos jube duci, ut quod ex tua morte petieramus, conſequamur ex noſtra.* Hæc Hermolaus.

8. At Rex, *Quam falſa ſint,* inquit, *quæ iſte tradita à magiſtro ſuo dixit, patientia mea oſtendit. Confeſſum enim ultimum facinus, tamen ut vos*

quoque,

quoque, non ſolum ipſe, audiretis, expreſſi, non imprudens, cum permiſiſſem huic latroni dicere, uſurum eum rabie, qua compulſus eſt, ut me quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius ſe in venatione geſſiſſet, more patrio, & ab antiquiſſimis Macedoniæ Regum uſurpato, caſtigari eum juſſi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, ſervis quoque pueros hujus ætatis verberare concedimus. Hæc eſt ſævitia in ipſum mea, quam impia cæde voluit ulciſci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis ſim, non ignoratis, & commemorare ſupervacuum eſt. Hermolao parricidaram ſupplicia non probari, cum eadem ipſe meruerit minime hercule admiror. Nam cum Parmenionem & Philotam laudat, ſuæ ſervit cauſæ. Lynceſtem vero Alexandrum his inſidiatum capiti meo, à duobus judiciis liberaui. Rurſum conviclum, per biennium tamen diſſuli, donec vos poſtularetis, ut tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, antequam Rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis. Clitus utinam non coegiſſet me ſibi iraſci: cujus temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tuliſſet. Regum ducumque clementia non in ipſorum modo, ſed etiam in illorum, qui parent, ingeniis ſita eſt. Obſequio mitigantur imperia. Ubi vero reverentia exceſſit animus, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt, ut vim repellamus. Sed quid ego mirer iſtum crudelitatem mihi objeciſſe, qui avaritiam exprobrare auſus ſit? Nolo ſingulos veſtrum excitare, ne invſam liberalitatem meam faciam, ſi pudori veſtro gravem fecero. Totum exercitum aſpicite, qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Menſas auro onerant, greges ſervorum ducunt, ſpolia de hoſtibus ſuſtinere non poſ-

ſunt, At enim Perſæ, quos vicimus, in magno honore ſunt. Apud me quidem, moderationis meæ certiſſimum indicium eſt, quod ne victis quidem ſuperbe impero. Veni enim in Aſiam, non ut ſunditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum ſolitudinem facerem: ſed ut illos quoque, quos bello ſubegiſſem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaque militant vobiſcum, pro imperio veſtro ſanguinem fundunt, qui ſuperbe habiti rebellaſſent. Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire volumus, cum his communicando eſt noſtra clementia. horum fides ſtabile & æternum faciet imperium: & ſaneplus habemus quàm cupimus. Inſatiabilis autem avaritia eſt, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. in multis enim gentibus eſſe video quæ non erubeſcamus imitari. nec aliter tantum imperium apte regi poteſt, quam ut quædam & tradamus illis, & ab iiſdem diſcamus. Illud pene dignum riſu ſunt, quod Hermolaus poſtulat à me, ut averſarer Jovem, cujus oraculo agnoſcor. An etiam, quid Dii reſpondeant, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomen filii mihi: recipere, ipſis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque Deum eſſe me credant. Famæ enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falſo creditum eſt veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem, putatis arma veſtra auro argentoque adornaſſe? Aſſuetis nihil vilius hæc videri materia volui; Macedonas invictos cæteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum ſordida omnia & humilia ſpectantium capiam: & docebo nos non auri aut argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos veniſſe. quam gloriam tu parricida intercipere voluiſti, & Macedonas, Rege adempto, victis gentibus

bus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si quæ vobis parentum memoria & hara est. Sed olim istum morem occidendi cū scelestis insontes propinquos parentesq; solvi: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, ut coram his probra, quæ modo in me jeciſti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum Nunc Olynthio non idem juris est. Post hæc consilium dimisit, traditique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, jussit. Illi, ut fidem suam sævitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Calisthenes quoque ante tortus interiit, initi consilii in caput Regis innoxius: sed haudquaquam aulæ & assentantium ac commodatus ingenio. Itaque nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque à quo revocatus ad vitam erat, quum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia consecuta est.

9. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis amnibus Caucaso monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quam cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus,

à Meridiana regione decurrit, & magnorum montium juga recto alveo ſtringit. in eum objectæ rupes inclinant ad orientem. Uterque Rubro mari accipitur findens ripas, multaſque arbores cum magna ſoli parte exſorbet. Saxis quoque impeditus, crebro reverberatur. Ubi mollius ſolum reperit, ſtagnat, inſulaſque molitur. Aceſines eum auget. Ganges decurſurum in mare intercipit: magnoque motu amnis uterque colliditur. Quippe Ganges aſperum os influenti objicit, nec repercuſſæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu eſt, quia per ultima Indiæ currit. Cæterum non crocodilos modo, uti Nilus, ſed etiam delphines, ignotaſque aliis gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus ſubinde curvatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea cauſa eſt, cur tenues reliquias jam ſine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio dividitur, ſed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora ſunt mari, Aquilones maxime deurunt. Ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant. ita alendis frugibus mites. Sed adeo in illa plaga mundus ſtatas temporum vices mutat, ut cum alia fervore ſolis exæſtuant, Indiam nives obruant: rurſuſque ubi cætera rigent, illic intolerandus æſtus exiſtit: nec cur, ulli ſe naturæ cauſa ingeſſit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum eſt nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde pleriſque ſunt veſtes. Libri arborum teneri, haud ſecus quam ceræ, literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis ſonum dociles ſunt: animalia inuſitata cæteris gentibus niſi invecta. Eadem terra & rhinocerotas alit; non generat. Elephantorum major eſt vis, quam quos in Africa domitant. Et viribus magnitudo

tudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare litoribus infundit. Neque alia illis major opulentiæ causa est utique, postquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes; quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoq; situs format. Corpora usque pedes carbaso velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent: brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillū pectunt sæpius quam tondent. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad levitatem exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentium appellant, supra omnium gentium vitia. Cum Rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbasa, quæ indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes. Inter quos ramis aves pendent quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet; totas eas vitis auro cælata percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit atq; ornat, tunc responsa legationibus, tunc jura popularibus, reddit. Demptis soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, ineluſa vivario animalia inter vota cantusque pellicum figere. Binûm cubitorum sagittæ sunt, quos emittunt majore nixu quam effectu: quippe telum, cujus in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit. Longior ubi

expeditio eſt, elephanti vehunt currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus deſit, lecticis aureis pellicum longus ordo ſequitur. Separatum à Reginæ ordine agmen eſt, æquatque luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iiſdem vinum miniſtratur, cuius omnibus Indis largus eſt uſus. Regem mero ſomnoque ſopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. Quis credat inter hæc vitia curam eſſe ſapientiæ? Unum agreſte & horridum genus eſt, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum; & vivos ſe cremari jubent. Quibus aut ſegnis ætas, aut incommoda valetudo eſt, exſpectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ ſenectus ſolvit, honos redditur. Inquinari putant ignem, niſi qui ſpirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, ſiderum motus ſcite ſpectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenquam admovere leti diem credunt, cui exſpectare interrito liceat. Deos putant quicquid colere cœperunt: arbores maxime, quas violare capitale eſt. Menſes in quinos denos deſcripſerunt dies. Anni plena ſpatia ſervant. Lunæ curſu notant tempora, non ut plerique, cum orbem ſidus implevit, ſed cum ſe curvare cœpit in cornua: & idcirco breviores habent menſes, qui ſpatium eorum ad hunc Lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum, haud ſane operæ pretium videbatur.

10. Igitur Alexandro fines Indiæ ingreſſo, gentium ſuarum Reguli occurrerunt, imperata facturi: illum tertium Jove genitum ad ipſos perveniſſe memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem, fama cognitos eſſe: ipſum coram adeſſe, cernique. Rex benigne exceptos ſequi juſſit, iiſ-

dem

dem itinerum ducibus uſurus. Cæterum cum amplius nemo occurreret, Hephæſtionem & Perdiccam cum copiarum parte præmiſit, ad ſubigendos, qui averſarentur imperium: juſſitque ad flumen Indum procedere, & navigia facere, queis in ulteriora tranſportari poſſet exercitus. Illi, quia plura flumina ſuperanda erant, ſic junxere naves, ut ſolutæ plauſtris vehi poſſent, rurſuſque conjungi. Poſt ſe Cratero cum phalange juſſo ſequi, equitatum ac levem armaturam eduxit, eoſque, qui occurrerant, levi prælio in urbem proximam compulit. Jam ſupervenerat Craterus. Itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimentis urbis, quam obſidebat, incenſis. Cæterum dum obequitabat mœnibus, ſagitta ictus eſt. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis ejus trucidatis, etiam in tecta ſævitum eſt. Inde domita ignobili gente, ad Nyſam urbem pervenit. Forte caſtris ante mœnia ipſa ſylveſtri loco poſitis, noctturnum frigus, vehementius quam alias, horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum eſt. Cæſis quippe ſylvis flammam excitaverunt: quæ igni alita, oppidanorum ſepulcra comprehendit. Vetuſta cedro facta erant, conceptumque ignem late fudere, donec omnia ſolo æquata ſunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus eſt. Tum & oppidani hoſtem, & Macedonas ipſos ad urbem veniſſe cognoſcunt. Jamque Rex eduxerat copias, & mœnia obſidebat, cum hoſtium, qui diſcrimen tentaverant, obruti telis ſunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circumſideri tantum eos, & abſtineri cædibus juſſit. Tandemque obſidionis malis fatigati dedidere ſe. A Libero patre

conditos ſe eſſe dicebant; & vera hæc origo erat. Sita eſt ſub radicibus montis, quam Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam, Jovis femine Liberum patrem eſſe celatum. Rex ſitu montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmiſſis commeatibus, verticem ejus aſcendit. Multa hedera vitiſque toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varii ſalubreſque ſuccі ſunt, ſua ſponte fortuitorum ſeminum fruges humo nutriente. Lauri, baccæque, & multa in illis rupibus agreſtis eſt ſylva. Credo equidem non divino inſtinctu, ſed laſcivia eſſe profectos, ut paſſim hederæ ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore ſimiles bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium, præſidem nemoris ejus Deum adorantium, juga montis colleſque reſonabant, cum orta licentia à paucis (ut fere fit) in omnes ſe repente vulgaſſet. Quippe velut in media pace, per herbas congeſtamque frondem, proſtraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non averſatus, large ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ quam virtutis eſſe beneficium? quippe ne epulantes quidem & ſopitos mero, aggredi auſus eſt hoſtis; haud ſecus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam ſi præliantium clamor eſſet auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comeſſanteſque protexit. Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, perventum eſt. Deſeruerant incolæ ſedes, & in avios ſylveſtreſque montes confugerant. Ergo Acadera tranſit, æque uſta, & deſtituta incolentium fuga. Itaque rationem belli neceſſitas mutavit. Diviſiis enim copiis pluribus ſimul locis arma oſtendit; oppreſſique &

qui

qui exſpectaverant hoſtem, omni clade perdomiti ſunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit; rurſuſque quas diſtribuerat copias junxit. Superato deinde Choaſpe amne, Cœnon in obſidione urbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit. Ipſe ad Mazagas venit, nuper Aſſaceno (cujus regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque urbiq; præerat mater ejus Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non ſitu ſolum, ſed etiam opere munitam. Nam qua ſpectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente & à Meridie, velut de induſtria, rupes præaltas admolita natura eſt, infra quas cavernæ & voragines longa vetuſtate in altum cavatæ jacent; quaque deſinunt, foſſa ingentis operis objecta eſt. Triginta quinque ſtadia murus urbem complectitur, cujus inferiora ſaxo, ſuperiora crudo latere ſunt ſtructa. Lateri vinculum lapides ſunt, quos interpoſuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet; ſimulque terra humore diluta, ne tamen univerſa conſideret, interpoſitæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & tegebant & pervios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, conſiliiqne incertum (quia nec cavernas, niſi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admovere) quidam è muro ſagitta percuſſit. Tum forte in ſuram incidit telum, cujus ſpiculo evulſo admoveri equum juſſit: quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud ſegnius deſtinata exſequebatur. Cæterum cum crus ſaucium penderet, & cruore ſiccato frigeſcens vulnus aggravaret dolorem, dixiſſe fertur: Se quidem Jovis filium dici, ſed corporis ægri vitia ſentire. Non tamen ante ſe recepit in caſtra, quam cuncta proſpexit, &, quæ fieri vellet, edixit. ergo

ſicut

ſicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum ſtipites cumulis, ac moles ſaxorum, in cavernas dejiciebant. Jamque ager æquaverat ſummæ faſtigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem abſoluta ſunt. Ad ea viſenda Rex, nondum obducta vulneri cicatrice, proceſſit: laudatiſque militibus, admoveri machinas juſſit, è quibus ingens vis telorum in propugnatores effuſa eſt. præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantaſque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, & excuſſas tormentis prægraves haſtas, negabant convenire mortalibus. Itaque deſperata urbis tutela, conceſſere in arcem. Inde, quia nihil obſeſſis præter deditionem placebat, legati ad Regem deſcenderunt, veniam petituri. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium fœminarum grege, aureis pateris vina libantium, proceſſit. Ipſa, genibus regis parvo filio admoto; non veniam modo, ſed etiam priſtinæ fortunæ impetravit decus: quippe appellata Regina eſt, & credidere quidam, plus formæ quam miſerationi datum. Puero quoque certe, poſtea ex ea utcunque genito, Alexandro fuit nomen.

11. Hinc Polyperchon ad urbem Noram cum exercitu miſſus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulſos ſecutus, urbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deſerta à ſuis venere in Regis poteſtatem. Quorum incolæ armati, Petram Aornon nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule fruſtra obſeſſam eſſe, terræque motu coactum abſiſtere, fama vulgaverat. Inopem conſilii Alexandrum, quia undique præceps

præceps & abrupta rupes erat. ſenior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, ſi pretium operi eſſet, aditum ſe monſtraturum eſſe promittens. Octoginta talenta conſtituit daturum Alexander, & altero ex juvenibus obſide retento, ipſum ad exſequenda, quæ obtulerat, dimiſit. Leviter armatis dux datus eſt Mullinus ſcriba Regis. Hos enim circumitu, qui fallerent hoſtem, in ſummum jugum placebat evadere. Petra non ut pleræque modicis ac mollibus clivis in ſublime faſtigium creſcit, ſed in metæ maximæ modum erecta eſt: cujus ima ſpatioſiora ſunt, altiora in arctius coëunt, ſumma in acutum cacumen exſurgunt. Radices ejus Indus amnis ſubit, prærultus utrinque aſperis ripis. Ab altera parte, voragines eluvieſque præruptæ ſunt: nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. Ad manum ſylva erat, quam Rex ita cædi juſſit, ut nudi ſtipites jacerentur: quippe rami fronde veſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncam arborem jecit, clamorque exercitus index alacritatis ſecutus eſt, nullo detrectante munus, quod Rex occupaſſet. Intra ſeptimum diem cavernas expleverant, cum Rex Sagittarios & Agrianos jubet per ardua niti. Juveneſq; fortiſſimos ex ſua cohorte triginta delegit. Duces his dati ſunt Charus, & Alexander, quem Rex nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit. Ac primo, quia tam manifeſtum periculum erat, ipſum Regem diſcrimen ſubire non placuit. Sed ut ſignum tuba datum eſt, vir audaciæ promptæ, converſus ad corporis cuſtodes, ſequi ſe jubet primuſque invadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit, relictiſque ſtationibus ſua ſponte Regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex prærupta rupe lapſos amnis præterfluens hauſit. Triſte ſpectaculum

culum etiam non periclitantibus. Cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et jam eo perventum erat, unde sine pernicie, nisi victores redire non possent; ingentia saxa in subeuntes provolventibus Barbaris, qui perculsi, instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Evaserant tamen Alexander & Charus, quos cum triginta dilectis præmiserat Rex, & jam pugnare cominus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur quam vulnerebant. Ergo Alexander & nominis sui, & promissi memor, dum acrius quam cautius dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus jacentem respexit, ruere in hostem, omnium præter ultionem immemor, cœpit: multoque hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unum incesserent manus super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus quam par erat, promptissimorum juvenum cæterorumque militum interitu commotus Rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim & intrepidi se receperunt. & Barbari hostem depulisse contenti, non institere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incepto: quippe nulla spes potiundæ Petræ offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam & itinera obsideri jussit, & turres admoveri, & fatigatis alios succedere Cujus pertinacia cognita Indi per biduum quidem ac duas noctes cum ostentatione non fiduciæ modo, sed etiam victoriæ, epulati sunt: tympana suo more pulsantes. Tertia vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri; cæterum ex tota Petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per invia saxa cursuris. Rex,

Bala-

Balaero, qui ſpecularetur, præmiſſo, cognoſcit, Petram fuga Indorum eſſe deſertam. Tum, dato ſigno ut univerſi conclamarent, incompoſite fugientibus metum incuſſit, multique (tanquam adeſſet hoſtis) per lubrica ſaxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mulctati, ab integris deſerti ſunt. Rex locorum magis quam hoſtium victor tamen magnæ victoriæ ſacrificiis & cultu Deûm ſatisfecit. Aræ in Petra locatæ ſunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos ſubire juſſerat leviter armatos, etſi promiſſis minora præſtiterant, pretium cum fide redditum eſt.

12. Petræ, regioniſque ei adjunctæ, Siſocoſto tutela permiſſa. Inde proceſſit Ecbolima: & cum angustias itineris obſideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperiſſet, gravius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipſe prægreſſus cum funditore ac ſagittario, deturbatis qui obſederant ſaltum, ſequentibus ſe copiis viam fecit. Indi, ſive odio ducis, ſive gratiam victoris Regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille, facto impunitatem dedit: honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum ſextis decimis caſtris pervenit, omniaque (ut præceperat) ad trajiciendum præparata ab Hephæſtione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat autor dedendi regnum Alexandro. Et poſt mortem parentis legatos miſerat, qui conſulerent eum, regnare ſe interim vellet, an privatum opperiri ejus adventum; Permiſſoque ut regnaret, non tamen jus datum uſurpare ſuſtinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæſtionem, gratuitum frumentum copiis ejus admenſus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius,

ullius, nisi Regis, experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est. Elephanti quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander, non socium, sed hostem adventare credebat. Jamque & ipse, arma milites capere, & equites discedere in cornu jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit: sive hostis, sive amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. Coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: cæterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperii vires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantem, nihil magis quam famam timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari Rex, & dextram fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. LVI elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximiæ magnitudinis. Tauros ad tria millia, pretiosum in ea regione acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites: cum duobus Regibus bellanti sibi, majore militum quam agrestium manu opus esse, respondit. Abisares & Porus erant. Sed in Poro eminebat autoritas. Uterque ultra Hydaspen amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis, permittente Alexandro, & regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellavere populares, sequente nomine imperium, in quemcunque transiret. Ergo cum per triduum hospitaliter

liter Alexandrum accepiſſet, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæſtion duxerat, præbitum à ſe eſſet, oſtendit: & aureas coronas ipſi, amiciſque omnibus, præter hæc ſignati argenti octoginta talenta, dono dedit. Qua benignitate ejus Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remiſit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit: multaque convivalia ex auro & argento vaſa, plurimam Perſicæ veſtis, triginta equos ex ſuis, cum iiſdem inſignibus queis aſſueverant cum ipſum veherent. Quæ liberalitas, ſicut Barbarum adſtrinxerat, ita amicos ipſius vehementer offendit. E quibus Meleager ſuper cœnam largiore vino uſus, gratulari ſe Alexandro dixit, quod ſaltem in India reperiſſet dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quam ægre tuliſſet, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidiſſet, iram quidem tenuit, ſed dixit, Invidos homines nihil aliud quam ipſorum eſſe tormenta.

13. Poſtero die legati Abiſaræ adiere Regem, omnia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, permittebant, firmataque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis ſui fama ratus ad deditionem poſſe compelli, miſit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, ut ſtipendium penderet, & in primo finium ſuorum aditu occurreret Regi. Porus alterum ex his facturum ſeſe reſpondit, ut intranti regnum ſuum præſto eſſet, ſed armatus. Jam Hydaſpen Alexander ſuperare decreverat, cum Barzentes defectionis Arachoſiis autor, vinctus, trigintaque elephanti ſimul capti, perducuntur, opportunum adverſus Indos auxilium, quippe plus in belluis, quam in exercitu, ſpei aut virium illis erat. Gamaxuſque, Rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti ſe conjunxerat, vinctus adductus eſt. Igitur transfuga & Regulo in

custodiam,

cuſtodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaſpem pervenit. In cujus ulteriore ripa Porus conſederat, tranſitu prohibiturus hoſtem. LXXXV elephantos obiecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus CCC & peditum XXX fere millia: in queis erant ſagittarii (ſicut ante dictum eſt) gravioribus telis quam ut apte excuti poſſent. Ipſum vehebat elephantus ſuper cæteras bêluas eminens. armaque auro & argento diſtincta. corpus ratæ magnitudinis honeſtabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat eſſe ſapientia. Macedonas, non conſpectus hoſtium ſolum, ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum profundo alveo & nuſquam vada aperiente, ſpeciem vaſti maris fecerat. Nec pro ſpatio aquarum late ſtagnantium impetum coercebat, ſed quaſi in arctum coeuntibus ripis torrens & eliſus ferebatur, occultaque ſaxa in eſſe oſtendebant pluribus locis undæ repercuſſæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique compleverant. Stabant ingentes vaſtorum corporum moles, & de induſtria irritatæ horrendo ſtridore aures fatigabant. Hinc hoſtis, hinc amnis, capacia quidem bonæ ſpei pectora, & ſæpe ſe experta, improviſo tamen pavore percuſſerant quippe inſtabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas Indi & Macedones nantes, levatis ſuper capita armis, tranſibant. Ibi levia prælia conſerebantur, & uterque Rex parvæ rei diſcrimine, ſummæ experiebatur eventum. Cæterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia inſignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad ſpernendum omne periculum accenſi. Queis ducibus

bus promptissimi juvenum lanceis modo armati tranavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum nulla re magis quam audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum. Sed dum supervenientes contemptim & superbe quoque exspectant, circumventi ab his qui occulti enataverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti. Eaq; pugna multam fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilii, tandem ad fallendũ hostem talem dolũ intendit. Erat insula in flumine ampliot exteris, sylvestris eadem, & tegendis insidiis apta. Fossa quoque præalta haud procul à ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Ut igitur à custodia hujus opportunitatis oculos hostium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare jussit procul insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoq; consilio Porum agmenque suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit advertere. Jam extra conspectum hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripæ statui suum tabernaculum jussit, assueramque comitari ipsum cohortem, ante id tabernaculum stare: & omnem apparatum regiæ magnificentiæ hostium oculis de industria ostendit. Attalum, etiam æqualem sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, utique cum procul viseretur, veste regia exornat, præbiturum speciem, ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Trajicere amnem cum cæteris copiis in regionem

insulæ

BIBLIOTHECA BODLEIANA

insulæ (de qua ante dictum est) parabat. aversō hoste in eos qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit, obrutique milites nimbo, in terram refugerunt, navigiis ratibusque desertis. Sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ripis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterum adeo spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem vixque colloquentium inter ipsos facies noscitaretur. Terruisset alium obducta nox cœlo, cum ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam cæci atque improvidi, & ex periculo gloriam accersentes, petebant, occupante: obscuritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo ut omnes silentio ascenderent in rates, eam, qua ipse vehebatur, primam jussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur. Una ergo navi, quam petræ fluctus illiserat, hærente, cæteræ evadunt: armaque capere milites, & ire in ordinem jussit.

14. Jamque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum Poro nuntiatur, armis virisque ripam obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio spei suæ indulgens, Abisarem belli socium (& ita convenerat), adventare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, centum quadrigas & quatuor millia equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages frater ipsius. Summa virium in curribus, senos viros singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroque latere dispositos. cæteri aurigæ erant haud sane inermes: quippe jacula complura, ubi cominus præliandum erat, omissis habenis, in hostem ingerebant. Cæterum

rum vix ullus usus hujus auxilii eo die fuit. Namque (ut supra dictum est) imber violentius quam alias fusus, campos lubricos & inequitabiles fecerat; gravesque & propemodum immobiles currus illuvie & voraginibus hærebant. Contra Alexander, expedito ac levi agmine strenue invectus est. Scythæ & Dahæ primi omnium invasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. Jam undique pugna se moverat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utrisque Erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atque invia immissi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam in amnem præcipitavere curricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetravere ad Porum, acerrime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat pedites, ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat. nec strepitu eorum movebantur; olim ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum: & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis enim sanxerant pœnam iis, qui ex acie non retulissent; metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius Regis aspectus parumper inhibuit. Belluæ dispositæ inter armatos, speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat formam, magnitudini adjicere videba-

tur bellua, qua vehebatur, tantum inter cæteras eminens, quantum aliis ipſe præſtabat. Itaque Alexander contemplatus & Regem, & agmen Indorum, *Tandem*, inquit, *par animo meo periculum video. Cum beſtiis ſimul & cum egregiis viris res eſt.* Intuenſque Cœnum: *Cum ego*, inquit, *Ptolemæo, Perdiccaq; & Hephæſtione comitatus, in lævum hoſtium cornu impetum fecero, videriſque me in medio ardore certaminis, ipſe dextrum move, & turbatis ſigna infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tauron, invehimini non in mediam aciem, ſed urgebitis frontem. Haſtæ noſtræ prælongæ & validæ, non aliàs magis quam adverſus bellua reſtoreſque earum uſui eſſe poterunt. Deturbate eos, qui vehuntur, & ipſas confodite. Anceps genus auxilii eſt, & in ſuos acrius furit. In hoſtem enim imperio, in ſuos pavore, agitur.* Hæc elocutus, concitat equum primus. Jamque (ut deſtinatum erat) invaſerat ordines hoſtium, cum Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus qua equitem invehi ſenſerat, belluas agi juſſit. Sed tardum, & pene immobile animal, equorum velocitatem æquare non poterat. Nec ſagittarum quidem ullus erat Barbaris uſus. Quippe longas & prægraves, niſi prius in terra ſtatuerent arcum, haud ſatis apte & commode imponunt: tum humo lubrica & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hoſtium occupabantur. Ergo ſpreto Regis imperio (quod fere fit, ubi turbatis acrius metus quam dux imperare cœpit) totidem erant imperatores, quot agmina errabant. Alius jungere aciem, alius dividere; ſtare quidam, & nonnulli circumvehi terga hoſtium jubebant. Nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere diſperſos, obvius

vius hoſti ire pergit, elephantoſque ante agmen ſuorum agi juget. Magnum belluæ injecere terrorem, inſolituſq; ſtridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, ſed viros quoque, ordineſque turbaverat. Jam fugæ circumſpiciebant locum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos, & Thracas leviter armatos, meliorem concurſatione quam cominus militem, emiſit in belluas. Ingentem ii vim telorum injecere & elephantis & regentibus eos. Phalanx quoque inſtare conſtanter territis cœpit. Sed quidam avidius perſecuti belluas, in ſemet irritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius inſtarent, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma viroſque corriperent, & ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna, nunc ſequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec ſecuribus (id namq; genus auxilii præparatum erat) pedes amputaſe cœperunt. Copidas vocant gladios leviter enrvatos falcibus ſimiles, queis appetebant belluarum manus. Nec quidquam inexpertum, non mortis modo, ſed etiam in ipſa morte novi ſupplicii timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati, ſuos impetu ſternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipſis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pavidi quam infeſti, ultra aciem exigebantur, cum Porus deſtitutus à pluribus tela multo ante præparata, in circumfuſos, ex elephante ſuo cœpit ingerere, multiſque eminus vulneratis, expoſitus ipſe ad ictus undique petebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore, exceperat: multoque ſanguine profuſo, languidis manibus magis elapſa quam excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius bellua inſtincta rabie, nondum ſaucia, invehebatur ordinibus, donec

rectorbelluæ Regem conſpexit fluentibus membris, omiſſiſq; armis vix compotem mentis. Tum belluam in fugam concitat, ſequente Alexandro, Sed equus ejus multis vulneribus confoſſus deficienſque procubuit, poſito magis Rege, quam effuſo. Itaque dum equum mutat tardius inſecutus eſt. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmiſſus ab Alexandro, monere cœpit Porum ne ultima experiri perſeveraret, dederetque ſe victori. At ille, quanquam exhauſtæ erant vires, deficiebatque ſanguis, tamen ad notam vocem excitatus: *Agnoſco*, inquit, *Taxilis fratrem, imperii regnique ſui proditorem*; & telum, quod unum forte non effluxerat, contorſit in eum; quod per medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque ſiſtit fugam, peditemque ſequenti hoſti objecit. Jam Alexander conſecutus erat; & pertinacia Pori cognita, vetabat reſiſtentibus parci. Ergo undique & in pedites, & in ipſum Porum, tela congeſta ſunt; queis tandem gravatus, labi ex bellua cœpit. Indus, qui elephantum regebat, deſcendere cum ratus, more ſolito elephantum procumbere juſſit in genua, qui ut ſe ſubmiſit, cæteri quoque (ita enim inſtituti erant) dimiſere corpora in terram. Ea res & Porum & cæteros victoribus tradidit. Rex ſpoliari corpus Pori, interemptum eſſe credens, juſſit: & qui detraherent loricam veſtemque, concurrere: cum bellua dominum tueri, & ſpoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus rurſus dorſo ſuo imponere. Ergo telis undique obruitur, confoſſoque eo, in vehiculum Porus imponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos, non odio ſed miſeratione commotus, *Quæ malum*, inquit, *amentia te coegit, rerum mearum cognita*

gnita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles esset in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille, *Quoniam*, inquit, *percontaris, respondeo ea libertate, quam interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. Meas enim noveram res, nondum expertus tuas: fortiorem eſſe te, belli docuit exitus. Sed ne ſic quidem parum felix ſum, ſecundus tibi.* Rurſus interrogatus, quid ipſe victorem ſtatuere debere cenſeret: *Quod hic*, inquit, *dies tibi ſuadet quo expertus es, quam caduca felicitas eſſet.* Plus monendo profecit, quam ſi precatus eſſet. Quippe magnitudinem animi ejus intemeritam, ac ne fortuna quidem infractam, non miſe, ricordia modo, ſed etiam honore, excipere dignatus eſt. Ægrum curavit haud ſecus quam ſi pro ipſo pugnaſſet. Confirmatum, contra ſpem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donavit ampliore regno quam tenuit. Nec ſane quicquam ingenium ejus ſolidius aut conſtantius habuit, quam admirationem veræ laudis & gloriæ. Simplicius tamen famam æſtimabat in hoſte, quam in cive: quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe: eandem clariorem fore, quo majores fuiſſent quos ipſe viciſſet.

LIBER IX.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *De victo Poro, in Indiam penetrat Alexander, variaſq; gentes & urbes, quarum mores deſcribuntur, ſibi ſubjicit.*

4 *Gangaridas & Pharraſios aggreſſurus, milites fatigatos & bellum detreſtantes, prolixa oratione ad perſeverantiam hortatur.*

3. *Cœnus, militum nomine, Alexandro respondet, & paulo post morbo extinguitur.*

4. *Sobiis, & aliis expugnatis, regionem Oxydracarum & Mallorum ingreditur. Oratione ad milites habita, Barbaros fugat, eorumq; oppidum, contempto Demophoonte vate, obsidet.*

5. *Præcipiti saltu in Oxydracarum oppidum se immittens, graviter vulneratur, & fortissimis quibusdam ducibus desideratis, oppidoque post aliquot dies expugnato, sibi suisque restitnitur.*

6. *Ab amicis rogatus, ut saluti suæ publicæque parceret, generose respondit; in instituto suo de domando orbe perseverans.*

7. *Græcorũ quorundam in Bactris defectio repressa. Dum Indorum legatos convivio excipit Alexander, inter Horratam & Dioxippum, qui tandem imparibus armis duello certant, rixa oritur. Paulo post Dioxippus inimicorum calumniis ultra modum irritatus, seipsum interemit.*

8. *Donis à legatis Indorum acceptis, Sabrachas, Musicanos, Præstos, alioſque populos debellat; Ptolemæo venenata plaga accepta curato, ope cujusdam herbæ, cujus species in somnis Alexandro est oblata.*

9. *Cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculis propter nautarum imperitiam, tandem voti sui compos redditur.*

10. *Ab Oceano in Arabitarum, Gedrosiorum & Indorum regiones revertitur: ubi cum fame & pestilentia luctatur exercitus, deinde liberatur, planeque restituitur. Unde sequutus est probrosus bacchantium lusus, supplicio Aspasis Satrapis cruentatus.*

ALEXANDER tam memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis cæsis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis virium fuisset, illa dimicatione profligatum: cæteram opimam prædam fore, celebrataſque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde jam vilia & obsoleta esse spolia de Persis: gemmis, margaritisque, & auro atque ebore Macedoniam Græciamque, non suas tantum domos repleturum. Avidi milites & pecuniæ & gloriæ, simul quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe navigia ædificari jubet, ut eum totam Asiam percurrissent, finem terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat, quam cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ reperere serpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. Cæterum hoc nomen belluis eis inditum à Græcis. sermonis ejus ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraq; fluminis, quod superaverat, ripa, copiarum duces coronis & mille aureis singulos donat. Cæteris quoque proportione aut gradu, quem in militia obtinebant, aut navatæ operæ honos habitus est. Abisares, qui prius quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum quæ imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari jussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum. Hinc Poro, amneq; superato, ad interiora Indiæ processit. Sylvæ

væ erant prope in immenſum ſpatium diffuſæ, proceriſque & in eximiam altitudinem editis arboribus umbroſæ. Plerique rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum, rurſus, qua ſe curvaverant, erigebantur, adeo ut ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ. Cœli temperies ſalubris: quippe & vim ſolis umbræ levant, & aquæ largæ manant è fontibus. Cæterum hic quoque ſerpentium magna vis erat, ſquamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud ullum magis noxium eſt: quippe morſum præſens mors ſequebatur, donec ab incolis remedium oblatum eſt. Hinc per deſerta ventum eſt ad flumen Hyraoten. Junctum erat flumini nemus opacum arboribus alibi inuſitatis agreſtiumque pavonum multitudine frequens. Caſtris inde motis, oppidum haud procul poſitum corona cepit, obſidibuſq; acceptis, ſtipendium imponit. Ad magnam deinde (ut in ea regione) urbem pervenit; non muro ſolum, ſed etiam palude munitam. Cæterum Barbari vehiculis inter ſe junctis dimicaturi occurrerunt. Aliis tela, aliis haſtæ, aliis ſecures erant: tranſiliebantque in vehicula ſtrenuo ſaltu, cum ſuccurrere laborantibus ſuis vellent. Ac primo inſolitum genus pugnæ Macedonas terruit, cum e minus vulnerarentur. Deinde ſpreto tam incondito agmine, ab utroq; latere vehiculis circumfuſi, repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, queis conſerta erant, iuſſit incidi, quo facilius ſingula circumvenirentur. Itaque octingentis ſuorum amiſſis, in oppidum refugerunt. Poſtero die ſcalis undique admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas ſaluti fuit: qui cognito urbis excidio, paludem tranavere, & in vicina oppida ingentem intulere terrorem, invictum exercitum, & Deorum profecto advenisse memorantes. Alexander ad vaſtandam

ſtandam eam regionem Perdicca cum expedita manu miſo, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque Barbaros ad deditionem compelleret. Ipſe cæteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, induxit. Oppidani miſſis qui Regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippe orta ſeditio in diverſa conſilia diduxerat vulgum. Alii omnia deditione potiora; quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt. Alexander, quanquam belli auctoribus jure poterat iraſci, tamen omnibus venia data & obſidibus acceptis, ad proximam deinde urbem caſtra movit. Obſides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnoviſſent, utpote gentis ejuſdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam Regis ſimulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: cæteraſque urbes ſimili modo deditas in fidem accepit. Hinc in Regnum Sophitis perventum eſt. Gens, ut Barbari, ſapientia excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque: ſed eorum, quibus ſpectandi infantium habitum cura mandata eſt. Si quos ſegnes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coeunt, non genere ac nobilitate conjunctis ſed electa corporum ſpecie: quia eadem æſtimatur in liberis. Hujus gentis opidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipſo Sophite obtinebatur. Clauſæ erant portæ, ſed nulli in muris turribuſque ſe armati oſtendebant: dubitabantq; Macedones, deſeruiſſentne urbem incolæ, an fraude ſe occulerent: cum ſubito patefacta porta Rex Indos cum duobus adultis filiis accurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat

auro purpuraque distincta, quæ etiam crura velabat. Aureis soleis insuerat gemmas. Lacerti quoque & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli; Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberosque, & gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram: leonibus maxime infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximiæ magnitudinis jussit emitti: & quatuor omnino admoveri canes; qui celeriter occupaverunt feram: cum ex iis qui assueverant talibus ministeriis unus, canis leoni cum aliis inhærentis crus avellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit, nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare instituit; & inde non segnius inhærentem, ferro subinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantum in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingeneraſſe naturam memoriæ proditum est. Equidem plura tanscribo, quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito: nec subducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluvium Hypasin proceſſit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. Phegelas erat gentis proximæ Rex; qui popularibus suis colere agros (ut assueverant) jussis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum substitit.

2. Rex tertio die amnem superare decreverat, transitu difficilem, non spatio (olum aquarum, sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegelam, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit: excipere

excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum. Ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas & Pharrasios, eorumque Regem esse Aggrammen, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percunctatur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falso jactari affirmat. Cæterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem ejus, tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse Reginæ. Ab ea in propiorem ejus, qui tum regnasset, amicitiæ locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberûm, ejus invasisse regnum, necatisque pueris, hunc qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ quam suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo Regis iniecerat curam: hostem beluasque spernebat, situm locorum & vim fluminum extimescebat. Relegatos in ultimum pene rerum humanarum persequi terminum, & eruere, arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ, nihil invium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie, & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes onustosque præda, magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordiis stare. Militem labore defatigatum, proximum

quemque fructum, finito tandem periculo, exſpectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum diſſeruit: *Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos poſſent, ab incolis Indiæ per hos dies de induſtria eſſe jactata. Sed non eſt improviſa nobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado tranſivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Perſæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, majora ſunt vero. Noſtra quoque gloria cum ſit ex ſolido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo quis belluas offerentes mœnium ſpeciem, quis Hydaſpen amnem, quis cætera auditu majora quam vero, ſuſtinere poſſe credebat? olim hercule fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare potuiſſent. Creditisne elephantorum greges majores eſſe quam uſquam armentorum ſunt? cum & rarum ſit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur. Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen quo latius fuſum eſt, hoc placidius ſtagnat, quippe anguſtis ripis coercita, & in anguſtiorem alveum eliſa, torrentes aquas invehunt: contra ſpatio alvei ſegnior curſus eſt. Præterea in ripa omne periculum eſt, ubi applicantes navigia hoſtis exſpectat. Ita quantumcunq; flumen intervenit, idem futurum diſcrimen eſt evadentium in terram. Sed omnia iſta vera eſſe fingamus. Utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad elephantos, præſens habemus exemplum: in ſuos vehementius, quam in nos incurrerunt. Tum vaſta corpora ſecuribus falcibuſque mutilata ſunt. Quid autem intereſt, totidem ſint, quot Porus habuit, an tria millia, cum, uno aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque incon mode regunt: con-*

gregata

gregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum molis. Equidem sic animalia ista contempsi, ut, cum haberem, ipse non opposuerim: satis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet. Cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Persarum, & Arbella, cujus campi devictorum à nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, postea quam solitudinem in Asia vincendo feciſtis. Cum per Hellespontum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt. Dahæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum, vadem prædemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos nec hostium exercitus numeravero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. Perveniumus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignavia: inde victores, perdomito fine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora sunt periculis præmia, dives eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum, relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium excedit is, perque & mea in vos & in me vestra merita, quibus invicti contendimus, oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos ad-

euntem, alumnum commilitonemque veſtrum, ne di-cam Regem, deſeratis. Cætera vobis imperavi, hoc unum debiturus ſum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui ſæpe aciē clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumq; Patrem, ſi invidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem æſtimatum ſilentium rumpite. Ubi eſt ille clamor, alacritatis veſtræ index? Ubi eſt ille meorum Macedonum vultus? Non agnoſco vos milites, nec agnoſci videor à vobis. Surdas jam dudum aures pulſo. Averſos animos & infractos excitare conor. Cumque illi in terram demiſſis capitibus tacere perſeverarent. *Neſcio quid*, inquit, *imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In ſolitudine mihi videor eſſe. Nemo reſpondet, nemo ſaltem negat quos alloquor. Quid autem poſtulo? veſtram gloriam & magnitudinem vindicamus. Ubi ſunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium, qui potiſſimum vulnerati Regis corpus exciperent? Deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoque ire perſeverabo. Objicite me fluminibus & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniā qui deſertum à vobis ſequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum, hoſtes paulo ante, nunc milites noſtri. Mori præſtat, quam precario Imperatorem eſſe. Ite reduces domos, ire deſerto Rege ovantes. Ego hic à vobis deſperatæ victoriæ aut honeſtæ morti locum inveniam.*

3. Nec ſic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Exſpectabant ut duces principeſque ad Regem perferrent, vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, ſed ſuſtinere non poſſe. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Igitur primo fremitus ſua ſponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque

que liberius dolor erigi cœpit, manantibus lacrymis, adeo ut Rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanqaam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem universa concione effusius flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæteris, proprius tribunal accedere significans se loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim Regem alloqui mos est.) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Cœnus: *Dii prohibeant*, inquit, *à nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire quo jusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuũ nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque, & nudi, & exangues, utcunq; tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, rerum necessitate ultima expressas, prabe, quæso, propitias aures, imperium atque auspicium tuum constantissime secutis, & quocunque pergis, secuturis. Vicisti, Rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emensis maria terrasque, melius nobis, quam incolis, omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi fine consistimus: in alium orbem paras ire, & Indiam quæris, Indis quoque ignotam, Inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris & cubilibus suis expetis, ut plura quam sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis in fine jam est. Intuere corpora exangua, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Jam tela hebetia sunt, jam arma deficiunt. Vestem Persicã induimus, quia domestica subvehi non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Jube quæri, quam multos servi ipsorum persecuti sunt, quid cuique superfit*

gas

ex præda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria Barbari: magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quoq; occurrit Oceanus. Nisi mavis errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, *quam sine te cum his, loqui malui: non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam ut gemitum murmurantium audires.* Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur, Regem patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Jamque & alii duces præcipueque seniores, queis ob ætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desilivit è tribunali, claudique regiam jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum est, tertio die processit: erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ; munimenta quoque castrorum jussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est, cujus morte ingemuit Rex quidem; adjecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. Jam in

aqua

aqua classis, quam ædificari jusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum VI millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro & argento cælata pertulerat: queis distributis, vetera cremari jussit, mille navigiis aditurus Oceanum, discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem, Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellavit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi jussus, secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

4. Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini commiscetur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant: ægros relictos se, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hic excensione facta, CCL stadia processit. Depopulatusque regionem, oppidum caput eius corona cepit XL peditum millia alia gens in ripa fluminum opposuerat, quæ, amne superato, in fugam compulit, includsosque mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed, cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subiecere tectis, se quoque, ac liberos, conjugesque incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, nova forma pugnæ

gnæ erat. Delebant incolæ urbem, hoſtes defendebant: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præſidium dereliquit. Ipſe navigio circumvectus eſt arcem: quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Aceſines Hydaſpi confunditur. Cæterum amnium coitus maritimis ſimiles fluctus movet, multoque ac turbido limo, quod aquarum concurſu ſubinde turbatur, iter qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri fluctus ſe inveherent, & navium hinc proras, hinc latera pulſarent, ſubducere nautæ cœperunt. Sed miniſteria eorum hinc metu, hinc præcipitata celeritate fluminum occupantur. In oculis duo majora omnium navigia ſubmerſa ſunt: leviora, cum & ipſa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulſa ſunt. Ipſe Rex in rapidiſſimos vortices incidit; quibus intorta navis obliqua, & gubernaculi impatiens, agebatur. Jam veſtem detraxerat corpori, projecturus ſemet in flumen, amiciq; ut exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum, tam nataturi, quam navigare perſeverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana eſſe poterat, admota eſt, ut fluctus, qui ſe invehebant, everberarentur Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicabatur, ſed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuiſſe crederes. Ergo aris pro numero fluminum poſitis, ſacrificioque facto, triginta ſtadia proceſſit. Inde ventum eſt in regionem Oxydracarum Mallorumque; quos, alias bellare inter ſe ſolitos, tunc periculi ſocietas junxerat. Novem millia juniorum peditum in armis erant, præter hos equitum

equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus supereſſe cognoverunt, improviso metu territi, rursus seditiosis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum: indomitis gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera & solem, cogique adire quæ mortalium oculis natura subduxerat. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipsos manere? caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius, concione advocata docet, imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gentes obstare, quo minus terrarum spatia emensi, ad finem simul mundi laborumque perveniant: Cessisse illis metuentibus Gangem; & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. Jam prospicere se Oceanum: jam perflare ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transituros illos. Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia, quam principia, majora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium duceret Diis secundis, & æquaret gloria quos æmularetur. Lætus his acclamationibus ad hostes protinus castra movit.

Validissimæ

Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemque ex natione Oxydracarum spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit; clamore quoque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Jam lux appetebat, cum Rex fiduciæ ac spei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem jubet. Sed metune an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt. Quorum agmen Rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Jam admovebat Rex, cum vates monere eum cœpit, ne committeret, aut certe differret obsidionem: vitæ ejus periculum ostendi. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, *Si quis*, inquit, *te arti tuæ intentum & extæ spectantem sic interpellet, non dubitem quin incommodus ac molestus videri tibi possit.* Et cũ ille ita prorsus futurum respondisset: *Censesne*, inquit, *tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum, quam vatem superstitione captum?* Nec diutius quam respondit moratus, admoveri jubet scalas: cunctantibusque cæteris, evadit in murum. Angusta muri corona erat. Non pinnæ, sicut alibi, fastigium ejus distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaque Rex hærebat magis quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans. Nam undiq; eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus Regem.

Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere scalas: queis non sufficientibus, devoluti, unicam spem Regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus.

5. Jamque lævam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi: cum ille rem ausus incredibilem atque inauditam, multoq; magis ad famam temeritatis qam gloriæ insignem. Namq; in urbem hostium plenam precipiti saltu semet ipse immisit, cum vix sperare posset, dimicantem certe & non inultum esse moriturum. quippe antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi vivus: sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam, & ne circuiri posset, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitos velut de industria Regem protegentes, objecerat. Hujus spatioso stipiti corpus, ne circuiri posset, applicuit, clypeo tela, que ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura quam clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum: Sed cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum excepe-rat clipeo, jam galeam saxa perfregerant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaq; contemptim & incaute, qui proximi steterant, incurrerunt, : è quibusduos gladio ita accepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiqam deinde propius incessendi eum animus fuit. procul jacula sagitasq; mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægre jam exceptum poplitibus corpus tuebatur,

tuebatur, donec Indus duorum cubitorum ſagittam (namque Indis, ut ante diximus, hujus magnitudinis ſagittæ erant) ita excuſſit, ut per thoracem paulum ſuper latus dexterum infigeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi ſanguinis emicante, remiſit arma moribundo ſimilis, adeoque reſolutus, ut ne ad vellendum quidem telum ſufficeret dextra. Itaque ad exſpoliandum corpus qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori ſuo manus ſenſit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hoſtis latus ſubjecto mucrone hauſit. Jacebant circa Regem tria corpora, procul ſtupentibus cæteris. Ille, ut, antequam ultimus ſpiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo ſe allevare conatus eſt: & poſteaquam ad connitendum nihil ſupererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat aſſurgere. Sed ne ſic quidem potens corporis, rurſus in genua procumbit, manu provocans hoſtes, ſi quis congredi auderet. Tandem Peuceſtas per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus, muri veſtigia perſequens, Regi ſupervenit. Quo conſpecto Alexander, jam non vitæ ſuæ ſed mortis ſolatium ſuperveniſſe ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo poſt Leonatus, huic Ariſtonus ſupervenit. Indi quoque cum intra mœnia Regem eſſe comperiſſent, omiſſis cæteris illuc concurrerunt, urgebantque protegentes. Ex quibus Timæus multis adverſo corpore vulneribus acceptis egregiaq; edita pugna cecidit. Peuceſtas quoque tribus jaculis confoſſus, non ſe tamen ſcuto ſed Regem tuebatur. Leonatus, dum avide ruentes Barbaros ſubmovet, cervice graviter icta, ſemianimis procubuit ante Regis pedes. Jam & Peuceſtes vulneribus fatigatus ſubmiſerat clypeum.

peum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoque graviter saucius, tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis immemores, dolabris perfregere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in urbem, Indosque plures fugientes, quam congressi ausos, ceciderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus, parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque internecione hostium justæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnæ affuisse, autor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, pat huic vitium, credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita ne spiculum moveretur, abscindunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corpori extrahi posse, quam ut secando vulnus augerent. Cæterum ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & sollicitudine propemodum exanguem Rex conspexerat. *Quid*, inquit, *quod ve tempus exspectas, & non quam primum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus audem vel finito vel dissimulato metu hortatum cœpit, ut se continendum præberet, dum spi-

culum

culum evelleret. Etiam levem corporis motum noxium fore. Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cæpit, linquique animo Rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. Cumque profluvium medicamenta frustra inhiberent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, Regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit, & circumstantes cæpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra retulerunt.

6. Rex, septem diebus curato vulnere, nondum obducta cicatrice, cum audisset convaluisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus navigiis junctis statui in medium undique conspicuum taberraculum jussit, ex quo se ostenderet periisse credentibus: conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli à cetera classe præcipiens, ne quies, corpori invalido adhuc necessaria, pulsu remorum impediretur. Quarto postquam navigare cæperat die, pervenit in regionem, desertam quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus, & ad suam, & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum & custodibus corporis, excubare ante prætorium, quoties Regi adversa valetudo incidisset. Hoc tum more quoque servato, universi cubiculum ejus intrant. Ille sollicitus ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, num

he-

hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum: *Credisne*, inquit, *adventu magis hostium, ut jam in vallo consisterent, quam cura salutis tuæ, ut nunc est tibi vilis, nos esse solicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, insuetas belluas inducat, tu nos præstabis invictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniæ columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest? cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? Eo pervenimus, auspicium atque imperium secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi paria sunt periculum ac præmium, & secundis rebus amplior fructus est, & adversis solatium majus. Tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat, non tuorum modo militum, sed ullius etiam gentis barbaræ, quæ tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spolia inertissimos manus fuisse invecturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Universo licet milites ignominiæ notes, nemo recusabit luere id, quod ne amiteret, præstare non potuit. Patere, nos, quæso, alio modo esse viles tibi. Quocunque jusseris, ibimus: obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deposcimus. Temet ipsum ad ea serva quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quidquam indignius est, quam consumi eam, ubi non posit*

ſit oſtendi. Eadem fere Ptolemæus, & ſimilia iis cæteri. Jamque confuſis vocibus flentes eum orabant, ut tandem exatiatæ laudi modum faceret, ac ſaluti ſuæ, id eſt, publicæ, parceret. Grata erat Regi pietas amicorum. Itaque ſingulos familiarius amplexus conſidere jubet, altiuſque ſermone repetito, *Vobis quidem*, inquit, *ô fidiſſimi, piiſſimique civium, atque amicorum, grates ago, habeoque, non ſolum eo nomine, quod hodie ſalutem meam veſtræ præponitis, ſed quod à primordiis belli, nullum erga me benevolentiæ pignus atque indicium omiſiſtis: adeo ut confitendum ſit, nunquam mihi vitam meam fuiſſe tam caram, quam eſſe cœpit, ut vobis diu frui poſſim. Cæterum non eadem eſt cogitatio eorum qui pro me mori optant, & mea; qui quidem hanc benevolentiam veſtram virtute meruiſſe me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forſitan etiam perpetuum, percipere cupitis. Ego me metior non ætatis ſpatio, ſed gloria. Licuit paternis opibus contento, intra Macedoniæ termmos per otium corporis exſpectare obſcuram & ignobilẽ ſenectutem. Quanquam ne pigri quidem ſibi fata diſponunt, ſed unicum bonum diuturnam vitam æſtimantes ſæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos ſed victorias numero, ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orſus à Macedonia imperium, Græciam teneo: Thraciam, & Illyricos ſubegi: Triballis, Mediſque imperito: Aſiam, qua Helleſponto, qua Rubro mari alluitur, poſſideo. Jamque haud procul abſum à fine mundi. Quem egreſſus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi ſtatui. Ex Aſia in Europæ terminos momento unius horæ tranſivi. Victor utriuſque regionis poſt nonum regni mei, poſt* XXVIII *ætatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, poſſe ceſſare? Ego vero non deero, & ubicunque pugnabo,*

gnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus extingui mihi (si fors ita foret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, ut nullam prius quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitare nos perveniisse in terras, quibus fœminæ ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam æquavimus gloria, & jam nos laudis satietas cepit? Dii faveant, majora adhuc restant. Sed ita nostra erunt quæ nondum attigimus, si nihil parvum duxerimus in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude & domesticorum insidiis præstate securum. Belli Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior quam in theatro fuit, hostium manus sæpe vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus si reputaveritis, plures à suis quam ab hoste interemptos numerabitis. Cæterum quoniam olim rei agitatæ in animo meo, nunc promendæ occasio oblata est: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocunque excesserit vita. Hoc, si licuerit, ipse præstabo. Si me præceperit fatum, vobis mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit. Cæterum per complures dies ibi stativa habuit.

7. Hæc dum in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias à Rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii: quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asservata erat, occupata, Barbaros quoque in societatem defectionis impulerant.

rant. Athenodorus erat princeps eorum, qui Regis quoque nomen assumpserat, non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis qui autoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macedonianum in convivio occidit. Postero die concione advocata, Bicon ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon præsenti periculo ereptus, paulo post insidiatus autoribus salutis suæ est: cujus dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt, quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit, dimittique eum jusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta. Interim Regem duarum gentium (de quibus ante dictum est) centum legati adeunt Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu, lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosque, referebant; per tot ætates inviolatam libertatem

bertatem illius primum fidei ditioniq; permissuros. Deos sibi deditionis auctores, non metum: quippe intactis viribus jugum excipere. Rex, consilio habito, deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosiis utraque natio pensitabat, imposito. Præterea, duo millia & D equites imperati: & omnia obedienter à Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium, regulisque, exornari convivium jussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant, lectos circumdederant aulæa, purpura auroque fulgentia, quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confusis utriusque gentis vitiis in illo convivio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Athenienſis, pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium jam Regi pernotus & gratus. Invidi malignique increpabant per seria & ludum, saginati corporis sequi inutilem belluam, cum ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratas Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpt, & postulare, ut, si vir esset, postero die secum ferro decerneret: Regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio est. Ac postero die Rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exsequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo Macedo justa arma sumpserat; æreum clypeum, hastam, quam sariſſam vocant, læva tenens: dextra lanceam: gladioq; cinctus, vehut cum pluribus simuldimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læva puniceum amiculum, dextrâ validum nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa

res omnium animos exſpectatione ſuſpenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas, videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit: quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitaſſet, antequam ille haſtam transferret in dextram, aſſiluit, & ſtipite mediam eam fregit. Amiſſo utroque telo, Macedo gladium cœperat ſtringere: quem occupatum complexu, pedibus repente ſubductis, Dioxippus arietavit in terram: ereptoque gladio, pedem ſuper cervicem jacentis impoſuit, ſtipitem intentans, eliſuruſque eo victum, ni prohibitus eſſet à Rege. Triſtis ſpectaculi eventus non Macedonibus modo ſed etiam Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidiſſe. Hinc ad criminationem invidorum adapertæ ſunt aures Regis. Et poſt paucos dies inter epulas aureum poculum ex compoſito ſubducitur: miniſtrique quaſi amiſiſſent quod amoverant, Regem adeunt. Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore, quam in culpa. Conjectum oculorum, quibus ut fur deſtinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum exceſſiſſet convivio, litteris conſcriptis, quæ Regi redderentur, ferro ſe interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, exiſtimans indignationis eſſe, non pœnitentiæ teſtem, utiq; poſteaquam falſo inſimulatum eum, nimium invidorum gaudium oſtendit.

8 Indorum legati dimiſſi domos, paucis poſt diebus cum donis revertuntur. ccc erant equi, MXXX curus, quos quadrijugi equi ducebant: Lineæ veſtis aliquantum, mille ſcuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leoneſque raræ magnitudinis, & tigres; utrumque animal ad manſuetudinem domitum. Lacertarum quoque ingentium pelles, & dorſa teſtudinum. Cratero deinde imperat

rat Rex, haud procul amne, per quem erat ipſe navigaturus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum ſolebant, imponit in naves, & in fines Mallorum ſecundo amne deuehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur. Sex millia peditum habebant, equitum octo millia: has copias currus ɔ ſequebantur. Tres duces ſpectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maxime in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua proſpici poterat, navigiis conſtratum, & tot militum arma fulgentia, territi nova facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulſus, variæque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo univerſi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum Diis prælium inituros, Navigia non poſſe numerari, quæ invictos veherent. Tantumque in exercitum ſuorum intulere terroris, ut legatos mitterent, gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam cæteris fuerat Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari juſſerat, fines eorum, qui Muſicani appellantur, intravit. Hic de Teriolte Satrape, quem Parapamiſadis præfecerat, iiſdem arguentibus, cognovit: multaque avare ac ſuperbe feciſſe convictum, interfici juſſit. Oxyatres Prætor Bactrianorum non abſolutus modo, ſed etiam jure amplioris imperii donatus eſt. Finibus Muſicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum imperium impoſuit. Inde Præſtos, & ipſam Indiæ gentem, perventum eſt. Oxycanus Rex erat, qui ſe munitæ urbi cum magna manu popularium incluſerat. Hanc

Alexander, tertio die quam cœperat obſidere, expugnavit. Et Oxycanus cum in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditionis mittit ad Regem. Sed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evaſere in arcem: qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabi Regis fines ingreſſus eſt. Multiſque oppidis in fidem acceptis, validiſſimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt, rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe è terra exiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecus ante veſtigio facto. Octoginta mill a Indorũ in ea regione cæſos Clitarchus eſt autor, multoſq; captivos ſub corona veniſſe. Rurſus Muſicani defecerunt, ad quos opprimendos miſſus eſt Pithon, qui captum principem gentis, eundemque defectionis autorem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem ſublato, rurſus amnem, in quo claſſem exſpectare ſe juſſerat, repetit. Quarto deinde die ſecundo amne pervenit ad oppidum qua iter in regnum erat Sabi. Nuper ſe ille dediderat, ſed oppidani detrectabant imperium, & clauſerant portas. Quorum paucitate contempta, Rex D Agrianos mœnia ſubire juſſerat, & ſenſim recedentes elicere extra muros hoſtem, ſecuturum profecto, ſi fugere eos crederet. Agriani (ſicut imperatum erat) laceſſito hoſte, ſubito terga verterunt: quos Barbari effuſe ſequentes, in alios, inter quos ipſe Rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum ſexcenti cæſi ſunt, mille capti, ceteri mœnibus urbis incluſi. Sed non ut prima ſpecie læta victoria, ita eventus quoque fuit: quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaque ſaucii ſubinde exſpirabant. Nec cauſa tam ſtrenuæ mortis excogitari poterat

terat

terat à medicis, cum etiam leves plagæ insanabiles essent. Barbari autem speraverant, incautum & temerarium Regem excipi posse, & forte inter promptissimos dimicans, intactus evaserat. Præcipue Ptolemæus lævo humero leviter quidem saucius, sed majore periculo quam vulnere affectus, Regis solicitudinem in se converterat. Sanguine conjunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant; certe pellice ejus ortum constabat. Idem corporis custos, promptissimusque bellator, & pacis artibus quam militiæ major & clarior, modico civilique cultu, liberalis imprimis adituque facilis, nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc Regi an popularibus carior esset, dubitari poterat: tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur. Quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quam Regis, qui & prælio & solicitudine fatigatus cum Ptolemæo assideret, lectum, in quo ipse acquiesceret, jussit inferri. In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietem vidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam fetentis ore, quam veneni remedium esse monstrasset. Colorem quoque herbæ referebat agniturum, si quis reperisset, affirmans; inventamque deinde, quippe à multis erat requisita, vulneri imposuit: protinusq; dolore finito, intra breve spatium cicatrix quoque obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, seipsos urbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathalyam perventum est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaq; Alexander oppido potitur, agrosque populatur. Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis,

defluxit ad insulam medio ferme alveo enatam.

9. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordiæ asservati profugerant, misit qui conquirerent alios: nec repertis, pervicax cupido incessit visendi Oceanum, adeundique terminos mundi sine regionis peritis; flumini ignoto caput suum torque fortissimorum virorum salutem permittere. Navigabant ergo, omnium, per quæ ferebantur, ignari; quantum inde abesset mare, quæ gentes colerent, quam placidum amnis os, quam patiens longarum navium esset, anceps & cæca æstimatio augurabatur. Unum erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Jam cccc stadia processerant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse, indicant Regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit, *incumberent remis, adesse finem laboris omnibus votis expetitum. Jam nihil gloriæ deesse, nihil obstare virtuti. Sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Ne naturam quidem longius posse procedere. Brevi incognita, nisi immortalibus, esse visuros.* Paucos tamen navigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati quam procul abesset mare, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse. Cæterum tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat ardor animorum. Tertio jam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitam evecti paulo lenius, quia cursus æstu reverberabatur,

applicant

applicant classem, & ad commeatus petendos discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exæstuans invehi cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulsum, majore impetu adversum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo fieri natura erat, monstraque, & iræ Deûm indicia cernere videbantur. Identidem intumescens mare, & in campos paulo ante siccos descendere superfusum. Jamque levatis navigiis, & tota classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi & improviso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. Hi contis navigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, consederant. Quidam enavigare properantes, sed non exspectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia navigia languide moliebantur. Aliæ navium inconsulte ruentes non receperant, pariterque & multitudo & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc exspectare, hinc ire iubentium, dissonæque voces nusquam idem ac unum tendentium, non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompositisque servari. Ergo collidi inter se naves, abstergerique invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale iniisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbaverant. Jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Jamque æstus totos circa flumen campos inundaverat, tumulis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis, in quos plerique trepidi, omissis navigiis

enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hærebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ; cum subito novus & pristino major terror incutitur. Reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebatque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumq; fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naves subsistere audebat, identidem præsentibus graviora quæ sequerentur exspectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipsos credebant: in sicco naufragia, in amni mare, nec finis malorum. Quippe æstum paulo post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem & ultima sibimet ominabantur. Belluæ quoque fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur. Jamque nox appetebat, & Regem quoque desperatio salutis, ægritudine affecerat. Non tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut cum mare rursus exæstuare sensissent procederent. Navigia quoque lacerata refici, & eversa fluctibus erigi jubet, paratosque esse & intentos cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesq; consumpta, celeriter equites ingenti cursu refugere, & secutus est æstus. Qui primo, aquis leni tractu subeuntibus, cœpit levare navigia: mox totis campis inundans, etiam impulit classem: plaususq; militum nauticorumque, insperatam [illegible]utem immodico celebrantium gaudio litoribus ripisque resonabat. Unde tantum redisset subito mare, quo pridie refugisset, quænam esset ejusdem elementi natura, modo discors, mo-

do

do imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post solis ortum statum tempus esse, media nocte, ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit: evectusque os ejus, cccc stadia processit in mare tandem voti sui compos, præsidibusque maris & locorum Diis sacrificio facto, ad classem rediit.

10. Hinc aversum flumen subiit classis, & altero die appulsa est haud procul lacu salso, cujus ignota natura plerosque decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora invasit: & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmisso, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe sicca erat regio;) ipse cum copiis substitit, vernum tempus exspectans. Interim & urbes pleraſque condidit. Nearcho atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressique quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Euphrate, subire eos posse, cum reverti ad se vellent. Jamque mitigata hyeme, & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terrâ ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabitarum, inde totidem diebus in Gedrosiorum regionem perventum est. Liber hic populus, concilio habito, dedidit se, nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabon incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Horitas transit. Ibi majorem exercitus partem Hephæstioni tradidit: levem armaturam cum Ptolemæo Leonatoq; partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæ-

teros ipſe Rex, & ab alia parte Leonatus, urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique ſunt in eam Arachoſii. Hinc pervenit ad maritimos Indos, deſertam vaſtamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miſcentur. Ipſa ſolitudo naturâ quoque immitia efferavit ingenia. Prominent ungues nunquam reciſi. Comæ hirſutæ, & intonſæ ſunt. Tuguria conchis & cæteris purgamentis maris ſtruunt. Ferarum pellibus tecti, piſcibus ſole duratis, & majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne veſcuntur. Conſumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem ſentire cœperunt; radices palmarum (namque ſola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed cum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cædere aggreſſi, ne equis quidem abſtinebant; & cum deeſſent quæ ſarcinas veherent, ſpolia de hoſtibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde peſtilentia ſecuta eſt, quippe inſalubrium ciborum novi ſucci, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos, &, nec manere ſine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progreſſos acrior peſtilentia urgebat. Ergo ſtrati erant campi pene pluribus ſemivivis quam cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri ſequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tantum ſingulis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantum itineris feſtinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos ignotoſque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi poſſent, & miles vix arma portabat, imminentiſque etiam ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſæpius revocati ne reſpicere quidem ſuos ſuſtinebant, miſericordia in formidinem verſa. Illi relicti, Deos teſtes, ſacra com-

communia, Regisque implorabant opem. cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesque ipsis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore simul & pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem misit, qui juberet camelis cocta cibaria afferre. Alios quoq; finitimarum regionum Præfectos, certiores necessitatis suæ fecit: nec cessatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum, & quingentis equitibus Oritarum, prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes, oppressos à se, in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (namque Memnon Præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat Satrapes gentis, suspectùs res novare voluisse, dum in India Rex esset. Quem occurrentem, dissimulata ira, comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit: cum Indiæ Præfecti (sicut imperatum erat) equorum, jumentorum, jugaliumque vim ingentem, ex omni, quæ sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum: quippe haud procul à Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur (ut supra dictum est) æmulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gentibus deportavetat, sed etiam famam; sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus; statuit imitari, animo super humanum fastigium

ſtigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coroniſque ſterni jubet. Liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximiæ magnitudinis vaſa diſponi. Vehicula deinde conſtrata, ut plures capere milites poſſent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veſte pretioſa. Primi ibant amici, & cohors regia, variis redimita floribus coroniſque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ ſonus audiebatur: item in vehiculis pro copia cujuſque adornatis, comeſſabundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus, ipſum convivaſque currus vehebat, crateris aureis ejuſdemque materiæ ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per dies ſeptem bacchabundum agmen inceſſit. Parata præda, ſi quid victis ſaltem adverſus comeſſantes animi fuiſſet, mille hercule viri, modo & ſobrii, ſeptem dierum crapula graves in ſuo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque conſtituit, hoc quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præſens ætas, & poſteritas deinde, mirata eſt, per gentes nondum ſatis domitas inceſſiſſe temulentos, Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam eſſe credentibus. Hunc apparatum carnifex ſequebatur. Quippe Satrapes Aſpaſtes (de quo ante dictum eſt) interfici juſſus eſt, adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat.

LIBER X.

BREVIARIUM LIBRI.

1. *Cleander, & alii duces, delictorum veniam impetrant, dum nonnulli minus facinoroſi puniuntur. Alexandri conſilium de Occidentali Europæ parte perluſtranda: liberalitas erga Abiſaris filium:*

filium: & in Orsinem, nobilissimum Satrapam, crudelitas.

2. *Dum turbatum Græciæ statum pacare, & ex militibus (ære alieno liberatis) alios remittere domũ, alios retinere cogitat, in castris oritur seditio: quam gravi oratione & regia autoritate compescit.*

3. *Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, & Persis credit corporis sui custodiam.*

4. *Oratio Macedonis militis vincti. Conjuratio in Alexandrum, qui veneno extinguitur.*

5. *Dicta & gesta ejusdem ante obitum: quantum à suis fuerit desideratus? præcipue vero à Darii matre, quæ dolori succumbens, paulo post extincta est. Alexandri elogium.*

6. *De successore Alexandri inter Magnates consultatio, & variæ sententiæ.*

7. *Aridæus, Philippo genitus, Meleagro promovente, à quibusdam rex salutatur. Unde civilis belli semina.*

8. *Primarii duces Meleagri artibus occurrunt. Aridæus autem, pacis studiosus, tumultum componere mediâ quadam ratione conatur.*

9. *Perdiccas Meleagrum & trecentos fere alios, qui eum secuti fuerant, dolo opprimit.*

10. *Alexandri imperium in partes divisum, cujus summa Aridæo tributa: Provinciæ autem Magnatibus. Defuncti corpus ab amicis & curatum, tandem Alexandriam Ægypti translatum est.*

IISDEM fere diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Heracon superveniunt, qui Parmenionem jussu Regis occiderant: quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è provincia, cui præfuerant, sequebantur:

bantur: nec tot facinora, quot admiſerant, compenſare poterant cædis perquam gratæ Regi miniſterio. Quippe cum omnia profana ſpoliaſſent, ne ſacris quidem abſtinuerant: virgineſque & principes fœminarum ſtupra perpeſſæ, corporum ludibria defiebant: inviſum Macedonum nomen avaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem conſtupratam ſervo ſuo pellicē dederat. Pleriq; amicorum Alexandri, non tam criminum, quæ palam objiciebantur, atrocitatem, quam memoriam occiſi per eos Parmenionis, quod tacitum prodeſſe eis apud Regem poterat, intuebantur, læti recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec ullam potentiam ſcelere quæſitam cuiquam eſſe diuturnam. Rex, cognita cauſa, pronuntiavit, ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe prætermissum, deſperationem ſalutis ſuæ, nunquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reverti, aut credidiſſent reverſurum. Igitur hos quidem vinxit: De autem militum, qui ſævitiæ eorum miniſtri fuerant, interfici juſſit. Eodem die ſumptum eſt ſupplicium de his quoque, quos autores defectionis Perſarum Craterus adduxerat. Haud multo poſt Nearchus & Oneſicritus, quos longius in Oceanum protedere jufferat, ſuperveniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Inſulam oſtio amnis ſub ectam auro abundare, inopem equorum eſſe: ſingulos equos ab iis, qui ex continenti trajicere auderent, ſingulis talentis emi. Plenum eſſe belluarum mare, æſtu ſecundo eas ferri, magnarum navium corpora æquantes: truci cantu deterritas ſequi claſſem, cum magno æquoris ſtrepitu, velut demerſa navigia, ſubiſſe aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ Rubrum mare, non à colore

lore undarum, ut plerique crederent, ſed ab Erythro Rege appellari. Eſſe haud procul à continenti inſulam palmetis frequentibus conſitam, & in medio fere nemore columnam eminere Erythri Regis monumentum, literis gentis ejus ſcriptam. Adjiciebant, navigia quæ lixas mercatoreſque vexiſſent, famam auri ſecutis gubernatoribus, in inſulam eſſe tranſmiſſa; nec deinde ab his poſtea viſa. Rex cognoſcendi plura cupidine accenſus, rurſus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent claſſem; inde adverſo amne Babylonem ſubituros. Ipſe animo infinita complexus, ſtatuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infenſus: inde Numidiæ ſolitudinibus perégratis, curſum Gadis dirigere. Ibi namq; columnas Herculis eſſe, fama vulgaverat. Hiſpanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italiæque oram, unde in Epirum brevis curſus eſt. Igitur Meſopotamiæ Prætoribus imperavit, materia in Libano monte cæſa, devectaque ad urbem Syriæ Capſagas, ingentium carinas navium ponere, ſeptiremes omnes eſſe, deducique Babylonem. Cypriorum Regibus imperatum, ut æs, ſtupamque & vela, præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis Regum literæ traduntur, Abiſarem morbo, Philippum, Præfectum ipſius, ex vulnere interiiſſe, oppreſſoſque qui vulneraſſent eum. Igitur Philippo ſubſtituit Eudæmonem, dux erat Thracum. Abiſaris regnum filio ejus attribuit. Ventum deinde Paſargadas: Perſica eſt gens, cujus Satrapes Orſines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro, quondam Rege Perſarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipſe longa imperii poſſeſſione cumulaverat. Is Regi cum omnis generis

neris donis, non ipſi modo ea, ſed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges ſequebantur, curruſque argento & auro adornati, pretioſa ſuppellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vaſa, veſteſque purpureæ, & ſignati argenti talentum quatuor millia. Cæterum tanta benignitas Barbaro cauſa mortis fuit. Nam cum omnes amicos Regis donis ſuper ipſorum vota coluiſſet; Bagoæ ſpadoni, qui Alexandrum obſequio corporis devinxerat ſibi, nullum honorem habuit: admonituſq; à quibuſdam, quam Alexandro cordi eſſet, reſpondit, amicos Regis, non ſcorta ſe colere: nec moris eſſe Perſis, mares ducere, qui ſtupro effœminarentur. His auditis, ſpado potentiam, flagitio & dedecore quæſitam, in caput nobiliſſimi & inſontis exercuit. Namque gentis ejuſdem leviſſimos falſis criminibus aſtruxit, monitos, tum demum ea deferre cum ipſe juſſiſſet. Interim, quoties ſine arbitris erat, credulas Regis aures implebat, diſſimulans cauſam iræ, quo gravior criminantis autoritas eſſet. Nondum ſuſpectus erat Orſines: jam tamen vilior. Reus enim in ſecreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importuniſſimum ſcortum, ne in ſtupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem Regis in ſe accenderat. Orſinem, modo avaritiæ, interdum etiam defectionis, arguebat. Jam matura erant in pernicicm innocentis mendacia, & fatum, cujus inevitabilis ſors eſt, appetebat. Forte enim ſepulchrum Cyri Alexander juſſit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias. Auro argentoque repletum eſſe crediderat: quippe ita fama Perſæ vulgaverant. Sed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Cæterum corona aurea impoſita, amiculo cui aſſueverat ipſe, ſolium, in quo

quo corpus jacebat, velavit; miratus, tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius ſepultum eſſe, quam ſi fuiſſet è plebe. Proximus erat lateri ſpado, qui Regem intuens, Quid mirum, inquit, eſt, inania ſepulchra eſſe Regum, cum Satraparum domus aurum inde egeſtum capere non poſſint? Quod ad me attinet, ipſe hoc buſtum antea non videram, ſed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita eſſe cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orſines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cum ii, quibus negotium idem dederat, ſuperveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo ſubornati, falſis criminibus occupant aures. Antequam accuſari ſe ſuſpicaretur Orſines, in vincula traditus eſt. Non contentus ſupplicio inſontis ſpado, ipſe morituro manum injecit. Quem Orſines intuens, *Audieram*, inquit, *in Aſia olim regnaſſe fœminas: hoc vero novum eſt, regnare caſtratum.* Hic fuit exitus nobiliſſimi Perſarum, nec inſontis modo, ſed eximiæ quoque benignitatis in Regem. Eodem tempore Phradates regnum affectaſſe ſuſpectus occiditur. Cœperat eſſe præceps ad repræſentanda ſupplicia; idem, ad deteriora credenda. Sic ſcilicet res ſecundæ valent commutare naturam: & raro quiſquam erga bona ſua ſatis cautus eſt. Idem enim paulo antè Lynceſtem Alexandrum, delatum à duobus indicibus, damnare non ſuſtinuerat. Humiliores quoq; reos, contra ſuam voluntatẽ, quia cæteris videbantur inſontes, paſſus abſolvi, hoſtibus victis regna deduxerat. Ad ultimũ à ſemetipſo degeneravit uſq; adeo, ut adverſus libidinem animi, arbitrio ſcorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam. Iiſdem fere diebus literas à Cœno accepit de rebus in Europa geſtis, dum ipſe Indiam ſubjigit.

igit. Zopyrio Thraciæ præpoſitus, dum expeditionem in Getas faceret, tempeſtatibus procelliſque ſubito coortis, cum toto exercitu oppreſſus erat. Qua cognita clade Seuthes Odryſas populares ſuos ad defectionem compulerat. Amiſſa propemodum Thracia, ne Græcia quidem. * *

2. Igitur triginta navibus Sunium tranſmittunt. promontorium eſt Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. His cognitis, Rex Arpalo Athenienſibuſque juxta infeſtus, claſſem parari jubet; Athenas protinus petiturus. Quod conſilium dum agitat, clam literæ ei redduntur, Arpalum intraſſe quidem Athenas, pecunia conciliaſſe ſibi principum animos: mox conſilio plebis habito, juſſum urbe excedere, ad Græcos milites perveniſſe, à quibus interceptum & trucidatum à quodam viatore per inſidias. His lætus in Europam trajiciendi conſilium omiſit. Sed exules, præter eos qui civili ſanguine aſperſi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, queis pulſi erant, juſſit. Et Græci haud auſi imperium aſpernari, quanquam ſolvendarum legum id principium eſſe cenſebant, bona quoque, quæ exſtarent, reſtituere damnatis. Soli Athenienſes, non ſuæ modo, ſed etiam publicæ vindices libertatis, colluvionem hominum, quia ægre ferebant, non regio imperio, ſed legibus moribuſque patriis regi aſſueti, prohibuere finibus. Igitur exules ejiciunt; omnia potius toleraturi, quam purgamenta quondam urbis ſuæ, tunc etiam exilii, admitterent. Alexander ſenioribus militum in patriam remiſſis, tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Aſia retineret, eligi juſſit, exiſtimans, modico exercitu continere poſſe Aſiam, quia pluribus locis præſidia diſpoſuiſſet; nuperque conditas urbes, quas colonis repleſſet, res renovare cupientibus

bus obſtare. Cæterum, priuſquam excerneret quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites æs alienum profiterentur. Grave pleriſque eſſe compererat. Et quanquam ipſorum luxu contractum erat, diſſolvere tamen ipſe decreverat. Illi tentari ipſos rati, quo facilius ab integris ſumptuoſos diſcerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et Rex ſatis gnarus, profeſſioni æris pudorem, non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni juſſit & decem millia talentorum proferri. Tum demum fide facta profeſſi ſunt. Nec amplius ex tanta pecunia quam c & xxx talenta ſuperfuere. Adeo ille exercitus, tot ditiſſimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quam prædæ deportavit ex Aſia. Cæterum, ut cognitum eſt, alios remitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni ſedem in Aſia habiturum rati, vecordes, & diſciplinæ militaris immemores, ſeditioſis vocibus caſtra complent. Regemque ferocius quam alias adorti, omnes ſimul miſſionem poſtulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum oſtentantes. Nec aut Præfectorum caſtigatione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoſo clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant: palam profeſſi, nuſquam inde niſi in patriam veſtigium eſſe moturos. Tandem ſilentio facto, magis quia motum eſſe credebant, quam quia ipſi moveri poterant, quidnam acturus eſſet, exſpectabant. Ille, *Quid hæc*, inquit, *repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denuntiat? Eloqui timeo: palam certe rupiſtis imperium, & precario Rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi monendique aut intuendi vos jus reliquiſtis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo poſt deportare ſtatuerim, tam illos acclamantes video qui abituri ſunt, quam hos cum quibus præ-*

miſſos

missos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Pervelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem; Ita pariter ex tota concione responsum est, *Omnes queri.* Tum ille, *Non hercule,* inquit, *potest fieri, ut adducar, querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit à me. Quando enim Regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiant dominos: sed est quidam in illis pudor, à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno; nec ut cum militibus meis (jam enim esse destitistis.) sed ut cum ingratissimis oportet, agere decrevi. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis: obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eodem consenescatis: quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. En tandem! Illyriorum paulo ante & Persarum tributarius, Asiæ & tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent. Aurum & argentum oculi ferre non possunt. Lignea enim vasa desiderant; & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta; quibus tamen (absit invidia) imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiæne pertæsum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deserto, cum pluribus vestrûm defutu-*

futurum viaticum fuerit, ni æs alienum luissem! nempe in Asiatica præda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos conjugesque, quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum, dum etiam spei vestræ obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonus vero militibus carituris sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: facessite hinc otius. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratissimi cives. Læti vos excipient parentes liberique, sine vestro Rege redeuntes! obviam ibunt desertoribus transfugisq; ! Triumphabo mehercule de fuga vestra, & ubicunque ero, expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo, præferendoque vobis. Jam autem scietis, & quantum sine Rege valeat exercitus, & quid opis in me uno sit. Desilivit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se immisit; notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit. Nec ausos repugnare, tredecim asservandos custodibus corporis tradidit.

3. Quis crederet sævam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu? &, cum ad supplicium videret trahi, nihil ausos graviora quam cæteros? * tam effusam antea licentiam, atque seditiosam militum violentiam ita compressam, ut non modo nullus ex omnibus irruenti Regi restiterit, verum etiam cuncti pavore exanimati attonitis similes, quid de ipsis quoq; Rex statuendum censeret, suspensa mente exspectarent? Itaque * sive nominis, quod gentes quæ sub regibus sunt, inter Deos colunt, sive propria ipsius veneratio sive fiducia tanta vi exercentis imperium, conterruit

eos. Singulare certe ediderunt patientiæ exemplum: adeoq; non ſunt accenſi ſupplicio commilitonum, cum ſub noctem interfectos eſſe noſſent, ut nihil omiſerint quod ſinguli magis obedienter ac pie facerent, Nam cum poſtero die prohibiti aditu veniſſent, Aſiaticis modo militibus admiſſis, lugubrem totis caſtris edidere clamorem, denuntiantes, protinus eſſe morituros, ſi Rex perſeveraret iraſci. At ille pervicacis ad omnia quæ agitaſſet animi, peregrinorum militum concionem advocari jubet, Macedonibus intra caſtra cohibitis: & cum frequentes coiſſent, adhibito interprete, talem orationem habuit: *Cum ex Europa trajicerem in Aſiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum eſſe ſperabam. Nec deceptus ſum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque acceſſit, quod video fortes viros erga Reges ſuos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates: At hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore impigre toleratis: & cum fortes viri ſitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, ſed olim ſcio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiſcui. Idem habitus, eadem arma ſunt vobis. Obſequium vero & patientia imperii longe præſtantior eſt quam cæteris. Ergo ipſe Oxatris Perſæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox deinde cum ſtirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi: proximiſque amicorum autor fui, ex captivis generandi liberos, ut hoc ſacro fœdere omne diſcrimen victi & victorum excluderem. Proinde genitos eſſe vos mihi, non aſcitos, milites, credite. Aſiæ & Europæ unum atque idem regnum eſt. Macedonum vobis arma do. Inveterari*

veteravi peregrinam novitatem: & cives mei estis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Ejusdem juris esse debent, qui sub eodem Rege victuri sunt. * Hac oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis, auctoritate & ætate gravem, ad Regem ita locutum ferunt.

4. * *Quousque*, inquit, *animo tuo, etiam per supplicia, & quidem externi moris, obsequeris? Milites tui, cives tui, incognita causa captivis suis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruisse judicas, saltem ministros supplicii muta.* Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus, nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant, mergi in amnem, sicut vincti erant, jussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum movit. Namque copiarum duces atq; amicos ejus manipuli adeunt; petentes, ut, si quos adhuc pristina noxa judicaret esse contractos, juberet interfici. Offerre se corpora iræ, trucidaret. * Postquam vero cognitum est, Persis ducatus datos, Barbaros in varios ordines distributos, atque Macedonica iis imposita nomina, se vero ignominiose penitus rejectos esse, non jam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante januam, pœnitentiæ signum, projecerunt, ac præ foribus stantes intromitti se, sibiq; ignosci suppliciter atque flentes orabant, utq; Rex suppliciis suis potius saturet se, quam contumeliis; ipsos nisi venia impetrata non discessuros. Quæ cum

Alexandro nuntiata essent, apertis regiæ foribus ad ipsos est egressus. Postquam vero ipsorum ejulatum, atque pœnitentiam, nec non miserandum atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collacrymatus est, eaque modestia, ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeste incusatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautoravit, magnificentissimeque donatos dimisit. Scribens quoq; ad Antipatrum, Macedoniæ Præfectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro sedes assignari, coronatosque sedere jussit. Defunctorum quoq; liberos pupillos paterna contrahere stipendia voluit. Cratero iis præposito; quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalis, Thracibusque præesse jussit, Antipatrumque cum supplemento tironum in Crateri locum vocavit. Jam pridem quidem Alexandro literæ, & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipsos simultatem perceperat. Mater Antipatrum affectati regni insimulabat. Antipater Olympiadem multa præter ipsius decorum gerere scripserat, itaque evocari se valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Mediæ profectus, regni necessaria disposuit, spectacula denuo & solennes indixit dies. Illis forte diebus Hephæstion, quem Rex unice ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa quæ regiam majestatem minime decerent, admisisse dicitur. Miserum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuisset, suspendi jussit. Super amici corpus exanime ejulans procubuit, vixque inde ab amicis abstractus est. Diem atque noctem luctum continuavit. Aliaque nonnulla feruntur, quæ quidem ego minime

nime credo. Illud tamen verum est, quod Alexander Hephæstioni, tanquam Heroi, sacrificare jusserit. Ingens atq; monumentum ei faciendum, plusquam duodecim millia talentorum impensa sunt. Reuertenti Babylonem Chaldæi vates occurrerunt, monentes ne Babylonem ingrederetur. profectionem enim ejus per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, quo destinaverat, ire pergit. Nuntiabatur enim ei, legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluxisse, eiusque adventum exspectare. Adeo totum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi adulaturæ essent. Igitur tanquam conventum universi orbis acturus, Babylonem pervenire festinabat. Quo cũ veniisset, legatos omnes benigne susceptos domum remisit. Iisdem fere diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est. Ad quod Rex quoq; cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto, repente, velut telo confixus, ingemuit. Elatus è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret Amici, causam morbi, intemperiem ebrietatis, divulgarunt. Revera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo & Jolla Regi ministrare solebat, dederat, prænonito eo, ne aliis quam Thessalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Jollas, potum Regis prægustare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mœsti sese in regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret orantes;

atque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt.

* Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non Regem, sed funus ejus, visentis exercitus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat, quos ut Rex aspexit: *Invenietis*, inquit, *cum excessero, dignum talibus viris Regem.* Incredibile dictu, audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit, propiusque adire jussis amicis (nam & vox deficere jam cœperat), detractum annulum digito Perdiccæ tradidit, adjectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet. Quærentibusque his, cui relinqueret regnum, respondit, *Ei qui esset optimus*, cæterum prævidere jam, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus, Perdicca interrogante, *Quando cœlestes honores haberi sibi vellet*: dixit, *Tum velle, cum ipsi felices essent.* Suprema hæc vox fuit Regis. & paulo post extinguitur. Ac primo ploratu, lamentisque & planctibus tota regia personabat. Mox, velut in vasta solitudine, omnia tristi silentio muta torpebant; ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore conversо. Nobiles pueri custodiæ corporis ejus assueti, nec doloris magnitudinem capere, nec seipsos intra vestibulum regiæ retinere potuerunt: vagique & furentibus similes, totam urbem luctu ac mœrore compleverant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiam astiterant, Macedones pariter Barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ justissimum ac mitissimum dominum; Macedones optimum

optimum ac fortiſſimum Regem invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœſtorum ſolum, ſed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem, & in flore ætatis fortunæq; invidia Deûm ereptum eſſe rebus humanis. Vigor ejus & vultus educentis in prælium milites, obſidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones divinos honores negaſſe ei pœnitebat, impioſq; & ingratos faiſſe ſe confitebantur, quod aures ejus debita appellatione fraudaſſent. Et cum diu, nunc in veneratione, nunc in deſiderio Regis hæſiſſent, in ipſos verſa miſeratio eſt. Macedonia profecti ultra Euphratem mediis hoſtibus novum imperium aſpernantibus, deſtitutos ſe eſſe cernebant: ſine certo Regis hærede, ſine hærede regni, publicas vires ad ſe quemque tracturum. Bella deinde civilia, quæ ſecuta ſunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Aſiæ, ſed de Rege, ipſis ſanguinem eſſe fundendum. Novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita miſſione à juſto Rege, nunc morituros pro potentia forſitan ſatellitis alicujus ignobilis. Has cogitationes volventibus, nox ſupervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant, Babylonii alius è muris, alius è culmine ſui quiſque tecti proſpectabant, quaſi certiora viſuri. Nec quiſquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum ceſſabat uſus, fremitus voceſque auribus captabant. Ac plerumque vano metu territi, per obſcuras ſemitas alius alii occurſantes, invicem ſuſpecti & ſollicitii ferebantur. Perſæ comis ſuo morte detonſis, in lugubri veſte cum conjugibus, ac liberis, non ut victorem, & modo hoſtem; ſed ut gentis ſuæ juſtiſſimum Regem, vero deſiderio lugebant. Aſſueti ſub Rege vivere, non alium, qui

imperaret ipſis, digniorem fuiſſe confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, ſed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Aſiæ cis Euphratem, tanti mali fama pervaſerat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata eſt. Abſciſſa ergo veſte, qua induta erat, lugubrem ſumpſit: laceratiſque crinibus, humi corpus abjecit. Aſſidebat ei altera ex neptibus, nuper amiſſum Hephæſtionem, cui nupſerat, lugens: propriaſque cauſas doloris in communi mœſtitia retractabat. Sed omnium ſuorum mala Syſigambis una capiebat. Illa ſuam, illa, neptium, vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modo amiſſum Darium, & pariter miſeræ duorum filiorum exequias eſſe ducendas. Flebat mortuos ſimul vivoſque. Quem enim puellarum acturum eſſe curam? Quem alium futurum Alexandrum? Iterum eſſe ſe captas: iterum excidiſſe regno. Qui mortuo Dario ipſas tueretur, reperiſſe: qui poſt Alexandrum reſpiceret, utique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres ſuos eodem die ab Ocho ſæviſſimo Regum trucidatos, ad ectumque ſtragi tot filiorum patrem. E ſeptem liberis, quos genuiſſet ipſa, unum ſupereſſe. Ipſum Darium floruiſſe pauliſper, ut crudelius poſſet exſtingui. Ad ultimum dolori ſuccumbit, obvolutoque capite aſſidentes genibus ſuis neptem nepotemque averſata: cibo pariter abſtinuit & luce. Quinto, poſtquam mori ſtatuerat, die extincta eſt. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, juſtitiæque in omnes captivos, documentum eſt mors hujus: quæ cum ſuſtinuiſſet poſt Darium vivere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit. Et hercule juſte æſtimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuiſſe, vitia vel fortunæ vel ætatis. Vis incredibilis animi, laborisque patientia propemodum nimia,

nimia, fortitudo non inter Reges modo excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola virtus fuit: liberalitas ſæpe majora tribuentis, quam à Diis petuntur: clementia in devictos: tot regna aut reddita, quibus ea dempſerat bello, aut dono data: mortis, cujus metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudiſque ut juſto major cupido, ita ut juveni & in tantis admittenda rebus: jam pietas erga parentes, quorum, Olympiada immortalitati conſecrare decreverat, Philippum ultus erat. Jam in omnes fere amicos benignitas, erga milites benevolentia: conſilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas ejus capere, ſolertia: modus immodicarum cupiditatum: Veneris intra naturale deſiderium uſus: nec ulla, niſi ex permiſſo, voluptas, ingentes profecto dotes erant. Illa fortunæ, Diis æquare ſe, & cœleſtes honores acceſſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, &, dedignantibus venerari ipſum, vehementius, quam par eſſet, iraſci: in externum habitum mutare corporis cultum: imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam ſpreverat. Nam iracundiam & cupidinem vini, ſicut juventa irritaverat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuiſſe fortunæ, quam ſolus omnium mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum à morte revocavit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ, ſtatuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi Ducique ſucceſſor quærebatur. Sed major moles erat, quam ut unus ſubire eam poſſet. Itaque nomen quoque ejus, & fama rerum, in totum propemodum orbem Re-

ges ac regna diffudit: clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

6. Cæterum Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocavere: secuta est militum turba, cupientium scire in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces, frequentia militum exclusi, regiam intrare non poterant; cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens ploratusque renovatus est. Deinde futuri exspectatio inhibitis lacrymis silentium fecit. Tunc Perdicca, Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, annulum, sibi pridie traditum à Rege, in eadem sede posuit: quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdicca, *Ego quidem*, inquit, *annulum, quo ille regni atque imperii vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis: quarum sorte completa, cito repeterent eum suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo supersit, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quamprimum justa solvamus, haud obliti in qua urbe, inter quos simus, quali Rege ac Præside spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hocne uno, an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est.*

est. O[illegible]mus ut marem enitatur: cujus regnum D[illegible]antibus futurum, quandoque adoleverit. [illegible]m a quibus regi velitis, destinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri sanguinem ac stirpem regiæ majestati convenire, neminem, ait, posse mirari: cæterum expectari nondum ortum Regem, &, qui jam sit, præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum. Esse è Barsine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes, obstrepere perseverabant. Jamque prope seditionem pervenerant; Nearcho pervicacius tuente sententiam. Tum Ptolemæus, *Digna prorsus est soboles*, inquit, *quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barsines filius, cujus nomen quoque Europam dicere pigebit, majore ex parte captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus? quod justi illi Reges Darius & Xerxes tot millium agminibus tantisque classibus nequicquam petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consiliis ejus adhibebantur, coeant, quoties in commune consulto opus fuerit. eoque, quod major pars eorum decreverit, stetur. Duces Præfectique copiarum his pareant.* Ptolemæo quidam, potiores Perdiccæ assentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse optimum deligi. judicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui annulum tradidisset. Neque enim unum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegisse cui traderet. Placere igitur, summam imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitavere, quin vera censeret. Itaque universi procedere in medium Perdiccam, & Regis annulum tollere jubebant. Hærebat inter cupiditatem, pudoremque, & quo modestius quod appete-

appetebat, expectaret, pervicacius oblaturos esse credebat Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad ultimum tamen recessit, & post eos, qui federant proximi, constitit. At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat, Nec *Dii fiverint*, inquit, *ut Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat, homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti necesse est.* Nec *vero interest, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iste sub tutelæ specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & jam divinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subderes. Si medius-fidius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est hæres.* Hæc eloeutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti vam deder ant, ipsum ad prænuntiatam prædam sequebantur.

7. Jamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione: cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, *Quid opus est*, inquit *armis, civilique bello, habentibus Regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus, Alexandri paulo ante Regis frater, sacrorum cærimoniarumque consors modo, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem quæritis, nunquam reperietis. Si*

Proximum, hic ſolus eſt. His auditis, concio primo ſilentium velut juſſa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridæum vocandum eſſe, mortemque meritos, qui concionem ſine eo habuiſſent. Tum Python, plenus lacrymarum, orditur dicere. Nunc vel maxime miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum civium militumq; fructu & præſentia fraudatus eſſet: nomen enim memoriamque Regis ſui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigue in juvenem, cui regnum deſtinabatur, impenſa probra, quæ * magis ipſi odium, quàm Aridæo contemptum attulerunt, quippe dum miſerentur, etiam favere cœperunt. Igitur non alium ſe, quam eum, qui ad hanc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum jubent. Quem Meleager, infeſtus inviſuſque Perdiccæ, ſtrenue perducit in Regiam, & milites Philippum conſalutatum Regem appellant. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia ſententia. E quibus Python conſilium Perdiccæ exequi cœpit, tutoreſque deſtinat filio ex Roxane futuro, Perdiccam & Leonatum ſtirpe regia genitos. Adjecit, ut in Europa Craterus & Antipater res adminiſtrarent. Tum jusjurandum à ſingulis exactum, futuros in poteſtate Regis geniti Alexandro. Meleager haud injuria metu ſupplicii territus, cum ſuis ſeceſſerat. Rurſus Philippum trahens ſecum, irrupit in regiam, clamitans ſuffragari Reipub. de novo Rege paulo ante concepto: robur ætatis experirentur, modo ſtirpem Philippi, & filium ac fratrem Regum duorum ſibimet ipſis potiſſimum crederent. Nullum profundum mare, nullum vaſtum fretum, & procelloſum, tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique ſi nova & brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ

cæ modò electo, plures Philippo quam speraverat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant, pœnitebatque modo consilii, modo pœnitentiæ ipsius: ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis. Cesserat ex concione Aridæus principum autoritate conterritus: & abeunte illo conticuerat magis quam languerat militaris favor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto, capit arma, novique Regis satelles sequitur Phalanx hastis clypeos quatiens, expletura se sanguine illorum, qui affectaverant nihil ad ipsos pertinens regnum: in eadem domo familiaque imperii vires remansuras esse gaudebant: hæreditarium imperium stirpem regiam vindicaturam. assuetos esse nomen ipsum colere venerarique, nec quenquam id capere, nisi genitum ut regnaret. Igitur Perdicca territus, conclave in quo Alexandri corpus jacebat, obserari jubet. Sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis. Ptolemæus quoque se adjunxerat ei, puerorumque regia cohors. Cæterum haud difficulter à tot millibus armatorum claustra perfracta sunt. Et Rex quoque irruperat, stipatus satellitum turbâ, quorum princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca, hos qui Alexandri corpus tueri vellent, sevocat: sed qui irruperant, eminus tela in ipsum jaciebant, multisque vulneratis, tandem seniores, demptis galeis quo facilius nosci possent, precari qui cum Perdicca erant cœpere, ut abstinerent bello, Regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit, cæterique idem fecere. Meleagro deinde suadente ne à corpore Alexandri discederent, insidiis locum quæri rati, diversa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccam & Leonatum

natum frequens sequebatur, placebatq; excedere urbe, & tendere in campos. Sed Perdicca ne peditem quidem secuturos ipsum desperabat. Itaque, ne abducendo equites abrupisse à cætero exercitu videretur, in urbe substitit.

8. At Meleager Regem monere non destitit, jus imperii Perdiccæ morte sanciendum esse, ne occupetur impotens animus rerum novarum: meminisse eum, quid de Rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse quem metuat. Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit; misitque Regis nomine qui Perdiccam accerserent. Iisdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Perdicca nuntiato satellitum adventu, sedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit, castigatosque, & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros jussit equos conscendere; & cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum: & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque illi cum Regem adissent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipse jussisset. Ille, Meleagri instinctu se jussisse, respondit. Cæterum non debere tumultuari eos: Perdiccam enim vivere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopsque consilii (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduum fere consumpsit incerta consilia volvendo. Et pristina quidem regiæ species manebat. Nam & legati gentium Regem adibant. & copia-

copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleverant. Sed ingens sua sponte mœstitia ultimæ desperationis index erat; suspectique invicem, non adire propius, non colloqui audebant: secretas cogitationes intra se quoque volventes: & ex comparatione Regis novi desiderium excitabatur amissi. ubi ille esset, cujus imperium, cujus auspicium, secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas quandocunque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur, equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Forte acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem: oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utrique generi tutior aliena sedes quam sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in regiam coëunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda discordia, armisque ponendis. Igitur à Rege legatur Pasas Thessalus, & Amissas Megalopolitanus, & Perilaus. qui cum mandata Regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quam si Rex discordiæ autores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis, sua sponte milites arma capiunt. quorum tumultu è Regia Philippus excitus, *Nihil* inquit, *seditione est opus: nam inter se certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem esse cum civibus, quibus spem gratiæ cito abrumpere, ad bellum civile properantium*

tium est. Altera legatione, an mitigari possent, experiamur: & credo nondum Regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine. Et, si nulla alia concordiæ spes est, oro, quæsoque, eligite potiorem. Obortis deinde lacrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti instare cœperunt, ut quæ agitasset, exequi vellet. Eosdem rursus legat, petituros ut Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægre id impetratum est. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & unum duobus imparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrumq; agmen, mutua salutatione facta, coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordia & pace firmata.

9. Sed jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires, deinde disperserunt; &, cum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cætera membra deficere cœperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque populus Romanus salutem se principi suo debere profitetur; cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantum tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revire-

scit

cit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit modo invidia, excipiet hujus ſeculi tempora ejuſdem domus, utinam perpetua, certe diuturna poſteritas. Cæterum, ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam; Perdicca unicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriterque res novaturum, & ſibi maxime infeſtum, occupandum eſſe. Sed alta diſſimulatione conſilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quoſdam ex copiis, quibus præerat, ſubornavit, ut quaſi ignotaret ipſe, conquererentur palam, Meleagrum æquatum eſſe Perdiccæ. Quorum ſermone Meleager ad ſe relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperiſſet, exponit. Ille, velut nova re exterritus, admirari, queri, dolentiſque ſpeciem oſtentare ei cœpit. Ad ultimum convenit, ut comprehenderentur tam ſeditioſæ vocis autores. Agit Meleager gratias, amp'exuſque Perdiccam, fidem ejus in ſe ac benevolentiam collaudat. Tum communi conſilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more luſtrari: & probabilis cauſa videbatur, præterita diſcordia. Macedonum Reges ita luſtrare ſoliti erant milites, ut diſciſſæ canis viſcera ultima in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte. Intra id ſpatium armati omnes ſtarent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic ſacro deſtinaverunt. Rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedites, queis Meleager præerat. Jam equeſtre agmen movebatur, & pedites ſubita formidine ob recentem diſcordiam, haud ſane pacati quidquam expectantes, parumper addubitavere an in urbem ſubducerent copias: quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temere commilitonum fidem damnarent,

rent, subsistere, præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod ac eum utramque divideret. Itaque Rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, discordiæ autores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ ad supplicia deposcens: minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes, stupebantque improviso malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii aut animi. Tutissimum ex præsentibus videbatur exspectare potius quã movere fortunam. Tum Perdicca, ut torpentes & obnoxios vidit, trecentos fere, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, secuti erant à cæteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus objicit; omnesque belluarum pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec autore, apparabatque, id modo pro suo vindicaturum, quod approbasset eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen, & principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnata spe salutis, cum ejus nomine, quem ipse fecerat Regem, in perniciem suam abutenteis videret inimicos, confugit in templum. Ac, ne loci quidem religione defensus, occiditur.

10. Perdicca, perductio in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem summam ejus obtineret: Satrapes Ptolemæus, Ægypti & Africæ gentium, quæ in deditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est: Philotæ Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphylia & majore Phrygia obtinere jussus Antigonus. In Cariam Cassander,

Caſſander, Menander in Lydiam miſſi. Phrygiam minorem Helleſponto adjunctam, Leonati provinciam eſſe juſſerunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptum eſt, ut regionem eam uſque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyſimachus Thraciam, appoſitaſque Thraciæ Ponticas gentes obtinere juſſi. Qui Indiæ, quique Bactris & Sogdianis, cæteriſque, aut Oceani, aut Rubri maris, accolis, præerant, quibus quiſque finibus habuiſſet, imperii etiam jus obtineret. Decretum eſt, ut Perdicca cum Rege eſſet, copiiſque præeſſet, quæ Regem ſequebantur. Credidere quidam, teſtamento Alexandri diſtributas eſſe provincias, ſed famam ejus rei (quanquam ab autoribus tradita eſt) vanam fuiſſe comperimus. Et quidem ſuas quiſque opes, diviſis imperii partibus, tuebantur, quas ipſi fundaverant, ſi unquam adverſus immodicas cupiditates terminus ſtaret. quippe paulo ante Regis miniſtri, ſpecie imperii alieni procurandi, ſinguli ingentia invaſerant regna, ſublatis certaminum cauſis cum & omnes ejuſdem gentis eſſent, & à cæteris ſui quiſque imperii regione diſcreti. Sed difficile erat eo contentos eſſe quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima, cum majora quæque ſperantur. Itaque omnibus expediebatur augere regna, quam fuiſſet acceipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in ſolo; curis omnium ad formandum publicum ſtatum à tam ſolenni munere averſis. Et non aliis quam Meſopotamiæ regioni fervidior æſtus exiſtit: adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, extinguat. Tantus eſt vapor ſolis, & cœli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari ſunt, & incolentium fraude celantur. Ipſis uſus patet, ignotus

ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nulla tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat. Itaque Ægyptii Chaldæique jussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admovere, velut spiranti, manus: deinde precati, ut jus fasq; esset mortalibus attrectare eum, purgavere corpus, repletumque est adoribus. Aureum solium, & capiti adjecta fortunæ ejus insignia. Veneno necatum esse credidere Plerique, filium Antipatri inter ministros, Jollam nomine, patris jussu dedisse. Sæpe certe audita erat vox Alexandri, Antipatrum regium affectare fastigium, majoremque esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à se data asserentem sibi. Credebant etiam, Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulæ jumenti duntaxat patiens esse constat. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum allatum traditumque fratri Jollæ, & ab eo supremæ Regis potioni inditum. Hæc, utcunque sunt tradita, eorum, quos rumor asperserat, mox potentia extinxit. Regnum Macedoniæ Antipater, & Græciam quoque invasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus quicunque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterum corpus ejus à Ptolemæo, cui Ægyptus cesserat, Memphim, & inde paucis post annis Alexandriam, translatum est, omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.

FINIS.

JANI

JANI RUTGERSII EMENDATIONES ALIQUOT IN Q. CURTIO.

LIBRO III.

PAg. 20. vers. 21. *Cultu haud sane à vilioribus vulgatisque usu abhorrens.* Lego, *vulgatique usus.*

Pag. 38. vers. antep. *Dein Deûm templa ruinis et ignibus esse deleta.* Ita vetusti impressi. Modius ex vestigiis membranarum suarum edidit, *Dedita dein templa.* Legendum *dedicata*, non *dedita.*

Pag. 42. vers 5. *Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum ob id genus grave, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant.* Sic veteres Editiones ante Modianam Lego, *serie laminarum graves, id genus agminis, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multo occupaverant. Genus agminis quod celeritate maxime constat*, est id, quod Græci μετ' ἵππων vocant, aut certe simile. Est autem usus voce *occupo* eodem modo, quo Varro apud Nonium: *Quod si Actæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non nugæ altatoribus in theatro fieret.* Hoc ergo dicit, Barbaros ferreis tunicis graves suos ægre circumegisse; quod tam expedite faciebant Thessali, ut longe Barbaros anteverterent. Aliquanto post,

Pag.

Pag. 46. verſ. 9. de Darii filiabus, *Virgines reginas excellentiæ formæ tam ſanctè habuit, quam ſi eodem, quo ipſe, parente genitæ forent.* Ita Modius. Lego, *Virgines regias.*

Pag. 48. verſ. 16. *Vehiculæ quoque à ſuis deſtituta ingentis opulentiæ plena* Mod. Ed. *gentis opul.* Lego, *vehiculæ quoque ſuis deſtituta agentibus.* Tantum enim terrorem Barbarorum fuiſſe vult, ut omnia, etiam vehicula, quibus eorum opes portabantur, reliquerint, id ſolum agentes, ut ſeipſos fuga ſervare poſſent. Dixit autem *agentes* pro aurigis: eodem modo quo Ovidius in Phaëthontis fabula, *Non aget hos currus.*

LIBRO IV.

Pag. 69. verſ. 29. *Lingua gravius caſtigatur, quam ullum probrum: nec magnam rem magi ſuſtineri poſſe credunt ab eo, cui tacere grave ſit.* Puto legendum, *Magi*; & hoc fortaſſe tam certum eſt, ut probatione non indigeat. Paulo poſt,

Pag. 71. verſ. 24. *Linqui deinde animo, & ſubmitti genu.* Puto, *ſubniti.*

Pag. 78. verſ. 3. *Africæ deinde, quæ Ægypto juncta eſt, præpoſitus Apollonius: veſtigalibus ejuſdem [Africæ] Ægyptique Clemens.* Poſterius *Africæ* gloſſema eſt, delendum igitur.

Pag. 90. verſ. 2. *In læva cornu Bactriani ibant equites mille admodum: Dahæ totidem, & Arachoſii, Suanique quatuor millia explebant.* Ita Modii codices: ſed ſcribendum, *Suſianique*, aut *Suſiique*. Arrianus libro III: Τὸ μὲν δὴ εὐώνυμον αὐτῷ κέρας εἶτε Βάκτριοι ἱππεῖς εἶχον, καὶ ξυὼ αὐτοῖς Δάαι καὶ Ἀραχώτοι. ὅπη δὲ τούτοις Πέρσαι ἐτετάχατο, ἱππεῖς τε ὁμοῦ καὶ πεζοὶ ἀναμε-

μιγμένοι,

μιγμένοι, καὶ Σούσιοι ἐπὶ Πέρσαις, καὶ ἐπὶ Σουσίοις Καδούσιοι.

LIBRO V.

Pag. 128. vers. 17. *Cyrus Pasergadum urbem condiderat, quam Alexandro præfectus ejus Globares tradidit.* Aliàs, *Gobares.* Legendum, *Chobares*; ut libro VII. pag. 195.

Pag. 139. vers. 13. *Profusisque mutuis lacrymis inhærentem sibi avelli jussit.* Ita scribo: non *perfusis*, aut *perfusus* denique.

LIBRO VI.

Pag. 157 vers. 14. *Crebri namque nodi nudaverant stipites, & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes lento vimine frustrabantur ictus.* Delendum est τὸ *nodi*, quod librarius ob sequentis vocis similitudinem importune iteraverat. Totum igitur locum lego hoc modo: *Crebri namque nodaverant stipites, & in se implicati arborum rami*, &c.

LIBRO VII.

Pag. 214. vers. 20. *Hæc Barbarus. Contra rex, fortuna sua, & consiliis eorum, se usurum esse respondit.* Legendum est, *suorum*, non enim Scytharum, sed Macedonum suorum, consilio se usurum dicit.

LIBRO VIII.

Pag. 265. v. pen. lego: *Ipse Porus humanæ magnitudinis prope excesserat normam*; non, ut vulgo, *formam.*

LIBRO IX.

Pag. 274. verſ. 10. *Phegelis erat gentis proximæ rex*, &c. Quod ſi verum id ejus principis nomen eſt, non video quomodo mox Curtius Orbilii ferulam effugiat, iis verbis: *Percontatus igitur Phegela, quæ noſcenda erant.* A *Phegelis* enim non niſi *Phegelin*, & *Phegelida*, declinari poteſt. Ego ſcribendum puto: *Phegel, is erat gentis proximæ rex, qui*, &c. Apud Diodorum quoque, quo loco αὐτὸς ὁ εἰς τὴν Φηγέλας δυναστείαν ἐμβαλών legitur, Φηγέλου legendum eſt. Nuſquam ſecurius graſſata eſt veterum librariorum audacia, quam in propriis virorum ac fœminarum nominibus depravandis. Nec difficile eſſet aliquot centuriis exemplorum id oſtendere, etſi & res ipſa pervulgata, & mihi alio quodam loco dicendum foret.

LIBRO X.

Pag. 307. verſ. 20. *Igitur Meſopotamiæ prætoribus imperavit, materia in Libano monte cæſa devectaque ad urbem Syriæ Capſagas, ingentium carinas navium ponere, ſeptiremes omnes eſſe, deducique Babylona.* Etiam hoc loco vocula ob præcedentis ſimilitudinem inepte repetita eſt. Ea igitur ejecta, lego hoc modo: *ſeptiremes omnes, deducique Babylona.* Hæc erant, quæ in Curtio emendaſſe mihi viſus ſum. Plura poteram, ſed & cuivis obvia ſunt: & erunt, quibus hæc quoque nimia videbuntur.

JOSEPHI SCALIGERI

Palmaria Correctio.

Lib. III. p. 25. verſ. 21. *Diſtinguebant interniteutes gemmæ jugum: ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia; quorum alterum pacis, alterum belli gerebat effigiem.* Interpolata à ſciolis lectio. Veteres editiones habent: *quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem.* Quare non dubitabis cum Scaligero emendare, *quorum alterum Nini, alterum Beli gerebat effigiem.* Per Ninum Aſſyriæ, per Belum Babyloniæ imperium conjunctum innuebant currus Darii artifices.

FINIS.

JOHANNIS LOCCENII

Index Philologicus,

In quo rariores Curtii dictiones, vel quarum ſenſus non omnibus liquidus eſſe queat, explicantur & illuſtrantur.

A.

Abdicari patrem, novè & acutè dictum, aliàs abdicantur liberi, non patres, qua voce inſolentia Alexandri notatur, contempto Philippo Ammonem ſibi patrem optantis. Freinſhemius Indice Curtiano. Livius tamen lib. XL. ita etiam loquutus eſt: *Eum ſibi, te abdicato patre, in locum ſuum ſubſtituit.*

Abhorrere, pro diſcrepare, differre, aut alienum eſſe. Sic Tullius in Partit Orat. *Verba ponenda ſunt quæ vim habeant illuſtrandi nec ab uſu ſint abhorrentia.* Livius lib 21 *Gallos haud ſanè multùm linguâ moribuſque abhorrentes.* Suetonius in Nerone c. 43. *Multa & immania, verùm non abhorrentia à ſuâ natura creditur deſtinaſſe.* Ulpianus l 6 Sect. 3. commun. præd *A qua non abhorret, quod Marcellus libro ſexto Digeſtorum ſcribit.* & Marcellus in l 66. de Reg jur *Deſinit debitor eſſe is qui nactus eſt exceptionem juſtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.*

Abſtergere remos, idem quod παραρρήγνυν, abrumpere frangere, Lipſius Elector 2. 19. notat eſſe nauticam & maritimam dictionem, nec aliud ſignare quam tranſverſæ navis hoſtilis impetu & tranſcurſu remos perfringere, auferre & velut puram ab iis reddere. Livius *detergere remos* eo-

dem ſenſu dixit lib. 28. *Unius navis impetu lateri alterius remos deterſit*, & alii.

Acinaces, gladius Perſicus reflexus, vide Freinſhemii Indicem Curtianum in *Acinaces*.

Admodum. omninò, planè. Aliquando idem quod *circiter*. vid. Ind. Berneggeri in Juſtinum in v. *Admodum*.

Aſtruere, pro *inſtruere*. Lib. x. 1, 27. *Gentis eiuſdem leviſſimos falſis criminibus adſtruxit*, quod tamen minus uſitatum eſt; niſi ſit legendum *inſtruxit*, vel *adſtrinxit*. Vid. Freinſhem, hic, & in Indice.

Æternæ ſordes, pro induratis ac diuturnis ſordibus. vid. Freinſhemii Comment. in Curt. 4. 1. 22.

Agema, certum agmen delectorum hominum, equitum aut peditum, ab ἄγω *duco* derivatum. Herm. Hugo lib. III. de milit. equeſt. cap. v. latè.

Aggeraretur ſpartum, quædam editiones *exaggeraretur* habent, ſed rectius prius, pro *aggere compleretur, extolleretur*. Ita Tacitus 1. Annal *Anguſtus is trames vaſtas inter paludes & quondam à L. Domitio aggeratus*. Phædrus in Fab. p. m. 64. *Quadrantes aggerare*, pro coacervare, accumulare.

Alacer gaudio. Eſt pleonaſmus abundantiam gaudii ſignans. Eodem modo Livius lib. 10. *Adeſſe conſulem, adeſſe legiones gaudio alacres fremunt*. & alibi. Plinius paneg. *Lætus gaudio*. Noſter lib. III. *Caſtra omni opulentia ditia*.

Ante rationem. Eſt Græciſmus, πρὸ τοῦ λόγου, *potior ratione*. Salluſtius bello Catilin. c. 53. de Gallis: *Gloria belli ante Romanos fuiſſe*. Et ad Saluſtii imitationem Tacitus I. Annal. de Cn. Lentulo; *Is ante alios ætate & gloria belli*. Idē XIII. Annal. *Nullos mortaliū armis aut fide ante Germanos eſſe*. Livius lib. 29. *Ante omnes barbaros Numidæ effuſi in Venerem*, i. e. magis quam omnes barbari.

Aquam

Aquam ipſam terramque populantium. Vid. inf. in *Populantium a. i. t.*

Argentum factum, unde quid effectum eſt, in laminas & vaſa redactum, opponitur infecto vel rudi, quod adhuc in maſſa eſt. Confer l. 27. D. de auro & arg. leg. & ibi Grot. Cujac. 10. Obyſ. 18.

Arietare in terram, percutere, protrudere in terram, unde tropus ſit deſumtus, patet. Seneca ſæpius, Plautus, & alii nonnulli quoque ea voce ſic uſi.

Armamaxæ, vid. in *Harmamaxæ.*

Attonitæ mentis mulier, pro inſtinctu divino afflata, vel, ut Arrianus habet in ſua hiſtoria, κάτοχος ἐκ τοῦ θείου γεγενημένη.

Audaciæ quoq; qua maximè viguit, ratio minui poteſt &c. Præfero hic Freinſhemii lectionem: *Audaciæ q. q. m. v. admiratio m. p.* & eruentis inde hunc commodum ſenſum: Nullo magis quam audaciæ nomine celebrem fuiſſe Alexandrum, ſed ita in poteſtate habuiſſe fortunam, ut ejus rei admiratio valde hinc minui poſſit. Nemo enim merito audax dicitur, qui nullo periculo quicquid vult conficit. Jam autem Alexandro ita ſucceſſerunt omnia, ut ex eventu rem æſtimantibus omnia ejus opera videantur facilia fuiſſe. Poſſet tamen (ut ibid. addit) eadem forte ſententia erui, nihil mutata lectione priſtina, ſi *rationem* capias pro calculo, ſumma, æſtimatione: ut ſcilicet de audacia Alexandri detrahatur nonnihil, nec tanta fuiſſe videatur, quanta utique apparuiſſet, ſi inimicam etiam fortunam ſæpius eſſet auſus laceſſere.

Auguramur falſa. Raderus in ſuo ad Curtium commentario *augurantur* paſſivè pro divinantur novo modo à Curtio uſurpari notat. unde Freinſhemius ſuſpicabatur *figurantur* pro *augurantur* legendum. Verum Curtius hic vocem *augurari* a-

ctivo ſenſu accipere videtur; ut reſpondeat τὸ *explorare*, velut in nonnullis editionibus eſt. Et ita ſit ſenſus: ubi homines vera explorare non poſſunt, falſa per metum augurantur. Ita Curtius lib. III. *quidam non ita augurabantur* & l. 4. *Macedones iter faciendo operi monſtraſſe eam augurabantur.* Alibi: *Vultu ejus interrito certam ſpem victoriæ augurabantur.* Ut autem Virgilius *vera augurare* dixit 7. Æn. v. 273.

——*Veri ſi quid mens augurat, opto.*

ita Curtius ad ejus imitationem, ut videtur, *falſa augurare* vel *augurari.*

Authoritas. N*hil poteſtas regum valebat, niſi prius voluiſſet authoritas.* lib VI. i. e. niſi approbaſſet populus. Ita accipitur in l. 3. de auctoritate & conſenſu tutorum: *Etiamſi non interrogatus tutor auctor fiat, valet auctoritas ejus, cum ſe probare dicit, id quod agitur, hoc eſt enim auctorem fieri.* Confer hic Freinſhem.

B.

BEllua pro *balæna* aut *belluis marinis* accipiuntur. Sic Horatius lib. III. od. 27.

Scatentem belluis pontum.

Alcimus Avitus lib. 4. ubi de Jona.

Hauſerat hunc valido pervadens bellua rictu,
Immerſumque mari ventris concluſerat arca.

Confer etiam Sueton. in Auguſto cap. 72. in fin. Tac. Germ. c. 17. Sed alibi bellua pro elephante accipitur, ut & apud Ovidium IV. Triſt.

Bellua ſervitium tempore victa ſubit.

& apud Petronium:

——*Bellua dente*
Ad mortes pretioſa ſuas.

Claudianus lib. I. de laud. Stilic.

Immanis medium vectaret bellua Porum,

Cetra,

C.

CEtra, ſcuti genus formatum ferme in cor humanum, quali hodie Mauri utuntur. Lipſius lib. III.

Cibus, quem occupant, ſatiat. Quædam editiones habent: *cibus, quem occupati parant, ſatiat.* Sed rectè advertit Freinſhemius, hanc lectionem longius à ſenſu & dictone Curtii abeſſe, profectam ab iis qui quid ſit *occupare* minus intelligebant. Eſt enim hic cibus *occupatus*, ſubitò arreptus, fortuitus, non diu paratus, nec delicatus. Plato lib. III. de Rep. ὀπτὸν, Diogenes Laërtius in vita Pythagoræ ὀπτάριον, Herodianus lib. IV. αὐτοχέδιον appellat, Claudianus bell. Get. de Stilicone *raptum cibum* aut *inventum* vocat:

——*Raptos contentus in armis*
Delibaſſe cibos.

Lib. IV. de conſ. Honorii: *Inventis utere cibis.* Noſter lib. III. de Alexandro: *Levi ac parabili cultu corporis eſſe contentum.* Seneca in excerpt. controverſ. *Parabile eſt quod natura deſiderat, & citò apponitur.* Cap. I. de tranq. an. *cibus parabilis facilisque, nihil habens accerſiti pretioſive.*

Circumfundi. Quamvis notum ſit, authoribus hanc vocem in uſu eſſe pro *Cingi* vel *circumdari*; tamen vel ideò hîc tangere volui, quod in primâ editione Notarum mearum in Curtii lib. IV. ubi habetur: *Tantam multitudinem circumfundi paucioribus poſſe*, legendum putavi: *T. m. circumfundi à paucioribus non poſſe*, ſecutus non meam conjecturam, ſed Gualtheri lectionem, qui ante CCC. annos & quod excedit, vixit, ac meliore fortè, quam nos Codice Curtii à ſe ferme ad verbum in verſus tranſcripti uſus eſt, & ſic habet:

Addit & à paucis hominum tot millia gentis
Nec circumfundi, nec bello poſſe moveri.

A paucis Macedonum tot millia militum Darii non posse circumdari. Sed lector eligat sensui convenientius, nihil repugno.

Cogitatum, cogitasse pro conjurationis consilium participasse. vid. Not. Polit. in fine lib. VI. & Bernegger, in Justin. 21, 4, 4.

Colorem ducere, translatè pro referre notam, indolem aut formam rei. Seneca epist. 108. *Novimus quosdam qui multis apud Philosophũ annis persederint & ne colorem quidem duxerint*. Idem in lib. de tranq. anim. *Quæ veras vires parant, exspectant annos, donec paulatim colorem diuturnitatis ducent.* Seneca Tragicus Hercul. fur. v. 345.

Ducet è genere inclyto
Novitas colorem nostra.

Quintilianus lib. x. Orat. instit. cap 1. *Optimis adsuescendum est, & multa magis quam multorum lectione firmanda mens & ducendus est color*. Videntur laudati authores hoc Maronis ecl. IX. ante oculos habuisse: *Duceret apricis in collibus uva colorem.*

Committere, solidare, conjungere. Ita Ovidius 1. Amor. de Jove in concubitu Alcumenæ:

Commisit noctes in sua vota duas.

Juvenalis sat. 14.

——*Dolia nudi*
Non ardent Cynici, si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadẽ plumbo commissa manebit.

Consternatio pro trepidatione, motu aut tumultu. Seneca de Clem. 1. 25. de tyranno: *Privatis nonnunquam consiliis, aliàs consternatione publica circumvenitur.*

Consulere in quem gravius, gravius quid statuere, vel judicare, gravius cum quo agere. Sallust. bello Jugurth. *Ne gravius in eam consuleretur*. Justinus 7, 10. *Si quid in Cræsum crudelius consuluisset*. Appulejus 1. Metamorph. *benignius in quem consule-*

re.

re. Livius lib VIII. *Vultis crudeliter consulere in deditos victosque?*

Continens continuum. Cæsar. lib. VII. belli Gall. *Continenti labore omnia hæc superarunt.* Vellejus 2, 109, 5. *Continentes Herciniæ sylvæ.* Sic terra dicitur *continens*, quasi continuum & solidum solum, terra firma.

Convaluisse famam mortis suæ. Convaluisse pro certam ratam apud barbaros, & confirmatam esse vid. *Curtii verba sequentia* 9, 6, 1. Sic in reg. jur. 29. *Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere*, i. e. quod ab initio non valet, postea non *confirmatur*. Lucretius lib. IV.

Ægrotat fama vacillans.

Ibi Gisanius in Indice: *Ægrotat fama tralatè, ut Græci νοσεῖν.*

Curare corpora non solùm *pro necessario cibo ac potu reficere* accipitur, sed etiam pro *lavare, ungere, comere*. Servius ad illud Virgilii IV. Georg. *Tum corpora curant* sic observat: *Curare corpus, si de hominibus dicimus, & de cibo & lavacro intelligimus, vel alterutro.* Eginhartus in vitâ Caroli magni: *Corpus Caroli more solenni lotum & curatum.* Alibi *curare* pro *mederi*. Et si verbum *curandi* in l. 44. de Verb. signif. accipi interpretes volunt, quod tamen mihi non videtur: quum medicamenta *victus* nomine propriè non accipiantur.

D.

Destinare pro *designare*. Noster lib. IV. *Muris polentam destinasset.* Olim hic *designasset* legendum existimabam; sed nunc antepono cum Gebhardo & Gronovio Viris Clarissimis, τὸ *destinasset*. vid. Gronov. in erudito opere Observat. lib. 2. cap 8. ubi ostendit *urbis futuræ muros polenta destinasset* (sic enim legit) idem esse quod *polenta signasset*

gnaſset circuitum futurorum murorum, idque aliorum authorum ſimilibus locis probat.

Devotis capitibus, morti deſtinatis capitibus. Horatius lib. 4. od. 14. *Devota morti pectora*. Germanicus in Arat. phænom. *Devotus pœnæ*. Auguſtus in oratione funebri Marcello nepoti dicta: *Marcellum immaturæ morti devotum*, apud Serv. ad 1 Æn.

Dignatio pro *dignitate* vel *gratia*. In l. 2. Sect. 16. de orig. jur. *Qui eorum maximæ dignationis apud populum R. fuerunt* Conf. Bongars. ad lib. 28. Juſti, 4, 10.

Dimachæ, in utrumque parati, vel pedites vel equites pugnare, unde *deſultorii equites* dicuntur: quales laudat Cicones Homerus odyſſ. 9. Noſtratibus *Draguner*. Adi & hic Freinſhemii Commentarium 5, 13, 8.

Dona à nobis data ſunt, ne Scytharum gentẽ ignores, ugum boum, aratrum & ſagitta. Dudum hic emendandum notavi: *Dona nobis data ſunt*. Cœlo delapſa ac data fingebant. Lege Herodot. 4. 5. & Freinſhemii hic Commentar. 7. 8. 17.

Doryphori, haſtati vel haſtas gerentes, erant ſtipatores vel ſatellites regis Perſarum.

Duo millia crucibus affixi, eſt ſyntheſis vel enallage generis. Sic Livius lib. 1. *Duo millia Etruſcorum cæſi*. lb. *Capita conjurationis virgis cæſi ac ſecuri percuſſi*.

E.

EQuitabilis, quidam Codices hic habent *æquabilis*, perperam. *Equitabilis* hic ἱππήλατος, locus equitationi commodus, cui opponitur *inequitabilis* invius & impeditus.

Erubeſceret fortuita. Quædam editiones habent *erubeſceret fortunæ*. Et illa lectio ferri poteſt, ſi elliptice intelligas, pro *fortunæ cauſa*, ut notat Voſſius

sius in de arte Grammat. lib de constructi. cap. 27.

Everberare fluctus, & *mare remis everberare*. verberando quasi repellere, eluctari & superare, sic, Virgilius x. Æn.

It gravis Auletes centenaque arbore fluctus
Verberat assurgens.

Et xii. Æn. —— *Clypeumque everberat alis.*

Seneca Medeâ v. 335.

Bene dissepti fœdera mundi
Traxit in unum Thessala pinus,
Iussitque pati verbera pontum.

Hic *verbera* sunt remorum ictus, ut interpretes notant. Alibi dixit idem *emoliri fretum*, in Agamemn. v. 471. Plin. paneg. *frangere fluctus, remisque transire obstantia freta*. Livius lib. 17. *Pervicerunt remis*. Ovidius Trist. 1. 9. *evincere* dixit.

Excernere, separare, seligere, Virgil.

Multi jam excretos prohibent a matribus hœdos.

Excita sedibus suis moles, scitè pro evocata & coacta multitudine. Manifesta imitatio Livii, lib. v. *Quia Etruriam omnem excitam sedibus magna mole adesse Romani crediderant*. Similem in modum lib 27. & 44. Velleius, Lucanus, alii sic quoque loquuti.

Exoletus. Scortum masculum majoris ætatis & emeriti stipendi. Seneca de provid. cap. 3. *Exoletus omnia pati doctus*. vid. G. Voss. ad Vellejum p. 50.

F.

Falcati currus, horum usus hodie exolevit ob causas, quas leges apud Herman. Hugonem lib. 1 de milit. equ cap. ult.

Fiduciarium imperium, quod ad tempus sub fide vel fiducia restituendi conceditur. unde & apud authorem hæc præcedunt verba: *Regem temporis gratia statuamus*. Confer Grotium in Florum spar-

sione ad l. à judice C. de judic. pag. 292.

Fontem aquam solis vocant. Cum Freinshemio malim: *fontem quem solis v.* quod autem iste fons noctu fervidus, meridie calidus fuerit, naturæ mystæ per antiperistasin factum existimant. Conferantur versus Lucretii lib. VI. de hoc fonte Ammonis, lectu digni.

Esse apud Ammonis fanum fons luce diurnâ
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur.
Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri
Sole putant subter terras ferveſcere captim,
Nox ubi terribili terras caligine texit.
Quod nimis à vera est longè ratione remotum:
Quippe ubi sol nudum contrectans corpus aquai
Non queuerit calidum superâ de reddere parte,
Cum superum lumen tanto fervore fruatur,
Qui queat hic subter tam crasso corpore terram
Percoquere humorem & calido sociare vapori?
Præsertim cum vix possit per septa domorum
Insinuare suum radiis ardentibus æstum.
Quæ ratio est igitur? nimirum terra magis quod
Rara tenet circum hunc fontem, quam cætera tellus;
Multaque sunt ignis prope semina corpus aquai.
Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris,
Extemplò subtus frigescit terra coitque.
Hac ratione fit, ut, tanquam compressa manu sit
Exprimat in fontem quæ semina cunq; habet ignis,
Quæ calidum faciunt laticis tactum atq; saporem.
Inde ubi sol radiis terram dimovit obortus,
Et rarefecit calido miscente vapore;
Rursus in antiquas redeunt primordia sedes
Ignis, & in terram cedit calor omnis aquai:
Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna.

Fortunam solus omnium mortalium in potestate habuit. Hoc capiendum de obsequio fortunæ semper

per Alexandro promtæ, nunquam adversantis, Boecl. Indic. Velleian in *Fortuna*. Sed quod Cato Vellejo 2. 35, 2. *fortunam semper in potestate habuisse* dicitur, notat in Catone æquabilem utriusque fortunæ moderationem. id. ib. Quod autem in l. qui testamentum 27. de prob. Scævola ait: *Omnem fortunam in sinu meo habui*, non eo solum sensu, quo in potestate habere dicimur, intelligendum, sed ut occultam & sibi soli creditam rem ostenderet, velut in sinu gaudere dicimus; ut notat Alciat. lib. IV. de verb. signif. pag. 102. Cornel. Nepos in Timotheo: *Et ut in sua manu esset fortuna, quò contenderet, pervenit.*

Fremitus undique indignantium querentiumque Colerus in Notis ad Valer. Maxim. lib. 6. cap. 2. *Populus*, inquit, *in concione fremere dicitur, quoties aliquid non approbat.* Imò etiam fremere dicitur, quando aliquid approbat. Utroque enim modo accipitur ab authoribus. Unde addit Curtius: *qualis* (fremitus) *solet esse multitudinis maximè militaris, ubi aut studio agitur aut ira.* Et Virgil. Æn. 5.

Tum plausu fremitu; virûm studiisq; faventum
Consonat omne nemus.

Livius lib VI. *Se vero bene sperare partes & de bello & de pace universaque repub. erecto gaudio fremunt.* Et Virgil. VIII. Æneid. circa finem:

Lætitia, Ludisque viæ plausuque fremebant.

Furto non prælio opus esse, ut fures nocte plerumque & tenebris ad furandum uti solent, ita clandestinam & nocturnam hostium invasionem scitè furto comparat: qualem etiam Xenophon. lib IV. de Exped. Cyri p. m. 334. κλοπὴν vocat. Et Tacitus Agricola: *Unam legionem furto noctis aggressus*, cui opponitur *apertè* vel *luce pugnare*. Ovid. 13. Metamorph. fab. 1.

—— *Furtis incautum decipit hoſtem:*
Luce nihil geſtum eſt.

Virgilius x Æn. de Mezentio:

—— *Haud furto melior, ſed fortibus armis.*

Claudianus Paneg. de VI. Conſul Honor.

Manifeſtaque prælia furtis.

G.

G*Ordius nodus* pro re inexplicabili aut difficili. Cicero lib 8. ep. 11. *Incideramus in difficilem nodum.* Livius lib. XI. *Nodum erroris exſolvere.* Seneca c. X. de tranq. *At in aliquod genus vitæ difficile incidiſti, & tibi ignoranti vel publica fortuna vel privata laqueum impegit, quem nec ſolvere poſſis nec abrumpere.* Vid. Eraſmi Adag. *Nodus Gordius.* Item: *Nodum ſolvere.*

H.

H*Ammon* vel *Ammon Jupiter*, non ab ἄμμος arena, quod in arenoſo Libyæ loco colebatur, ita dictus eſt, ut Græci volebant, ſed à Chamo vel Hamo filio Noæ, qui migrans in Africam, iſtius regni primus conditor (unde & regio Chami Ægyptus à Davide Pſal. 106. verſ. 22. dicitur) pro Deo deinceps à gente ſuperſtitioſa cultus eſt. Quod autem arietis cornua ipſi attributa, hoc quidam ab involutis oraculi ejus reſponſis, quidam à potentia ejus deducunt. alii inde, quod antequam inter deos relatus, in bello, loco galeæ cornua arietis uſurparit. Alii ſplendorem repræſentaſſe volunt, ut cornua Moſis, velut vulgò loquuntur; alii, ut oſtenderetur Noæ eſſe filius qui primum & alterum mundum vidit. Arnobius lib. VI. hoc laſciviæ artificum imputat. Alii, quod locus in quo erat templum Ammonis, creditur arietis indicio patuiſſe primis incolis. Adeantur Voſſius lib 1. c. 32. lib. 2. cap. 11. de orig. & progreſſu idololat. Bochart. Geograph. ſac. part. 1. lib. 1. cap. 1. p. 7, 8, 9.

lib.

lib. IV. cap. 30. Freinshem in Curt. 4. 7, 5. 1. 23. Paschalius de Coronis lib. 10. c 4. Anselmus Boetius de Lapid. & gemm. lib. 2. cap. 246. Alexander verò qui se Jovis filium jactabat, in nummis corniger ad imitationem patris apparet.

Harmamaxæ, lecticæ aut carruchæ muliebres. vid. Brisson. lib. 2. de regno & ritibus. Pers. Freinshem. ad Curt. 3, 3, 23.

Horti pensiles. Eos Strabo lib. XVI. Geograph. prolixè describit. Quamvis autem Diodorus Siculus notet, regem χαρὶν γυναικὸς παλλακῆς, in gratiam pallacæ aut pellicis, quæ erat loco conjugis, aut concubina, exstruxisse; tamen Berosus apud Josephum author, ut videtur, verior est, [& eo respexisse videtur Curtius] Nabuchodonosarem in gratiam conjugis suæ, quæ in Montanis Mediæ educata, sylvis in edito sitis delectabatur, exstruxisse. Conferatur Cunæus lib. 1. de repub. Hebr. cap. XV.

I.

Jactura, jactus mercium. Ita Actor. 27. v. 18. & in l. 2. Sect. 2. & l. 4. ad legem Rhodiam de jactu accipitur. Inde illa dictio *jacturam facere*. Erasmus in colloq. in Naufragio: *Projecta sunt in mare plurima vasa plena preciosis mercibus. hoc verè erat jacturam facere.*

Ictus fortunæ. Elegans translatio ab ictu gladiatorum. Sic Lucanus lib. V. de Pompejo M.

---- *Dubium trepidumque ad prælia Magne*
Te quoque fecit amor, quod nolles stare sub ictu
Fortunæ.

Et Ovidius 2. de Ponto El. 7.

Sic ego continuo fortunæ vulneror ictus.

Seneca ep. LXXX. *Ut fortunæ ictus invictus excipiat.* Quintilian. declam. 111. *Sub ipso fortunæ minantis ictu stare securum.* Claudianus de bell. Gildon.

--*Dubiæ*

——*Dubiæ stabant Romana sub ictu.*

Ignis sacer & æternus Persarum, sacer, quod sacrificiis destinatus: æternus, quod nunquam extinctus, nisi cum morte regis.

Immortales, quod in demortuorum aut è militia dimissorum locum subinde alii sufficerentur, integro semper manente numero, ut Brissonius ex Herodoto notat.

Imperare naves. Non est, quod hoc novè dictum putet Erasmus in Indice Curtiano: quum Cornel. Nepos in Conone. Tullius Verrinâ quinta & alii authores eadem formulâ sint usi. Est autem rotundius, quam si dicas *jubere parari* vel *expediri naves*. Frequens etiam authoribus, *frumentum, obsides, pecuniam, milites, tributa imperare*. Apud Varronem lib. IV. de lingua Lat. *Tributum dictum à tribubus, quod ea pecunia, quæ à populo imperata erat, tributim à singulis pro portione census exigebatur*. numquid legendum? *quæ populo imperata erat*.

In Ciliciam fore, pro *venturum in C.* vid. Bernecger. ad Suetonii Augustum cap. XVI. Vossius in arte Gramm. lib. de construct cap. LXV. plura hujusmodi formularum exempla collegit.

In consilio habere, & alibi, considerare, æstimare. adi Freinshemii Indicem in *Consilium*.

Indi menses in quinos denos descripserunt dies, &c. De hac ratione Scaliger l. 2. de emendat. temp. p. m. 118. ita: *Sanè verum est breviores menses esse quam aliorum, cum quinis denis tantum diebus constent. Sed quomodo à luna corniculata, si non etiam à plenilunio alternatim? & si à plenilunio quomodo constant ea, quæ dicit, non ab eo tempore putari, cum implevit orbem sidus, quid enim aliud est quam à plenilunio? Rursus si quini deni dies mensi attribuuntur, quomodo constanter servabitur ille numerus, ut*

tandem

tandem rationes lunæ non labascant, si quidem lunares menses alternis pleni & cavi? De his rebus ita temere etiam doctissimi veterum pronunciare solent. Si igitur semper à luna corniculata, ergo menses non quinis denis diebus, ut perperam scribit autor alioquin facundissimus (Curtius) *sed tricenis & undetricenis alternatim constabant.*

Initia Samothracum erant certæ cæremoniæ mysteriorum vel sacrorum istius populi, quibus initiabantur admittendi in eorum communionem. Vide Scaliger. Animadvers. ad Euseb. pag. 197. & Freinshem. Ind. Curt. in *Inire bellum* & in *Samothracum initia.*

Instinctus, absolutè pro instinctu divino, vel potius dæmonis, quia erat Pythia, de qua ibi loquitur Curtius. Lucanus lib. v. in alio argumento:

Instinctam sacro mentem testata furore.

Intra verba peccare. verbis solis delinquere, ad rem ea non conferre, ut loquitur Terrentius Eunuch. 2 4. sc. 6. Tacitus 1 Hist. *Non ultra verba ac voces errare.* Celsus de re med. 3, 18. *Intra verba decipiunt.*

Inveterare peregrinam novitatem, quasi veterem & consuetam reddere. Glossæ Philoxeni: παλαιῶ, *vetro, invetro.* facile patet, legendum esse: παλαιῶ, *vetero, invetero.* Aliquando etjam pro *antiquare, abrogare* accipitur, ut Heb. 8. v. 13. ubi sic vulgata versio: *Dicendo novum veteravit prius.*

Invocare, in testimonium vocare vel advocare, aut simpliciter *vocare*, per enallagen Sallust ep. 1. de rep. ord. *Neque quisquam te ad crudeles pœnas aut acerba judicia invocat.* Tacitus 2. Annal. *Invocare leges. invocare arma.* In l. 23 quod met. caus. *invocare jus publicum.*

Legere

L.

LEgere terram, prope terram aut litus navigare, nec alto ſe committere. Inde tranſlatio ad mediocris ſtatus tanquam tutioris electionem, & altiorum fugam, authoribus uſitata. Virg. Georg. 2. ad Mæcenatem:

——— *Ades & primi lege litoris oram.*

Servius ita interpretatur: *Fave minora ſcribenti.* Illud Maronis Æneid.

Litus ama, et lævas ſtringat ſine palmula cautes.
Altum alii teneant;

ſic expreſſit Seneca Tragicus in Agamemnone:

Felix mediæ
Quiſquis turbæ ſorte quietus,
Aura ſtringit litora tuta,
Timiduſque mari credere cymbam
Remo terras propiore legit.

Idem in Tragœd. Hercule Oetæo, v. 694. & ſeq. Seneca philoſophus ep. 19. *Hic te exitus manet, niſi terram legas.* Horatius lib. 2. Od. x.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Litus iniquum.

Propertius 3. 3.

Alter remus aquas, alter tibi radat arenas.
Tutus eris.

Et Cato:

Quod potes id tenta nam litus carpere remis
Tutius eſt multò, quam velum tendere in altum.

Liquidum, certum, clarum, compertum. *Fama ad liquidum non perducitur* ib. Ita Quintilianus Orat. inſtit. l. 5 c. 14. *Ad liquidum confeſſumq; perducunt.* Vellejus lib 1. *Nequeo temperare mihi, quin rem ſæpe agitatam animo meo neque ad liquidum ratione perductam ſignem ſtylo.* Seneca epiſt. 71. dixit

ad

ad liquidum redigere. quod etiam de rationibus bene confectis aut purgatis uſurpari ſolet. In lib. 1. Cod. ſi ſecundo nupſ. mul. *Ad liquidum deducta ratione, omnia reſtituat.*

Ludibriũ, vis aut in uria illata corpori femineo, vel ſtuprum. alibi etiam *contumelia* dicitur, ut Terentio Phorm. a. 5. ſc. 7. imitatione Græcorum, qui ὕβριν & ὑβρίζειν eodem ſenſu dicunt.

Ludibrium oculorum alibi alio ſenſu, ut facile liquet, dicitur.

Lunamque deficere, quum aut terram ſubiret aut ſole premeretur. Hinc Alexander, teſte Arriano, 3. 2. 4. Lunæ, Soli & Terræ fecit, ut omnes placatum iret, qui auctores iſtius deliquii fuiſſe viderentur.

Lux naturale ſolatium eleganter dicitur. Auguſtinus ſerm. LV. de verbis Domini Lunam *noctis ſolatium* ſimili elegantia vocat.

Lymphati, trepidare cœperunt, quædam editiones habent *lymphari*, t. c. lymphari ſcimus eſſe in furorem agi. vid. cl. Buchner. in Prudentii hymnum de Natali Chriſti pag. 111. 112.

M.

Major patria, Tyrus dicitur *major patria* Carthaginis, quod Carthaginem Tyrii condiderunt. unde Tyrios à Carthaginenſibus *parentum loco cultos* ait Curtius. Et Livius lib. XXXIII. *Annibal proſpero excurſu Tyrum pervenit, exceptuſque à conditoribus, ut altera patria.*

Manus elephanti pro proboſcide. Ratio tranſlationis apud Galenum initio libri poſtremi de uſu partium. *Elephas extrema proboſcide tanquam manu omnia contractat* (πάντα μετοχειρίζεται) *res acceptas involvens ea parte, etiam minima æra, quæ ſolet ſeſſoribus ſuis porrigere.* Non eſt ergò quod manum

num in elephanto miretur Glareanus. Ita Cassiodorus x. Var. 30. Veget. de re milit. 3. 24. usurparunt, quæ loca jam notavit Freinshemius in Indice Curtiano.

Manus ferreæ instrumenta quibus in pugna apprehenduntur naves hostium, à forma aut usu sic dictæ: quod manuum fungantur munere. vide Gifanii Indic Lucret. in *Manus dextræ*, & Freinshemii Notas in Florum 2, 2, 9, x. ubi in l. 12 Sect. 21. de instruct leg. pro *arpagon & amas* emendata, *& hamos*. Vocem tamen *amas* aut *hamas* ferri posse, innuunt loca parallela Sect. 18. d. l. & l. 3. Sect. 3. de officio præfecti vigil. præsertim quod hamæ referrentur inter instrumenta comprimendo igni idonea. Plinius lib. x. epist. 42. ad Trajanum.

Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fabulantur Marsyam Hyagnidis tibicinis filium à Minerva projectas tibias inveniſſe, & ad lacum prope Celenas cum Apolline cantu certasse, sed ab eo victum, exuviis corporis nudatum, in sui nominis flumen mutatum esse. lege Ovid. l. 6. Metamorph. fab 5. & alios. Quod autem addit Curtius, hunc fluvium cum extra muros fluit, Lycum appellari, fit ex concursu ejus cum Lyco fl. unde nomen trahit. Strabo lib. v. Liv. lib. 38. Plin. lib. 5 cap. 29.

Meron incolæ appellant. μηρὸς Græcis est femur. Inde Græci mentiendi traxêre licentiam, Jovis femore vel semine Liberum esse celatum.

Mithras sol Persarum V. Indic. Freinshem.

Moliri, magno cum conatu aliquid movere. vid. Barth. lib. XII. Adv. c. 10.

Murices ferrei, alias tribuli. qui in quamcunq; devolvantur partem, aculeos pedibus transeuntium infestos protendunt minanturque.

Navigia

X.

Navigia redimita coronis, in victoriæ signum. Q. Calaber lib. XIV. de Græcis Troja redeuntibus:

Καπσέφθιτο δ' νῆας

Et Propertius lib 3. eleg. 13

Ecce coronatæ portum tetigere carinæ.

Nihil habenti nihil defuit. Hoc est, licet parum habuerim vel nihil, tamen honeste victum quærenti necessaria non defuerunt. vid. Auson. Pomp. diff. verb. lib. 3. in v. *Mendicus*, ubi Aristophanis versus in hanc sententiam adfert: Sic apud Terentium Gnatho: *Omnia habeo neque quicquam habeo: nihil cum est, nihil desit tamen.*

Nivis insolitus rigor multorum adussit pedes, multorum oculis perniciabilis fuit. Frigoris & nivis rigorem urere liquet. Q. Serenus Sammonicus:

Illa quoque usta putes, quæ sunt nive læsa rigenti; nempe cum circumsistendo membra, obnititur suo contrario & colorem constringit. Aristot. 4. Meteorolog. cap. 5. Oculis autem nix perniciabilis est, dum fulgor nivis à sole splendescentis repercussu suo visum offendit. Jul. Cæs. Scaliger exerc. 73. *Lædunt rerum candidarum species visum, propterea quod multa cum luce visui offeruntur, præsertim repentina illata luce iis, qui diu in tenebris commorati sunt.*

Nomina verius quam auxilia 96. *nihil præter nomina adferre*, qui numero magis quam robore aut virtute pollent, nomina solum esse, vel nihil præter nomina adferre scitè dicuntur authoribus. Livius lib. 7. *Campani magis nomen ad præsidium sociorum, quam vires cum attulissent, fluentes luxu.* Synesius epist. LXXVIII. milites imbelles ὀνόματα, *nomina* vocat. Civilis ad Batavos l. 4. Hist. Taciti. *Attollerent tantum oculos & inania legionum nomi-*

na

na ne paveſcerent. Id. ib. *Muciani & Domitiani vana ſine viribus nomina.*

O.

Occurrere liberis. liberorum licentiæ ſe opponere eoſque caſtigare. Ita Propertius lib. 1. el. 20.

Sæpe imprudenti fortuna occurrit amanti.

i. e. adverſa venit.

Offerre ſe, pro objicere, opponere, vel inferre ſe. Curt. lib. 8. 2, 27. *Cui quiſquis ſemet offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe verſurum.* Tacitus Hiſt. 2. 14, 6. *Trevirorum turmæ obtulere ſe hoſti incautè.*

Onerati promiſſis. Ita Salluſtius belli Jugurth. c. 12. *Miniſtrum oblatum promiſſu onerat.* Livius lib. 35. *Collaudatum eum conſul ſpe præmiorum onerat.* Eadem formula Tacitus 1. & 4. Annal & 1. Hiſt. uſus. Verbum autem *onerare* & cumulum promiſſorum & obligationem ejus cui promiſſa facta ſignat.

Optimus lib. x. *Et qui eſſet optimus.* Berneggerus in accuratis in Juſtinum Notis 12, 15, 8. *Optimum* pro fortiſſimo accipit, quem vide.

P.

Patrium carmen πατρῳπαράδοτον, à majoribus acceptum. Sic Propertius lib. 4. el. 1.

Nil patrium niſi nomen habet Romanus alumnus.

Patiens navium, navigabilis. Plinius lib. 5. ep. 6. lib. 8. ep. 8. *Flumen navium patiens.* Et Tacitus 4. Hiſt. Noſter lib. v. *ſolum patiens terræ.* lib. 9. *navis impatiens gubernaculi*, lib. x. *Ungula patiens veneni* quæ veneno non dirumpitur.

Permittere, dedere, quod frequens eſt aliis authoribus. alibi pro committere author noſter uſurpat,

Peti cœlum vanis cogitationibus metonym pro peti cœleſtes honores. Lib. 8, 5, 5. noſter: *quod olim*

olim prava mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo cœlestes honores usurparet. Sic Horatius lib. 1. Od 3.

Cœlum ipsum petimus stultitia.

Pissimi. Licet Tullius in Antonio circa finem Philippicæ XIII. hoc ut parum Latinum damnarit, tamen postea usus Latina civitate donavit: quum præter Currium eo sint usi Seneca Rhetor. Florus, Fabius, alii. Vide Voss. art. Gramm. lib. 2. de Analogia cap. 27. Marcianus Ic. in l. 48. Sect. 1. de hær. inst. *Filius meus impissimus, male de me meritus.*

Populantium aquam terramque Isac. Vossius in Notis ad Justinum lib. 2. malè pro *populantium* reponi *poscentium* vel *postulantium* observat: neque enim cohærere cum sequentibus: *ut neque fontium haustum neque solitos cibos relinquerent.* Sed adi commentarium Joh. Freinshemii in Curt. 3. 16. 8. qui *postulantium* præfert, & authorem ad Persicum morem de deditionis signis, quæ erant, ut aquam & terram peterent, respicere, ostendit.

Precarium regnum, quod ex authoritate & arbitrio aliorum pendet. *precariò imperatorem, regem esse alibi.*

Principi suo lib. x. Innuit hic author Principem Vespasianum, sub quo vixisse Curtium magni viri Rutgersius lib 1. Var. lect. cap. 19. & Vossius lib. 1. de Historicis Latinis cap. XXIII. luculentis argumentis ostenderunt. Quæ firmant ista quoque Plinii lib. 11. Nat. Histor. cap. VII. Vespasianum *fessis rebus subvenisse.* Curtius: *tempestatem subita serenitate discussisse,* ait. Et quod Curtius d. lib. x. sub laudato Principe non solùm *revirescere* sed & *florere imperium,* & l. b. IV. *longam pacem cuncta refovere* scribit; hoc Plinius de Vespasiani tempore expressit his verbis l. b. 11. cap. XLVI. *Pace tam festa,*

ſta, tam gaudente proventu rerum artiumq; Principe. quam Curtius d. lib. x. etiam *publicam felicitatem* nuncupat. Conferatur Freinshemius proleg. in Curt. cap. 1. & commentar. lib. 10, 9, 3.

Pronunciare iter non ſolum aliquoties dixit author, ſed & *pronunciare ſtativa*, quod fiebat publicè per tubicinem, & perticam erectam ſupra prætorium, noctu ignem, interdiu fumum, præferentem, ut undique conſpici poſſet, & ſic jubebantur milites novæ ſe expeditioni accingere atque movere caſtra. Curt 5, 2, 7. Lipſ. de mil. R. 4, 12.

Q.

Quarto caſtris, id eſt quarta ſtatione vel manſione: in itinere enim quotidie caſtra faciebant. vid. Ciaccon. in Cæſarem. Alibi *undecimis, quartis decimis caſtris*, &c.

R.

Repens conſternatio, repentina c. Cicero lib. 3. Tuſc. qu. *Hoſtium repens adventus.*

Reprehenſos ex fuga, retractos ex fuga. Plautus Trinumm. 3. 1. *Ille reprehendit hunc priorem pallio.* Cicero pro Flacco: *Reprehendit teſtem, quo noluit, abduxit.* Cæſar lib. 1. bell. civ. *Reducitur ad eum, reprehenſus ex itinere.* Hotomannus probat veteris codicis lectionem, *deprehenſus ex itinere* vel *in itinere.* Sed *reprehenſus ex itinere* rectius videtur. Firmant antecedentia *reducitur ad eum.* Confer Bernegger. in Juſtinum 38, 9. 8. Taubman. in Plauti Epidic. a. 1, ſc. 1.

Repræſentare conſilium, ſupplicium exſequi, maturare, in opus & effectum adducere, interprete Gronovio in de Seſtert. & pecun. vet. lib. 1. in fin. cap. VI.

Rubrum mare, non à colore maris, nec ab Erythro rege dictum, ut vult Curtius; niſi per Erythrum rufus, ut notio vocis ſignat, intelligatur, qui

qui fuit Edom vel Esau, à quo nomen inditum Edumæis rubri maris accolis. Edum enim, qui aliàs Esau, lingua Hebræa rubrum signat. vid. Voss. lib. 1. de idolatr. gent. cap. 34. Becmann. Orig. in v. Erythræum & alios.

S.

Sagittare. Raderus in Prolus. ad Curt. cap. 11 *Sagittare quis præter Curtium et Justinum lib. 41. usurpet, nescio: nisi recentiores velis in testes adducere.* Usi eo quoque Vegetius lib. 3. cap. 9. Solinus cap. 21. & 61. Quanquam verò non optimæ notæ verbum, tamen nec improbæ prorsus. Voss. lib. 1. de vit. serm. cap. 23. lib. 4. cap. 23. usitatius tamen sagitta petere, ferire.

Sanctè habere virginem pro innoxiè & castè habere. Ita Quintilianus declam. 3. *Captivi Sanctè habebantur.* Lactantius lib. VI. cap. 14. *Sanctè videre mulierem alienam.*

Segnes aut aliqua membrorum parte inutiles. Lege, ut Modius, jamdudum emendavit, *insignes aut aliqua. m. p.* 1. Insignes i. e. notabiles. Confer Freinshemium in Curt. 9, 1, 25. & Gronovium in Statium cap. LVI. pag. 369

Simpliciter, ἁπλῶς, bono fide; ut in l. 3. Sect. 1. de testib. & apud Martialem 3, 53. capitur.

Solis equum. Soli, quem Persæ pro Deo colebant, sacer. Hæc fæda superstitio, in qua creatura pro creatore culta, etiam invaluit olim apud Judæos, ut colligere est ex 2 Reg. 23. v. 11, 12. Josias Rex pius abrogavit. In Regno Peruano Soli quoque templa dicata, & in iis ducentæ sæpe virgines, è quibus si qua corpus polluisset, morte luebat (ut apud Romanos Vestales virgines) nisi tamen è Sole se concepisse sanctè adjurasset. *Lipsius de Vestâ & Vestalib. cap. ult.* Vide gentis credulam & stolidam superstitionem.

Spiritus meus ex te ſemper quidem pependit, ſed nunc vero (arbitror) ſacro et venerabili ore trahitur. Emendatio Acidalii, quam & hic ſequitur Freinſhemius, vera: *nunc verè ab iſto ſacro e. v. o t.* Id enim dicit, ſemper quidem ſuam vitam in regis ſalute poſitam fuiſſe, jam autem demum *verè*, id eſt, unicè & proprie; ita ut iſto ſacro ore Alexandri, non magis regis, quam Philippi, ſpiritus & vita trahatur: qua clauſa, tam ipſi, quam regi neceſſariò moriendum erit.

Suam naturam fortuna corrumpit. id eſt illam ſive illius hominis naturam, qui fortunam nimis obſequentem & benignam experitur; quem, crebrò rem ei ex animi ſententia expediendo, ſuum fecit, ut doctè interpretatur amiciſſimus mihi Gronovius ad Statii lib. v. ſilv. 1. cap. 48. & ſimilibus Statii, Ovidii, Flori locis firmat.

Subducitur ab immortalitate. Locus integer ita habet: *Nihil aliud ex eo ſupereſt, quam quod ſemper ab immortalitate ſubducitur.* Freinshemius legendum putat *immortalitati ſubducitur*, quia mors & ſepulchrum iſtud ſibi vindicat. niſi author fortè intelligat nomen & gloriam, quæ exempta dicuntur morti, & quaſi fato ſubducta ab immortalitate. Unde ſtatim addit: *corpori nominique quam primum juſta ſolvamus.* Hinc ſuſpicabar aliquando, legendum, *quam quod ſemper ipſi immortalitati ſ.* vel. *q. ſ. ab immortalitate morti ſ.* Pedo Albinovanus in eleg. ad Liviam:

Facta ducis vivent, operoſaque gloria rerum.
Hæc manet, hæc avidos effugit una rogos.

Super armamentarium poſitus, i. e. armamentario præpoſitus, notante Vorſtio ad fin. Diatrib. de Lat. ſuſp.

Suſpenderat exſpectationem ſui. Legendum ex emendatione Acidalii: *Audientes ſuſpenderat expectatione*

ſtatione ſui. Ita enim Curtius 6, 7, 4. *Suſpenſum exſpectatione.* & 9,7,20. *Ea ipſa res omnium animos exſpectatione ſuſpenderat.* & Plinius lib. 2. ep. ult. *ſuſpenderat exſpectatione* i. e. eâ anxios vel dubios tenuerat. Macrobius 1. Saturnal. 11. *Patres in ancipiti deliberatione ſuſpenſi.*

Siri Bactrianorum conditoria frumenti.

T.

Temporaria ingenia, ſubita, calida, levia & quæ à temporum mutatione pendent. Lipſius Politic. 3. 10 56. ita explicat. Seneca ep. 9. *Temporaria amicitia.*

Temporum homo, qui animum à fortunæ eventu ſuſpenſum gerit, qui ad temporum varietatem ſe componit & mutat. vid. Gronov. lib. 1. Obſerv. cap. XXIV.

V.

Vehiculis inter ſe junctis, in orbem connexis, hodie *Carraginem,* Germ. *Wagenburg* vocant. Vid. hic Not. Politic.

Veſtigia fugæ ſpargere, non certam tenere fugam, ſed variam, nequis aſſequi facile poſſit. Livius lib. 1x. *Veſtigia in omnes æque ferentia partes, ut in dilapſis.* Lucanus lib. 8.

Incerta fugæ veſtigia turbat,
Implicitaſque errore vias.

Vigilia tertia. Judæi veteres, dum penes ipſos jus armorum fuit, noctem in tres vigilias diviſerunt, Romani & Græci in quaternas, & ſingulas trium horarum. *Grotius ad Matth. cap. 14. Heinſius Exercit. ſacr. lib. 13. in fin. cap. 2.* Lipſ. de mil. Rom.

Vilitas ſui contemptus vitæ vel ſui. vid. Freinſhemii Ind. in *Vilis.* Et alibi habetur: *Vulgati corporis vilitas.* Vulgare corpus, patet hic eſſe proſtituere quod eſt meretricis, quæ inde *vulgaria*

Afranio dicta. Agellius Noctium Attic. 6, 7. *Acca Laurentia corpus in vulgum dabat.*

Vltima pati vel experiri pro extrema aut graviſſima, periculoſiſſima experiri. Sic Livius lib. 24. *Vt traduci ſe in Locros paterentur, nec ultima experiri vellent.* Alibi noſter *ultimum ſcelus* ut *facinus* pro extremo & deteſtabili. *Ultimum ſupplicium* pro gravi & capitali. *Ultimæ terræ*, remotiſſimæ. Velut apud Virgil. *Ultima Thyle.* Livius lib. 21. *Devehendum in ultimas maris terrarumque oras.* Plautus Moſtel. 4. 3. *In terras ſolas oraſque ultimas ſum circumvectus.* Cicero lib. 12. fam. ep. 15. *A regibus ultimis allatas eſſe literas*, pro *regibus remotiſſimis*, vel longè diſſitis eorum regnis.

INDEX

INDEX
IN Q. CURTIUM.

A.

A Biſares rex Alexandro ſe permittit. 271

Abdolonymus Rex conſtituitur? 53

Aboulites Suſæ præfectus. 115

Aceſines fluvius. 250, 281, 282

Achilles; è quo Alexander genus ducit. 72

Adulatio vatum. 76

Ægyptii Perſarum opibus infenſi. 72

Agenor Tyrum & Sidonem condidit. 65

Agidis, Lacedæmoniorum regis, animi magnitudo, & mors. 146, 147

Agis Argivus, peſſimorum carminum poſt Chœrilum conditor. 239

Agrammes, Pharraſiorum Rex. 275

Alexandria, in Ægypto condita. 77, 78. *alia in radicibus Caucaſi.* 194, 302. *alia in India.* 295. *alia ad Tanaim.* 302

Alexander, Philippi frater. 1

Alexander M. ſuæ demptum gloriæ exiſtimabat, quicquid ceſſiſſet alienæ. 147. *quem arma Perſarum non fregerant, in peregrinos mores abeuntem vitia vicerunt.* ibid. *ſuper uxoris Darii morte crebros edidit gemitus.* 84. *eamque honorifice humavit.* 85

Alexandri cognati omnes ab Antipatro interfecti. 333. *corpus Alexandriæ in Ægypto tranſlatum.* ibid.

Alexander ſagitta ictus. 255. *quo anno regni ſui & ætatis Aſiam ſubegerit.* 290. *in obſidione Gazæ ſagitta vulneratur, cujuſque crus in obſidione Gazæ ſaxo affligitur.* 71, 72. *Carthagini infenſus.* 307

Alexandro Babylonia deditur 111

Alexandri ad Uxiorum urbem virtus. 118. *& propter Syſigambis interceſſionem clemen-*

via. 119. *ad Darium literæ.* 67. *duces vulnerati.* 107. *in Macedonas missionem petentes indignatio.* 311. *& rabies.* 314. *super Darii morte lacrymæ.* 144

Alexander pedes per nivem & concretam glaciem dolabra iter sibi facit. 129 *sarcinas primum suas, deinde totius exercitus, incendi præcipit.* 160. *à Tyro Arabiam petit.* 59. *semper bello quam post victoriam clarior.* 249

Alexandri triumphus ad imitationem Liberi Patris. 254

Alexander, haud contentus mortali fastigio, Jovis filius credi volebat. 73, 77, 239

Alexandri in bibendo continentia mira. 200. *& intolerabilis cupiditas vini.* 129, 130. *in captivas continentia.* 45 46. *ingens mœror super morte Clitì.* 228, 229

Alexander à muliere attonita servatus. 249

Alexandri super Hephæstionis morte dolor. 316. *milites Babyloniæ corrupti.* 113. *dextrum femur leviter mucrone perstrictum.* 41

Alexander Parmenionis occidendi negotium Polydamanti dat. 189

Alexandri legati à Tyrius occisi. 57. *exercitus pavor.* 90. *cervix à Memacenis saxo ita icta, ut oculis caligine effusa colliberetur, ne mentis quidem compos.* 206

Alexandro insidiæ à suis parantur. 163, 177, 242, 317

Alexandri ingressi amnê Cydnum artus horrore subito rigere cœperunt. 28. *& inde pia lamentatio.* 29

Alexander, genus ab Achille deducens, ob id tum, pœnam de hoste capiendo, imitatus. 72. *rebus a Philippo patre gestis detrahit* 226. *intra urbem Oxydracarum gravissime vulneratus.* 285, 286. *quando regnum adeptus.* 9

Alexandri in fallendo hoste dolus. 286. *virtutum & vitiorum enumeratio.*

meratio. 320, 321
Alexander ſolus omnium mortalium fortunam in poteſtate habuit. 321
Alexandri nominis terror. 317
Alexander veſtem detrahit, vorticibus ſeſe ſub ducturus. 282. ad Mazagas è muro ſagitta percuſſus. 255
Alexandri in Porum regem liberalitas. 269. in Taxilem liberalitas. 261
Alexander jacere humi proſtratos venerabundos patitur, & Perſica veſte utitur. 159
Alexandri ad Arbellam dimicaturi ſomnus. 94. & exercitus. 95
Alexander ſagitta vulneratur. 204. ad fines Hyrcaniæ penetrat 152, 153
Alexandri deſiderium, ut Olympias mater immortalitati conſecraretur. 291. in Græcos à Perſis mutilatos beneficentia. 126. 127. ad Suſidas Pylas clades. 119, 120. Oceanum viſendi pervicax cupido. 298. phalanx. 38. evellendi ſpiculi impos. 286. de Philota querela. 165
Alexander dux, & idem miles. 40, 41. quando natus. 3
Alexandri ſuper valetudine Ptolemæi ſomnium. 297 in Tyrios ira, & expugnatio difficilis. 64 65. morituri impia magnanimitas. 318. regnum diviſum. 331, 332
Alexandri militis virtus, & mors. 258
Amiſſas Megalopolitanus. 328
Ammonis ſatanæ Oraculum. 73, 74. & templum. 74, 76. effigies. 76
Amnis tranandi conſilium novum. 200, 201
Amphoterus, claſſis Alexandri præfectus. 79
Amyntas Philippi pater. 1
Amyntas Prætor Alexandri, transfuga. 42. ejus mors. 55
Amyntas Philotæ amicus. 183
Ancyra urbs. 21
Andromachi Syriæ præfecti mors. 78

Annona in castris Alexandri penuria. 97
Antigonus, Lydiæ Prætor. 55
Antipater, Macedoniæ præfectus. 55. in Alexandrum conjurat. 242. Alexandrum veneno interficere statuit. 316. Macedoniæ regnum & Græciam invasit, ac omnes quicunque Alexandrum, etiam longinqua cognatione, contingebant, interfecit. 333
Antiphanes, scriba equitum. 184
Aornon petra. 256
Apollinis simulacrum Pœni Syracusis Tyrum deportarunt, ubi catenis vinctum. 62
Aquila aurea, à Dario sacrificata. 25
Aquila super Alexandri caput volans. 103
Arabiæ fertilitas. 110
Arachosii. 192
Araxes amnis. 121, 194
Arbella vicus, quem sua clade nobilem fecit Darius. 81
Arbores violare, apud Indos capitale est. 252
Aridæus, Philippo genitus, Alexandri frater. 324
Arimazes Sogdianus, an Alexander volare posset interrogat. 218, 219 se dedit. 221. cum suis cruci affigitur, Petra urbe capta. 222
Ariobarzanes. 119. strenuus militum præfectus sub Alexandro occidit. 124
Arisba, Molossorum rex. 8
Aristander, expertissimus vates. 57, 70, 93, 94
Aristomenes, præfectus classis Darii, superator. 55
Aristonicus, Methymnæorum Tyrannus, fraude captus. 68. necatus. 78
Aristonis insignis pugna. 82
Armeniæ montes. 194
Arpalus. Vide Harpalus.
Arsaces, Mediæ præfectus. 235
Arsanes, Ciliciæ Prætor. 26, 27
Artabasus, Dario fidissimus 133. olim Philippi hospes. 155
Asclepiodorus in Alexandrum conjurat. 242
Aspastes, satrapes Carmaniæ.

nia. 303. interfici jussus. 364
Astaces, Darii prætor. 73
Attalo graviorem inimicum Alexander non habuit. 171
Athenodorus Græcorum militum, qui ab Alexandro defecerunt, princeps. 292. per Boxum in convivio occisus. 292
Athenienſibus infeſtus Alexander. 310
Athenienſes ſoli, ex Alexandri edicto, exules non recipiunt. ibid.
Attinas, Alexandri præfectus, cum trecentis equitibus occiſus. 224

B.

BAbylonia Alexandro deditur. 111. eius conditrix. 112. muri bitumine interliti. 111, 112. deſcriptio. 112. pons lapideus, inter mirabilia Orientis opera numeratus. 112. horti penſiles. 113
Babyloniorum turpiſſimi mores. 113, 114
Bactra 67, 198. ultima Aſiæ. 207
Bactriana terra. 197
Bactriana arx à Græcis militibus, qui ab Alexandro defecerant, occupata. 291, 292
Bactriani promptiſſimi. 69
Bactrianorum defectio. 205
Bactrus, amnis. 198
Bagoas, ſpado, Alexandrum obſequio corporis ſibi devinxerat. 308. hinc Orſinem inſontem ad ſupplicium rapit. 309
Bagophanes, arcis, & regiæ pecuniæ, in Babylonia cuſtos. 111
Balæna monſtroſa. 63
Barbarus quidam Darii miles, ſimulato transfugio, Alexandri cervicem appetit. 71
Barſine, pellex Alexandri. 323
Barzentes, defectionis Arachoſiæ autor, vinctus ad Alexandrum perductus. 261
Batis. Vide Betis.
Bazaria, regio. 224
Belon ſtrenuus miles, ſed rudis, in Philotam invehitur. 177
Belus Babyloniam condidit.

dit. 112
Bessus, Bactrianorũ dux. 69, 74, 131. cum Nabarzane regem ſuum Darium prodere cogitat. 133, 134, 135. quem vinciunt. 140. & confodiunt. 142. Bactra petit. ibid ſumpta veſte regia, ſe Artexerxem appellari vbet. 160
Beſſi in Cobarem indignatio. 196
Beſſus à Bactrianis militibus deſertus. 196. à Spitamene vinctus. 201, 202. ad Alexandrum perducitur. 202, 203
Beſſi ſupplicium. 204
Betis, Gazæ Prætor. 69. ejus egregia virtus, & crudeliſſima mors. 72
Bexira urbs. 255
Bion transfuga. 96
Bituminis fons. 111
Byzantium urbs quando condita. 6
Boxus Macerianus Athenodorum in convivio occidit, mox ipſe à militibus Græcis interfectus. 292
Branchidæ ad internecionem omnes cæſi. 202
Bucephalus equus 5. neminem præter Alexandrum dorſo inſidere patitur. 6, 157
Bucephalus urbs ab Alexandro condita. 281

C.

CAlis, reus factus. 181
Caliſthenis gravitas, & libertas, Alexandro inviſa. 240
Caliſthenes ab Alexandro vinctus. 244
Caliſthenis mors, quæ ſummam apud Græcos Alexandro exitavit invidiam 249
Canes venatici. 274
Captivi Græci. Vide Græci.
Carthagini infenſus Alexander. 307
Carthago à Tyrius condita. 57
Carthaginenſes Saturno, uſque ad excidium urbis ſuæ, ingenuum puerum immolarunt. 62
Caſpium mare, quod & Hyrcanum, dulcius cæteris. 154
Caſſander venenum Alexandro dedit. 317
Caſtra Cyri, regio. 26

Catenes, & eius sagittandi peritia. 203. ab Alexandro deficiens, in prælio occisus. 238
Caucasus Asiam perpetuo iugo dividit. 194
Ceballinus Philotæ insidias Alexandro paratas detegit. 164
Chaldæi vates Alexandrum monent, ne Babylonem ingrediatur. 317
Cartasis, Scytharum regis frater. 207
Cedrosia, regio. 303
Chares Athenienſis. 69
Chari virtus, & mors. 258
Chiliarchæ. 115
Choaspis amnis aqua delicata. 116
Cherilus, pessimorum carminum conditor. 239
Chrysolai Methymnæorum ducis mors. 78, 79
Cleander. 60. prætor regius. 189. Parmenionem iugulat. 190
Cleo, adulator. 239
Cleochares, Alexandri ad Porum regem legatus. 261
Cleophes, Assacani, Mazagarum regis, mater. 255. Alexandro deditur. 256
Clitus apud Granicum amnem nudo capite Alexandrum dimicantem clypeo suo texit, & Rhosacis manū gladio amputavit. 225
Cliti cum Alexandro contentio, & pertinacia. 226, 227
Clitus ab Alexandro occisus. 228
Cobares, magus. 195. ad Alexandrum transfugit. 196
Cœle-Syria. 67
Cœnus sagittis prope occisus. 107, morbo extinctus. 280
Coloniæ Græcorum Carabactra deductæ. 291
Cognati Regis, militum genus apud Persas. 25
Conjurationes. 163, 164, 242, 317
Copbes, Artabazi fil 219
Copidæ gladii. 267
Corycium nemus. 27
Corvi, Bellicæ machinæ. 63
Corvi in Gazæ obsidione augurium. 70
Corvi Alexandro duces cum Ammonem satanam peteret. 74
Cossæi montes. 90

Craterus, Alexandro carus, Philotæ adversus. 166. Oxinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes oppressit. 303
Crocodili. 250
Cydaris, Persarum diadema. 25
Cydaris amnis. 27,28
Cypriorum reges à Dario ad Alexandrum deficiunt. 79
Cyri castra, regio. 26. sepulchrum. 308,309
Cyropolis. 206

D.

DÆdala, in India regio. 254
Dahæ Alexandro se dedunt. 224,234
Dahæarum pernicitas. 210
Damascenorum miserabilis fuga & captivitas. 47,48
Darii armatorum numerus. 21, 22. somnium. 23, 24. agminis ordo. 24,25
Darius invalidis quibusdam militibus manus amputat. 35
Darii acies. 37. fuga. 42. mater, conjux, liberi, captivi. 43,44,45, 46. Susæ depositi. 116. uxoris mors. 84 & humatio. 85. Ad Alexandrum literæ. 66
Darius omnia auxilia Babyloniam contrahit. 79
Darii literæ, quibus Græci milites solicitantur, ut Alexandrum interficiant. intercepta. 84
Darius legatos ad Alexandrum mittit. 86, 87
Darii ad Arbellam militum numerus. 89, 90. & fuga. 103, 104. fugientis præclare dictum 105
Darius natura simplex et mitis. 34, 136. servorum suorum vinctus captivus. 140. à suis confossus. 142
Darii morituri verba. 143,144
Darius, quomodo Rex Persarum factus. 151
Dataphernes, Spitamenis defectionis particeps, Alexandro deditur. 234
Democrates, Atheniensis, gladio se transfigit 156
Demophoon vates. 284
Didymaon templum, violatum.

latum. 202
Dimachæ, equites. 141
Dioxippus Atheniensis, pugil nobilis. 293. falso à Macedonibus furti insimulatus, ignominiæ impatiens, ferro se interimit. 294
Doryphori, Persarum milites. 25
Drangarum bellicosa natio. 163
Duellum, 293
Dyardenes fluvius. 250
Dymnus insidias, Alexandro paratas, Nicomacho exoleto aperit. 163. gladio se interimere vult. 165

E.

ECbatana, caput Mediæ. 131
Epaminondas, strenuissimus Thebanorum dux, atque Philosophus præstantissimus. 1
Epimenes in Alexandrum conjurat. 242. conjurationem detegit. 243
Equus Solis apud Persas. 24, 25
Erigyi cum Satibarzane duellum. 198. mors. 233
Erimanthus, fluvius. 250
Erythræo mari, non à colore, sed ab Erythro rege, inditum nomen. 250, 306, 307
Erythri Regis monumentum. 307
Erycis occisi caput atque arma ad Alexandrum delata. 259
Euclemon, unus Græcorum captivorum. 125
Eudæmon, dux Thracum. 307
Eudemus, Atheniensis exul. 22. ejus interitus. 23
Evergetæ, qui ante Agriaspæ. 192
Eurydices, Amyntæ uxoris, Philippi matris, parricidia. 1, 2
Eurylocho fratri conjurationem detegit Epimenes, & ab eo invecta manu in regiam trahitur, 244, 245
Eurylochi ob conjurationem detectam præmia. 244
Euryone, Philippi soror. 1
Excipimus. 216
Exules recipi jussit Alexander. 310

F.

Falcatæ quadrigæ. 80.
Fames & pestilentia in exercitu Alexandri. 302
Fati inevitabilis sors. 308
Fons apud Ammonis templum mirabilis. 75
Fons bitumen effundens. 111
Fons in tabernaculo Alexandri subito conspectus 218
Fortunæ ludibria. 105
Fortuna Alexandro indulgendo nunquam fatigata. 233

G.

Gades Tyriorum colonia. 66
Gamaxus Rex exiguæ partu Indorum, ad Alexandrum vinctus perductus. 261
Gangabæ Persarum bauli. 47
Gangaridæ, quæ natio. 275
Ganges, egregius fluvius. 249. 250 maximum totius Indiæ flumen. 275
Gaza, urbs. 67. obsidetur. 69 ab Alexandro capitur. 71. 72
Globares Pasargadum Alexandro tradit. 128
Gordium, Midæ civitas regia, & Gordius nodus. 20
Gordyæi montes. 83
Gortuæ gentes. 90
Græci captivi ad quatuor millia, quos Persæ variis supplicionum modis affecerant. 124. 125
Græcorum temporaria ingenia. 67
Græcorum in mentiendo licentia, in Jovis semore Liberum Patrem esse celatum. 254
Græcorum militum ab Alexandro defectio. 291
Græcos exules recipi Alexander jussit. 310

H.

Hages, Pori Regis frater. 264
Halys amnis. 87
Harpalus, Alexandrum fugiendo, & Athenas petens Athenas excedere jubetur, & à Græcis militibus trucidatur. 310
Haustanes ab Alexandro deficit,

deficit, & capitur. 218
Hecatompylos. 149
Hecloris, Parmenionis filii mors. 78
Hellanice, Alexandri nutrix. Clitiforor. 225
Henetæ, Veneti. 21
Hephæstion, cui brachium hasta ictum 107. Alexandro unice ac fratris loco dilectus, febricitans moritur. 45 316. cui tanquam Heroi sacrificari jussit Alexander. 317
Herculi Tyrii urbem dicaverant. 62
Hercules Tyrius. 79
Herculis simulacrum, maximum bellantibus Indis incitamentum. 265
Herculis scyphus. 317
Hermolaus, puer nobilis, apri causa in Alexandrum conjurat. 242
Hipsides mors. 211
Hispania, qua & Iberia 307
Horitæ. 301. à Leonato superati. 303
Horratæ Macedones, & Dioxippi Athenienses, singulare certamen. 293
Horti pensiles. 113
Hydaspis amnis. 260, 261 281, 282
Hypasis fluvius. 274
Hyraotes fluvius. 272
Hyrcaniam Alexander penetrat. 153
Hyrcanum, vel Caspium mare. 154

I.

Ignis apud Persas æternus 24
Immortales milites apud Persas dicti 25
Incestus Nauranorū. 230
Indiæ sapientes. 252 situs. 242. sylvæ 271, 272
Indiam nives obruunt, cum aliæ terræ fervore soli exæstuant. 250
Indus fluvius. 249
Indorum ritus. 251 Regis magnificentia. 252. 232. Sapientes, Dii. 252. Reguli Alexandro occurrunt. 252
Indi fatum occupant, seque vivos cremari iubent. 252
Indimaritimi. 302
Insidiæ, & earum lex. 163, 178 244 317
Iollas, Antipatri filius, Alexandro venenum præbuit. 317, 333
Jovis cultus. 94. templa,

pla. 20,74
Isthmiorum solenne ludicrum. 67
Jumentorum carne vescuntur milites Alexandri. 197

L.

LAcedæmoniorum & Macedonum cruentum bellum. 145,146
Lacedæmonii à Macedonibus fusi. 146
Lacedæmoniorum & Macedonum cæsorum numerus. 147
Lacus salsus. 301
Lanificium apud Persas contumeliosum. 117
Legati Alexandri à Tyriis occisi. 57,58
Leo magnitudinis rarè, ab Alexandro uno vulnere occisus. 225
Leonidas, Parmenionis intimus; & ejus cohors. 191
Liber Pater in Jovis femore celatus. 254 ejus terminus. 216. triumphum imitatur Alexander. 303,304
Lignum igne duratum. 22
Lycius, Alexandro viæ dux Persidem intranti factus. 121
Lynceστes Alexander. 183
Lysimachus, qui post Alexandrum regnavit, et feram eximiæ magnitudinis solus occidit, an ab Alexandro leoni objectus. 225

M.

MAcedonum contra Darium acies. 26, 25. miseranda pœnitentia. 315
Macedonibus, privilegiis concessis, ignoscit Alexander. 316
Macedonum lex, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur. 178,244. exercitus seditiosis vocibus Alexandrum increpat. 283. luctus super morte Regis Alexandri. 318, 319. contentio, quis Alexandrum vulneratum ferre debeat. 204 scitum, ne Alexander solus venetur. 225. à Spitamene edita cædes. 310,211
Macedones jure interfectum Clitum, decernunt.

nunt. 230
Macedonum mos in capitalibus rebus. 169. alloquendi Regem. 279. sanctissimum coeuntium pignus. 238. cum Lacedæmoniis cruentum bellum. 145, 146. muris futuræ urbis potentam destinandi ritus. 78
Macedones liberos adultos Regibus tradebant. 114. eorum munia. 241
Macedonum exercitus per decem dies Libero Patri operatus. 254. confitetur, se unius Alexandri spiritu vivere. 288. solenne munus humandi suos. 120. in faucibus Syriæ cæsorum numerus. 43. ad Arbellam cæsorum numerus. 107. & Lacedæmonem. 147
Macedones Lacedæmonios in fugam vertunt. 146
Macedones sub Persarum satellitum ministeria redacti. 315
Macedonũ mos lustrandi exercitus. 300. tumultus. 149
Macedonas pœnitet, divinos honores Alexandro negasse. 319
Magia, non ars, sed vanissimi cujusque ludibrium. 195
Mallorum regio. 282
Maracanda, urbs. 206. 207, 216
Mardorum gens bellicosissima. 129
Mareotis palus. 73
Margiana urbs. 218
Marsyas, fluvius. 19
Maxæus, Darii Prætor. 80
Maxæus Babyloniam Alexandro tradit. 111
Medus, amnis. 121
Meleager. 261. infestus Perdiccæ. 324. in templo occisus. 331
Melo, Darii interpres. 141
Memaceni, Alexandri legatos, vino prius ebrutos, occidunt, hinc obsidio gravissima, & Alexander saxo graviter vulneratus. 206
Memnonis celebrata regia. 77
Memnon Arachosiis datus Prætor. 192. & ejus mors. 303
Memphis Alexandro tradita. 73
Menedemus insidiis à Spitamene circumventus.

tus. 210
Menedemi cædes. 211
Memdas sagittis prope occisus. 107
Mennis, urbs. 111
Meros, mons. 254
Mesopotamiæ æstus. 332
Metronis insidias Alexandro paratas detegit Ceballinus. 164 165
Miletum captum. 67
Militaris disciplina ab Alexandro reformata. 115
Minervæ cultus. 94
Mirabile Orientis. 112
Mitylene Alexandro deditur. 69
Mœris, Pathalyæ Rex. 297
Monumenta expeditionis Alexandri in India. 280
Mullinus, scriba Alexandri. 257
Murices ferrei. 96
Musicam in ditionem redacti. 295. ab Alexandro deficientes, rursus in potestatem redacti. 296

N.

NAbarzanes, Darii prætor. 33. ejus proditio. 133. occiso Dario Hyrcaniam petit. 142. ejus ad Alexandrum literæ, 153, 154. accepta fide Alexandro occurrit. 158
Nasamones, natio. 74
Naurani parentes stupro coire cum liberis soliti. 230
Niceæ urbs ab Alexandro condita. 281
Nicanoris, Parmenionis filii, mors. 161
Nicanoris, nobilis juvenis, temeritas atque audacia. 262
Nicomachus, exoletus, Ceballino fratri insidias Alexandro paratas detegit. 164
Nicostratus in Alexandrum conjurat. 242
Nysa, Indiæ urbs. 253

O.

OCeanum visendi Alexandri pervicax cupido. 298
Oceani æstus. 299
Ochus, octoginta fratres Sysigambis eodem die trucidavit. 320. ejus filiæ. 48. & neptis captiva. 148

Ochus,

Ochus, amnis. 218
Olympias, Neoptolemi Molossorum Regis filia. 3
Olympiadis & Antipatri simultas. 316
Olympias, Alexandri mater, immortalitati consecratur. 291
Orientis mirabile. 112
Oritæ, vide Horitæ.
Orsines, Pasargadarum Satrapes 307. secreto à Bagoa spadone fit reus. 308. iussu Alexandri occisus. 309
Oxartes, qualis Alexandri legatus. 231
Oxatres, Darii frater. 142. 203
Oxyatres, Prætor Bactrianorum. 295
Oxydates, Mediæ præfectus. 235
Oxus fluvius. 195. 218
Oxycanus, Indorum Rex, occisus. 296
Oxydracarum regio. 282
Oxines Perses, defectionem moliens, à Cratero oppressus. 303

P.

PAlatyron, Herculis templi sedes. 56
Parapamisada, agreste hominum genus. 192, 193
Parmenio Philippum Alexandri medicum criminatur. 30. in occidendo Attalo minister Alexandri. 183
Parmenionis ad filios literæ 170 occidendi negotium Polydamanti ab Alexandro datur. 189
Parmenio à Cleandro occisus. 190
Parmenionis truncum corpus militibus ad sepulturam datum, & caput ad Alexandrum delatum. 191
Paropamissus mons. 198
Parthiene, quondam ignobilis gens, nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti, Rubro mari terminantur. 149
Pasas Thessalus. 328
Pasergadum conditum à Cyro. 128
Pasitigris fluvius. 117
Pathalyi gens. 297
Patron, dux Græcorum militum. 135
Perdiccas sagittis prope occisus. 107
Perdiccæ infestus Meleager. 324
Perdiccas trecentos Macedonas

cedonas elephantis in conſpectu totius exercitus objicit. 331
Perſagadũ à Cyro conditum. 137
Perſæ ſatellites Macedonas ad ſupplicia trahunt. 315
Perſæ arcana Regũ mira celant fide, & linguam gravius quam ullum probrum caſtigant. 69
Perſarum ad Arbellam cæſorum numerus. 107. cæſorũ cadavera ſepeliri jubet Alexander. 45. fœminæ non aliud magis in contumeliam accipiunt, quam lanæ manus admovere 117. luctus ſuper morte Regis Alexandri. 318. in faucibus Syriæ cæſorũ numerus. 43. regia cedro ædificata incenſa. 130
Perſis corporis ſui cuſtodiam tradit Alexander, eiſque Macedonica impoſita nomina. 315
Perſis, regio, ſub Vergiliarum ſita ſidus. 128
Perſepolis, caput regni Darii. 67
Peſtilentia & fames in exercitu Alexandri. 302
Petra, quam occuparat Arimazes Sogdianus. 218, 219
Phalanx Alexandri. 38
Phegelas Rex. 274
Philippus, Amyntæ filius, Alexandri pater, primus omnium Regum ejus gentis, Macedoniæ regnum ad ſummam potentiam evexit, totam Græciam ſubegit, & Illyriis ac Thebanis obſes datur. 1. ab Epaminonda inſtitutus. 1. 2
Philippi ſomnium ſuper nativitate Alexandri 3
Philippus Acarnan, medicus Alexandri; quem criminatur Parmenio. 30
Philippi, Lyſimachi fratris, indoles rara 232. mors. 233
Philotas in Alexandrum conjurat. 164
Philotæ catenæ injectæ. 168
Philotas ad quæſtionem tractus. 178
Philotæ in tormentis contumacia. 178, 179. confeſſio. 179
Phradates. 155. regnũ affectaſſe ſuſpectus, juſſu Alexandri occiſus 309

Phrataphernes Alexandro se dedit. 155
Pithon Musicanos rebellantes in potestatem redegit. 296. *in comitis pro Aridæo.* 325
Polydamanti, Parmenioni longe acceptissimo, negotium occidendi Parmenionis ab Alexandro datur. 189
Polyperconregionem, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. 238 *in custodiam traditus.* 356
Polystratus, in Darium confessum incidit. 143
Polytimetus, amnis. 217
Porus Rex. 261. *in ulteriore ripa Hydaspis consedit, transitu prohibiturus hostem Alexandrum.* 262. *Taxilis Regis fratrem telo transfigit.* 268
Prometheus in rupe ad Caucasum vinctus. 194
Ptolemæus, Philippo genitus, telo venenato saucius. 297
Puer ingenuus Saturno immolari solitus. 62
Pugnæ nova forma. 281, 282
Pylæ Amanicæ. 36
Pylæ Susidæ. 119
Pylæ, arctissimæ fauces. 26
Pyramus fluvius. 27
Pythagoras, Rex Cypriorum. 60
Python. Vide *Pithon.*

Q.

Quadrigæ falcatæ.

R.

Rhinoceros. 271
Rhodii urbem suam portusque Alexandro dedunt. 67
Rhidagus, fluvius. 163
Roxane, Alexandro connubio juncta. 237. *ex eo prægnans.* 322, 323

S.

Sabaces, prætor Ægypti. 41
Sabes rex. 296
Sabracæ, gens, populi, non Regũ imperio regi soliti, in fidẽ accepti. 296
Sacæ, gens Scythica. 216
Sagittarum Indicarum magnitudo. 251, 286
Samaritæ Andromachũ, in Syria Alexandri Præfectum, cremarũt. 78

Sangarius fluvius. 20
Sanguis apud Macedonas è pane manavit, & ex fornacibus apud Tyrios. 57
Sapientes Indiæ. 252
Sarcinas primum suas, deinde totius exercitus, incendi præcipit Alexander. 160
Sariſſophori, haſtati. 101
Satibarzanes ab Alexandro defecit. 192
Satibarzanis & Erigyi duellum 198
Satrapene, regio. 115
Saturno olim ingenuus puer immolari ſolitus. 62
Scenitæ, Æthiopes. 74
Scythæ, bellicoſiſſima gens, rapto vivere aſſueti. 69
Scythæ Abii. 206
Scythis non ut ceteris Barbaris, rudis ſenſus eſt. 212
Scytharum fuga. 215
Scythæ petunt, ut Alexander Regis ſui filiam matrimonio ſibi jungat. 224
Semiramis. 206, 291. Babyloniam condidit, 112
Serpentes inuſitatæ magnitudinis. 271. ſquamis fulgentibus. 272
Seuthes Odryſas populares ſuos Thracas ad defectionem compellit. 310
Siculienſes, naturæ vitio adulatores. 239
Sidon, urbs, vetuſtate & conditorum fama inclyta. 52. eam condidit Agenor. 65
Simmias, Philotæ amicus. 183
Siſenes, Perſes. 38
Situs in exercitu Alexandri. 199
Sogdianorum defectio. 205. deſerta. 217. captivorum, cum ad mortem ducerentur, lætitia. ib.
Solis equus, apud Perſas. 25
Solis aqua, ad Ammonis ſatanæ templum. 75
Somnium Alexandri, ſuper valetudine Ptolemæi. 297
Sophitis regnum. 273
Sopolis, Hermolai pater. 245
Soſtratus cum Hermolao occidendi Alexandri conſilium capit. 242
Spitamenis in Beſſum inſidiæ. 201
Spitamenes ab Alexandro defecit. 205. tranſfuga,

fuga, Macedonum præſidio deiecto, Maracanda urbem occupat. 206, 207. *Menedemo inſidias tendit.* 210. *Macedonas cædit.* 211. *Bactra profugit* 216. *eius in uxorem amor.* 233. *& caput ab illa ad Alexandrum delatum.* 234
Statyra Darii filia. 66
Stupro coire cum liberis, apud Nauram parentibus fas eſt. 230
Sunium, promontorium Atticæ terræ. 310
Suſam Alexander ingreditur. 116
Suſidæ Pylæ. 119
Suſitanorum deſerta. 199
Symmachi temeritas atque audacia. 262
Syracuſani Africam urunt. 62
Syſigambis, Darii mater. 26. *Alexandri captiva,* 43. 44. 46. *conſtantia illius in mœrore.* 101. *Suſæ ab Alexandro relicta.* 116. *eius luctus ſuper morte Alexandri, fratres octoginta, & mors.* 320
Syſimithres, Nauræ ſatrapes. 230

T.

TAbas, oppidum. 140
Tanais, fluvius. 149
Tarſon, urbs. 28
Tauron Agrianorum Præfectus. 118
Taurus, mons. 194
Taxiles, Rex, 260
Tenedos Alexandro deditur. 68
Terioltes, ſatrapes, Alexandri juſſu interfectus. 295
Thaidis pellicis conſilio, Perſarum regia incenditur. 130
Thaleſtris, Amazonum Regina. 158
Theatus, Athenienſis 126
Thebæ, Tyriorum colonia. 66
Thermodoon, fluv. 158
Thracas Odryſas ad defectionem compellit Seuthes. 310
Thymodes Mentoris filius. 23
Thymondas, dux. 34
Tigris, fluvius, à celeritate dictus. 81
Timæi virtus, & mors. 236
Titoni celebrata regia. 77
Tranandi amnem conſilium novum. 200, 201

Trium-

Triumphus Alexandri, ad imitationem Liberi Patris. 303, 304
Troglodytæ, Arabes. 74
Typhonis ſpecus. 27
Tyriotes, ſpado, Dario uxoris mortem nuntiat. 85
Tyrii literas invenere. 66 *Alexandri legatos occidunt.* 57. *conjuges liberoſq; devehendos Carthaginem tradunt.* 62. *expugnatorum ſupplicia.* 65
Tyri conditor. ibid. *obſidione fatigatur Alexander.* 63
Tyrus Herculi dicata. 62. *ab Alexandro capitur.* 65

V.

VEnatici canes nobiliſſimi. 274
Venenum, quo Alexander extinctus eſt. 333
Venetorum origo. 21
Vergiliarum ſidus. 128
Victoriæ cultus. 94
Vxii. 117. *Alexandro deduntur.* 118

X.

XEnippa, regio. 230

Z.

ZAriaſpes, Perſes, defectionem moliens, à Cratero oppreſſus. 301
Zioberis, amnis. 153
Zopyrio, Thraciæ præpoſitus, procellis cum toto exercitu oppreſſus. 31

many men of

BIBLIOTHECA BODLEIANA

FINIS.